SZATMÁR
ÉS
BEREG
VÁRMEGYÉK

FEJLŐDÉS
ÉS
KORTÖRTÉNETE

(TRIANON UTÁN)

40 131

„Állományellenőrzés."
2009 ÁPR. 21
„Állományellenőrzés"
2014 FEB 27

DÖMJÉN Miklós /szerk/ Szatmár és Bereg vármegyék fejlődés- és kortörténete. Budapest /1931/.

A 105.lapon kezdődő község-lajstrom részletes tartalomjegyzéke

SZATMÁR VÁRMEGYE 105-255.

MÁTÉSZALKAI JÁRÁS 107-171.

Mátészalka /108-128/, Nagyecsed 128-132, Fábiánháza 133-134, Kocsord 134-5, Nyircsaholy 135-6, Opályi 137-9, Penészlek 139-141, Győrtelki körjegyzőség: Győrtelek 141, Tunyog 142; Hodászi körjzség: Hodász 143, Jármi 147, Papos 148; Kántorjánosi kjz: Kántorjánosi 149, Nyirderzs 152; Nagydobosi kjz: Nagydobos 153, Nyirparasznya 154; Nyirmeggyesi kjz: Nyirmeggyes 155, /v.Dienes-Oehm Tivadar 157/, Gebe 157; Nyirvasvari kjz: Nyirvasvari 159, Nyircsászári 161; Olcsvai kjz: Olcsva 161, Olcsvaapáti 161; Szamosszegi kjz: Szamosszeg 162, Szamoskér 163; Vállaji kjz: Vállaj 163, Mérk 165; Vitkai kjz: Vitka 166, /Ujhelyiek!!!/, Ilk 170-1.

FEHÉRGYARMATI JÁRÁS 172-224.

Fehérgyarmat 173-180. Panyola 181, Szatmárcseke 182 /zsarolyáni Márton Béla jző, s.Szalay Pál ref.lelkész 184/; Cégénydányádi kjz: Cégénydányád 185, Gyügye 185, Szamosujlak 186; Jánki kjz: Jánk 186, Majtis 188, Darnó 188; Kispaládi kjz: Kispalád 189, Botpalád 190, Magosliget 192; Kisnaményi kjz: Kisnamény 193, Csaholc 194, Vámosoroszi 194, Turricse 194; Kölcsei kjz: Kölcse 195, Fülesd 198, Sonkád 198; Kömörői kjz: Kömörő 199, Penyige 200, Turistvándi 201; Matolcsi kjz: Matolcs 201, Fülpös 203, Fülpösdaróc 204, Géberjén 204; Nábrádi kjz: Nábrád 204, Kérsemjén 206; Nagyari kjz: Nagyar 207, Kisar 210; Nagyszekeresi kjz: Nagyszekeres 210, Kisszekeres 211, Zsarolyán 212, Nemesborzova 212, Mánd ~~Bht~~ 213, Tiszabecsi kjz: Tiszabecs 214 /Gaál Endre!!/-219, Milota 219, Uszka 219; Tiszakóródi kjz: Tiszakóród 220, Tiszacsécse /Móricz Zs/ 221-224.

CSENGERI JÁRÁS 225-255

Csenger 226-232, Porcsalma 232, Tyukod 233; Csengersimai kjz: Csengersima 234, Csegöld 235, Nagygéc; Csengerujfakui kjz: Csengerujfalu 237, Ura 238; Gacsályi kjz: Gacsály 239, Császló 241, Rzsály 241; Kishodosi kjz: Kishodos 243, Nagyhodos 244, Tisztaberek 244; Komlódtótfalui kjz: Komlódtótfalu 244, Szamosbecs 245; Pátyodi krj: Pátyod 245, Szamosangyalos 246; Szamossályi körjegyzőség: Szamossályi 248, Hermánszeg 249, Szamostatárfalva 249 /Csiszár Á./; Szatmárköritói kjz: Szatmárköritó 249, Rápolt 251; Zájtai kjz: Zajta 252, Garbolc 254, Méhtelek 254;

BEREG VÁRMEGYE 257-

VÁSÁROSNAMENYI JÁRÁS 259-

Vásárosnamény 260 /Matavovszky Béla 265/, Vajas S,Sné,Klára 268-9; Tarpa 274, Barabási kjz. Barabás 276, Gelénes /Hézser ref.l./278, Vámosatya 278; Beregsurányi kjz: Beregsurány 279, Beregdaróc 282; Csarodai kjz. Csaroda 283, Márok és Márokpapi 286, Tákos 287; Gulácsi kjz: Gulács 287, Fejércse 288, Tivadar 289, Hete 289; Jéndi kjz: Jánd 290, Gergelyi és Ugornya 291, Tiszavid 295 - 293-4. lap hiányzik.

= + =

40 131
~~932~~ ~~40.132~~

Szatmár és Bereg vármegyék fejlődés és kortörténete

(Trianon után)

SZERKESZTETTE:
DÖMJÉN MIKLÓS

Sz-Sz-B Megyei
Levéltár Szakkönyvtára
00012920

A szerző kiadása
(mint Erdélyi Gyula, debreceni könyvkiadó jogutódja)
Budapest

Megyei Levéltár
Nyíregyháza
4039

Nyomatott Ladányi Jánosné Madách-könyvnyomdájában Bpest, IV., Magyar-utca 52. Aut 880—65. — Felelős: Selley L.

gróf KÁROLYI GYULA
Magyarország miniszterelnöke,
Szatmár vármegye törvényhatóságának örökös tagja

péchujfalusi PÉCHY MIKLÓS SZABOLCS
főispán urnak

és

STREICHER ANDOR *dr.*
alispán urnak
emlékezésül a Trianon utáni tiz évre

Tizesztendő . . .

Irta: péchujfalusi **Péchy Szabolcs,**
Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegyék főispánja.

A számum fojtó és gyilkoló szele viharzott keresztül Magyarországon. Négy sarkán a vész és pusztitás elemei egybefonódtak. A tüz döbbenetes erővel hatolt előre az ország szive felé A gyürü egyre szoritóbb, egyre kisebb lett. A terebélyes tölgyből csonk lett. A szivárvány szinei megfakultak. A csonka, béna törzs fölött a pusztitó tüz lángbetükké merevedett. Robbanó lánggal vakitott a magyar éjszakában a hét betü: — TRIANON. — Vérben fetrengve, meggyötörten kisérti nappalunkat és éjszakánkat ez az idegen szó. Dacos keserüségünk azonban a gyásznak eme lesujtó évtizedében a lángbetük felett fényes, csillagos irást lát. A karok felnyulnak az ég felé, a torkokból kivágódik a kiáltás. A szemek ragyogó tükrében elvesznek a jelen sivár képei. Trianon betüi felett magyar szavak izzanak a Nap koronja alatt. Nem, nem, soha!

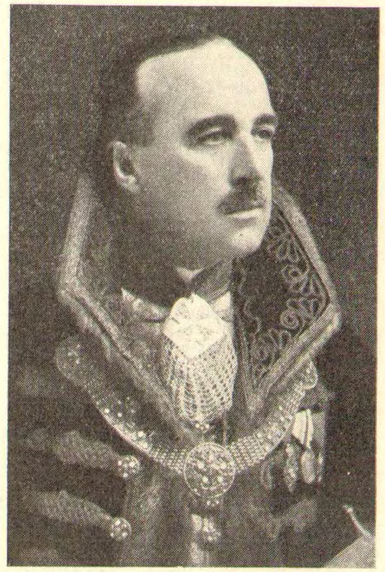

*

Ha végig tekintünk a mai Szatmár és Bereg vármegyék fölött, szomoru hasonlatosságot állapithatunk meg a csonkaország és kettős vármegyénk között. A több mint kétharmadában megcsonkitott kettős vármegye épp ugy elvesztette létfenntartó erejét, mint az ország. Városai, nagyszerü fürdői, bányái, kincsei mind a határokon tul maradtak. Vérkeringését az élet szabályozta, földrajzi egysége ideális volt. A két vármegyére szakadt nyomoruság a puszta kietlenségével hatott. A felfordulásnak első napjaiban elképzelhetetlen volt a két vármegye jövő sorsa. A dermesztő letargiából magához tért lakosságnak ugyszólván előlről kellett kezdenie mindent. Nem ujjáépitő, hanem teremtő munkát kellett végezni.

A kálváriás magyar sors legnehezebb évtizede következett. A kisérletezések napjaiban Szatmár és Bereg vármegyék külön uton indultak el. Szatmármegye három járásból, egyetlen város nélkül, közigazgatási, gazdasági és kulturális lehetőségek nélkül állott. Évszázadokon keresztül a megyei élet gravitációja Nagykároly, Szatmárnémeti, Nagybánya felé mutatott. A termelés értékesitésétől, az ut- és vasuthálózattól, az ifjuság felsőbb oktatásától kezdve minden életfunkció a megye városai felé vezetett. Ez a berendezkedés életfentartó erőt jelentett. A csonka kis megye háromszázötven kilométerre az ország fővárosától, csupán két pólusán fekvő két megyei székvárosra támaszkodhatott. Nyiregyháza és Debrecen jelentette számára a kulturforrást, azonban gazdasági revellációt ez a két város sem biztosithatott. A teremtő munka első állomása a megye székhelyének kiválasztását jelentette. Mátészalkára irányult a figyelem, amely nagyságánál, fekvésénél, vasuthálózatánál fogva bizonyult legalkalmasabbnak.

A teremtő munka megindult. Erő, akarat, biztos elgondolás, csalhatatlan ösztön kellett ehez a munkához. A szükreszabott, szabálytalan testet kellett felöltöztetni. A természet örök rendjével kellett szembeszállani. Visszájára forditani a régi élet alapjait s minden utat egy uj megyei központ felé forditani. Ugyszólván semmiből teremteni egy uj megyét; utakat, iskolákat emelni, a mezőgazdálkodás piacairól gondoskodni, kereskedelmi és ipari alapot létesiteni, ezek képezték a főfeladatot. Heroikus küzdelem volt. Az első évek munkája lassu ütemben haladt előre. Az uj helyzet sokáig hihetetlennek tetszett, de meg kellett alkudni a sorssal, a történelmet nem órák formálják. Az átmeneti időt elviselhetővé tenni lett a cél.

Beregmegye helyzete még sulyosabb volt. Huszonnégy községgé torzult a vármegye. Létküzdelmének első periódusában elszigetelten állott az anyaországtól. Egyik oldalán csehek, másik oldalán románok állottak. A Beregszászból elmenekült megyei intelligencia ugyszólván kutyaszoritóba került. Csarodán, később Tarpán összpontosult a maroknyi társaság, amely akár külön királyságnak is tarthatta volna magát. A menekülők igaz, erős hazafiassága, meg nem rettenő bátorsága ebben a halálos gyürüben valóban ezer veszély közepette fogott munkához. Menekült csendőrökből »karhatalmi intézmény« lett, elszánt fiatalemberek éjszakánként csempésző hadjáratra indultak s a megszállt területről, amit lehetett »haza« hurcoltak. Keserves, de felemelő emlékü hathónap volt ez az első periódus. Gulácsy István a régi vármegyének országos tekintélyü alispánja Budapestről irányitotta a kis sziget sorsát.

Vásárosnamény felszabadulása után türhetőbb idők következtek. Azonban életlehetőség nem volt, vármegyei formák kiépitéséről szó sem lehetett. Rövid néhány esztendő után Beregmegyét az átmeneti időre össze kellett kapcsolni Szatmármegyével. A két megye közönségét a közös sors eggyé kovácsolta.

Az elmult évtized teremtő munkája a romok fölött uj életet serkentett. S amikor megállapitjuk ma, hogy élünk, kemény öntudattal érezzük fajtánk elpusztithatatlan, teremtő erejét. Nagy munka végeztetett el. Ez a könyv ennek a tizévnek munkáját süritette össze. Végiglapozva a könyv oldalain, megelevenedik szemeink előtt ez a termékenyitő küzdelem. Megszerveztetett a közigazgatás. Évtizedek elmaradt uthálózata épült ki. Számos iskola létesült, a községfejlesztés terén uttörő munka végeztetett el. Huszonhét község villamosittatott. Általános ismeretek elsajátitására a gazdaifjak számára Téli Gazdasági Iskola emeltetett. Megépült a matolcsi Szamos-hid és azon keresztül a nagyfontosságu Mátészalka—fehérgyarmati vasutvonal. Dacára a sulyos gazdasági viszonyoknak jelentős épitkezések történtek. Vármegyeház, községházak, tüzoltószertárak épültek.

Vasakarattal, gáncsoskodást nem türő szigorral haladt előre ez a teremtő munka. A bizonytalan jövőt a kettős vármegye lakossága rendezett körülmények között állni fogja. Ha ma, a világkrizis miatt a további épitőmunka akadályokba is ütközik, a tervek, feladatok megvalósitása nem fog soká késlekedni. A vármegyei közkórház felszerelése és megnyitása elsőrendü feladat, a villamositás továbbfejlesztése, az uthálózat bővitése, szegényházak létesitése és nem utolsó sorban egy nyolcosztályu középiskola épitése képezik a további munkaprogramot.

Türelmetlenség, izgalom tölti be ma a magyar lelkeket. Érezzük, tudjuk, hogy a holnap más lesz. A magyar sors évezrede tanitott minket türésre, szenvedésre, de ez az évezred megtanitott arra is, hogy ne csüggedjünk. Megyénk sorsa a fejlődés jegyében halad előre. Felesleges munkát nem tettünk. Ha eljön csonka Szatmár- és Beregmegyék feltámadása — hisszük, nemsokára — akkor erőben gazdagságban még fényesebb és szebb jövő hajnala fog megvirradni felettünk.

A szatmári magyarrészi Apostoli Kormányzóság tiz esztendeje.

Irta: **Székely Gyula** dr., pápai protonótárius, apostoli kormányzó.

A gyászos emlékü Trianon szétforgácsolta a szatmári róm. kath. egyházmegyét, illetve püspökséget is, amelyet boldog emlékü VII. Piusz pápa jóváhagyásával I. Ferenc, apostoli királyunk alapitott 1804. március hó 23-án — kiszakitván azt a kassai püspökséggel együtt a nagy kiterjedésü egri püspökségből. — A szatmári róm. kath. püspökségbe Szatmár, Bereg, Máramaros, Ugocsa, Ung vármegyék és Szabolcs vármegye 3 községe kebeleztetett be.

Az alapitó oklevél a szatmári püspökség céljául azt jelöli meg, hogy a szatmári püspökök gondossága által a keresztény ügy ezen az elhagyott vidéken megerősödést nyerjen és az igaz hit terjedjen

Az alapitás óta 128 esztendő tünt el az idő végtelenségében. — 128 esztendő pergett le az egyházmegye dicsőséges történetében. — 128 hosszu, küzdelmes esztendő őrzi és adja tudomására az utókornak azt a dicsőségesen gazdag multat, — azokat a történeti nagyszerü mozzanatokat, — azokat a csodás — nagyivelésü alkotásokat, — azt az önmagáról megfeledkező jótékonykodási szellemet, azt a megállást, pihenést nem ismerő apostoli lelkületet és munkásságot, azokat a Krisztus megváltó evangéliumából forrásozó szociális megérkezéseket, azt a »vitam et sanguinem« megnyilatkozásu békét, megértést és őszinte testvéri összefogást hirdető és munkáló magyar hazafiságot, amely kitartó erényekkel és képességekkel — püspökei: báró Fischer István, klobusiczki Klobusiczky Péter, nagydaróci Kovács Flórián, Hám János, Haas Mihály, kézdi polányi Biró László, Schlauch Lőrinc, meszleni Meszlényi Gyula, Boromisza Tibor dr., és az ő bölcs,

atyai vezetésük alatt buzgólkodó papság és világiak emelték a szatmári egyházmegyét az ország többi egyházmegyéinek érdemes sorába, varázsolták Szatmár-Németi, várost és a többi megyei székhelyt a magyar nemzeti kultura gócpontjaivá, védőbástyáivá, ültették tele az egyházmegyét katholikus intézményekkel, amelyekben gondos vezetés és állandó éber figyelem mellett áldásokat termelő és osztogató otthonra talált a példaszerü vallásosság és izig-vérig magyar, legtisztább hazafiság.

És... Trianon vaksága, jóvátehetetlen büne miatt ennek a nagy célra hivatott, ennek a mindig hivatása magaslatán álló, ennek a nagyszerü vallási egységnek, a 128 éves történetének minden lapján dicsőséges multat hordozó szatmári róm. kath. egyházmegyének is szét kellett szakadnia.

Plébániái közül 35 román megszállott, 15 cseh megszállott területre került. És csak 19 plébánia maradt belőle — a magyar egyházmegyéből — magyar területen. Amikor boldog emlékü püspököm, Boromisza Tibor dr. 1921 őszén — mint kivételes felhatalmazásokkal felruházott esperesre — reám bizta az egyházmegye magyar részén maradt plébániáinak kormányzását, magyar területen csak 14 plébánia volt. Püspöki helynökké 1923. október hó 1-én történt kineveztetésem után Püspököm jóváhagyásával 1929 október hó 1-ig 5 lelkészséget létesitettem, megszerezvén a létesitéshez a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszternek, mint a Főkegyur jelenlegi helyettesének a hozzájárulását. Jelenben ez a 19 plébánia őrzi a szatmári nagymultu Püspökségnek vallásos, magyar nemzeti szellemét és dolgozik fáradhatatlanul, hüségesen a nagy Multnak csapásain és imádkozik szabad magyar oltárok előtt — szabad magyar lélekkel — a magyarok Istenéhez boldog magyar jövendőért és azért a kegyelemért, hogy visszanyerje csonkitatlan határait a szatmári egyházmegye és e határok között boldog örömmel folytathassa az alapitók által részére kijelölt nagy, vallási és magyar nemzeti céljainak megvalósitását.

Az apostoli Szentszék és a román kormány között létrejött konkordátum folytán a Pápa Őszentsége a szatmári püspökség magyar területen maradt részén 1929. julius hó 21-én kelt elhatározásával Apostoli Kormányzóságot létesitett és annak apostoli kormányzójává engem nevezett ki. Engedelmességgel és fiui alázatos hódolattal fogadtuk az Apostoli Szentszék eme elhatározását. Annál is inkább, mert eme magas intézkedést ideiglenesnek, provisorikusnak látjuk és tartjuk. Hogy addig is, amig Isten kegyelméből a revizió várvavárt ideje elérkezik, mint egyházjogilag rendezett, zárt egység müködjék az apostoli kormányzóság abban a magasztos, egyházi és magyar nemzeti szellemben, amelyet én és papjaim a szatmári szemináriumban szivtunk magunkba.

Örömmel látom és állapitom meg, hogy az apostoli kormányzóság mind a 19 plébániája ennek a szellemnek az őrhelye és a lelkészek valamennyien derekasan állják az őrséget Krisztus nyája mellett. Lankadatlan lelkesedéssel dolgoznak Isten országának terjesztésén, a lelkek

megmentésén, hiveik anyagi gondjainak enyhitésén, az ifjuság nevelésén és lelkük telitve a legnemesebb a legszentebb — krisztusi — szociális szellemmel.

Legyen is a szatmári magyarrészi Apostoli Kormányzóság Isten országa és egyike azoknak a magas égbenyuló pilléreknek, amelyeknek érctalapzatán — örökkévalóságra — épül fel a jövőben megbonthatatlan, dicsőséges, Nagymagyarország, mindnyájunk imádságos, forró óhajtása!...

A régi püspöki székesegyház
Szatmárnémetiben.

Nagykárolytól — Mátészalkáig

(Az összeomlástól az ujjáépitésig)

Visszaemlékezések

Irta: **Péchy László,** cs. és kir. kamarás, ny. főispán, országgyülési képviselő.

Az a lüktető és élénk vármegyei és társadalmi élet, amely a nagy Szatmármegyét jellemezte és amelynek politikai része Nagykároly ősi vármegye házának diszes tanácstermében, társadalmi része pedig a szerdai hetivásárokon, a Deák-téri korzón, a »Pannonia« éttermében és a »Gindl« cukrászdában, ősszel a szatmári lóversenyeken, a szalkai agarászatokon, a szatmári Hubertus vadászaton, a nemesi kuriák legtöbbször másnap délig tartó szives vendéglátásain zajlott le, a dicstelen őszirózsás forradalommal szinte egyszerre megszakadt.

A törvényhatóság közönsége — már nem a király által kinevezett főispán elnöklete alatt — 1918 novemberben tart még egy közgyülést, de ezen közgyülés lefolyása már érezteti és észlelteti, hogy itt legalább is egyelőre vége az alkotmányos autonom vármegyei életnek (a forradalomért lelkesedők reménye szerint örökre) és előre vetődik árnyéka annak a szörnyü összeomlásnak, amely az ország és ezzel együtt ennek a vármegyének szörnyü megcsonkitását eredményezte és a polgári rendet felforgató, a polgári társadalmat elsöpörni akaró — szerencsére csak rövid ideig tartó — átkos korszaknak. A vármegye adminisztrációja, egy a Károlyi Mihály által kinevezett kormánybiztos vezetésével a kommün kitöréséig tovább folyik, de már a vármegyei autonom szervek teljes kikapcsolásával. Társadalmi téren is megszünik az élet. Ennek vezetői és tényezői vagyonuk és sokszor testi épségük védelmére, visszahuzódnak otthonaikba, kitéve az ellenük felizgatott nép és illegitim uton alakult uj, hatósági jogokat

gyakorolni kezdő szervek állandó zaklatásainak. Csak igen kis körben tartják fent egymással az érintkezést, de ezen összejövetelekről is számüzve van a jókedv és vidámság, csak a hazát, az egyházat és a magánvagyont fenyegető veszélyek mérlegelésére és az eljövendő események latolgatására irányuló töprengésekben merülnek ki. Igy tart ez 1918 november és december hónapjaiban.

1919 elején a polgári társadalom kezd magára eszmélni, némileg felszabadul a forradalom kitörésével alkalmazott terror és megfélemlités hatása alól és látva a szociáldemokrácia erőteljes előretörését, valamint ebben az előretörésben az országra, egyházra, társadalomra és magánvagyonra rejlő veszélyt, megindulnak egyes polgári szervezkedések. Sajnos, nem nagy eredménnyel. Ennek egyik oka, hogy a kisgazdaközönség még nem eszmélt az őket is fenyegető veszély tudatára, igy a szervezkedésre nehezen kapható és használható fel. A másik oka, hogy a szervezkedés nem egységesen, egy irányban indult meg és nagyon sok esetben olyan, a nagyközönség előtt ismeretlen, sokszor csak egyéni ambiciók által fütött egyének által kezdeményezve, akikkel szemben nem volt meg az általános bizalom és az ilyen szervezkedéshez feltétlenül szükséges képesség sem. Ezeknek a szervezkedéseknek még az is volt a hibájuk, hogy az eredmény eléréséhez szükséges tömegek megszerzésére sokszor olyan demagógiát is alkalmaztak, amelynek hatása ép oly káros volt, mint a szociáldemokraták terrorisztikus fellépése és agitációja. A keresztényszocialista és a kisgazdapárt érdekében folytak ezek a szervezkedések, előkészitéseül az 1919 év tavaszára tervbe vett országgyülési képviselő választásoknak.

Ezen szervezkedések hibáit látva és kárhoztatva azt, hogy sokszor a két polgári párt hadakozása egymás ellen is irányult, magam részéről nem csatlakoztam egyik szervezkedéshez sem és csupán arra szoritkoztam, hogy a mátészalkai járásban, amelynek 1917 év végéig főszolgabirája voltam, tartsam az emberekben a lelket, a jobb jövő iránti reményt és ellensulyozzam felvilágositással és meggyőzéssel a felforgatásra törekvő elemek romboló munkáját. A szervezkedés terére való lépésemet csak akkor tartottam szükségesnek, amidőn a gróf Bethlen István »elnöklete alatt állott« nemzeti egység pártjától, atyai barátom Péterfy Lajos ny. miniszteri tanácsos utján, azt a megtisztelő megbizást kaptam, hogy a vármegyében a nemzeti egység pártja részéről is inditsam meg a szervezkedést. Ennek a felszólitásnak és megbizásnak azért tettem örömmel eleget, mert ugy véltem, hegy e szervezkedésbe be lehet olvasztani a másik két polgári szervezkedést is és mert gróf Bethlen István személyét alkalmasnak tartottam egy nagy, egységes, polgári front vezéréül. Teljes odaadással feküdtem neki a munkának, amelytől azt reméltem, hogy a kiirandó képviselőválasztásokon a párt lajstromának helyes összeállitásával (ugyanis a képviselőválasztások lajstromos választás alapján terveztettek) el tudom legalább azt érni, hogy gróf Bethlen Istvánnak a megválasztását tudom biztositani. Sajnos ezirányu remé-

nyeimben alaposan csalódtam. A már akcióba kezdett keresztényszocialista és kisgazdapárt vezetői egyesülésre nem voltak hajlandók. Mások a szociáldemokrata terror és nyomás hatása alatt minden szervezkedéstől távol kivántak maradni. Szóval megint az öntudat hiánya, az egymást megérteni nem akarás és tudás meghiusitotta a nagy összefogást. A jogos elkedvetlenedés dacára folytattam a szervezkedést, de mielőtt valamelyes kézzelfoghatóbb eredményt értem volna el, munkámnak véget vetett a kommunizmus kitörése. Nem ért teljesen váratlanul a dolog. A polgári kormányférfiak tehetetlensége, a polgári öntudat hiánya, a szociáldemokraták jobb szervezettsége és nagyobb aktivitása valószinüsitette ezt, de hogy ily hamar következzék be, mégis meglepett.

Épen szervező munkáról igyekeztem Szatmárról haza Szalkára, március hó 20-án, mikor utközben találkoztam feleségem egy elém küldött küldöncével, hogy siessek haza, mert pár órával előbb kikiáltották a proletár diktaturát, eltávolitották a közigazgatást, a népbiztosok átvették a hatalmat és a nemzetőrség átvedlett vörös őrséggé. Győrtelektől kezdve már lépten-nyomon száguldó lovas postásokkal találkoztam, akik vitték ki a községekbe a tanácsköztársaság megalakulásának hirét és az uj hatalom parancsait. Bámulatos gyors és preciz szervezkedés, megállapitható, hogy titokban ezt jól előkészitették. Hiába, jobban értettek a megszervezéshez, mint mi. Eltekintve önkényes forradalmi adókivetésétől és kérlelhetetlen beszedésétől, a népbiztosok és helyetteseik állandó zaklatásaitól (fegyver kutatás és a szesztilalom ellenőrzése cimén a nap bármely órájában bejelentés nélkül törtek be az ember lakásába) állandó fogatrekvirálástól, proletároknak a lakásokba való beköltözésétől) én ettől csak azért menekültem meg, mert a lapkihordó és cigány család, kinek lakásom egy részét kiutalták, vonakodott hozzám beköltözni; jobb érzésüek voltak, mint a kiutalók), pénzünk szabad felhasználásának korlátozásától, a birtokok kezelésének a szocializálással való teljes összezavarásától, nálunk a kommün uralma elég enyhe volt és mentes nagyobb terrorisztikus cselekményektől, mégis elég volt ahoz, hogy mindenkit még jobban otthonához kössön és minden polgári megmozdulást megbénitson és lehetetlenné tegyen. A politikai élet igy teljesen megszünt, a társadalmi élet még az eddiginél is szükebb körre szorult, csak egy-egy szomoru temetés hozott nagyobb számmal össze bennünket, amelyeken nemcsak a kedves halottat sirattuk meg, hanem a hazát is, amelyet a lelkiismeretlenség, a rövidlátás, a bün és az istentelenség ily szomoru sorsra juttatott. Ha egy páran össze is jöttünk csendes ebédeken és vacsorákon (mindig várva, hogy a rendőri népbiztos mikor csap le reánk a szesztilalom megszegése miatt) aggódva tanácskoztunk, van-e ebből a szégyenteljes megalázó helyzetből kiut és ha igen, mikor és hogyan? Saját erőinkből tudjuk-e lerázni magunkról az ördögfajzatot, vagy csak idegen segitséggel? Az előbbiben nem nagyon biztunk, tudatában lévén a szervezkedés nehézségeinek, a polgári rend lefegyverezett voltának és a rettenetes terrornak, amelyet mi közelebbről ugyan

még nem ismertünk, de amelyről már hallottunk. Az utóbbit sokan csak az esetben óhajtották, ha ez a nyugati hatalmaktól jön, a magunk megalázó helyzeténél is megalázóbbnak tartván a román segitséget. Legtöbben azonban ezt is szivesen vették volna már, csak hogy eltünjön a haza és vallásellenes gyalázatos uralom és annyival is inkább, mert ekkor még a románok bejövetele alatt senki sem gondolt mást, mint a kommunizmus ellen nyujtott segitséget és nem is képzeltük, hogy ennek állandó megszállás is lehet a vége. Belső segitség csak egy volt, amelyben biztunk és amelyben reménykedtünk: a sikárló-csucsai vonalat tartó székely hadosztály, főleg annak vezérei és erős hazafiságtól és nemzeti érzéstől fütött tisztikara. De ebbe sem vethettük teljes bizalmunkat, mert tudtuk, hogy a forradalmi kormányok féltékenysége következtében nincsen ágyukkal és munícióval kellően felszerelve és igy a két tüz — a román és a vörös hadsereg — között könnyen fölmorzsolódhatik, ami fájdalom, később be is következett.

Közben a proletár diktatura egyre erősbödött, többen és többen hódolnak be a felemelt fizetésektől elszéditve, az intelligencia, különösen a tanitói és jegyzői kar köréből. A szakszervezetek tagjainak száma napról-napra növekedik. Viszont igaz, hogy a kisgazdák kezdenek feleszmélni és ráeszmélve arra, hogy a proletár uralom ellenük is irányul, az elégedetlenek táborát szaporitják. A proletár diktatura megejti a szovjetválasztásokat, természetesen csak a proletároknak van szavazati joguk, bennünket még a szavazás helyiségének környékétől is géppuskával jól távol tartanak. Ennél a választásnál egy kis izelitőt kaptunk, hogy az ugynevezett népjogokért küzdők miként képzelik el az általános, titkos, egyenlő és főleg tiszta választási rendszert.

Igy érjük meg 1919 nagycsütörtökjét, minden reménység nélkül, hogy a feltámadás ünnepe valamelyes változást, vagy pláne feltámadást hozhasson. Most is azonban épen olyan gyorsan következett be a fordulat, mint amikor a kommün kitört.

Nagycsütörtök napján gróf Tisza Lajossal, akivel a forradalom kitörése óta a legtöbbet jöttem össze és akivel a legtöbbet tanácskoztam és értekeztem a szervezkedések és teendők felett, Szatmáron át Vetés községbe mentem, részint megtekinteni ottani gazdaságomat, részint meglátogatni közös barátunkat, Szent-Iványi Tibort. Még az nap este tértünk haza, ugyancsak Szatmáron át. A város képe teljesen csendes, semmi sem mutat arra, hogy itt még az éjjel döntő fordulat fog bekövetkezni. Csak néhány biztositó járőr teszi mozgalmassá a Szamos hidjának környékét, de ebből sem lehet következtetni a sikárlói vonal gyors összeomlására. Nagypéntek délelőttjén a mátészalkai járási termelési biztos a járás gazdáit értekezletre hivta össze, amelynek célja tulajdonképen az volt, hogy ezeket is szakszervezetbe tömöritse. Kiváncsiságból én is elmentem meghallgatni a termelési biztos előadását. Magam — gazdatársaim unszolásának dacára — sem lévén hajlandó a szakszervezetbe belépni, az előadás meghallgatása után, amikor a belépési

nyilatkozatok aláirására és a tagdijak befizetésére került a sor, az értekezletet otthagytam és hazafelé tartottam. Lakásom közelében találkoztam nyirmeggyesi gazdámmal, aki titokban közli velem, hogy rövid idővel azelőtt tanyámnál két nagykárolyi autó akadt el, ő biyalyaimmal huzatta ki az elakadt autókat és az utasok beszélgetéséből azt vette ki, hogy azok a nagykárolyi direktóriumnak tagjai és hogy menekülőben vannak. Nehezen adtam hitelt a közlésnek, mert hiszen itt semmi nyoma nem volt hasonló jelenségeknek, sem más felől nem vettünk ilyen megmozdulásról hirt. Gazdám hiradását mégis közlöm egyes megbizható barátaimmal és ismerős kisgazdával, hogy a változás bekövetkezésének az esetére a rend fentartásáról gondoskodhassunk. Délutánig nem történik semmi. öt óra tájban közlik velem, hogy Szatmár sürgősen keres telefonhoz. Telefonhoz sietve Serly szatmári főszolgabiró jelentkezik és közli velem, hogy nagycsütörtökről nagypéntekre virradóra a székely hadosztály megdöntötte a diktaturát. Szatmár városának lakossága kikiáltotta az ott lakó Streicher Andort (a mostani alispánt) a vármegye főispánjául, aki a hatalmat átvette és arra kér, hogy azt Mátészalkán én is tegyem meg. Azt is közölte velem Serly, hogy pár óra mulva megérkezik a székely hadosztály egy része Szalkára és ezeknek elhelyezéséről gondoskodjam. Közlöm Serlyvel, hogy a mátészalkai telefonközpont még vörös ellenőrzés alatt áll, a népbiztosok és vörös őrség helyükön vannak, igy a telefon nem alkalmas bizalmas megbeszélésre, hanem az utasitásokat az utbainditott katonaság parancsnokával küldjék ki és még csak azt közöltem, hogy helyesebbnek tartom, hogyha a kommunisták által elmozditott főszolgabiró veszi át a szalkai járásban a közigazgatást. A közölt jó hir feletti határtalan örömömbe azonban egy kis szorongó érzés vegyült. A telefonüzenet ugyanis nehéz és veszedelmes helyzetet teremtett. A változásról a telefonhir kapcsán értesültek a vörösek is és félő volt, hogy a székely hadosztály megérkeztéig itt retorziókkal élnek, atrocitásokat és kegyetlenségeket követnek el. De félni lehetett attól is, hogy a Kraszna vasuti hidját és utközben a sineket megrongálják, ezáltal a székely karhatalomnak kellő időben való bevonulását megakadályozzák és megerősitésükre segitséget kérnek. Hogy ezt az esetleges veszélyt elhárithassam és hogy vörös támadás esetén ne adjuk olcsón életünket, egy kedves jóemberemmel, Nagy Zsigmond takarékpénztári pénztárnokkal (typusa a szép, józan és értelmes kisgazdának) házról-házra járjuk fel a megbizható kisgazdákat, hogy kapával és kaszával fegyverkezzenek fel és legyenek minden eshetőségre készenlétben. Szerencsére aggodalmam felesleges volt, mert amint telefon beszélgetésemnek hire futott, a népbiztosok nagyobb része kámforrá vált, rekvirált fogatokkal megszökött, itt maradt része pedig egymásután keresett fel, bizonyitgatva, hogy csak kényszerüségből szegődött a kommunistákhoz és a polgári rend ellen mit sem tett. Utálatos gyávaság, de szerencse nekünk, mert a Szatmárról jelzett katonaság a kora esti órák helyett csak éjjel futott be Mátészalkára — nagy meglepetésre a

4038 Megyei Levéltár Nyíregyháza

székely hadosztály egész törzse — és igy elég idejük volt a retorzióra és kegyetlenségek elkövetésére, amint az máshol sok helyen előfordult. Vármegyémben csak egy ilyen sajnálatos eset történt, Szatmárcsekéből ott tartózkodó menekülő beregszászi kommunisták magukkal hurcolták Pap József folyambiztost és Sátoraljaujhelyen fel is akasztották.

Nagyszombat az öröm, a lelkesedés és a bizakodás napja, örömmel és lelkesedéssel látjuk középületeinken megint a nemzeti trikolort, örömmel a székely és a hozzájuk csatlakozó szatmári fiuk lelkességét és a viszonyokhoz képest elég fegyelmezettségét, a tisztek gallérjain ujra a rangjelző csillagokat és bizakodunk abban, hogy az egész országban már igy van ez és teljes a felszabadulás a lidércnyomás alól. Örömünket és bizakodásunkat ugyan zavarja Szatmárnak és Nagykárolynak az oláhok által való elfoglalása, de mégis bizunk, hogy a beljebb állomásozó vörös katonaság, vagy legalább is annak egy része a székely hadosztályhoz csatlakozik, amely igy képes lesz Mátészalkát tartani, sőt innen ellenoffenzivába menni a Szatmár felől előretörő oláhokkal szemben. A husvét első napján történtek, azonban egyszerre véget vetnek minden reménységnek. Hirül vesszük, hogy a proletárdiktatura csak ott dőlt meg, ahová a román csapatok közeledtek, a vörös hadsereg nem csatlakozik a székelyekhez, sőt ettől fegyverletételt kiván, az oláhok pedig törnek előre. Egy megerősitett oláh járőr már vasárnap éjjel elérte Mátészalkát és a község külső részébe fészkelte be magát. Igaz hogy vesztükre, mert az őket észrevevő székelyek a szó szoros értelmében agyonverték őket és a csaholyi-ut mentén fekvő szalkai szőllőkben földelték el. Bámulatos, hogy ez a kegyetlenkedés nem jutott az oláhok tudomására az egész egy évig tartó megszállás alatt, de szerencse is, mert bizton Szalkán állottak volna ezért bosszut. Vasárnap és hétfő állandó csatározással telik el. A románok már Győrtelekig nyomulnak előre. Érdemes itt feljegyezni, hogy vasárnap Győrteleknél egy Tunyog felől jövő körülbelül tiz emberből álló székely járőr észrevevén, hogy az oláhok már Győrteleknél vannak, rajvonalba fejlődik, tüzelésbe kezd és az egész előre nyomuló oláh hadosztályt visszaveri Ökörítóig. Tiz székely közkatona megfutamitott egy egész oláh hadosztályt. Hétfőn délben már látható volt, hogy a székely hadosztály nem tarthatja magát, befütteti az állomáson készenlétben levő vonatjait és kikerülendő a vörös csapatokkal való találkozást, egérutat keresve Vásárosnamény irányában elhagyja Mátészalkát, hogy pár nap mulva Demecsernél az oláhoknak letegye a fegyvert és feloszoljon.

Itt maradtunk magunkra hagyatva, védtelenül és reménytelenül. Alig hogy kivonultak a székelyek, az oláhok már lövik a községet, ágyu és gépfegyvertüz közé veszik Kocsord és Nyircsaholy felől. A gépfegyverek golyói végig süvitenek az utcákon és pattognak a falakon és néhány az utcán tartózkodó lakost le is teritenek. Tüzérségük szerencsére rosszul lő, csak néhány lövegük hull le a községre, de ezek nem csinálnak nagyobb bajt. A lakosság jó része a pincékbe menekül, vagy más

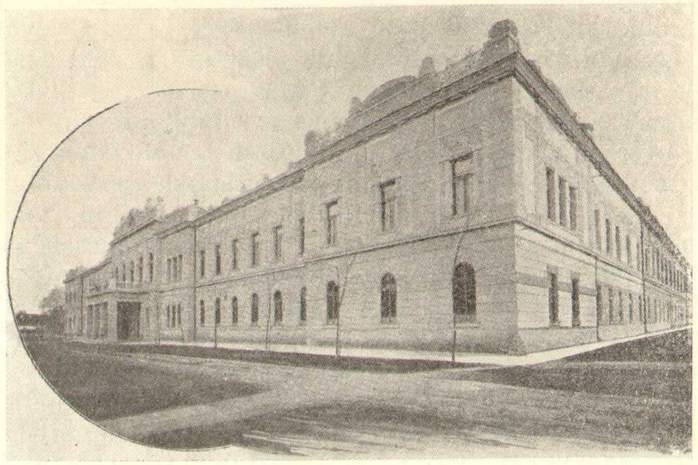

Nagykárolytól —

— Mátészalkáig

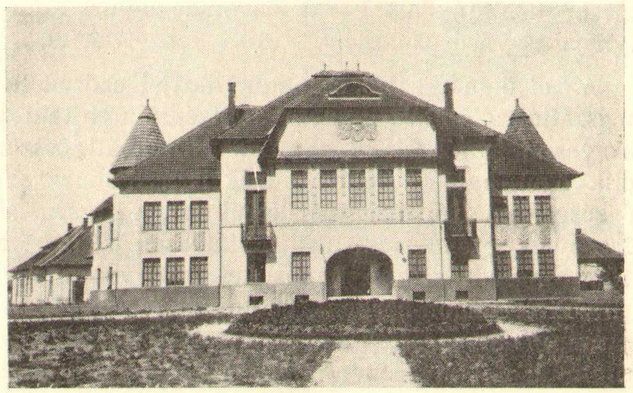

A régi és az uj vármegyeháza.

fedezéket keres. Hirtelen egy küldöttséget szedünk össze, amely lakásomon gyülekezik, hogy az első bevonuló csapatoktól kérje a község megkimélését. Magam egy románul tudó szabómesterrel emeleti lakásom kiugrójából figyelem és várom a csapatok megérkezését. Nem kellemes megfigyelő hely, mert nem vagyok eléggé védve és a golyók állandóan csapkodnak körülöttünk. Pár nehéz óra telik igy el, végre megérkezik az első csapat a templomtérre. A készen tartott fehér zászlót lobogtatva tüz-szüntetést kérünk, a csapat parancsnoka elé vonulunk és előadjuk kérelmünket. Miután a küldöttséget maguk előtt hajtva bejárják az utcákat és meggyőződnek arról, hogy már nincsen székely a községben, teljesitik kérésünket és mellőzik a szabad rablást. Jóformán nem is történik senkinek sem bántódása, lopás és rablás sincs, csak elvétve. Fejét azonban ezen az éjjelen alig hajtja álomra valaki, mégis csak szokatlan és idegenszerü ez a megszállás. Másnap a megszálló csapat fegyvereket szed össze, statáriumot hirdet, rendbiztositó és gazdasági természetü rendeleteket ad ki, délután pedig átvonul megállás nélkül az egész előrenyomuló és a székelyeket üldöző oláh hadosztály. Most már nem olyan rongyosan mint Szatmár előtt, ugy látszik ott pótolták felszerelésüket és azt meg kell adni, hogy teljesen fegyelmezettek, ugy hogy ennek láttára az embert a szomoruság fogja el, miért nem tudta a magyar hadsereg is megtartani ezt a fegyelmezettséget, akkor nem lett volna forradalom, kommunizmus és idegen megszállás.

Az átvonulás is nagyobb anyagi károsodás nélkül történik, csak igavonó jószágot és takarmányt zsákmányolnak nagyobb mennyiségben, itt-ott egy pár sertést és marhát vágnak le. Hogy a román felvonulást és az egész megszállást más vidékeknél sokkal szerencsésebben usztuk meg, abban leli magyarázatát, mint ez később kiderül, hogy a románok az egész Szatmárvármegyét olyannak kezelték, amely véglegesen uralmuk alá kerül, az országhatárt ezen a részen Nyirábrány-Nyirbakta-Vásárosnamény között képzelvén el.

Az első megszálló csapatok tisztjei erősen hangoztatják, hogy nem megszállásra jöttek, hanem segitséget nyujtani a kommunisták ellen. Erélyesen is járnak el ellenük. Mindenütt összefogdossák és fogságba vetik őket, halálra itélik és meg is ásatják az elitéltekkel sirjaikat. Kivégzésre azonban még sem kerül sor, a község lakosságának közbelépésére megkegyelmeznek nekik. Helyesen is, mert a szigoru megtorlás az itthon maradt kisebb bünösöket érte volna, a nagy gazemberek már tul voltak ungon-berken. Tudtommal az egész vármegyében csak egy kommunistát végeztek ki, Mátészalkán lőttek le egy menekülésben levő kommunistát. Még egy szomoru kivégzést hajtottak végre az oláhok a környéken az átvonulás alatt, de ennek áldozatai már nem kommunisták voltak, hanem szegény ártatlan emberek. A nagy átvonuláskor Hodász község határában gépfegyverekkel lőttek hátramaradt székelyek az oláh csapatokra. Az oláhok azt hivén, hogy a tüzelés a Tarnai-tanyáról

jön, mert ott vettek észre fákon embereket (a szerencsétlenek a fákat hernyózták) összefogdosták őket, Nyirmegyesre bekisérték és ott, számszerint 23-at, agyonlőttek. Pár napig ér még bennünket nagyobb kellemetlenség, ezek között a legnagyobb a község tekintélyesebb polgárainak tuszként való kijelölése és őrizetbe való vétele, azután elvonul az első megszálló csapat is, hogy egy pár rekviráló osztagon és a tervbe vett román királyi látogatásra kiküldött zászlóaljon és diszszázadon kivül, csak a kivonuláskor lássunk ujból oláh katonát.

A magyar közigazgatási tisztviselők Ilosvay Aladár alispán és még egypár tisztviselő kivételével leteszik a hüségesküt és igy helyükön maradhatnak. Természetesen főispán és alispán oláh ember lesz, kikerülnek a szatmármegyei oláh ügyvédek közül. A karhatalmat kizárólag oláh csendőrség alkotja, a pénzügyőrök is nagyobbára oláhokból kerülnek ki. A szabad mozgás is lehetővé válik rövidesen egyik községből a másikba, de csak a csendőrség által kiállitott igazolványokkal. Az ellenőrzést elég szigoruan veszik. Igy mehettünk ujra Szatmárra, Nagykárolyba gazdasági és itt-ott hivatalos ügyek elintézésére. Baráti házaknál is kezdünk összejönni, de a hangulat nyomott és levert, dacára, hogy a helyzet mindenesetre nyugodtabb, mert a vagyon és élet biztonság nagyobb mint akár a forradalom, akár a kommunizmus alatt. E rövid év alatt immár harmadszor fog el bennünket a vágy valami jobb után, mert az idegen megszállás alól való felszabadulás után vágyakozunk. De semmi biztató jel. Budapesttel és a megszállott részekkel semmi összeköttetés, az oláhok szigoruan őrködnek, hogy valami irás, vagy hir hozzánk ne juthasson. Csak itt-ott kapunk valami hiradást, ezek sem voltak nagyon biztatók. A Tiszáig visszahuzódó vörösök kegyetlenségeiről, kivégzésekről, az ország fővárosában kifejtett rettenetes terrorról, élelmezési nyomoruságokról, vörös május elsejének grandiózus megünnepléséről, csirájában elfojtott ellenforradalmi akciókról, Leninfiuk hajmeresztő kegyetlenségeiről szólnak. Szinte örülnünk kell, hogy bármi keserü is a megszállás, mindezektől mentesitve vagyunk. A szatmárvármegyei román cenzura alatt megjelent lapokból veszünk csak külföldi hireket, természetesen csak olyanokat és olyan formába öltöztetve, amelyek az oláh impérium érdekében fekvők.

Az első olyan hir, amely reménnyel töltött el bennünket és amelyet a román cenzura is átenged, gróf Károlyi Gyulának aradi megmozdulása és kormányalakitása. Végre valami, ami megerősiti a feltámadásunkba vetett hitet és táplálja a jobb jövő iránti reményt. Amint hirül vesszük ezt, Tisza Lajossal elhatározzuk, hogy a nagy nehézségek dacára Károlyihoz utazunk Aradra, vele a kapcsolatot felveendő, terveiről értesülést szerzendő és főleg itthoni magatartásunkra utasitásokat nyerendő célból. De hogy kapunk erre az utra az oláh csendőrségtől engedélyt? Tisza Lajos Geszten tartózkodó sógornőjének, a forradalom vértanuhalált halt, nemzeti nagy mártirja özvegyének meglátogatására kér engedélyt. Én ürügyül hozom fel, hogy a megszállás és az átvonulás első napjaiban

Magyarországhoz (az oláhok ugyanis a mátészalkai, csengeri és fehérgyarmati járások lakosságától szerettek volna egy ily értelmü nyilatkozatot szerezni, hogy azt felhasználhassák a határmegállapitásnál, ennek a három járásnak a végleges megtartására is.) A másik a Szatmáron megjelenő »Szamos« cimü lap hiradása, amely szerint a Friedrich kormány Szabolcs-Szatmár és Hajdu vármegyék kerületi kormánybiztossává Szomjas Gusztávot, Szabolcs vármegye kormánybiztos főispánjává Ujfalussy Dezsőt, Szatmár vármegyébe pedig Péchy Istvánt nevezte ki, de itt megjegyzi, hogy a kinevezésben tévedés van, mert a kinevezett kormánybiztos főispán nem Péchy István, hanem Péchy László cs. és kir. kamarás, ny. főszolgabiró, pedig tényleg nem én neveztettem ki, hanem Péchy István. Mindegy, akármi az ok, mégis csak az a vége, hogy internálva vagyok Mátészalkára; még hálásnak kell lennem, hogy nem Erdélybe, vagy Romániába vittek el. Szalkához vagyok kötve egészen az oláhok kivonulásáig és naponként jelentkezem a csendőrségnél. A vármegyében történtekről igy csak akkor tudok, ha felkeres egy-egy barátom. Különösebb emlitésreméltó dolog egész október-november hónapokban nem is történik nálunk, fontosabb csak annyi, hogy az oláhok Szatmármegyében képviselő- és szenátorválasztásokat tartanak. Annál nagyobb és örömteljesebb események Budapesten az oláhoknak Budapestről való kivonulása és a Tiszáig való visszavonulása, Horthy Miklósnak a fehér hadsereg fővezérének Budapestre való bevonulása és a hatalomnak általa való átvétele. Végtelen nagy az örömünk, hogy igy ujra megindulhat a nemzeti élet, és a romokat eltakaritó munka, de egyszersmind fájó érzés is részünkre, hogy mi ennek a munkának részesei nem lehetünk és nem is sejtjük, mikor lehetünk azzá. Annyival is kevésbbé, mert az oláhok előbb a Tiszát, majd az általam előbb is emlitett Nyirábrány—Nyirbakta—Vásárosnaményi vonalat hangoztatják végleges határnak. December első felében történik valami, ami reménnyel tölt el, hogy a mi megszabadulásunk sem lehet távol. Ekkor jelentkezik nálam egy titokzatos idegen, aki négyszemközt akar velem beszélni. Nagy Tibor huszárfőhadnagynak mondja magát és közli, hogy megbizást hoz részemre a vezérkartól. Eleinte némi bizalmatlansággal fogadom — gyakori lévén az oláhoknál az ágent provokatőr—, de végül ugy érzem, kötelességem benne megbizni és a tárgyalást felvenni. Előadja, hogy megbizatásom arra irányul, hogy az oláhok kivonulása esetére szervezzem meg a mátészalkai, a fehérgyarmati és a csengeri járást a kommunizmus feltörése ellen és a rend biztositására, a magyar csapatok bevonulásáig. Tudatja, hogy időnként futárok utján fogom a többi teendőkre az utasitásokat megkapni és átadja nekem a vászonra gépelt és ruhájába bevarrva hozott jelszavakat, amelyek lehetővé teszik a futároknak bizalommal való fogadását. Feljegyzem itt a vászoncédula szövegét: »Szatmár, — Avas, — Nagyvárad, — Berettyó, — Szabolcs, — Bucka,

— Hajdu, — Bocskay. Ezen jelszavak 1919. XII. 15-től kezdve érvényesek. Használandók minden szóbeli, irásbeli parancs, vagy jelentés vivője által annak igazolására, hogy ki az ő küldője. Ezen jelszó minden tárgyalás megkezdése előtt felszólitás nélkül papirra irandó.«

Szükséges elővigyázati intézkedés, de az oláh kémek kiszimatolják ezeket a jelszavakat is és igyekeznek azokkal egyeseket tőrbe csalni. Igy esett csapdába unokahugom, Streicher Lajosné, akit el is fogtak és sógornéjával, Streicher Andornéval együtt, előbb Nagyváradra, később Brassóba hurcoltak.

Dacára helyhezkötöttségemnek, készséggel vállaltam a megbizást, kötelességnek tartván ezt és egy szükebb bizottsággal, melynek tagjai Streicher Lajos alezredes, Kaprinay Endre kir. közjegyző, Balásy Miklós járásbiró és Nagy Zsigmond takarékpénztári pénztárnok, megkezdem a szervezés munkáját. Közben kapom a további utasitásokat, amelyek már részletekre is kiterjednek és a közigazgatás megszervesére is vonatkoznak. A vármegye alispánja, Ilosvay Aladár kéznél van, a kommün alatt Nagykárolyból Győrtelekre költözött ki, a három járás főszolgabiráját kiszemelem és magamhoz kéretem, felkérvén őket, hogy állandóan legyenek az első hivó szóra készen. Teljes diszkréciót kérek tőlük, hogy az oláhok a szervezkedésről tudomást ne szerezzenek és azt meg ne akadályozhassák, engem pedig elhurcoljanak. Dehát a titoktartás nem magyar erény. Hogy ez igy van, abból látom, hogy kezdenek olyanok is felkeresni, akiket nem kérettem magamhoz, kérve, hogy nekik is juttassak szerepet az ujjáalakulásban. Alig tudom őket meggyőzni és előttük titkolni szervező munkámat. Igy következik el március 15-ike, a szabadság ünnepe, akkor már a románok sem titkolják, hogy visszavonulnak a pete—óvári—csanálos—vállaji vonalig, sőt a mátészalkai oláh főszolgabiró, Germán János (egy nagykárolyi születésü oláh származásu ember, akit 1919 november havában állitanak a járás élére a megválasztott főszolgabiró eltávolitása után és akinek dicséretére szolgáljon, hogy a járás érdekeit még oláh tisztviselő társai ellen is védte) közli is ezt velem. A román megszálló csapatok tulnyomó része szerencsére elkerül bennünket. A visszavonulás a debrecen—érmihályfalvai vonalon történik, a felszabaduló Szatmármegyén csak egyes lovas századok vonulnak át 17-én estére Mátészalkára összpontositva, hogy 18-án reggel kisebb éjjeli rendzavarások és erőszakoskodások után innen is végleg eltávozzanak. Velük megy a román főszolgabiró is, aki még az utolsó éjszaka is igyekszik nagyobb kellemetlenségek elkövetésétől a visszavonuló oláh tisztikart visszatartani. Határtalan megkönnyebbülés, fellélegzés és öröm fog el bennünket a kivonuláskor, Ilosvay Aladár alispán és gróf Tisza Lajos azonnal bejönnek támogatásomra Mátészalkára. Megtörténnek az első intézkedések. Ilosvay Aladár alispán a mátészalkai főszolgabiróság élére állitja Madarassy István nagykárolyi főszolgabirót, aki a kommün alatt szolgálatot nem teljesitvén, nyirmeggyesi szőlőjében tartózkodik. Becitáljuk a másik két járás élére

kiszemelt főszolgabirákat is, részükre utasitásokat átadandó. Várjuk egész nap a magyar csapatok bevonulását, estére a községet fellobogózzuk és kivilágitjuk, de ezek késnek. Várakozunk, itt vagyunk egyedül és minden karhatalom nélkül, de szerencsére nem történik semmi rendzavarás. A magyar csapatok helyett délben az antant-misszió külön vonata fut be a mátészalkai állomásra. Magukhoz kéretnek bennünket; felvilágositásokat és kivánságaink előterjesztését kérik. Ezeket előadjuk és gróf Tisza Lajos részletesebben is ismerteti különösen azokat a károkat, amelyeket az Ecsedi-lápon keresztül huzandó országhatár okozhatna, tekintettel a társulat csatorna-hálózatának rendszerére és az egész Ecsedi-láp fekvésére. Szinte érezzük, hogy az ántánt-misszió az ideiglenes határ rendezésére küldetett ki, ezért igyekszünk meggyőzéssel elérni a határ minél távolabbi kitolását. Éjjel jelentették, hogy megérkezett az első magyar csapat az állomásra. Egy huszárszázad és a kinevezett vármegyei katonai parancsnok törzskarának egy része érkezik, ez utóbbiak kvártélycsinálás céljából. Madarassy főszolgabiróval azonnal az állomásra sietek, megbeszélni a fogadás részleteit. Az első bevonuló csapatot ugyanis ünnepélyesen óhajtjuk fogadni. Reggelre beszéljük meg a bevonulást, ami meg is történik. A bevonuló huszárszázadot a községháza előtti térségen fogadja és nagy lelkesedés között üdvözli Madarassy főszolgabiró. 19-én délben megérkezett törzskarával a kinevezett Maxon de Rövid Lajos huszárezredes, vármegyei katonai parancsnok is. Az állomáson üdvözöljük a vármegye alispánjával és Madarassy főszolgabiróval együtt. Vele együtt érkezik a pénzügyminisztérium egy tisztviselője is a kék-pénz lebélyegzésének végzésére. Ez kézbesit is nekem egy pénzügyminiszteri rendeletet, a rendelet azonban nem Péchy László, hanem Péchy István névre szólván, de ezenkivül a belügyminiszter formális rendelete sem érkezvén meg, közlöm ugy a pénzügyminiszteri tisztviselővel, mint a vármegyei katonai parancsnokkal, hogy ezen formai hiányok következtében — bár a vezérkartól nyert megbizás alapján a legnagyobb készséggel állok rendelkezésükre és vagyok segitségükre — az intézkedési jogok gyakorlását magamnak nem vindikálhatom. Másnap, 20-án azonban már kényszerülve vagyok erre a katonai parancsnok határozott irásbeli felkérésére —, mert olyan intézkedésekre van szükség, amelyek összefüggésben voltak a vezérkar megbizása alapján végzett szervező munkával és mert a katonai parancsnoknak olyan utasitása volt, hogy csakis a kormánybiztossal karöltve járhat el. Látom, hogy a telefonösszeköttetés nehéz helyreállitása miatt a kérdés Budapesttel pár napig nem tisztázható és nem akarom, hogy a formai hiány miatt kiszámithatatlan károk okozója legyek. 23-án helyre áll a telefonösszeköttetés, tisztázom a helyzetet a belügyminiszteriummal és szabályos formák között megkapom a kormánybiztosi megbizást előbb telefonon, később táviratilag is. Megbizatásom Szatmárvármegyére, Szatmárnémeti szabad királyi városra és Ugocsa vármegyére is szólván, pár nap mulva kellemetlen helyzetbe kerülök. Ugocsa vármegyének

három községéből, Tiszafarkasfalva, Tiszapéterfalva és Bökény községéből is kivonulnak a románok és az ottani hatóságok kérnek az imperium átvételére. A vármegyei katonai parancsnok ezen községek megszállására utasitást nem kapott, magam is ugy tudom, hogy e községek cseh imperium alá fognak tartozni, ezért a kérésnek már a magyar kormánnyal telefonon felvett érintkezés előtt sem teszek eleget. Helyes volt elővigyázatosságom, mert mikorára a magyar kormánytól azt az értesitést veszem, hogy e területek nem is fognak Magyarországhoz tartozni, már hirül veszem azt is, hogy a csehek oda bevonultak. Kellemetlen incidens lehetett volna a dologból. Már 20-án erős munka kezdődik a csonka vármegye megszervezésére. Az alispánnal egyetértve a kommün és a román megszállás alatt szolgáló főszolgabirákat a vezetéstől felmentjük, egyeseket fegyelmi alá is vonunk (nem a románoknak letett eskü miatt) és minden járás élére uj embereket jelölünk ki, megszervezzük az alispáni hivatalt és az árvaszéket. Tisztviselő elég áll rendelkezésre, részint a helybenlevőkből, részint a megszállott területről átjött jelentkezőkből. Még Máramarosból, Szilágyból és Ugocsából is jelentkeznek tisztviselők szolgálattételre. Ember van elég, válogatni is lehet, de annál nagyobb a hiány hivatalos helyiségben és felszerelésben. A magam részére egy helyi banktól rekvirálok két szobát, a berendezést egy másik pénzintézettől kérem el, az alispáni hivatal két helyiségben rendezkedik be a községházánál. Az árvaszék a Közép-Nyirviz Társulat helyiségében. Az elhelyezkedés azonban nem fontos, a fő, hogy minden kiszemelt tisztviselő lelkesen, szorgalommal, buzgósággal és kötelességtudással kezd munkájához, jelentkeznek a kinevezett állami tisztviselők is, az államépitészeti hivatal főnöke, a gazdasági felügyelő, a tanfelügyelő. A főállatorvosi teendőket a mátészalkai főállatorvos, Hradil Dezső látja el, akinek segitségét előzetesen is a szervezkedésnél igénybe vettem, ugy hogy aránylag rövid idő alatt teljesen zavartalan a közigazgatás menete. A rend fenntartása már nehezebben megy, mert a kormánybiztos-főispán és a vármegyei katonai parancsnok rendelkezésére csekély csendőrség áll rendelkezésre, pedig sokszor szükség volna nagyobb karhatalomra ugy az egyes kilengések megakadályozására, mint egyes — itt-ott tudtunk nélkül fellépő és operáló katonai különitmények megfékezésére. Kellő tapintattal azonban elkerüljük a különlegesebb rendzavarásokat. Postánk, távirdánk, telefonunk rövidesen rendes müködésbe jön ,vasuti összeköttetésünk azonban csak hosszabb idő után. Kocsin ,vagy hajtányon kell megtenni az utat Nyirbátorig, hogy vonatot érjünk el. Magam is az első héten másfél napi utazás után érem el Budapestet, hogy Simonyi-Semadam miniszterelnöknél és belügyminiszternél jelentkezzem a közvetlen kapcsolat felvétele végett. Rövidesen azonban minden rendbe jön, helyre áll a társadalmi élet is, sőt rég nem látott élénkséget mutat. Ugy ezen, mint a megyei élet terén soha nem tapasztalt nagy az összetartás és az összefogás. Május közepére már teljesen kész a szervezés munkája, és

kiszemelt főszolgabirákat is, részükre utasitásokat átadandó. Várjuk egész nap a magyar csapatok bevonulását, estére a községet fellobogózzuk és kivilágitjuk, de ezek késnek. Várakozunk, itt vagyunk egyedül és minden karhatalom nélkül, de szerencsére nem történik semmi rendzavarás. A magyar csapatok helyett délben az antant-misszió külön vonata fut be a mátészalkai állomásra. Magukhoz kéretnek bennünket; felvilágositásokat és kivánságaink előterjesztését kérik. Ezeket előadjuk és gróf Tisza Lajos részletesebben is ismerteti különösen azokat a károkat, amelyeket az Ecsedi-lápon keresztül huzandó országhatár okozhatna, tekintettel a társulat csatorna-hálózatának rendszerére és az egész Ecsedi-láp fekvésére. Szinte érezzük, hogy az ántánt-misszió az ideiglenes határ rendezésére küldetett ki, ezért igyekszünk meggyőzéssel elérni a határ minél távolabbi kitolását. Éjjel jelentették, hogy megérkezett az első magyar csapat az állomásra. Egy huszárszázad és a kinevezett vármegyei katonai parancsnok törzskarának egy része érkezik, ez utóbbiak kvártélycsinálás céljából. Madarassy főszolgabiróval azonnal az állomásra sietek, megbeszélni a fogadás részleteit. Az első bevonuló csapatot ugyanis ünnepélyesen óhajtjuk fogadni. Reggelre beszéljük meg a bevonulást, ami meg is történik. A bevonuló huszárszázadot a községháza előtti térségen fogadja és nagy lelkesedés között üdvözli Madarassy főszolgabiró. 19-én délben megérkezett törzskarával a kinevezett Maxon de Rövid Lajos huszárezredes, vármegyei katonai parancsnok is. Az állomáson üdvözöljük a vármegye alispánjával és Madarassy főszolgabiróval együtt. Vele együtt érkezik a pénzügyminisztérium egy tisztviselője is a kék-pénz lebélyegzésének végzésére. Ez kézbesit is nekem egy pénzügyminiszteri rendeletet, a rendelet azonban nem Péchy László, hanem Péchy István névre szólván, de ezenkivül a belügyminiszter formális rendelete sem érkezvén meg, közlöm ugy a pénzügyminiszteri tisztviselővel, mint a vármegyei katonai parancsnokkal, hogy ezen formai hiányok következtében — bár a vezérkartól nyert megbizás alapján a legnagyobb készséggel állok rendelkezésükre és vagyok segitségükre — az intézkedési jogok gyakorlását magamnak nem vindikálhatom. Másnap, 20-án azonban már kényszerülve vagyok erre a katonai parancsnok határozott irásbeli felkérésére —, mert olyan intézkedésekre van szükség, amelyek összefüggésben voltak a vezérkar megbizása alapján végzett szervező munkával és mert a katonai parancsnoknak olyan utasitása volt, hogy csakis a kormánybiztossal karöltve járhat el. Látom, hogy a telefonösszeköttetés nehéz helyreállitása miatt a kérdés Budapesttel pár napig nem tisztázható és nem akarom, hogy a formai hiány miatt kiszámithatatlan károk okozója legyek. 23-án helyre áll a telefonösszeköttetés, tisztázom a helyzetet a belügyminiszteriummal és szabályos formák között megkapom a kormánybiztosi megbizást előbb telefonon, később táviratilag is. Megbizatásom Szatmárvármegyére, Szatmárnémeti szabad királyi városra és Ugocsa vármegyére is szólván, pár nap mulva kellemetlen helyzetbe kerülök. Ugocsa vármegyének

három községéből, Tiszafarkasfalva, Tiszapéterfalva és Bökény községéből is kivonulnak a románok és az ottani hatóságok kérnek az imperium átvételére. A vármegyei katonai parancsnok ezen községek megszállására utasitást nem kapott, magam is ugy tudom, hogy e községek csch imperium alá fognak tartozni, ezért a kérésnek már a magyar kormánnyal telefonon felvett érintkezés előtt sem teszek eleget. Helyes volt elővigyázatosságom, mert mikorára a magyar kormánytól azt az értesitést veszem, hogy e területek nem is fognak Magyarországhoz tartozni, már hirül veszem azt is, hogy a csehek oda bevonultak. Kellemetlen incidens lehetett volna a dologból. Már 20-án erős munka kezdődik a csonka vármegye megszervezésére. Az alispánnal egyetértve a kommün és a román megszállás alatt szolgáló főszolgabirákat a vezetéstől felmentjük, egyeseket fegyelmi alá is vonunk (nem a románoknak letett eskü miatt) és minden járás élére uj embereket jelölünk ki, megszervezzük az alispáni hivatalt és az árvaszéket. Tisztviselő elég áll rendelkezésre, részint a helybenlevőkből, részint a megszállott területről átjött jelentkezőkből. Még Máramarosból, Szilágyból és Ugocsából is jelentkeznek tisztviselők szolgálattételre. Ember van elég, válogatni is lehet, de annál nagyobb a hiány hivatalos helyiségben és felszerelésben. A magam részére egy helyi banktól rekvirálok két szobát, a berendezést egy másik pénzintézettől kérem el, az alispáni hivatal két helyiségben rendezkedik be a községházánál. Az árvaszék a Közép-Nyirviz Társulat helyiségében. Az elhelyezkedés azonban nem fontos, a fő, hogy minden kiszemelt tisztviselő lelkesen, szorgalommal, buzgósággal és kötelességtudással kezd munkájához, jelentkeznek a kinevezett állami tisztviselők is, az államépitészeti hivatal főnöke, a gazdasági felügyelő, a tanfelügyelő. A főállatorvosi teendőket a mátészalkai főállatorvos, Hradil Dezső látja el, akinek segitségét előzetesen is a szervezkedésnél igénybe vettem, ugy hogy aránylag rövid idő alatt teljesen zavartalan a közigazgatás menete. A rend fenntartása már nehezebben megy, mert a kormánybiztos-főispán és a vármegyei katonai parancsnok rendelkezésére csekély csendőrség áll rendelkezésre, pedig sokszor szükség volna nagyobb karhatalomra ugy az egyes kilengések megakadályozására, mint egyes — itt-ott tudtunk nélkül fellépő és operáló katonai különitmények megfékezésére. Kellő tapintattal azonban elkerüljük a különlegesebb rendzavarásokat. Postánk, távirdánk, telefonunk rövidesen rendes müködésbe jön ,vasuti összeköttetésünk azonban csak hosszabb idő után. Kocsin ,vagy hajtányon kell megtenni az utat Nyirbátorig, hogy vonatot érjünk el. Magam is az első héten másfél napi utazás után érem el Budapestet, hogy Simonyi-Semadam miniszterelnöknél és belügyminiszternél jelentkezzem a közvetlen kapcsolat felvétele végett. Rövidesen azonban minden rendbe jön, helyre áll a társadalmi élet is, sőt rég nem látott élénkséget mutat. Ugy ezen, mint a megyei élet terén soha nem tapasztalt nagy az összetartás és az összefogás. Május közepére már teljesen kész a szervezés munkája, és

e hó 26-án én is megtarthatom ünnepélyes főispáni beiktatásomat. 1918 november óta ujra az első megyegyülés. Ünnepélyes keretek között folyik le, hódol a Kormányzónak, áldozik a nagy nemzeti mártir, gróf Tisza István emlékének és megválasztja a közigazgatási bizottságot és a különböző megyei választmányokat, amivel teljesen befejezi a szervezés munkáját.

Igy jutunk el Nagykárolytól—Mátészalkáig, a nagy Szatmárvármegyétől a csonka vármegyéig.

Egy vágyam volt még közéleti pályámon elérni: visszamenni Nagykárolyba és átvenni az egész nagy Szatmárvármegye kormányzatát. Több mint 11 évig várok erre, végül elfog a türelmetlenség, elkedvetlenit a hosszu várakozás, de amellett annak észlelése is, hogy itt-ott kezd ujra urrá lenni az embereken a tultengő ambició, az egyéni érdekeknek a közérdekek fölé helyezése, az önzés, az irigység és a torzsalkodás szelleme. Betellek ezzel a helyzettel és bár változatlanul birom kormányomnak bizalmát és a vármegye tulnyomó többsége is őszinte ragaszkodással és bizalommal követ — ami örökre őszinte hálával tölt el — mihelyt alkalmam nyilott arra, hogy alkalmas utódnak adjam át helyemet, távozom a főispáni székből, elfogadván volt kedves járásomnak, a mátészalkai járásnak képviselőjévé való jelölését. Adja a magyarok Istene, hogy amit nekem nem adott meg, adja meg utódomnak, hogy mielőbb megirhassa visszaemlékezéseit »Mátészalkától — Nagykárolyig.«

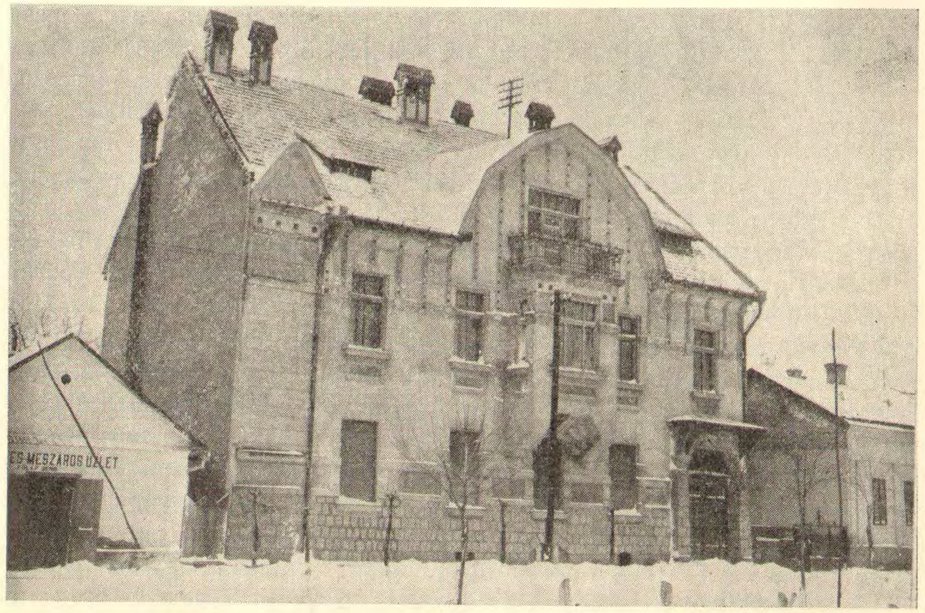

Péchy László ny. főispán, országgyülési képviselő háza; Mátészalka.

Szatmármegye régen és most.

Irta: **Gaál Endre dr.,** v. államtitkár, országgyülési képviselő.

Az elmult nyáron tiszabecsi kertemben üldögéltem egy este és láttam, amint »odaát« kigyulltak a világosságok, majd idővel elaludtak. Valami nehéz érzés szállt szivemre. Eszembe jutott gyermekkorom, ifjuságom.

Eszembe jutott a régi szép világ. Önkéntelenül össze kellett hasonlitanom a maival. És akkor támadt bennem ennek a cikknek néhány gondolata, mondanivalója.

Óh, hol vannak a régi aranyosan, naposan szép idők, amikor az emberek nyugodtan, békén éldegéltek és életüket nem hasogatták szét „problémák". Hát hiszen akkor is voltak nehéz nagy kérdések, amelyeket éveken át nem tudtak megoldani. Igy például abba főtt az emberek feje valaha, hogy Szatmár, vagy Nagykároly legyen-e a vármegye székhelye?

Drága, jó eleink mennyi buzgalmat, mennyi izes magyar ékesszólást vittek bele ebbe a bonyolult kérdésbe! Hej, ha tudták volna, hogy utódaiknak mily gondokban fáj majd a fejük, ezen a kérdésen bizony nem rágódtak volna oly sokáig.

Általában, ha összehasonlitom az akkori idők fogas kérdéseit a maiakkal, ugy tünik fel nekem, mintha az a régi világ valami tündérszép réten álmodozott volna és nem ismerte volna az igazi gondokat. Az a kérdés például, hogy a megye kormánypárti vagy függetlenségi képviselőket küldjön a parlamentbe, hetekre, néha hónapokra felkavarta a megye nyugalmát. Nagy országmentő tervek merültek fel, holott az országnak alapjában véve kutyabaja se volt.

Bezzeg, ma, amikor ezer sebből vérzünk, azt se tudjuk, melyik seb irját keressük meg hamarabb.

Eszembe jutnak a régi képviselőválasztások. Zászlóval, zenével, lelkes piros arccal vonultak fel az ellenpártok. Ha itt-ott egy-egy élesebb szó esett, annak oka inkább a kedélyek izgalma és a jóféle szatmári vagy benei bor volt. Dehogy bántotta volna magyar a magyart igazán. Hiszen testvérek voltak, ha az egyik kuruc, a másik meg labanc is volt. Egy megyéből származtak, testvéreknek tudták és érezték magukat.

Dehogy mert volna arra gondolni valaki, hogy idegen megyéből beköltözve, valamely szatmári ősi kerületben akarjon képviselő lenni. Az ilyen álmodozó embert a régi asszonyok guny-kacajjal és nem zászlóval, hanem seprővel fogadták volna.

A régi jó világra talán az a legjellemzőbb, hogy ha voltak is problémái, azokat régimódi táblabirói kedélyességgel tudták megoldani. Igy történt például Rákóczi szobrával. Rákóczi Ferenc, a nagy idők daliája, a legnemesebb európai látókörü fejedelem Tiszabecsnél kelt át legelőször a Tiszán és ott vivta meg Tiszabecsen első csatáját a némettel. Ezt a történelmi eseményt meg kellett örökiteni. Tiszabecsen azt mondták, hogy az innenső parton álljon a szobor. Ezt az álláspontot vallotta megboldogult kiváló elődöm a képviselőségben, Luby Géza is. Az ugynevezett hivatalos vármegye ugy határozott, hogy a Rákóczi emlékoszlopot Tiszaujlak határában fogják felállitani. Mi, a Tiszabecs pártiak — köztük jó magam is — szerfelett izgultunk ezen. Nagy polémia és csata indult meg a hely kérdése felett. Száz bölcs törhette volna mai napig a fejét ezen a kérdésen, ha a vezetők nem a régi okos emberek közül valók lettek volna. Nekik sikerült a kérdést a leghelyesebben megoldani. Tiszabecsen is állitottak szobrot, az ujlaki határban is. Ma, objektiv, elfogulatlan fővel meg kell állapitanunk, hogy azoknak volt igazuk, akik Tiszabecs mellett kardoskodtak. De látni kellett volna azt az erélyt és lelkesedést, amit ebben a kérdésben a kedves, jó, öreg Luby Géza bácsi kifejtett. De, hogy mennyire bölcs megoldás volt ez is, az is mutatja, hogy bár mindkét szobor áll még a régi helyén, de a másik, a tulsó, a tiszaujlaki, sajnos, már nem a mienk.

De hát azok a régi emberek lehettek is jó kedélyüek, hiszen a Tisza-Szamosköz gazdagság tekintetében semmivel se állt az ország bármely része mögött. Dehogy hitték volna a régiek, hogy ez a vidék sorban meg fog ismerkedni mindenféle csapással, amit egy nemzedék számára az égiek tartogattak. Trianoni határról még rossz álmukban sem álmodtak. Fagykár, aszály és a gazda egyéb réme ritkábban kereste fel akkor valahogy ezt a vidéket és nem hullt csőstől a csapás — mint napjainkban — erre az országrészre, amely pedig nem vétett semmit, hogy a sors igy ostorozza!

Mennél tovább füzöm ezt az összehasonlitást a régi és a mai világ közt, annál inkább elszomorodik a szivem. Hiszen, hogy mennyi a baj, azt én tudom a legjobban, mint a fehérgyarmati kerület országgyülési képviselője. Hozzám futnak össze a kerület panaszai. És elmondhatom, hogy az utóbbi hat hónap alatt a megválasztásom óta annyian fordultak hozzám bajaikkal, mint előzőleg hat év alatt sem.

A képviselőség sem a régi uri »nobile officium«, mint valaha. Ma a képviselő kerületének valóságos ügyvédje, akinek ezer dolga van és reggeltől-estig szaladgálhat, hogy minden ügyet el tudjon intézni.

A régi időkben voltak képviselők, akik odahaza a birtokukon gazdálkodtak és alig mozdultak ki kerületükből és csak néhanapján, a tisztesség kedvéért mutatkoztak a parlamentben. Ma az ilyen képviselő ugyancsak megjárhatná választóival. Aki nincs örökké a posztján, a fővárosban, ahol az egész ország és minden megye érdekeinek ezer szála fut össze, azt máról-holnapra a legnagyobb meglepetések érhetik és oly mulasztásokat követhet el, amiket helyre sem lehet hozni.

Sajnos, mennél jobban mulik az idő, annál inkább szaporodnak a bajok, a panaszok. Nem is csoda. Oly korban élünk, amely felől valaha álmélkodva fogják megállapitani, hogy benne találkozót adtak azok a sorscsapások, amiket más nemzedékek hirükből sem ismertek. Ma nem egy pohárban zajlik le a vihar, mint régen, hanem világrészeket korbácsol fel. Láttuk azt a buzaárak válságos kialakulásakor. Ez a krizis Kanadától, Argentinától végig zugott az egész világon; Óceánokat ugrott át és nem kimélte Európa agrár országait, elsősorban Magyarországot sem.

Pedig az ma már megdönthetetlen igazság, hogy Magyarország a mezőgazdasággal áll, vagy bukik. Ha itt jól megy a gazdának, akkor jól megyen az iparosnak, kereskedőnek és minden más foglalkozási ágnak. De, ha a gazdatársadalomnak rosszul megy, akkor minden foglalkozási ágnak rosszul megy.

Ilyen válságról eleink nem is álmodhattak. Ha a régiek közül feltámadna valaki és hallaná a mi korunk rettenetes idegen szavait: mint *dömping, infláció, defláció, valuta, transzfermoratórium*, azt hinné, hogy valamennyien félrebeszélünk a néger jazz zenétől. Sajnos, mennél több idegen szót kell megtanulnunk, annál rosszabbul megy nekünk.

De én ezen idegen szavak inváziója ellenére is optimista vagyok. Hiszem, hogy maholnap vége lesz ennek az idegen divatnak és nyavalyának és jó magyarul is meg fogjuk érteni egymást.

Ma a képviselőknek kiváltságosan nehéz a helyzetük. És legyen szabad nekem — talán szerénytelenség nélkül — megmondanom, hogy ezekben a nehéz időkben, amikor a képviselőre nemcsak fokozott munka, hanem fokozott felelősség is nehezedik, mindent megtettem a magam kerületében, ami emberileg lehetséges és talán ezen felül is.

Ha a fehérgyarmati kerület és a megye érdekeiről volt szó, fáradtságot és időt sohasem kiméltem. Egyike vagyok azoknak, akik dolgoztak azon, hogy elhanyagolt, szerencsétlen megyénket közelebb kell hozni az utak és a közlekedési eszközök megjavitásával az ország forgalmához és lüktető életéhez. Ennek egyik dokumentuma legutóbb is

a matolcsi hid megépitése. Ez a hid hatalmas területet kapcsol be a forgalomba és részesit a kultura és a modern élet áldásaiban. E hid megvalósitásában nekem — dicsekvés nélkül mondva — oroszlánrészem volt.

A megye szerencséje, hogy e nehéz időkben oly férfiak állanak az ügyek élén, akiket magyar szivük és hozzáértésük képesit a legnehezebb feladatok elvégzésére. Péchy Szabolcs főispán és Streicher Andor alispán — akinek érdemeit a megyei utak megjavitása körül minden szatmári ember ismeri — ideális munkatársaknak bizonyultak oly képviselő számára, aki az ország, a megye és a választókerület érdekeit valóban szivén viseli.

Mi, valamennyien, akiknek a közéletben szerep és tevékenységi kör jutott, már rég elvesztettük volna a jövőbe való hitünket, ha nem élne bennünk az az optimizmus, amely ma kell, hogy minden magyarembert eltöltsön.

Ezt a kis elmélkedésemet, amelyben a régi világot próbáltam a maival összehasonlitani, nem fejezhetem be méltóbban, mint annak a megállapitásával, hogy elveszhetett a régi szép idők minden jó módja és velejáró tündéri bübája, de nem veszhetett el, nem veszett el az, ami a magyar nemzetben maradandóbb a változó korszakoknál: a hazaszeretet. Ennek a lángolását az élet vad, viharos szelei el nem fujhatják, csak erősithetik.

Ez a hit erősit meg abban a meggyőződésemben, hogy vissza kell még, hogy jöjjenek a régi szép idők, amelyeket annyira visszakivánunk. Lesz még örömpir a magyar orcákon, lesz még öröm és lakzi a négy folyó és három hegy országában és lesz még ugy, hogy Szatmár-Bereg és Ugocsa vármegye régi épségében tesvérien viszontlátja a régi szép napokat. Isten adja, hogy ugy legyen!

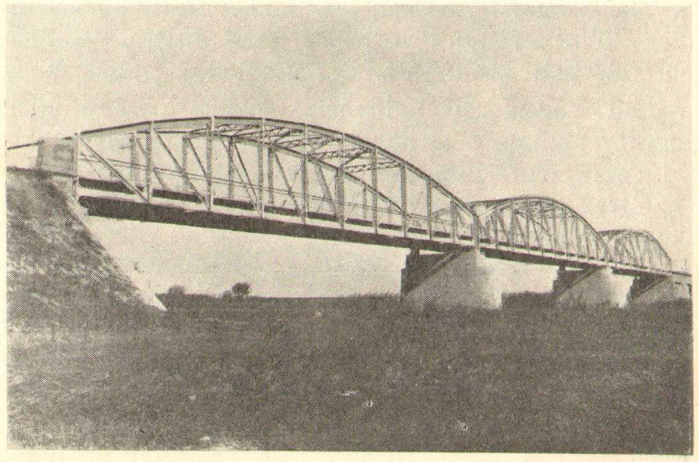

A matolcsi Szamoshid.

A mezőgazdaság utolsó évtizede

Irta: **Szuhányi Ferenc,** gazdasági főtanácsos, országgyülési képviselő.

Midőn az oláh megszállás megszégyenitő és nyomasztó csapása alól felszabadultunk és az első örömteljes, megnyugtató érzések után széttekintettünk a régi szép nagy Szatmárvármegyének megcsonkitott maradék területén, elénkbe tárult a sok pusztitás és veszteség, mely a háboru, ezt követő összeomlás és idegen megszállás következtében ért.

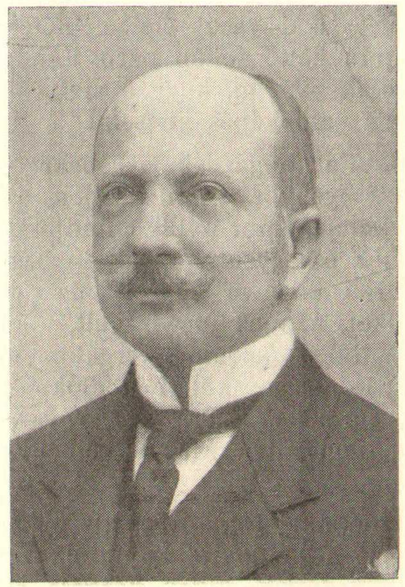

Megyei székhelyünktől, törvényszékünktől, pénzügyigazgatóságunktól, kórházainktól, középiskoláinktól, nagyobb pénzintézeteinktől megfosztva, nagyobb városainknak idegen uralom alá juttatása által beszerzési és értékesitési piacainkat és vasuti fővonalunkat elveszitve, olyan feladatok és nehézségek tornyosultak elénk, melyektől a trianoni határtól beljebb eső vármegyék mentesek maradtak. A magángazdaságok is lerongálódott épületekkel, lecsökkent állatállománnyal, élő és lerongált holt instrukciókkal indultak el az ujkornak utján. Ugy a közintézmények, vármegyei berendezkedés, mint a magángazdaságok terén is meg kellett kezdeni és a lehetőséghez képest végrehajtani a rekonstrukció, az ujjáépités munkáját, ami természetesen a vármegye és községek megterhelésével járt.

Ebben a kis közleményben magam elé tüzött célomnak kereteit tullépné a közigazgatási és társadalmi közéletek rekonstruktiv munkájával való foglalkozás; azért itt csak vármegyénk mezőgazdasági fejleményeivel kivánok foglalkozni. A birtokos osztály a háborus konjunkturákat a folytonos rekvirálások folytán nem használhatta ki; egyetlen, elismerem — nagy előnyt élvezett és ez az adósságterhektől való könnyü szabadulás. De ezután fokozatosan jöttek az események, melyek hely-

zetét napról-napra sulyosabbá tették. Jött a kényszerkölcsön, vagyonváltság, földbirtokreform, melyek amellett, hogy nem hozták meg a kivánt eredményt, a váltságföldleadást és kisajátitást szenvedőknek eddigi gazdasági üzemtervére és berendezésére hatott hátrányosan. A nagyobb birtokosoknál igy beállott termelési apadást egyáltalán nem ellensulyozta az uj kis törpe birtokosok kezére átment földek termelési eredménye; sőt kevesebb lett a produkció, ezáltal csökkent a teherviselési képesség és az állami adóbevétel. Ezenkivül minden gazdaságra ránehezedett a helyreállitási és fejlesztési költség; az adókivetések évről-évre felfelémenő tendenciát mutattak. Egy alkotási láz bacillusa terjedt el szerte az országban, mely átragadt vármegyénk közönségére is. A szükség nélkül tulemelt adók látszólag könnyen folytak be, feleslegek képződtek, a külföld kinálta rövidlejáratu kölcsöneit azzal a biztatással, hogy nem fogja felmondani, sőt át fogja konvertálni hosszu lejáratura .Dőlt a pénz. Elhangzott a jelszó: Többtermelés — befektetés! Munkaalkalom! Igy valósultak meg közérdekü, a mezőgazdasággal szoros összefüggésben álló és tagadhatatlanul hasznos, előnyös munkák közlekedésügy és ármentesités terén, mint uthálózatunk fejlesztése, a Zajta—mátészalkai vasut életbeléptetése, a Tisza—Szamosközi vizszabályozás; mindkettő főkép báró Kende Zsigmondnak nagy érdeme. A nagy baj csak ott van, hogy a mai válságos helyzetben, az adózó közönség terheit nem képes elviselni.

Nosza hát, megindultak a gazdák is gépeket, mütrágyát vásárolni, hizlalási, vetőmaghitelt igénybe venni; ebben a lázban nem vették észre, mint drágul a kamat, mint nyilik mindjobban szét az agrárolló, mint nőnek a közterhek és egyszerre csak — beállt a válság. Leestek a termény- és állatárak el nem képzelt alacsony fokra, a külföld felmondta a kölcsönöket, a pénz megdrágult, a hitel megszünt, beállt a pénztelenség és egyuttal a gazdasági forgalom minimumra csökkent. Vármegyénkben minden országos, sőt világbajokon kivül tetézte a krizist a rossz terméseknek sorozata. Egér, fagy, rovar, jég és aszálykárok sujtottak le ránk — elpusztitva még a reménységnek zsenge rügyfakadását is.

Most itt áll a mi népünk, földmives, kis- és nagygazda, iparos és kereskedő, ur és szegény a gondoktól, bajoktól, szinte a kétségbeeséstől hullámzó tengeren, nem tudva, kinek bárkája sülyed el előbb vagy utóbb és kié ér partot? Mit ér most már a rekriminálás? A mea maxima culpát azoknak kell elmondani, akik ránkkényszeritették a politikailag és gazdaságilag lehetetlen békediktátumokat, ezek közt Trianont. A kisebb mea culpákat el kell mondani a kormányzatnak, kormányzópártnak, ellenzéki pártoknak, vármegyéknek, városoknak, községeknek és a legtöbb magángazdaságnak, egyszóval kevés kivétellel — mindenkinek. De ez nem segit. Hol van hát a segitség? Ez a kérdések kérdése! Örök törvény, hogy az okozatot csak az ok megszüntetésével lehet beállitani. Ismerjük ezeket az okokat, azért nem sorolom fel;

megszüntetésük módjaival politikusok és szakférfiak foglalkoznak, én nem érzem magam erre hivatva. Visszatérve célkitüzésemre, hogy megyénknek mezőgazdasági és azzal összefüggésben levő fontosabb eseményeivel foglalkozzam, ki kell emelnem a Szatmárvármegyei Gazdasági Bank életrehivását, ami Péchy László, akkori kiváló főispánnak érdeme. Ortutay Gyula vezérigazgató kitünő vezetése mellett ma az ország első vidéki pénzintézeteinek sorába emelkedett, a vármegye közönsége hiteligényeinek szolid alapokon és előzékeny módon való kiszolgálásával nagy érdemeket szerzett. A személyforgalomnál, terményeink értékesitésénél és szükségleteink beszerzésénél nagyon hátrányosan éreztük vasuti fővonalunk elvesztését. A távolsági alapon megszabott tarifa, sulyosbbitva a több vasuti vonalon átfutó áru, u. n. törttarifa számitásával, olcsóbbá tette az eladást, drágábbá a beszerzést. A legujabb tarifa módositással és tört tarifák megszüntetésével ezen a téren javulás állt be.

Az Ecsedi-láp Társulat villanyos üzemének létesitésével a Szamos balparti községeknek számottevő része jutott villanyos energiához, amely a világitáson kivül malmok, darálók és egyéb gazdasági gépek hajtóerejének szolgáltatása által a mezőgazdaság érdekeit mozditja elő. Midőn annyira leromlottak a föld terményeinek és állatoknak értékesitési konjunktúrája, Szatmár vármegyére nézve egy téren mégis találok kedvező helyzetet. Talaja nagyrészt kiválóan alkalmas nemes gyümölcs termelésre; ez pedig külföldön keresett exportcikk. A gyümölcsfa ültetés a mi konzervativ és nem éppen fakedvelő népünknél is kezd tért hóditani, de a kártevők ellen való védekezéssel édes keveset gondolnak; sajnálják a pénzt azért kiadni és talán ezen a téren indolensek is. Én nagyon fontosnak találom megyénkben a gyümölcsfatelepités propagandáját, de ezzel szorosan összefüggően a védekezés, a gondozás szemléltető oktatását és szigoru ellenőrzését. A védekezést azonban a vegyi gyári készitmények olcsóbbátételével is előmozditani kellene, mert azok drágasága riasztólag hat.

Hogy milyen eredményt lehet elérni szakszerü kezeléssel és védekezéssel, azt tanulságosan mutatta be a Krausz-Moskovits cég az általuk bérelt és pedig teljesen elhanyagolt gróf Hadik-féle szamossályi-i gyümölcsösben. Féregmentes, hibátlan gyönyörü fajalmák terhe alatt roskadoztak a fák és Hamburgból fáradt ide a német kereskedő azok megvételére.

Még a megyei állattenyésztést emlitem meg. Mint minden téren, ugy itt is csak a minőség adhat még kilátást jövedelmezőségre; és mégis szomoruan kell látnunk lótenyésztésünk lehanyatlását — minőségileg és mennyiségileg; drága zab és takarmány mellett nem jövedelmező.

Hanyatlik szarvasmarhatenyésztésünk — minőségileg; a községek nem birják a jó apaállatot megfizetni, az állam nem lesz képes kellőleg a községeket segiteni és a tenyésztők a drága zab- és takarmány árak mellett 3 évi tartás után esetleg veszteséggel lévén kénytelenek apa-

állataikat eladni, gondolkodóba fognak esni: fenttartsák-e tenyészeteiket? A sertésvész majdnem minden évben pusztitva gázol át a nyájakon és községi sertéseken. Nagyobb gazdaságok drága simultán és szérumoltásokkal védekeznek, de a kis emberek szabadjára engedik a vész dulását. Helyesnek találnám a védekezési kényszer behozatalát — kapcsolatban az oltóanyag árak olcsóbbá tételével és esetleg állami segéllyel. Ha általánosságban sülyedt is az állatok minőségi szinvonala, egyes nagyobb gazdaságoknak céltudatos, szakértelmes, ambiciózus munkával kiváló eredményeket sikerült elérni.

Elsősorban kell emlitenem gróf Károlyi Gyula tiborszállási nagybirtokosnak kiváló mangalica tenyészetét, amely az országos kiállításokon nagy és első dijazásokban részesült. Itt emelem ki, hogy gróf Károlyi Gyulának az idegen uralom alá került aradmegyei birtokáról Szatmárvármegyébe való átköltözése által ő benne vármegyénk nem csak egy kiváló közéleti és országkormányzásra hivatott férfiut, hanem oly gazdát is nyert, ki példaadással jár elől, ugy gazdaságának mintaszerü vezetése, mint azzal való személyes törődés és egyszerü, puritán, takarékos életmódjával.

Ki kell emelnem Isaák Elemér rozsályi nagybirtokost, kinek ugy tenyészbikái, mint mangalica kanjai több országos tenyészkiállításon nyertek részint első, részint nagy dijakat, ugy hogy tenyészete már országoshirüvé vált, ami mindenesetre Szatmár megyére is dicsőséget hozott.

Az országos tenyészállatvásárokon vármegyénkből még báró Vécsey Aurél csegöldi uradalma és szerény magam csengeri gazdasága mutattak be dijazásra érdemesnek talált tenyészállatokat. Végezetül még megemlitem, hogy a terményárak hanyatlásának pótlásával utóbbi időben a tyuktenyésztés, len, mák, bab és konyhakerti magvak termelése terén történtek kezdő lépések.

Az általános helyzetkép szomoru és aggasztó; a gazdák nagy része drága kamatu adósságok és nagy közterhek sulya alatt vergődik, melyek a föld mai jövedelmezősége mellett elviselhetetlenek. Az elmerülés, a tönkremenés réme napról-napra közeledik. Felhangzik a gazdák ajkairól az S. O. S. vész kiáltás: Segitség! mentsetek meg.

Tervek tömege tárja elénk a segitség módjait; arra hivatottak vitatják, latolgatják a kivezető utat. Bizzunk benne, hogy ezt meg fogják — mert meg kell találni! Lehetetlen, hogy a nemzet gerince, a magyar gazdaosztály — elpusztuljon és a nemzet ki legyen szolgáltatva egy bizonytalan nagy kérdőjelnek: kik lépnek az ő helyükbe?

Adja a Mindenható, hogy ha 10 év multával ismét visszatekintünk a most még előttünk álló időre, a kiállott viharok után jóleső menyugvással mondhassuk el:

A harcot megharcoltuk kitartással, hittel, lelki erővel, munkával, nélkülözéssel, de ime életben maradtunk és élni fogunk.

A csonkavármegyék pénzügyi helyzete.

Irta: doroghi és ortutoi **Ortutay Gyula** m. kir. kormányfőtanácsos,
a Szatmárvármegyei Gazdasági Bank rt. vezérigazgatója.

Nehéz feladat jutott osztályrészemül, midőn arra hivattam fel, hogy vármegyénk pénzügyi helyzetének alakulásáról és mai helyzetéről irjak ismertetést és igy rövid visszapillantást vessek arra az utra, amelyet pénzügyi téren befutottunk, mig elértük a mai helyzetet, utunk mai, fekete gyászszinnel bevont állomását.

Vármegyénk pénzügyi utja és pályafutása kétségtelenül elszomoritó ma, de az természetes is, mert hiszen kis csonka országunkkal együtt tette meg ezt az utat.

Országunk pénzügyei 1914-ig mintaszerüek voltak. A háboru első napján azonban megindult Magyarország pénzügyi és gazdasági válságának szekere, először csak egész lassu tempóban, de nemsokára meggyorsult ütemben, dübörögve, lejtős, szakadékos, vérrel befecskendezett uton. Az egész ország, az egész nemzet azon a szekéren, ott ült tehát vármegyénk is az utasok között és igy gazdasági és pénzügyi sorsa azóta is természetesen elválaszthatatlan országunk sorsától.

Elindult ez a szekér halálon, energiák összeroppanásán keresztül, hol döcögve, hol száguldva, mig a mai szomoru állomásig eljutott.

A világháboru kitörése napján megindult nálunk a bankóprés s ezzel a gazdaságtörténelem egyik legnagyobb inflációja, amellyel a háborut financiroztuk. Megszünt abban a pillanatban minden számolási lehetőség és ezzel pénzügyi életünk lejtőre került.

Alig dördültek el az első ágyuk, a termény és egyéb árak emelkedni kezdtek s alig félév mulva megjelentek a láncolás első fecskéi, jeléül

annak, hogy készleteink apadni kezdenek és az ország termelése azok pótlására sem elegendő.

A háboru további folyamán és főleg a háboru után a fedezetlen bankjegy kibocsátás még nagyobb méreteket öltött és nemsokára éreznünk kellett, hogy az a bankjegy, amely kezeink között forog, az nem pénz többé már, hanem csupán értéktelen zizegő papiros, ami azt jelentette, hogy ugy az ország, mint az egyesek minden pénze és tőkéje az utolsó fillérig elfogyott.

Koldusszegény ország lettünk, ahol senkinek sem maradt már egyebe, mint a ruhája, lakberendezése és esetleg a holt tőkéje. De ezek a holt tőkék is, a föld, a gyár stb. élőtőkék hiányában egyszerü termelési eszközökké változtak át s ezzel szemben az arany, ezüst és a külföldi jobb valuták lettek kincsekké. A dollár magánforgalmi ára meghaladta 1924-ben már a 100.000 koronát is, s a pénzkölcsönző elképzelhetlen magasságu, heti 8—10%-ot is elérő (tehát évi 400—500%) kamatot, illetve biztositási dijat is szedett, s a tőzsdei papirok árfolyama egyik napról a másikra 300%-al is emelkedett.

Legfőbb feladatunkká vált pénzünk stabilizálása, a tőkegyüjtés ujbóli megkezdése, a tőkeképződés előmozditása. Megindultak tehát a pénzügyi reformok az ország jövőjébe vetett bizalommal és messzetörő reményekkel, de azok hajótörést szenvedtek igen sokszor részben belső okokból, politikai ballépések folytán, részben pedig az igazságtalan békeszerződések folyományaképpen, amelyek a komoly kibontakozási lehetőségeket megfojtották s amelyeknek észszerü revíziójától a világ urai esztelen gyülölködésükben és rövidlátásukban elzárkóztak.

A Magyar Nemzeti Bank 1925. évi junius hó 24-én megkezdte müködését, ami uj korszakot jelent pénzügyi életünkben. A magyar koronához való bizalom visszatért. Pénzünk stabilizálása a Bank of Englanddal történt megállapodás szerint a font sterling alapján megtörtént, a korona zürichi árfolyama 0.0057 svájci frankról 0.0072-re emelkedett. Ezzel meg is szünt az infláció, az államháztartás is egyensulyba került s a Nemzetek Szövetségének tanácsa 1926. évi junius hó 30-tól kezdve Magyarország pénzügyi ellenőrzését is beszüntette. Hitelképességünk helyreállott és rövidesen jelentkeztek, később a magas kamatozás miatt is valósággal áramlottak a rövid lejáratu külföldi hitelek az országba. Tekintettel arra, hogy a háboru, a forradalom, az ellenséges megszállás és az infláció minden termelő eszközt megsemmisitett, a külföldi hitelekre szükség is volt a mobil tőkék kipótlása céljából, s ugy látszott, hogy pénzügyi talpraállásunk sikerülni fog.

Elkövettünk azonban három végzetes hibát. Az egyik hiba az volt, hogy ezeket a rövidlejáratu külföldi kölcsönöket oly tulmértékben vettük igénybe, hogy ezek folytán közgazdasági szempontból a külföld szeszélyétől függő viszonyba kerültünk, a második hiba az volt, hogy azokért oly magas kamatok és rizikó prémiumok fizetésére vállalkoztunk, aminőket az ezen tőkék felhasználásával eszközölt vállalkozásaink hozadéka

nem birhatott meg, végül, hogy a külföldi kölcsönöket nemcsak termelést fokozó célokra forditottuk, hanem tisztán fogyasztási és fényüzési kiadásokra, sőt ilyen cikkeknek mértéktelen importjára is.

Mindezek következményei lettek, hogy állandóan ujabb és ujabb kölcsönökre szorultunk, eladósodásunk tehát sulyos méretüvé vált, ipari és mezőgazdasági termelésünk a tulmagas külföldi kamatok folytán elvesztette versenyképességét a lényegesen olcsóbb kölcsönökkel termelő külföldi vállalkozásokkal szemben és csak a külföldi tőketulajdonosoknak hasznára dolgoztunk, végül külkereskedelmi mérlegünk erős deficittel, az 1927. évben 346 millió, az 1928. évben már 370 millió pengő hiánnyal zárult, amelyet csak az 1930. évben sikerült átmenetileg kiküszöbölnünk.

De a legsulyosabb veszedelmet a külföldi kölcsönöknek, illetve tőkéknek esetleges visszavonulása rejtette magában, ami a mult év közepén szintén bekövetkezett. A külföldi kölcsönök felmondattak s miután mi azokat immobil célokra használtuk fel, kivonni és visszafizetni nem tudtuk és igy bekövetkezett egyszerre és egész hirtelenül a teljes fizetésképtelenségünk s kitört teljes erővel a mai pénzügyi válságunk.

Ami pedig vármegyénk pénzügyi helyzetét illeti, az együtt haladt mindenkor az országos helyzettel s hiven tükrözi vissza országunk pénzügyi állapotait ma is.

A trianoni határ a vármegyét erősen megcsonkitotta, rendes piacaitól, Nagykároly, Szatmár és Beregszásztól elvágta. Vasuti vonalainkat elvesztettük s igy a gazdák produktumainak megfelelő értékesitése megnehezült.

Sulyosbitotta helyzetünket, hogy ezen határszéli vármegyét csaknem minden évben ujabb és ujabb csapás érte. Hol a jég, hol a fagy, hol az aszály, hol az egérkárok csökkentették, vagy semmisitették meg a termést, s ezekkel együtt járt a gazdák gondjainak szaporodása. Természetes, hogy ily körülmények között a tőkeképződés a vármegyében még lassubb és még lehetetlenebb, a gazdák eladósodása pedig még gyorsabb és nagyobb méretü lett, mint az ország egyéb vidékein, amelyek az elemi és a trianoni csapásoktól kevesebbet szenvedtek.

Az 1921. évben már oly sulyossá vált a vármegyei pénzügyi helyzet, hogy a hiteligényeket a vármegye akkor müködő pénzintézetei kielégiteni nem tudhatták és igy szükségessé vált, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület támogatásával egy uj pénzintézet, a Szatmárvármegyei Gazdasági Bank Rt. alapittassék meg. Az alapitók, igazgatósági, felügyelőbizottsági és választmányi tagok között ott voltak a vármegye legjobb nevü képviselői.

A bank elnökségét az alapitók leglelkesebbje, Péchy László cs. és kir. kamarás, a vármegye akkori főispánja vállalta és az alapitásban munkatársai: gróf Károlyi Gyula nagybirtokos, mostani miniszterelnö-

künk, báró Uray Gyula, báró Kende Zsigmond, báró Kende György, báró Perényi Péter, Isaák Elemér kir. kamarás, Eötvös Sándor kir. kamarás, Jékey Sándor nyug. főispán, dr. Jékey László és Szuhányi Ferenc gazdasági főtanácsos, nagybirtokosok; Székely Gyula apostoli kormányzó és protonotárius; Medve Zoltán cs. és kir. kamarás, dr. Jékey István Szt. Gergely rendi lovag, Szegedy Antal gazdasági főtanácsos, Madarassy Dezső gazdasági főtanácsos, Bottka Imre, dr. Gyene István, dr. Gyene Pál, Péchy Manó felsőházi tag, néhai Ilosvay Aladár nyug. alispán, Németh Béla, Németh Jenő, Kállay Szabolcs, dr. Komoróczy Iván akkori alispán és Gyene Zsigmond földbirtokosok; Milos György a P. H. E. T. E. h. vezérigazgatója, Meskó Elek a Nyiregyházi Takp. Egyesület, és Versényi Tibor vezérigazgató kincstári főtanácsosok; dr. Kaprinay Endre kir. közjegyző; dr. Schönpflug Jenő vármegyei főügyész; dr. Streicher Andor a vármegye mai alispánja; dr. Schönpflug Béla vármegyei tisztifőorvos; Kiss Lajos uradalmi tiszttartó; Molnár Károly szentszéki tanácsos, róm. kath. plébános; Kincses István és Takács Lajos ref. esperesek; Almer Béla gyógyszerész; Rácz György, Radványi Antal, Barkász Gedeon, Jeney Gyula, Kósa Ferenc kisbirtokosok, Rohay Gyula, Becsky Sándor és Müller János községi főjegyzők s még igen számosan a vármegye vezető emberei közül.

Ezen pénzintézet megalapitása és müködése helyi pénzügyi szempontból óriási jelentőségü. Egy roskadozó csonka ország csonka vármegyéjének szikkadt és meddő talaján eresztette ki gyökereit s az intézet igazgatóságának áldozatos akarata és helyes pénzügyi és szociális politikája folytán különösen a vármegye gazdaközönsége gazdasági és pénzügyi támogatásának megvédésének és talpraállitásának féltő gonddal és páratlan eredménnyel müködő irányitója lett. Erős tőkebeli felkészültséggel és nemes jóindulattal állt ezen pénzintézet a vármegye gazdatársadalma mellé és annak legerősebb támaszának bizonyult.

A vármegye törvényhatóságának a bank rt. 500.000 pengő, nagyobb részben ma is fönálló kölcsönt folyósitott, de hasonlóképpen támogatta a lehetőség szerint alacsony kamatu kölcsöneivel a nagyszámu magánfeleken kivül a törvényhatóság területéhez tartozó csaknem valamennyi politikai és egyházközséget is.

Nagyrészben ezen pénzintézet müködésének folyománya az is, hogy e vármegye gazdatársadalma, ha bármennyi nehézséggel és csapással küzd is, a mai pénzügyi válság teljes sulyát, a maga egészében mégsem érzi. Az intézet nagyobb tartalékai, pénzügyi felkészültsége és a vármegye minden rétegének osztatlan bizalma lehetővé tette ugyanis részére, hogy az 1931. év második felében kirobbant pénzügyi válság dacára összes régi kihelyezéseit változatlanul fentarthassa és sok ezer ügyfelének helyzetét a most különösen szokásos tőketörlesztések bekivánásával ne nehezitse, sőt módot talált arra is, hogy különösen nehány fővárosi pénzintézet által eszközölt hitelfelmondás folytán nehéz helyzetbe került vármegyei birtokosnak a mai nehéz időkben is segitséget nyujtson.

Természetes, hogy mindezek dacára a vármegye és közönsége pénzügyi viszonyai ma nehezek. A hullámvölgyek után azonban hullámhegyek szoktak következni, s ha bármily mély szakadékban állunk is jelenleg, mégis hittel, bizalommal és reménységgel nézünk a jövőbe és bizunk abban, hogy a gazdasági és pénzügyi válság szekere lassan-lassan csak elindul egy boldogabb állomás felé.

A Szátmárvármegyei Gazdasági Bank Rt. épülete.

Szatmár, a fekete föld.

Irta: **Móricz Zsigmond.**

Ha időközben igazi magyar hangot, magyar vigságot, magyar komorságot akartam: mindig a szülőföldemre gondoltam, Szatmárra.

Hat éves koromban kerültem el a Tiszahátról, igy az emlékemben csak ragyogó nyarak, csillogó havak, virágos Tisza töltések és csodálatos, dallos, nótás kendertilolások maradtak. Ezt a gyermekkori szép képet mindig ugy őriztem, hogy nem engedtem, hogy valami rossz és csunya megzavarja. Kell az embernek egy kis tündéri virágoskert, ahol a lelke felüdül és ahova mézért jár az élet bajai közt, mint a méh. Engem minden baj, bánat és keserüség más vidéken ért: Szatmár megye olyan nekem, mintha a világnak egy elvarázsolt helye volna s ott mindenki hivatásosan boldog lenne

Hálás is vagyok ezért neki, mert a legfontosabbat és a legáldásosabbat ott szereztem: a magyar nyelvet ott itta be lelkem minden pórusa. Mikor 1900-ban Rákosi Jenőnek egy kis irást küldtem, ő azt rögtön kiadta s magához hivatott s azt kérdezte legelső szavával:

— Azt mondja meg nekem öcsém, hol tanult magyarul, mert nagyon szép a nyelve.

Büszkén mondtam rá:

— Ott ahol legszebben beszélnek magyarul.

— Hol?

— Szatmárban.

Az öreg ur megfogta nagy kajla bajuszát és végigsodorintotta hajszra.

— Eddig azt hittem, hogy Somogyban beszélnek legszebben. Hát magának Szatmárban.

Ugy látszik, mindenkinek ott beszélnek legszebben, ahol a gyermekkorát töltötte. Neki Somogyban, nekem Szatmárban.

Én azóta ezt nagyon sokszor revideáltam s egyre erősebb a meggyőződésem, hogy mégis csak Szatmár az igazi. Irónak, magyar irónak a legnagyobb ajándék, ha Szatmárban születik s ott tanulja meg a magyar nyelv édes muzsikáját.

Mikor kisdiák koromban Sárospatakról Csekébe kerültem mendikásnak, elmentem a temetőbe s leültem a Kölcsey Ferenc sirja tövében. Kölcsey is itt tanult magyarul s a Kölcsey lelkéből is ezen a nyelven zendült fel a Himnusz, amelyiknek még a muzsikája is olyan, mintha egy méhraj zudulna föl a virágos rét felett. De Kölcsey már a szenvedéseket is Szatmárban élte át, ezért az ő fájdalmas lelkének zenéje egy más szatmári levegő és érzelemvilág, mint az enyém.

A szülőföld szeretete vitt rá, hogy később, husz éves koromtól huszonötig minden nyarat otthon töltöttem, Szatmárban. Népköltési gyüjtést csináltam s ezeken az utakon ujra meghóditottam magamnak ennek a vidéknek a néplelkét. Mennyi szép emlék füződik ezekhez az utakhoz. Bejártam a kis falvakat s ott laktam a szegény embereknél. Irtam, jegyeztem, hallgattam a beszédjüket, meséiket, dalaikat, egész életüket ugy szivtam magamba, tele szivvel és tág tüdővel. A gyönyörü Tiszahát volt otthonom, Sipos Józsi kedves bátyám papi háza az én kedves és szeretett központom, rendszerint nála kötöttem ki először, meg a kis Csécsén, Nyilas bátyáimnál, s onnan bolyongtam el tovább a Nyirségig és keletre Avasujfaluig s Nagybányáig.

Szatmár vármegye földmives népe mintaképe az egész magyarságnak. Ősi települési föld és ősi lelkü nép. Már a honfoglaláskor is ugy állottak a kis falvak, mint ma, egy-egy kakaskukorékolásra egymástól. Faluról-falura jártam e közt az angyali lelkü nép közt. Láttam s megtanultam tisztelni hallatlan szorgalmukat, okosságukat, takarékosságukat s még abban az időben végtelen bőségü nóta- és mesekincsüket. Közmondásaik egész életemre elláttak bölcsességgel és kitartó, nemes jellemük megtanitott tisztelni a föld népét.

Azóta sokat jártam s járok ma is az egész országban s alig van hazánknak olyan tája, ahol már meg ne fordultam volna, de soha sehol nem éreztem, hogy az én szatmári földieim elmaradtak volna lelki értékben a magyar élet bármely vidéke mögött.

Áldja meg az isten ezt a tájat, ezeket a szelid lankáju alföldi sikokat, ezt a tömör ősi magyarságot. Tudom, ott is megnehezült az idők sulya az élet fölött, de bizom benne, hogy a szatmári lélek kibirja e világválságot is és uj erőre kapva fennen fog ragyogni megint a magyar sziv derüje és gyönyörü lelkessége, mihelyt az idők egy kicsit enyhülni fognak.

Irásomban mindig szép és jó és valódi gyöngy az, amit a szatmári élet adott nekem s most hálás szivvel köszöntöm szülővármegyémet és kivánok neki boldog életet, olyat, amilyet megérdemel.

Nemzetem lelke.

Irta: **Schmiedt Béla dr.** nyirmadai plébános.

Engem a nemzet és a megyém lelke érdekel, hiszen a Lélek embere vagyok. Feladatomat az neheziti, hogy a tér és test négy méretén tul az ötödik dimenzióban kell dolgoznom. A lélek nem tür fizikai ráhatást, kezemmel nem foghatom.

A közgazdász a gazdasági-görbével hamar és könnyen rabul ejti az olvasóközönséget. A politikus a politikai élet forrongó és kaotikus alakulatát egy politikai csillagzati térképpel mindenki számára olyan világossá teszi, hogy könnyü a továbbiakban az orientálódás. Az orvosnak kezére játszik a müszer. Pillanatok alatt kikopogja a beteg tüdő kavernáit és kész a — diagnózis.

A nemzet lelkét csak külső életmegnyilvánulásokból, a nemzet arcára kiülő mosolyból, a szája szélén megbuvó kesernyés vonalból, a lélegzetvétel ritmusából, a dalainak üteméből, himnuszának szinezéséből, erejének átütő kisugárzásából, szóval lelkének finom lehelletéből ismerem meg. Ezen sulytalan imponderabiliák adják a nemzet lelkének kórismeretét, amelyből aztán emberi számitással több-kevesebb pszihologiai előrelátással meg lehet állapitani a — prognózist.

Elöljáróba le kell szögeznem, hogy a nemzetem lelke nem csonka. Csonka lélekről beszélni filozófiai lehetetlenség. Vágják bár le lábamat, operálják le mindkét karomat, legyek bár csonka testben, mint utszéli derékbantört tölgyfa, a lelkem megmarad, sőt azt kell mondanom egész marad. Nyomoritsák bár össze-vissza *Hungária* daliás termetét a lélek legfeljebb összébbhuzódik, de a csonkulásban nem osztozik. A magyarnak csak a földje lett kisebb, a lelke nem!

És ez nemzetem szerencséje.

Megvan a nemzeti regenerálódás lehetősége. Lehet biznom abban, hogy a napok és évek idővel tünnek s jön a fejedelmi gyászra egy királyi ünnep. A nemzet megoperált testének ereiben a magyar március lelke lüktet s igy remény van arra, hogy a nemzet talpra pattan prokrusztesz ágyából egy kövér tervü májusi reggelen. Nálunk még a régi márkás magyar lelkület dolgozik — ha trianoni költségvetéssel is — s igy minden remény megvan arra, hogy a leszámolásnál békebeli lesz a végösszeg.

Nemzetem lelkét nem a botanikusok módszerével vizsgálom. Nem tüzöm gombostühegyre, hanem odafektetem reszkető magyar kezembe.

Ugy piheg, mint egy töröttszárnyu pintyőke. Valami baj van vele. Napról-napra erőtlenebb és fakóbb szemlencséjének tükröződése. Mintha titkos kór emésztené. Mintha idegen maró oldatok keringenének az ereiben... Mintha megtörtek volna szárnyai... Mintha lázas lenne. Hála Istennek, nem Jairus leánykája, hanem Istennek csak egy beteg turul madárkája.

A magyar nem vesztette el zsebéből utolsó bujdosó kincsét megaszalt éltető reménységét. A magyar ember tudja, hogy Isten halottakat is tud feltámasztani, annál inkább lázt csillapitani... A magyar tudja, hogy Isten görbe vonalra is tud irni. Istennél nincsen lehetetlen. Isten kés nélkül is tud operálni. Aki visszaillesztette az evangeliumi szolga levágott fülét, az visszavarázsolja a csonka testhez a nemzet végtagjait. S a lélek ismét át fogja járni, fel fogja frissiteni, életre fogja hozni a 63 vármegyés mozaik restaurált államát a — Civitas Dei-t.

A nemzet lelke átesik a seblázon. Életerejét a nehéz s fárasztó nemzetnapszám szives vállalásában fogja levezetni. Mi tudjuk, hogy a mi valutánk igazi aranyfedezete a magyar munka és a magyar vér. Ennek tudatában a munka a mi életelemünk és a munka a mi életörömünk. A magyar antennák a szünetjelek alatt Széchenyi ittjáró lelkének titkos rádiógrammját fogják: »Ha levágják szárnyamat, lábamon fogok járni. Ha levágják lábamat, kezemen fogok mászni. Ha kitépik kezemet, hasamon fogok csuszni, de hazámért dolgozni akarok és fogok.«

Ez a nemzet lelkének Magna Chartaja. A hazafiság ma nem azonos a köldöknézéssel. Miután az idő ma nem a mi számunkra dolgozik, nekünk kell kemény evezőcsapásokkal a munka vérével és a lélek veritékével a szelek ellen szállani. Ha valaha, hát most mondhatjuk el igazán Arany László helyes kis verssorát: »A haza dolga: gordius kötés, de kard nem oldja meg, csak küzködés...«

A nemzetem lelke már régen felhagyott a szilaj lovakon való vágtatással... a kalandozással. Leszállott a lóról s odasimult az iróasztalhoz, a lokomotivhoz, a kapához, a traktorhoz, a tollhoz, a hegedüöz, a hurhoz, a vashoz, a kőhöz, a göröngyhöz s mig egyik szemében a könny, másikban ott csillog a reménylő mosoly s a homlokon kigyul a szebb jövő előhirnökeként a szivárvány diadalive.

Ma a dolgozó magyar az ideál. A dőzsölő magyar megtört alakja surranó árnyként eltünt az árverési csarnokok és zálagházak kapuja alatt. A mai idő magyarja őrváltáskor ezt a jelszót adja tova: *Türj* és *törj* elő! Végezze el minden magyar a feladott gyakorlatot minden áron és minden gáton. Dolgozzon minden magyar lélek mig megtalálja helyét a nap alatt, s ha majd ujra megtalálta régi fészkét, tartsa az ősök hősiességével a vártát s aztán kösse keményre minden ujszülött kis magyar köldökzsinórját.

A nemzetem lelke optimista. Ez a helyesebb és egészségesebb világnézet. Ne nézzünk az éjszakába a tormába esett féreg megtört szem-

sugarával. Ne legyen senkinek az orrán fekete pápaszem. Látott már ez a nemzet a keritések karóin ülő varjat eleget s mégis megérte az első évezredet. Hogy most beborult a fejünk felett... azért nem kell mindjárt a tépelődő pesszimisták számitását magunkévá tenni: »Jeder Tag liegt zwischen zwei Nächten.« Sokkal frissebb s egészségesebb az optimisták bölcselkedése: »Jede Nacht liegt zwischen zwei Tagen«... Majd kivirrad reggelre...

A nemzet lelkének a papság a dajkája. Mi állitottuk vissza minden időben a nemzet teste és lelke között az alkotmányos életet. A papság hozza közös nevezőre a nemzetiségeket. Ferences barát gyujtotta meg Szegeden évekkel ezelőtt a nemzet lelkének elaluvó mécsesét. Mi vagyunk a nemzet lelkének diplomatái. Cezarini biborosai, mi vagyunk a nemzet lelkének Lantos Sebestyénjei, a szétszórt magyarság Julianjai, a zivataros idők Istenadta Kapisztránjai és a mohácsi ütközetek vállalkozó szellemü Tomorijai.

A nemzeti Géniusz sátra körül a papság végzi a szárnysegédi szolgálatot. Mi várjuk imádságos virrasztásban, mikor mozdul Csaba csapata s mikor indul kelet felől — a tejuton — a magyar álom megálmodott zászlósa.

Mi fuvunk a harangok szavával riadót a meglapult magyar társadalomnak. Mi hozzuk össze a kétlaki magyar virágot. Miránk bizta Hungária az acélos magyar ifjuságot. Mi adjuk kézbe a keresztet s mi kötjük az ifjuság derekára a kardot.

Csonka hazánknak nem maradt vár és védősánca. De csak látszatra, mert a megye és ország minden temploma egy végvár s minden plébánia a nemzet lelkének kapitánysága. Itt a fehér torony árnyékában nő fel az uj nemzedék, melynek kenyérdala a nemzet tiszta lelkének mosolygós kivirágzása.

A meliorizmusnak, ennek a bizakodó világnézetnek két nagy állomása van: Magyarország és a Mennyország. Mindkét állomás egy vonalban van. Az utóbbiba csak az előbbin keresztül lehet eljutni. Mindkettőhöz ugyanegy erkölcsi ut vezet: a talpig korrekt ember utja. Ezt az utat nem lehet az erkölcs és élet félretaposott sarku csizmájában megtenni, mert kisebbedik az egyesek és az állam lába. Ehhez az uthoz az erkölcsös élet és a nemes gondolkodásnak biztosjárásu lépteire és a meggyőződés tempós határozottságára van szükség.

A megye lelkének eme biztos járásához a papság diktálja a tempót és a harang veri a ritmust!

A nemzet és a megye lelkének eleme és levegője ismétlem az erkölcs. Erkölcs nélkül Róma ledőlt és rabigába görnyedt. Vigyázzunk az ország erkölcsi nivójának magas és tisztult szinttájára, a nemzet lelkének standardjára, mert *Hungária* ugy talál járni, mint a pogány *Róma*... mikor ott a becsület, az erkölcs, a munka hármas egysége szétfoszlott Róma homlokára kiültek a — hullafoltok.

A trianoni határon innen és tul.

Irta: **Fábián Sándor dr.**, a »Szatmár és Bereg« felelős szerkesztője.

Tiz év nem nagy idő egy nemzet életében s nem ritka jubileumi dátum egy ember életében se. És amikor most mégis megállunk e könyvben egy tiz esztendős történelmi fordulónál, gondolom, nem a jubileum kedvéért tesszük azt, akik visszanézünk Szatmár, Ugocsa és Bereg vármegyék Trianon utáni tiz esztendejére.

Inkább csak emlékezni és emlékeztetni akarunk. Emlékezni arra a dicsőségre, amely az ezer esztendős magyar haza dicsőségéből a mi vármegyéinkre is reá sugárzott. Emlékezni és ugyanakkor emlékeztetni azokra a földindulásos időkre, amelyeknek vajudásából egy uj és küzdelmesebb élet fájdalmas utjára kellett elvezetni az összeomlás szerencsétlenségébe taszitott nemzetet.

Kegyetlen tiz esztendő volt ez, a legkegyetlenebb küzdelemben, másokénál is terheltebben, három, hajdan boldog vármegye, elárvult maradék földjén. A küzdelem eredményei azonban nem megvetendők. Álltuk a harcot férfiasan, erőnknek legteljesebb megfeszitésével és szerény és szegény életünkben is maradéktalanul megőrizve mindazokat az ideálokat, amelyeknek nagysága tiz év távolában is felmagasodik nemzeti létünk legigazibb célkitüzéseihez: csonka hazában nincs és nem lehet teljes nemzeti élet, csak harc és küzdelem mindhalálig a — feltámadásért!

Az ujjáépités tiz esztendejére visszanéző emlékezésben régi dicsőségünk árnyai rajzanak a vereckei hágótól az erdődi várig, elénk idézve a három vármegyének minden értékét.

A régi dicsőség.

Az ezeréves magyar hazának egyik legszebb, legjelentősebb és a honfoglaláskori nemzetség-települések óta állami életünkbe szorosan beletartozó ősi vármegyéje Szatmármegye volt. A nagy magyar Alföld északkeletén, csodásan változatos természeti szépségekkel ékesen, ugy terült el ez a nagy megye, mintha az egész gyönyörü országot egymaga hiven tükrözte volna földrajzi fekvésének természetes gazdagságával, éghajlatának változatosságával, népének történelmi kevertségével, mezőgazdasági termelésének és hegyvidéki gazdálkodásának sokoldaluságával, flórájával, állattenyésztésével és végül az ország csaknem minden nevezetesebb történelmi eseményéhez való kapcsolatával.

A trianoni pusztulás előtt Szatmármegye területe 6491 négyzetkilométer volt, nagyobbik felében dusan termő földdel. Nyugati határán egybefutott a nyirségi homokkal, a lecsapolt ecsedi láp kövér televényén Kraszna vizét csörgedeztette s hömpölygő Szamosát végighuzta a vármegye leghosszabb vizi vonalán, hogy a délen Szilágy felé dombosodott vármegye az északi határon hosszan elfektesse a szőke Tisza partját. Keletre erdőkkel boritotta lankás dombtetőit, hogy szépségesen elnyujtózzék a mármarosi bércek felé, bányáiba rejtve aranyát, ezüstjét.

»Aki csak ezt az egy vármegyét ismerné is meg Nagy-Magyarországból, az körülbelül tiszta fogalmat alkothatna az egészről«, — irta egykor Bársony István s most ugyancsak megismerhetné a figyelmes érdeklődő a csonka megye életéből a csonka haza minden gondját s hősi erőfeszitését.

A vármegye tiz járásából három maradt meg Trianon után, 300.380 kat. hold területtel, a régi megye 1,059.080 kat holdjából. Lélekszámban 109.605 lakos, a régi 340.689 főnyi lakosság helyett. Elveszett az Avashegység ásványos forrásaival és a vizéről világhires Bikszád-fürdővel. Elveszett a Vihorlát-Gutin vulkáni eredetü trachitrengetegje s a Nagybánya-környéki Petőfi-megénekelte hegyvidéknek tündér panorámája, a föld méhéből erősen bányászott nemes ércekkel. Elveszett Erdődnek omladék vára, tövében Petőfink Szendrey Juliára talált boldogságának méla emlékével s nem messze Koltótól, a »Szeptember végén«-t ihlető, boldog fészektől.

Odavan a szélesutcás, barátságos megyeszékhely, Nagykároly, azóta leégett és elcsufitott megyeházával, a Károlyi grófok pompás-fényes várkastélyával, mely közel ötszázéves multat jelez bástyáin, tornyain és termeiben, óriási parkja egyik kiszögelésében pedig Kölcsey Ferencünk halhatatlanságát őrzi ülő érczszoborban. Elárvult a megyeszékhelyen a kegyesrendiek kétszázados társháza, ahol Révai Miklós nyelvtudósunk és Erdősi Imre, a branyiszkói hős, tanárkodott egykor. Az elnémitott főgimnázium szomszédságában vigasztalón magasodik égnek a régi ország egyik legszebb barokk temploma, de vele szemben csonkán mered Kossuth Lajos ledöntött szobrának karcsu talapzata.

Idegené most a szinmagyar püspöki város, a szamosparti szép

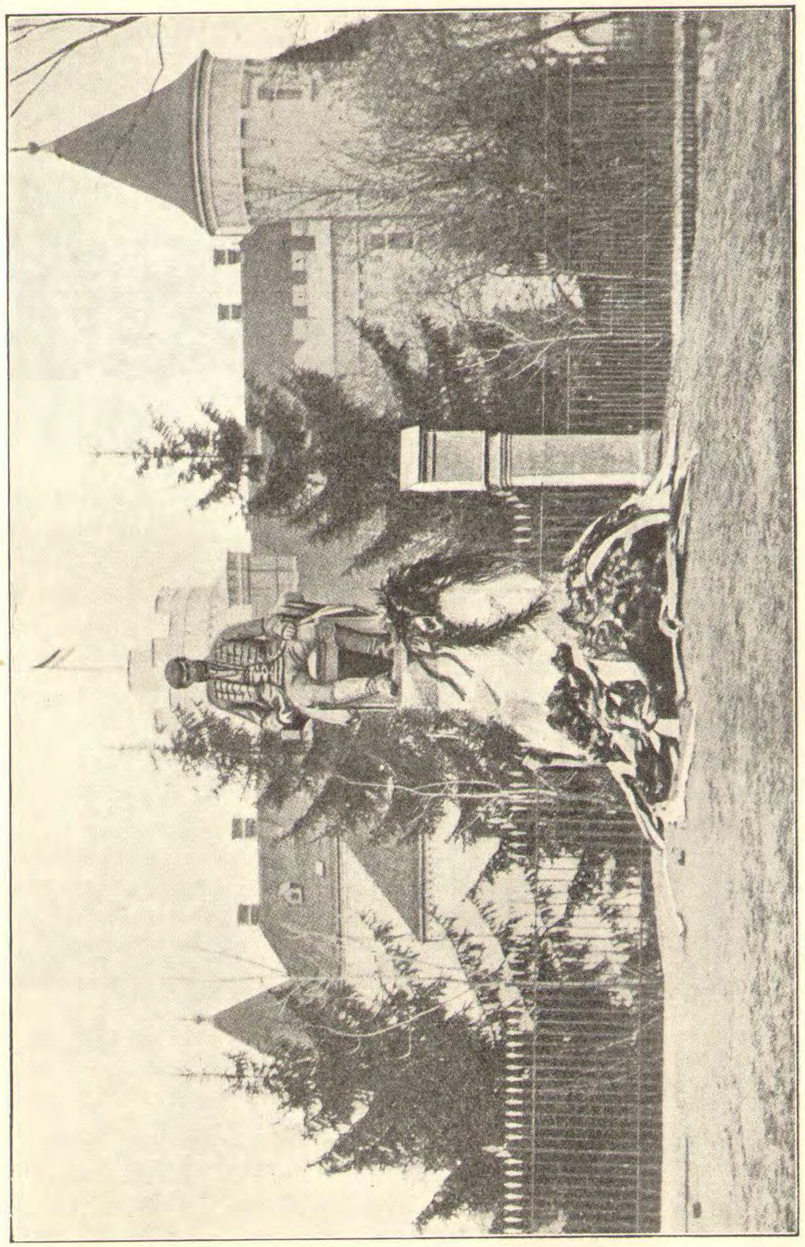

Kölcsey Ferenc szobra Nagykárolyban a leleplezés idején.

Szatmárnémeti, rendkivül fejlett iparával, kereskedelmével és közérdekü intézményeivel. A váradival egyesitett püspökség székesegyháza, számos temploma, iskolája és nevelőintézete a magáramaradás nehézségeivel küzdve, vivja őrtálló harcát a magyar keresztény müvelődés szolgálatában. A katholikus iskolák mellett a 300 éves alapitásu ref. főgimnázium is bezárta kapuit, Kölcsey Ferenc szoborfejét pedig összetörték a láncos templom mellett.

A nagyvárosi fejlődés minden igéretét könnyen beváltani tudó Szatmárnémeti szab. kir. városban a régi megyei élet közgazdasági és kulturális középpontját veszitette el a magyarnak maradt Szatmármegye.

Az ősi szép megyének Nagykároly és Szatmár mellett szerfelett drága értéke volt még a nemes bányaváros, Nagybánya, a magyar barbizon, amelyet festő-iskolája páratlan jelentőségü várossá emelt müvészettörténelmünkben. Hollósy Simon, Thorma János, Réti István, Ferenczy Károly, Csók István, Glatz Oszkár és Grünwald Béla neve jelzi a nagybányai festőtelep jelentőségét.

És mind e régi dicsőségünk tiz éve bujdokol az éji homályban, nagymajtényi letört zászló szomoruságával, rávetve árnyát a csonka megyére, mely nyolc évvel ezelőtt ideiglenesen egyesült a területében még szörnyebben megcsonkitott Beregmegyével. A háborus két orosz betörést is elszenvedett Beregmegye cseh és román megszállás után 230 községet, Munkácsot, Beregszászt elveszitve, 24 községgel maradt a magyar uralom alatt.

A földet, melyre először léptek honfoglaló őseink, a vereckei szorost, amely áteresztette őket, a sikságot, melyen először ültek »magnum áldomást«, elrabolták tőlünk. A Silva Beregu: a beregi erdők, melyekben egykor magyar királyok tartottak országos konzisztóriumot, idegen fejszék csapásaitól pusztulnak s a vár, mely körül az egész vármegye kijegecesedett: Munkács vára idegen szó hangjait veri vissza. Zrinyi Ilona, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc emléke ott borong a dicsőséges mult e megmaradt sziklafészke fölött, melynek bástyáiról a »hóditók« ledönthették az ezeréves Magyarország turulmadaras emlékoszlopát, de nem semmisithették meg a tradiciók acélsodronyait, melyek átnyulnak a trianoni határon s a történelmi szükségesség törhetetlen erejével kötik ide hozzánk Beregmegye elrabolt földjét. Ezen a földdön Rákóczy Ferenc katonáinak ivadékai élnek és ez a mult erősebb, mint a cseh erőszak, a cseh hitszegés és a cseh alamizsna. A kis ruthén falvak harangjainak szavát ma sem értik az uj urak, mert ezeknek a hangja nem száll át a Kárpátokon, minden kondulásuk egy jóravaló népnek a szivverése, mely ide vágyik, erre néz, a buzatermő magyar Alföld felé, ahol ezt a szivdobbanást megértik és viszonozzák. Az európai államférfiak, kikre a sors Európa uj térképének megrajzolását bizta, mint egy amerikai ujságiró gyorsirásos jegyzeteiből megállapitható, percek alatt végeztek Magyarország uj határaival. Ezek a végzetes percek szakitották el hazánktól a legértékesebb területeket .A kis Ugocsa vármegye is ennek a

borzalmas és lelkiismeretlen eljárásnak az áldozata. Hirmondónak se hagytak meg egyetlen községet belőle, csak jelentéktelen földterület jelzi az egyesitett vármegye nevében történt megmaradását. A vármegye, melynek büszke nemesei egykor (az 1505-iki rákosi gyülésen) odakiáltották a törvénytelen királynak, hogy »Ugocsa non koronat« ma megtépve, kifosztva fekszik egy olyan ország béklyóiban, mely csak rablott javak birtokával erős. Lehet-e ez a hatalom hosszu életü?

Az uj vármegye.

Szatmárvármegye törvényhatósága első rendkivüli közgyülését 1920. évi május hó 26-án tartotta, a székhelyül választott Mátészalkán, a csonka megye legnagyobb községében. A forgalmas, élénk mezőváros neve már 1367-ben is Mathezalka néven szerepel egykoru oklevelekben, mint jókora helység .Szép jószága volt itt 1572-ben a hires debreceni prédikátor Méliusz Juhász Péternek s ugyancsak ennek az évszázadnak nagynevü szülötte volt Mátészalkának Zalkay László esztergomi érsek, aki Mohácsnál esett el.

Beregmegye első közgyülése 1920. junius 25-én, Tarpán, Esze Tamás kurucainak históriai fészkében volt. A honfiui bánat fájdalma mellett az első reménysugár ekkor vetette fényét a törvényhatóságok életére is két esztendei némaság után. A főispán-kormánybiztosok, Szatmárban Péchy László, Beregben Horthy Gyula elnöklete alatt ülésező törvényhatósági közgyülések kifejezték hálás hódolatukat a nemzeti hadsereg és fővezére iránt, majd ezer gonddal és az uj berendezkedés nehézségeivel megkezdték a vármegyék autonóm müködésüket. Menekültek tömege, közélelmezési gondok, fokozatos valutaromlás, szerencsétlen gazdasági évek, árviz, majd szárazság, mintha csak ujabb és ujabb megpróbáltatásokat szánt volna a csonka megyék közönségének.

Ám az ősi vármegyék csonka törzse uj élet hajtásával bizonyitotta elpusztithatatlan erejét. Határtalan áldozatkészség sarkalta a megpróbáltatott törvényhatóságokat az ujjáépités munkájára. És ez a munka csak nyert vele, amikor az elárvult két megye testvéri kézfogással egyesült, hogy ideiglenes együvétartozással jobban tudja teljesiteni uj céljait, feladatait. S a nemzeti megujhodás tiz éve alatt hazafiasságban, fajtaszeretetben, szociális gondoskodásban, politikai egységben és nemzetvédelmi célkitüzésekben mindig előljárt a vármegye s nem szünt meg sohasem lobogtatni a nemzeti lelkesedés lángját.

A trianoni sorsfordulás éveiben az ezeréves magyar haza ezeréves vármegyéje vállain érezte a roppant multnak minden nagyságát, dicsőségének és bukásának eleven emlékét. Tiz év a történelemben nem nagy idő, a magyarság utolsó tiz éve azonban örökös igazodás kellett legyen történelmi szempontokhoz, célokhoz és eseményekhez.

Alighogy megindult az uj magyar élet, a kifosztott szegény vármegye hihetetlen nehézségekkel találkozott. Hivatalok és tisztviselők elhelyezése, a közigazgatási funkciók rendes végzése csak nagy üggyel-bajjal mehetett, amikor minden elveszett s tollszártól kezdve a megyei székházig minden hiányzott. A csonkán maradt kis megye egyes vidékei a jobb időkben is elmaradottak, elhanyagoltak voltak. Most hihetetlenül fokozott jelentőséget kaptak ezek a régi hibák, régi mulasztások.

Az uj megyeszékhely.

Mátészalka kicsi volt ahhoz, hogy a berendezkedést könnyüvé tegye a székhely számára, éppen ezért annál gyorsabb iramban kezdett olyan alkotó munkába, amilyet ma is csak bámul az idegen, ha ide vetődik. Uj házak, házsorok, utcák épültek s pár év alatt vonzóan tetszetős és városias külsőt vett magára a régi, falusi Mátészalka. A vármegye közönsége előbb egy ideiglenes emeletes épületet emelt, hogy a községházán elfoglalt néhány szobából saját helyiségeibe költöztethesse hivatalait, ám ez is csak 1925. szeptember havában történhetett meg. A fejlődés arányai hamar szükségessé tették, hogy a megyei és részben állami hivatalok végleges otthont kapjanak. Ez két év multán, 1927. májusában vált lehetővé, amikor a törvényhatóság tavaszi közgyülése felemelő érzéssel láthatta viszont az elveszitett nagykárolyi megyeháza pompás képeit és zászlóit, amelyeket a kettészakitott vármegye közös vagyonának megosztását tárgyaló bizottság határozatából a csonka megye visszakapott. A megyei hivatalok végleges elhelyezésével megoldódott az állami és egyéb hivatalok elhelyezése is. Ezek között a királyi tanfelügyelőség saját céljaira épitkezett.

A törvényhatóság alkotmányos életét a legmélyebb hazafiság és politikai összefogás jellemezte. A bizottság közgyülésein az alkotó gondolatnak nem szegték szárnyát sohasem, az ország legfontosabb politikai kérdéseivel kapcsolatban pedig mindig a komoly megfontoltság nyilatkozott meg.

Nagy érdeme van ebben Péchy László cs. és kir. kamarásnak, most országgyülési képviselőnek, aki több mint tiz évig állott élén a vármegyének és főispánsága alatt biztositani tudta a törvényhatóság politikai egységét.

A közigazgatás rendezéséről alkotott 1929. évi XXX. tc. alapján a megyei törvényhatóság összetételében korszerü és demokratikus ujjáalakulás történt, mindamellett semmi változással a nagy nemzeti ideálok követésében.

A csonka vármegye gazdasági élete.

A mai vármegye területén a lakosság egyetlen főfoglalkozása a földmivelés, állattenyésztés. A talaj kitünően alkalmas a mezőgazdasági termelés minden ágának mivelésére, legtöbbnyire mégis a gabonafélék adják a termés legjavát. A forgalmi és általában értékesitési nehézségek mellett rendkivül sok elemi csapás is érte a vármegye gazdaközönsé-

gét. Igy 1924 tavaszán a hideg és esős időjárás rendkivüli visszamaradást okozott a megyei munkálatokban, a nyár pedig jégesővel, szárazsággal pusztitott. A következő 1925. évben árviz és jégeső verte a határt a szamosmenti községekben, óriási károkat okozva. Ennél is szomorubb volt azonban az 1927-es esztendő a hihetetlenül rossz termés miatt, bár jónak mondható gazdasági év egyetlen egy se volt itt e szegény határszéli vidéken, mert még akkor is, amidőn az ország 1928-ban rekord termést aratott, Szatmárban és Beregben a fagykár miatt 210 vagon vetőmagot kellett kiosztani a károsultak között.

Esztendőkön keresztül a legnagyobb csapás a Szamos-Tisza-köz népét sujtotta. Ez a nagy vidék sokat szenvedett s évről-évre türni kényszerült a Tur folyó szeszélyes árvizeit. Érthető tehát az a komoly törekvés, hogy e vidék legfőbb problémája az ármentesités kérdése volt. A szabályozási tervek 1927-ben készültek el s 1928 tavaszán megindulhatott a szabályozás grandiózus munkája, 110.000 holdon. A 12 km.-es főcsatornát Középeurópa legnagyobb munkateljesitményü száraz kotrógépe végezte s 1929. augusztus 4-én már átadható volt szükségszerü rendeltetésének a magyar vizszabályozás egyik legszebb alkotása, a báró Kende Zsigmond-csatorna. Az ármentesités gondjaival csonka Bereg népe is állandóan foglalkozni kényszerült. Itt most épült egy nagyarányu vizmütelep s ezzel az egyesitett vármegyékben nyugvóra jut a vizszabályozás, pár évtizeddel azután, hogy az Ecsedi-láp óriási lecsapoló munkája bejeződött.

Az egyoldalu magtermelés válságát sokszorosan érezve, a gyümölcstermelés fontosságát biztatóan ismerte fel a Szamos-Tisza-Turhát vidéke, ahol tudvalevően az ország legizesebb almafajtái teremnek. A vármegyei gyümölcsészeti egyesület és a megyei faiskola megalapitását ez a felismerés eredményezte. A megyei állattenyésztés igazodik a mezőgazdasági földmüvelés rendszeréhez s legfőbbként a szarvasmarha, ló és sertés, továbbá juhtenyésztésre szoritkozik.

A lakosság szorgalommal végzi foglalkozását s bár a megye területén ma is sok még a nagybirtok, itt ismeretlen az a roppant földéhség, amely az agrár-szocializmusnak termő talaja. A földreform során a vármegyében 12.477 hold szántóföldet, 6484 hold legelőt és 6026 házhelyet osztottak ki.

A termelési válság bajai mellett uralkodó problémája volt és maradt ma is még a vármegyének a kiépitetlen uthálózat. Voltak a megyékben olyan falvak, amelyek esős ősz-időtől tavasz nyiltáig el voltak zárva a világtól. A fontosabb utvonalak azelőtt a városok felé haladtak és ezek elvesztésével szükséges volt ujabb összekötő utaknak mielőbbi kiépitése. Figyelembevéve azokat a nyomoruságos állapotokat, amelyek a csonka megyében uralkodtak, méltán mondható csodálatosnak az az eredmény, amelyet a vármegye közönsége ezen a téren elért. Különös lendületet vett ez a munka dr. Streicher Andor alispánságával, akit a vármegye közönsége 1926. február 22-én választott alispánjává 38

éves korában, mint az országnak az időben legfiatalabb alispánját. Az 1930. év augusztusában vett fel a vármegye 14.5 milliárd koronát utak épitésére a külföldi font sterling kölcsönből. Van ma a megyének 390 km. kiépitett utja. Ebből 205 km. az utolsó tiz évben épült, ami beszédesen bizonyitja a végzett munka nagyságát.

A közlekedésügy javitásában más fontos esemény is történt. A trianoni szerződéssel megcsonkultak a vármegyének azok a vasutvonalai, amelyek a régi vármegye városi központjai felé haladtak. E csonka vonalak között pedig egészen rendkivüli helyzetbe került a fehérgyarmat-zajtai vonalszakasz, amely az országos hálózatból teljesen kiesett. Ezt a vonalat kellett kiépiteni Mátészalka felé. Ennek a célnak érdekében évekig szükség volt a legnagyobb küzdelemre és áldozatkészségre. A Tisza—Szamos-köz 51 községe Kende Zsigmond báró szivós munkájának eredményeként 1925. tavaszán lelkesen megajánlotta az anyagi hozzájárulást s 1926. január 1-én már meg is indulhatott a várvavárt forgalom a mátészalka—zajtai vonalon, miután előbb még megépült a matolcsi hatalmas Szamos-hid.

Nagyjelentőségü közgazdasági alkotás volt még rögtön az uj berendezkedés évében létrehozott Szatmárvármegyei Gazdasági Bank Rt. megalapitása, mely intézet Ortutay Gyula m. kir. kormányfőtanácsos nagyvonalu igazgatásával tiz év alatt a vármegye legnagyobb vezető bankjává fejlődött. Nagyarányu vállalkozás volt az Ecsedi-láp Lecsapoló Társulat villamos centráléjának épitése a nagyecsedi vizmütelepen két járás községeinek villamositására.

A kulturális fejlődés.

A közgazdasági jelentőségü alkotásokon kivül kulturális vonatkozásban is nagy haladás történt, az utóbbi tiz év során. Fájdalom, a vármegye oktatásügye évtizedeken át nem tudott megbirkózni a kedvezőtlen arányu analfabétizmussal s ezért az elemi népoktatás fejlesztését követelte különösképpen a modern idők szava. A népoktatás legnagyobb részben felekezetek kezében van. A tanintézetek száma 182, ebből van 12 állami elemi iskola, 9 községi iskola, 5 érdekeltségi iskola, felekezetek szerint pedig 16 római, 23 görögkatolikus, 98 református, 1 evangélikus, 3 izraelita, 3 uradalmi iskola, 4 állami és 7 községi óvoda, 1 állami és 1 magán polgári fiu- és leányiskola. A meglévő tanintézetek épitése és fejlesztése az utóbbi négy év épitkezésével vett lendületet, amennyiben ez idő alatt 168 tanterem és tanitói lakás épült 1926—1930-ig.

A vármegye közönségének többéves óhajtása középiskola szervezése, miután 115 község lakosai részére nincs a vármegyében középiskola. A nagymultu intézetek ott maradtak Nagykárolyban, Szatmáron, Nagybányán, Beregszászon. Munkácson s bár 1926-ban erőteljes mozgalom indult a minden közérdekü mozgalmat lelkesülten vezető »Szatmár és Bereg hasábjain a megyeszékhelyen felállitandó reálgimnázium érdekében, a küzdelem nem vezetett idáig nagyobb sikerre,

Szatmár vármegye tanügye.

Irta: veszprémi **Fejess Kálmán** dr., m. kir. tanfelügyelő.

Szatmár vármegye a trianoni csapás következtében gazdasági vesztesége mellett kulturintézményeiben veszitett legtöbbet. A kettéválasztás következtében elvesztette összes középiskoláit, a polg. iskolai tanárképzőjét, valamint összes állami iskoláit.

A háborut megelőző években 3 főgimnázium, 2 nő növelde, 1 tanitó, 2 tanitónőképző, 1 kereskedelmi iskolával a számtalan polgári fiu és leányiskolából, valamint a több, mint 200 áll. elemi iskolából mindössze a mátészalkai polg. fiuiskola és 3 áll. elemi iskolája maradt a csonka vármegyének. Részben, mert a nagyobb városok, mint Szatmár, Nagykároly, Nagybánya és Felsőbánya a megye elszakitott részén feküsznek, részben mert az elszakitott rész nagyobbára nemzetiségi vidék volt s 1867-től kezdve a mindenkori kultuszkormány az ottani részek iskolaügyét részesitette fokozottab figyelemben és anyagi támogatásban, mig a csonka rész nevelésügye csaknem kizárólag a szintiszta magyar lakosok különböző egyházainak vállaira nehezedett. Az egyházak anyagi erejüket meghaladó terhek viselésével minden elismerést megérdemlő eredménnyel feleltek meg ugy a hazafias, mint a valláserkölcsös nevelés tekintetében reájuk háramló feladatoknak. Nem volt egyetlen községe a mai csonka vármegyének, melyben a népesség létszámának megfelelő s befogadó képességü iskolája nem lett volna, s ezen kivül a Széchenyi társulat támogatásával csaknem minden község magánmenházat tartott fenn a 3—6 éves óvókötelesek oktatására s ezenkivül a ref. egyházak évi rendes hozzájárulási összegekkel támogatták a szatmári ref. főgimnáziumot és nőnevelő intézetet. A háborus évek az iskolafenntartó egyházak anyagi forrásait lecsökkentették, ennek következtében iskolai épületeik az évi rendes karbantartás hiánya miatt megrongálódtak, a férfi tanerők katonai szolgálatra történt bevonulása következtében egyes iskolák tanitó nélkül s az iskolára utalt gyermekek oktatás nélkül maradtak. A tanitók munkáját ugyan egyes helyeken a lelkészek igyekeztek pótolni, de más nemü s a háboru következtében fokozottabb lekötöttségük miatt a tanitást a kivánt eredménnyel nem voltak képesek ellátni.

A népoktatásügy a mai csonka részen tehát már a háboru folyama alatt hanyatlásnak indult s ijesztőn növelte az analfabéták számát.

Ezt a szomoru állapotot betetőzte a forradalom s az azt követő oláh megszállás. Különösen ez utóbbi csaknem végzetes csapás volt a sorvadásnak indult népnevelésre. Az 1918 októberétől 1920 márciusáig megbénitotta s tönkretette azt a keveset is, ami a világháboruból átmenthető volt. Különösen a megszállás okozott kiszámithatatlan károkat, mert az 1919 márciusától egy egész éven át itt tanyázó oláh katonaság elsősorban az iskolákban nyert elhelyezést s a bárdolatlan katonák a butorzat és iskolai felszerelés teljes megsemmisitésével egyrészt anyagi, másrészt a tantermek katonai célra történt igénybevétele s ennek következtében a tanitás szünetelése miatt szellemiekben okozott kimondhatatlan károkat. Ebben az időben semmisült meg a mátészalkai áll. polg. fiuiskola mintaszerüen felszerelt fizikai és tornaterme is.

Az előbb elmondottakból kitünőleg 1920 nyarán teljesen romokban hevert a csonkavármegye tanügye.

Elsősorban az üresedésben volt tanitói állások betöltéséről és az iskolaköteles tanulók számbavételéről kellett intézkedni. Az iskolafenntartók a legnagyobb odaadással támogatták e rekonstruáló munkát s ennek volt köszönhető, hogy az 1920—21. tanév szeptember közepén a felszabadult rész valamennyi községében végre valahára a másféléven át iskolájukból kiszoritott gyermekek oktatása az egész vonalon megkezdődött. A tanitás zavartalan menetét nagyban elősegitette az a körülmény, hogy a nagyszámban ide menekült tanitók a szükséghez képest a kevés tanitóval biró iskolákhoz voltak beoszthatók szolgálattételre s ez által mód nyujtatott az iskolafenntartóknak arra, hogy az iskolájukra utalt valamennyi tankötelest beiskolázhatták. Ahol a tanulók számához mérten kevés volt a tanterem, ott váltakozóan kellett megállapitani az oktatást. Ily módon két tanéven át zavartalanul folyt a tanitás, de az 1921—22. tanév végén a vallás- és közokt. minisztérium a beosztott menekült tanitókat a hitfelekezeti iskoláktól kivonta s ennek következtében a következő 1922—23. tanévre egyszerre sok iskolánknál tanitóhiány s ezzel kapcsolatban tulzsufoltság lépett fel. Az iskolafenntartók csökkent teherviselőképességük miatt a hiányzó tanerőket nem tudták nyomban pótolni, de a körülmények kényszeritő hatása alatt lassan mégis megindult az uj tanitói állások szervezése s ezzel a zsufoltság megszüntetésére irányuló törekvés megkezdődött. 1922 szeptembertől 1924 végéig 7 állami, 2 községi, 2 gör. kath., 16 ref. és 2 izr. tanitói állás lett szervezve és betöltve s ezzel rövid időre a tanitás zavartalan menete biztositva lett.

Az 1926—27. tanév elején azonban a hirtelen felduzzadt tankötelés létszám miatt, ugy a rendelkezésre álló tantermek ,mint a szervezett tanitói állások kevésnek bizonyultak. Vármegyénkben oly örvendetes a népesedés szaporodása, hogy csak egy példát emlitsünk, Nagyecseden 1920-ban a 6—12 éves tanulók létszáma 650 volt, 1930-ban ezen tankötelesek száma elérte az 1300-at. Tehát 10 év alatt 100%-os a szaporodás. Hasonló, vagy ezt megközelitő volt a szaporodás a csonka vármegye

többi községeiben is s igy 1926-ban előállott annak szükségessége, hogy sürgősen kell szaporitani ugy tantermek, mint a tanitói állások számát. Ezenkivül a földbirtok rendezés során létesült s a községtől rendszerint távol eső uj telepek tanköteleseinek beiskoláztatása ujabb iskolák felállitását tette szükségessé. Ezen szükségadta kényszerüségek nyomán 1927-ben megindult egy hatalmas épitési program megvalósitása, melynek 3 évi eredménye 7 érdekeltségi iskola szervezés és felépitése 8 tanterem és 8 tanitói lakással, a különböző jellegü iskoláknál 81 teljesen uj tanterem épitése és 32 régi tanteremnek átépitése, 26 uj tanitói lakás épitése, illetve 28 régi tanitói lakás átépitése, továbbá 2 uj állami iskola épitése. A tanitói állások a tantermek számával arányban szintén szaporittattak és 1927-től 1931-ig összesen 81 tanitói állás lett szervezve és betöltve.

Ezen nagyarányu fejlesztés következtében egyetlen tanköteles sincs a vármegye területén, aki beiskolázatlan volna, de a születések számának folytonos emelkedése folytán ma ismét az a helyzet, hogy egyes 63 tanulóra épitett tantermeinkben 100—120 gyermek szorong. A további sürgős épitkezés és állás szaporitás ezeken a helyeken ismét szükséges volna, — sajnos azonban a ránkszakadt sulyos gazdasági válság miatt erre egyelőre nincs kilátás.

Az 1925. évben kiadott uj tanterv nyomán a tanitói továbbképzés terén is örvendetes haladás tapasztalható. A gyakori pedagógiai szemináriumok nagyban elősegitik a tanitóság ugy elméleti, mint gyakorlati továbbképzését s ma már oly értékes tanitói kar áll a csonka vármegye népnevelésének szolgálatában, mely országos viszonylatban is tökéletesen megállja helyét.

A csonka vármegyék iskolánkivüli népmüvelése.

Irta: **Fesztóry Ottó Géza** vármegyei népmüvelési titkár.

»A Kárpátoktól le az Aldunáig
Egy bősz üvöltés, egy vad zivatar.
Szétszórt hajával, véres homlokával
Áll a viharban a magyar . . .«
(»Petőfi.«)

A szomoru emlékü világháboru, a gyászos kommun bukása, a gyászlepellel boritott trianoni béke ezeréves multu, ezeréves történelmi emlékkel biró egyesitett vármegyéinknek mintegy $^2/_3$-át területben, majdnem 52%-át lakosságban és teljes egészében pedig történelmi multu kulturintézményeinket, sőt szinmagyar lakosságunknak mintegy 20%-át elvette. De az ősi energia, az ősi magyarkultura nem veszett el, csupán sötétsége nehezedett reá, amely egykor ismét feldereng... Hogy elveszett ez a drága kincsekkel megáldott föld, ezzel a szomoru gondolattal megbarátkozni nem fogunk soha! Azok a kéklő s nem távolálló Kárpátok nyulványai, mint az élő karok szólnak hozzánk: Nem, Nem, Soha!

Most ne azon törjük a fejünket, kezünket, hogy elvesztettük kincses területünket, testvéreinket, hanem azon, hogy miért vesztettük el és hogy az nem veszett el, annak vissza kell jönnie! A lángoló hazaszeretet, a faji ösztön a lelkek mélyébe, a szivekbe nyul és tetre szólitja a magyar kulturát és annak világitó sugarával behatol minden zugába, minden hazai kunyhóba, hogy felrázza a szunnyadó elméket, munkára, boldogulásra ,magyar testvériséggel párosult nemzeti érzésre, közös cselekedetre hivja fel. A vérzivataros fellegek elvonultak ugyan, de a lelkekben maradt félelem, sötét folt megmaradt. Ezt a sötét remegő lelki állapotot, a miazmás elméket, a megmételyezett hullám-

vonalakat s mindazokat, amelyek a közönynek melegágyai, át kell dolgozni, át kell alakitani, hogy a magyar társadalom egységes legyen gondolatban, cselekedetben, s mindenben, ami a magyar feltámadásnak jövőjét biztositja. A megpróbáltatás iszonya felrázta a lelkeket csak azért, hogy uj életre keljen, hogy élni tudjon; az égés pernyéjét, szennyét a kultura erős munkájával eltakaritsa és igy egyesült erővel megépitse ujból szeretett honát.

Széchenyi nagy gondolataitól átitatott vármegyei törvényhatóság, a vármegyei vezetőség, a falvak vezetősége átlátta, hogy halogatásra, hallgatásra idő nincs és a sulyos valóságon csak a népkultura varázsos erején keresztül lehet változtatni, hogy a nemzeti erőket egyesiteni, a lelkek millióit testvéribb közelségbe hozni, a magyart, magyarabbá tenni kell. Ezeknek a nagy nemzeti erőket egyesitő munkáknak letéteményese egyedül az iskolánkivüli népmüvelés.

A rettenetes világpusztitó vihar elmult ugyan, valamint tépő, zuzó orkánja, de a magyar nemzeti élniakarás nem szünt meg, hanem ujerőre kelve küzd a létért, az élniakarásért. Ez a közös lelkierő, a szünetelni volt kénytelen Szabadoktatási Tanácsot életre keltette, mert a 210.537—922. IV. VKM. sz. rendelet a vármegyei törvényhatósági Szabadoktatási Bizottság alakitását, szervezését mondotta ki, amelynek elnöke az alispán, ügyvezető elnöke a kir. tanfelügyelő, előadója és jegyzője a titkár, tagjai pedig a VKM. ur által kinevezettek és a vármegye törvényhatósága által beválasztottak. Ily módon az iskolánkivüli népmüvelési munka biztositva lett volna és a munka a vármegye két fontos szervének, a vármegye törvényhatóságának, a kir. tanfelügyelőségének hathatós támogatása mellett megindult. Ezen időben még Beregvármegye külön törvényhatóság volt és igy a szabadoktatás is a Csarodán ideiglenesen székelő kir. tanfelügyelő, Szentpétery Endre irányitása mellett fejtette ki népmüvelő munkáját, kinek hathatós és lelkes, s mondhatni erélyes támogatója volt Gulácsy István alispán, aki a magyar népoktatásnak igazi apostola volt. Tekintettel a ma csak 21 községből álló beregi résznek, csupán ismeretterjesztő előadásokra terjedt ki a népmüvelői munka. A vármegyei Szabadoktatási Bizottság nem alakittatott meg és csupán a már idézett rendelet szellemében a kir. tanfelügyelő irányitásával folyt mindaddig, amig Szentpétery Endre kir. tanfelügyelő nyugdijba nem vonult és e kis vármegyei rész a lecsonkitott Szatmárvármegyével ideiglenesen nem egyesittetett.

Mig Beregben a Beregszászról menekült kir. tanfelügyelő a szabadoktatást már 1920-ban megkezdette, Szatmárvármegyében azonban csak 1921 .év őszén vette kezdetét, amennyiben ennek előbb a kir. tanfelügyelői hivatalát kellett ujból megszerveznie. 1920 juliusában a kir. tanfelügyelői hivatal megszervezésével és felállitásával Petreczky Jenő menekült tanfelügyelő bizatott meg. A kir. tanfelügyelői hivatal felállitása után a kir. tanfelügyelő előterjesztésére a titkári teendők teljesitésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter Németh Bertalan menekült

tiszaujlaki állami tanitót bizta meg, aki a szabadoktatást a rendelet szellemében irányitotta felmentéseig, vagyis 1922. évi augusztus hó végeig. Ugyancsak ez évben a 132.238/1922. III. sz. rendelettel a Szabadoktatási Tanács megszüntettetett és a 123.500/1922. III. b. sz. kultuszminiszteri rendelettel az Iskolánkivüli Népmüvelési Központtá szerveztetett át, hogy ezzel az összes iskolánkivüli munka egységesitessék, ügyei egy helyre fussanak össze. A 132.243. III. b. sz. rendelettel a vármegyei Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottságok alakitása rendeltetett el, minek alapján az egységes népmüvelési tevékenység kezdetét vette.

Szatmárvármegye titkári teendőinek teljesitésére a 115.059—922. III. b. sz. rendelettel Fesztóry Ottó Géza menekült áll. isk. igazgató bizatott meg, aki annakidején a szatmárvármegyei kir. tanfelügyelői hivatalban, mint beosztott müködött, illetve teljesitett szolgálatot. Ugyancsak ezen időtől kezdődően ideiglenes megbizatás mellett ellátta Beregvármegye népmüvelési teendőit 1923. év őszéig, amidőn Bereg-Szatmárvármegyével ideiglenesen egyesittetett .Az akkori szatmárvármegyei alispán, Dr. Komoróczy Iván agilis tevékenysége mellett a népmüvelés lendületnek indult. Azonban a vármegyei Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság csak a két vármegye egyesitése után alakittatott meg, amikor is már Dr. Streicher Andor várm. főjegyző, mint alispánhelyettes müködött, a kir. tanfelügyelői hivatalt pedig Laczák Kálmán kir. tanfelügyelő vezette. Az iskolánkivüli népmüvelési tevékenységnek valódi és rendszeres tevékenysége ezen időhöz füződik, mert Dr. Streicher Andor alispán átérezve a népmüvelés nagymunkáját, nemzetnevelő hatását, nemcsak hathatós sulyával, hanem anyagiakban is igyekezett előmozditani a népkultura munkáját. 1926-ban, látva az 1924-ben megszervezett várm. Szabályrendeletnek hiányosságát, Dr. Streicher Andor alispán a Szabályrendelet módositását tette lehetővé, minek folytán aztán a népmüvelés fokozott mértékben és áldásos kihatással fejlődésnek indult, amit a tuloldali táblázat tüntet fel.

Az iskolánkivüli népmüvelés tevékenységét nagyban támogatja a vármegyében levő, illetőleg elhelyezett 36 VKM. által adományozott közkönyvtár (adva 1923-ban), 105 iskolai könyvtár, 19 gazdasági- és 24 más elnevezésü könyvtár .Az 1930/31. iskolai évben a könyvtárt igénybevette 3606 egyén 7436 müvel.

Saját vetitőgépje van 5 helyi bizottságnak, 6 községben pedig mozgóképszinház van, amely a népmüvelés szolgálatába vannak véve.

Rádiókészüléke van 9 bizottságnak, ezenkivül 11 községben engedi át a lelkész, jegyző és tanitó rádióját a rádióelőadások idejére.

Népháza van Mátészalkának és Nyirmeggyesnek.

Nagy lendületet azonban 1925/26-ban vett a népmüvelés, amikor is Dr. Fejess Kálmán vezető kir. tanfelügyelő, ügyvezető elnök az ő tapintatos, de odaadó tevékenységével a vármegyei tanitóságot a legszorgalmasabb támogatásra, munkásságra buzditotta és buzditja ma is.

A lelkes munkások nem annyira az anyagiakért, mint inkább a nemes célért, a magyar nemzeti eszme megerősödéséért és a szebb jövőért dolgoznak, jóllehet a munka fizetve van, — de azt hiszem, e kis zsugoritott vármegyék területén — a legszerényebben.

Hogy kik vesznek részt e nemzetnevelő tevékenységekből és mennyiben, azt az alábbi és utóbbi évi táblázat tünteti fel:

Az iskolánkivüli népmüvelés fejlődése 1920—1921. év végeig:

Tevékenységl év	Hány községben tartatott						
	sorozatos előadások	analfabeta tanf.	elemi ismeretterj. tanf.	általános ismeretterj. tanf.	háztartási vagy női kézim. tanf.	gyorsirási tanf.	háziipari kosár, szatyor tanf.
1920—21-ben	13*						
1921—22-ben	31*						
1922—23-ban	40	1					
1923—24-ben	33						
1924—25-ben	34						
1925—26-ban	42	4	5				
1926—27-ben	72	15	1	1			
1927—28-ban	68	5	20	2			
1928—29-ben	98	29	7	1	1		
1929—30-ban	99	25	19	6	1	1	1
1930—31-ben	112	17	12	8	3		1

*-gal jelölt számok 1920—21-ben 13 és 1921—22-ben 9 előadást tüntet fel.

Az 1930/31. iskolai évben mint előadó közremüködött:

Kath. lelkész 24, prot. lelkész 83, tanitó 227 (ebből nő 22), tanár 6, jegyző 44, orvos 29, állatorvos 7, ügyvéd 4, mérnök 3, közig. tisztviselő 14, magánhivatalnok 1, földbirtokos 7, gazdatiszt 10, egyéb foglalkozásu egyén 36.

Az iskolánkivüli népmüvelés egyébként a szórakozásnak és a kedélynemesitésnek is helyt ad és azt a mai helyzethez méltóan és irányitással be is állitja. Igy az 1930/31. iskolai évben mükedvelőelőadás 21 községben 29 rendeztetett, más ünnepség 112 helyen 191. Mesedélután tartatott 2 községben 12.

A dalkörök száma a vármegye területén 80 (ebből egyházi jellegü 74, mig világi van 6. E dalkörök közül énekszámaikkal és szereplésükkel legnagyobbrészt közremüködnek a népmüvelés tevékenységében.

Az iskolánkivüli népmüvelési munka az előadásoknál különösen kiterjed a nemzetnevelésre, a mezőgazdaság fellenditésére, a többtermelésre, az egészségügyi feladatoknál pedig az életbe való bevitelükre. Mindamellett nem hagyja figyelmen kivül az uj célravezető eszközöknek bemutatását sem, mert a változott viszonyok ezt feltétlenül meg is kivánják. Ezért figyelemmel van az irni, olvasni nem tudókra, a kevésbé iskolázott rétegre, az iskolában tanultakat az életbe való átvitelre, a fiatalság lelki és erkölcsi nevelésére a női háztartásvezetésére és a könnyebb háziipari munkatevékenységére.

a) Az ismeretterjesztő előadások nem tanfolyamszerüek, tárgyuk rendesen egy-egy előadásra szólók, vagy kapcsoltak és rendes körülmények között alkalmiak. A hallgatóság nem ugyanaz, változó, igy a leadott dolgok rendesen egy kerek egészet képeznek.

b) Az analfabéta tanfolyamok az irni, olvasni, számolni nem tudók részére szerveztetnek. A 10 év alatt szervezett 96 tanfolyamon 1901 analfabéta hallgató vett részt,, akik közül szabályszerüen megtanult irni, olvasni 576 (ebből nő 39).

c) Elemi ismeretterjesztő továbbképző tanfolyamok a már analfabéta tanfolyamot sikerrel végzettek és a kevésbé iskolázottak részére szerveztetnek. A 10 év alatt megtartott 84 ilyen tanfolyamon 1899 hallgató vett részt, kik közül azt szorgalmasan végighallgatták 1648-an. E tanfolyamok rendszeres és meghatározott tanmenet mellett tartatnak és órarend keretében dolgoznak. Anyaga közismereti rész és gyakorlati számolás, rendszeres olvastatás, fogalmazás.

d) Az általános ismereteket nyujtó tanfolyamok már az elemi iskoláztatásnál is magasabb ismereteket nyujtanak, éppen azért e tanfolyamok azok részére szerveztetnek, kik az elemi iskoláztatásnak teljességében eleget tettek és az elemi ismeretterjesztő tanfolyamot eredménnyel végezték. E tanfolyamnak tárgya az általános müveltség terjesztésére alkalmas ismeretkör. De tekintettel a vármegye földmives lakosságára, leginkább a földmivelés, gazdaság, állattenyésztés, gyümölcsészet stb. intenzivebb fellenditésén és azok keretein belül más ismeretek nyujtására irányulnak. 10 év alatt megtartott 18 ilyen tanfolyamon 424 hallgató vett részt, kik közül csupán 49 nem látogatta rendszeresen a tanfolyamot. A 375 végzett hallgatóból 18—20 éves volt 220, 20—25 éves 61 és 25 éven felüli 51.

e) Női kézimunkával kapcsolt ismeretterjesztő tanfolyam hasonló az elemi ismeretterjesztő tanfolyaméhoz s csupán annyi a különbség, hogy itt a nőhallgatók — háziszőttesükön alkalmazva az izlés, rendszeresség alkalmazásával kézimunkálnak, keztyüt, kézóvót, kendőt kötnek, foltoznak, stoppolnak stb., a csecsemőápolásról, betegápolásról is kapnak oktatást. Az ilyen tanfolyamokat a női hallgatók igen szorgalmasan látogatják. Ilyen tanfolyam eddig 4 tartatott 102 hallgatóval.

f) Háztartási tanfolyamok szintén a nők részére szerveztettek, amelyeknek tárgya főként az önismeret, gyermeknevelés, háztartás keretébe

tartozó ismeretek gyakorlati bemutatás mellett, nemzetnevelés (a nők szerepe a történelemben), kertészet, szabás-varrás gyakorlati összefüggéssel, továbbá a magyar táncok, szórakozások illemneveléssel, honismeret más ismeretekkel. Ilyen tanfolyam eddig csak egy tartatott, de ezen tanfolyamra a szomszéd községből is többen jelentkeztek és nagyobb szorgalommal látogatták azt. A tanfolyam kezdetén a jelentkezők száma 17 volt s alig pár óra leadása után 60-ra emelkedett, ugy, hogy a siker érdekében számukat apasztani kellett.

g) Gyorsirótanfolyam is tartatott egy Nagyecseden, Glatter Béla orvos vezetése mellett 12 hallgatóval, bár ezen tanfolyam nem tartozik ugyan szorosan a népmüvelés keretébe, mégis — tekintettel a kivánalomra, megszerveztetett.

A népmüvelő munkások, előadók előadásaikat, szavalatokkal, énekszámokkal, vetitett-képekkel, zeneszámokkal, rádió- és gramofon előadásokkal igyekeztek gazdagitani, vonzóbbá és derüsebbé tenni. Evégből a vármegyei Népmüvelési Bizottság 2 gramofonkészülékét 5—6 hétre kölcsönzi ki az egyes helyi bizottságoknak. Sajnos kikölcsönzésre vetitőgéppel nem rendelkezik a vármegyei Népmüvelési Bizottság, igy ezt a legszükségesebb eszközt szemléltetés célra való alkalmazás végett rendelkezésre bocsátani nem tudja. Bármilyen lelkesedéssel, ügyszeretettel karolja is fel az iskolánkivüli népmüvelést a vezetőség, az anyagi áldozat és eszközök nélkül csak csendesen mozgóra válhatik.

A nemzetnevelő népkultura fejlődését igen sok helyi bizottság elősegiti azzal is, hogy különféle kulturegyesületeket létesit, vagy annak létesitését előmozditani igyekszik (olvas-, gazdaköröket szervez).

A népmüvelés, a népkultura terjesztésénél, fejlesztésénél kiváló és érdemes munkásságot fejtett ki eddig: Kursinszky Zsigmond apostoli kormányzó, helyettes nyircsaholyi esperes-plébános, Berey József nagyecsedi református esperes, Papp Ignác nagyecsedi áll. isk. igazgató, Glatter Béla orvos, Nyiry Albert ref .tanitó, Kirchmájer Ferenc rk. lelkész, Rácz Lajos fülesdi ref. lelkész, aki feleségével együtt igen nivós és érdekes előadásokat tart, dr. Rohály Ferenc gkath. lelkész, aki feleségével egyetemben 190/31. évben női kézimunkával kapcsolt ismeretterjesztő tanfolyamot szerveztek és azt maguk vezették, Csoknyai Bertalan gergelyi-i áll. is. igazgató-tanitó, Bóbita János m. kir. gazdasági felügyelő, aki nemcsak székhelyén, hanem a falvakban is gazdasági előadásaival támogatja népmüvelésünket, dr. Piacsek Rezső kir. s.-tanfelügyelő, aki a mátészalkai helyi népmüvelési bizottságnak ügyvezetőelnöke és lelkes vezetője, valamint iskolalátogatásai alkalmával a tanitóságot a népmüvelési munkára serkenti és buzditja.

Erősen támogatója és anyagiakban segitségére siet a népmüvelésnek Péchy László kormányfőtanácsos és neje.

Őszinte hálával és tisztelettel kell, hogy megemlékezzünk vármegyei népmüvelési ügyünk lefektetőjéről dr. Streicher Andor alispánról, aki meleg szeretettel és nagy érdeklődéssel viseltetik a népkultura szervezése, fejlesztése iránt. Elismerés illeti a kiváló támogatásért dr. Fejess Kálmán kir. tanfelügyelő, ügyvezető-elnököt.

Mindamellett elismerés, tisztelet azoknak az előadóknak is, kik fáradhatatlan munkájukkal közremüködnek a népmüvelés terén és azt odaadó eredménnyel fejleszteni, emelni igyekeznek.

Egyetlen heti lapunk szerkesztőjének is köszönetünket és elismerésünket fejezzük ki, aki mindenhol ott van, ahol kulturmunka folyik és azt pártatlanul a legmesszebbmenően támogatni is igyekszik. Ez a lelkes figyelő, támogató nem más, mint dr. Fábián Sándor.

A 10 évi lelkes munkának megfigyelése, tapasztalata mellett oly irányt igyekszik követni a vármegye népmüvelési bizottsága, amely az iskolánkivüli népmüvelést mélyitse, kulturnevelő munkáját állandósitsa, az életre minél inkább kihatóvá tegye, hogy igy a faji szeretet közös erejével az uj és Nagymagyarország kiépitéséhez előkészitse és hogy vallásban, erkölcsben erős legyen.

* * *

Nem lekicsinylendő munkateljesitmény az, mely lesorvasztott egyesitett vármegyénk iskolánkivüli népmüvelésében folyt 10 év alatt, akkor, amidőn éppen kulturában — talán valamennyi meg nem szállott vármegyéink között — lettünk a legszegényebbek. Elvesztettük tömeges és gazdag könyvtárainkat, kulturegyesületeinket, intézményeinket, elvesztettünk 6 (Bereg 2, Szatmár 4) középiskolát, 1 polg. isk. tanárnői képzőt, 2 tanitó (-nő)-képzőt, 1 óvónőképzőt, 1 felsőbb leányiskolát, 6 polgári iskolát, 1 felsőkereskedelmi iskolát, több szakiskolát, ezekkel egyetemben nevelőintézeteket és gyönyörü kulturépületeinket, a beszélő köveket (történelmi emlékoszlopainkat, szobrokat stb.). És mi maradt nekünk? Semmi! Az iránytadó, vezető kulturembereink, neves munkásaink vagy ott maradtak, vagy elszéledtek és bennünket árván magunkra hagyva, itthagytak!

Szemelvények:

Tehet s tegyen, kiben szent szikra van! **Madách Imre.**

* * *

...Ki nem számitható veszteség, szenvedés, nyomor jár annak a tudatlanságnak nyomába, amit az egészséges és erkölcsös életmód, a felnőtt- és gyermekbetegségek elhanyagolásával, vagy éppen babonás kezeléssel zudit a falu népe önmagára... Mindez a felnőttek nevelésén fordul meg. Ezek a nevelési pontok csak az iskolai gyermekévein tul pusztithatók... Hogy van-e szükség iskolánkivüli népmüvelésre, a fentiek nyomán adjon választ ki-ki magának... **A Faluszövetség vezetője.**

* * *

Könyvek áradatából éppen ugy válogatni kell, mint virágszedéskor a mezőn, nehogy megcsipjen a csalán, vagy beléndek bóditsa lelkedet... **Rothermere lord.**

* * *

Én az egyszerü nép őre vagyok,
Enyém jó- és balsorsának fele,
Örülök, sirok résztvevően vele
S az elhagyott népet mily isteni
Nevelni, oktatni, segiteni.

Arany János.

* * *

A nemzeti organizmus csak ugy müködhetik egységesen a közös nemzeti célokért, ha minden szerve megkapja a neki megfelelő müveltséget. **Dr. Kornis Gyula.**

* * *

Magyarországot elsősorban a falu van hivatva megmenteni, mert a falu és föld, föld és haza, haza és nemzet ugy sodródnak egymásba, mint elszakithatatlan kötél három sodra. **Prohászka Ottokár.**

* * *

A közélet iránt érdeklődők között alig találni ma olyan magyar állampolgárt, aki az elmult évtized nagy megpróbáltatásai után ne érezné, hogy az összefogó, egységes nemzeti müveltség érdekében évszázados mulasztásokat kell pótolni. Ez az oka, hogy ma mindenki felfigyel, ha ezt a kifejezést hallja, hogy: iskolánkivüli népmüvelés. És ebben a kifejezésben éppen a »nép« szócska az, amely a figyelmet megragadja. A magyar népnek, a nemzeti tradiciók oszlopának, a török hódoltság hősi kitartásu rabjának, a méltatlanul elhanyagolt jobbágynak, a világháboru legkötelességtudóbb és legértelmesebb katonájának továbbmüvelését jelenti elsősorban az iskolánkivüli népmüvelés. **Dr. Nevelős Gyula.**

* * *

Egyesült erővel iparkodjunk azon, hogy Magyarországon egy ember se legyen kenyér és ruházat nélkül, fedél és szakismeret nélkül és az erköltsi müveltséget senki se nélkülözze. **Gr. Széchenyi István.**

* * *

Ezek a jeles és bölcs mondások mély gondolatai vezetnek bennünket s dolgozunk a szebb jövőért. Adja a Mindenható, hogy amit fegyverrel nem is, de igazi magyar kulturával visszaszerezzük s dicsőségünket a Kárpátok ormaira kitüzött trikolor mielőbb hirdesse, a kiterjesztett szárnyu turulmadár ismét hősi magyar kulturát hirdessen!

Valamikor azt értettük országhatár alatt, hogy azon tul idegen népek élnek, idegen nyelvük, kulturájuk van, idegenek hegyei, völgyei, folyói, templomai, épületei...

A trianoni határ csak egyet jelent: rablást! Mert amott tul is minden — magyar!

A vereckei szoros.

A szatmári béke emlékoszlopa Kismajténynál.

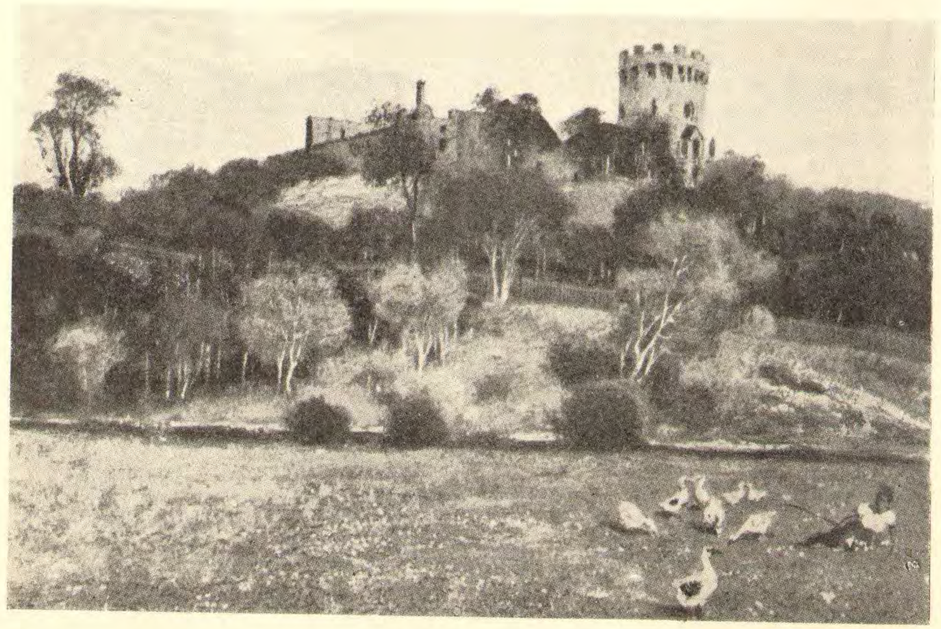

Erdőd vára.

NAGYKÁROLY

A gróf Károlyi kastély.

A Kossuth szobor.

A gimnázium.

A városi szinház,

Szatmárnémeti: Törvényszéki palota.

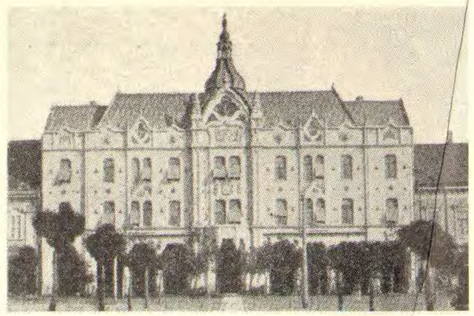

Szatmárnémeti: Pannonia-szálló.

A nagybányai Szent István-torony.

Szatmárnémeti r. kath. tanitóképző.

Nagybánya látképe.

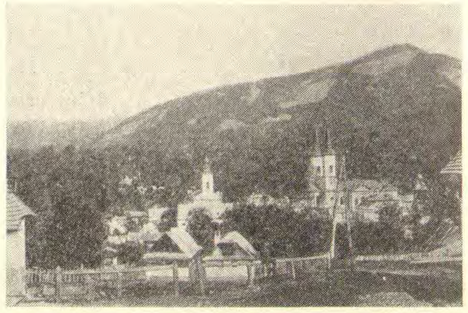

Felsőbánya látképe.

BEREGSZÁSZ

A város látképe,
háttérben a vármegyeháza.

A gimnázium.

A vármegyei sétakert.

A Grand Hotel, a paplak és a törvényszék.

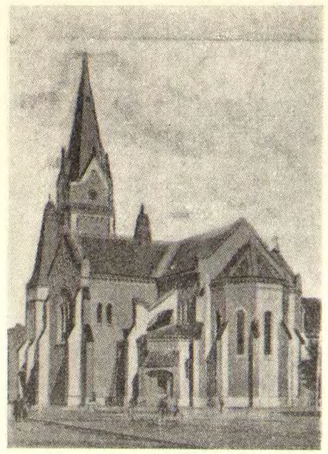

Rom. kath. templom.

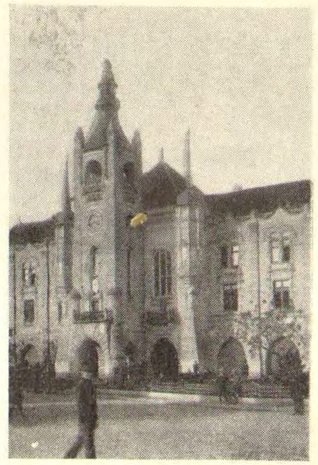

Városháza.

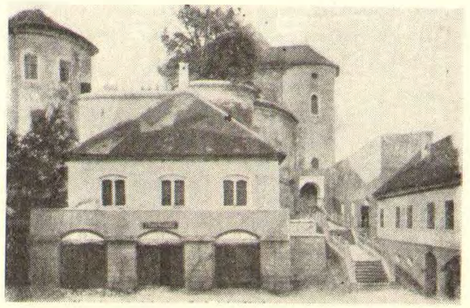

A vár belseje a szabadság fával.

A polgári leányiskola.

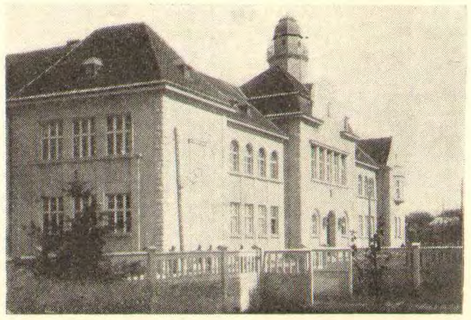

A kereskedelmi akadémia.

Szatmár és Bereg vármegyék Trianon után.

Irta: **Dömjén Miklós.**

Trianon bünben és gyalázatban fogamzott. Trianon melegágya minden emberi gonoszságnak, a szabad akaratnak megfojtása, a népek önrendelkező jogának hitvány meghazudtolása. Mi magyarok, akik tizenkét esztendő óta felsebbzett vállainkon görnyedten cipeljük az átok keresztjét, mi magyarok, akik tizenkét esztendő óta szétforgácsoltan sinylődünk és igazságért kiáltunk, mi magyarok sohasem nyugodhatunk bele a trianoni igazságtalanságba, sohasem fogjuk elhinni, hogy Nagy Lajos nagy birodalma nincs többé! A sötét éjszakában a végtelen magyar mezők fölött már tizenkét esztendő óta találkozót ad egymásnak észak és dél, kelet és nyugat. Erdély felől, a székely havasoktól jajongva sir felénk a honleányok gyászos éneke, a Kárpátok bérces ormairól tajtékzó erővel száguld felénk a lázongás gyujtó ereje, a bánáti rónák felett magyar dalt sóhajtanak az aranybaszökő kalászok, az Adria kék vizein sorsüldözöttségünk minden keserüsége hullámzik. Mohács sötét emléke lebeg fejünk fölött, a törökdulás réme kisért napjainkban, a hontalanságnak oly sokszor ránkszakadó fojtó érzése tölti be életünket. Zsoltáros ajakkal, könyörgő szóval hivjuk, keressük ebben a kegyetlen sivárságban uj Hunyady János, uj Rákóczi Ferenc, uj Kossuth Lajos érkezését. Csak muszájból birjuk a nyomoruságot, a meggyalázást, csak lelkünk mélyén szunnyadó ősi reménységünk tart erőt bennünk, mert bilincsekhez nem szokott Árpád népe; feszülnek a pántok, szétpattanni akarnak a bün bilincsei, torkunkból már hörögve távozik az utolsó kiáltás: elég!

Ezeréves kálváriáknak, sorscsapásoknak fergetegéből tapasztalatokat szürtünk le, hogy hasonló helyzetben mit tettek őseink, vagy mit kellett volna helyesen cselekedniök. Ma, tizenkét esztendővel öregebben, egy uj magyarságnak feladatait, célkitüzéseit kell mindennapos gondolataink közé beágyazni, hogy ne ismétlődjenek meg a történelemnek könnyekkel áztatott lapjairól olyan események, amelyek ismét évszázadokra beárnyékolják ennek a nagyszerü fajtának fejlődési lehetőségeit, élniakarását. Ha a magyar embert ma Trianonról megkérdezné egy francia polgár, csak azt válaszolná: menj, sétálj végig a Szajna partján, de a tuloldalra ne tekints át, mert amott idegen bocskorok tapossák szülőföldedet. Ebben az egy mondatban kikristályosodik az az érzelmi

világ, amely eltölti a mai magyarság gondolatait. Ebben az egy mondatban bennrejlik a mérhetetlen fájdalomnak a sulya, a ma még megboszulatlan igazságnak sóvárgása, ebben az egy mondatban tömören benne van mindaz, amire gunnyal, daccal, keserüséggel, megtiport sorsunkban juldokolva, alig észrevehetően leheljük: Trianon évei.

Szatmár és Bereg megyékben épp ugy kesereg a földmüvelő magyar az ő sorsverte darabka földjén, mint ahogy eltépett véreink az ország elrablott négy sarkán. A szatmári és beregi földetturó bánatos magyar, a tisztán tüző nap ege alatt áttekint a trianoni határ felett és visszaszáll gondolatban a régi emlékekhez. Nagykárolyban tüzvesszővel égetik az ősi megyefészek patinás ereklyéit, Szatmáron gyászbatespedten szólnak a harangok a székesegyház két tornyában. Nagybányán a csillogó ércet, gazdagságunk egy részét idegenek bányásszák, Beregszász tündéri megyekertjében ma csak lehajtott fejjel suhannak tova az elárvult magyar gyermekek. Munkács és Erdőd büszke várfalai közül elköltözött a hősi virtus. Az emlékezések fátyolos ködében az ekeszarvára támaszkodó bus magyar fáradt tekintetét az ég felé emeli és lelkéből tompa jajjal felsir Istenéhez. Imája szivbőlszakadó szent muzsika. Add uram Isten, hogy apáink földje sértetlenül szépüljön bele abba a glóriába, amely Szent István ezeréves koronájáról árad szét, hogy mi sorsverte magyarok ismét otthon lehessünk vérrel öntözött szép hazánkban.

* * *

Amikor két esztendővel ezelőtt elhatároztam, hogy a vármegyéknek tizéves történetével kapcsolatos monografiáját megirom, ugyanakkor tüzetes megfontolást kivánt az a gondolat, hogy lehetnek-e feljegyzésre méltó eseményei rövid tiz-tizenkét esztendőnek. A kérdésre könnyü volt a feleletet megtalálni. Ez a tiz-tizenkét esztendő, amelyet most élünk, feltétlenül fokozott figyelemmel, körültekintéssel kivánkozik a történelem lapjaira, mert ezekben a napokban kell józan fejjel vizsgálódnunk, kritikát gyakorolnunk, még helyesebben programmot készitenünk a következő évtized elé, mert most kell rálépnünk arra a mesgyére, amely megmentse számunkra az elmult esztendők veszteségeit és lehetővé tegye, hogy olyan fundamentum épüljön ki, amelyre ráhelyezhetjük a magyarság jövő törekvéseit, hogy azok minden bizonynyal valóra is váljanak. Az ujjáépités munkájának tulajdonképen most érkezett el az ideje. Sok tekintetben rajtunk mulik, hogy mit hoz a jövő. Amikor egy-egy megyének ujkeletü történetével foglalkozunk, természetesen nehéz a feladat. Eleven testben kell a buvármunkát lefolytatni. Az eleven test érzékeny, a legkisebb fájdalmat is százszorosan érzi. Egy decennium történetével foglalkozni, egyet jelent a jelen és a jövő mesgyéjén határvonalat huzni.

Szatmár és Bereg vármegyéknek a trianoni békekötéstől kiinduló története előtt természetesen, más korképet kell magunk elé képzelni, mint az ország más megyéinek vizsgálódásánál. Különösen Szatmár-

megye távolabbi multja az ő különleges alakulatánál, berendezkedésénél, fejlődésénél és gazdasági helyzeténél fogva elütött a többi vármegyéktől. A szatmári föld nagy általánosságban olyan tökéletes vármegyét alkotott, mint maga az egész ország. Hegységei, folyói természetes határokkal látták el. Egyes helyein egészen elsőrendü szántóföldjei révén mezőgazdasága magas szinvonalon állott. Szatmármegye azok közé a vármegyék közé tartozott, amelyekben a mindennapi élet szükségletei mellett, feltalálhatók voltak olyan kincsek, amelyek gazdagságát az ország megyéi között az elsők közé predesztinálták. Nagybánya és Felsőbánya nemes érceivel nemcsak forrását képezték az ország gazdagságának, hanem a megyei munkástömegeknek is hosszu sorát tudták foglalkoztatni. Kulturális értékei hasonlóan jelentős szerepet jelöltek ki a vármegye számára Magyarország közmüvelődésében. Bereg vármegye sok tekintetben a megyei berendezkedésnek ezt a kiváló formáját szintén elérte, és megállapitható, hogy ez a két vármegye számos nagyszerü ősi tulajdonságainál fogva ugy a magyar történelemben, mint közvetlenül az 1919-es összeomlásig értékes részét alkották az egyetemes magyar törekvéseknek.

1919—1920.

A világháboru után bekövetkezett összeomlás azonban egyelőre pontot tett a két vármegye magasvonalu továbbfejlődése elé.

A forradalmak és a kommunizmus lángba boritották az országot. A pusztitó vihar egyre nagyobb méretekben dühöngött. A forradalmak szétugrasztották a katonaságot s ettől vérszemet kaptak ellenségeink. Az ország négy sarkán megindultak az ellenséges ármádiák. Ebben az acélgyürüben utolsót vonaglott a vörös hadsereg. A megmaradt szabad részeken a nemzeti hadsereg készülődött a leszámolásra. Csupa elektromosság volt a levegő. Titkos parancsok keltek utra, ugyszólván a szelek szárnyán, futárok járták keresztül-kasul az országot. Nagy felkutató hadjárat indult a határvégek felé, hogy megtaláltassanak azok az emberek, akikben bizni lehetett még, akik a régi Magyarország emberei voltak. Messzire szétágazó tapogatódzások történtek, hogy az adandó pillanatban a nemzeti megmozdulás elsöpörjön utjából minden rendbontó elemet. A villamosáram feszültségét érezte ezekben az órákban a nemzet. A szétforgácsolt erők egy villamos kapcsolásra vártak, hogy egyesülten léphessenek a cselekvés utjára.

Ezerkilencszáztizenkilenc szeptemberében a szegedi kormánytól már futárok érkeztek Szatmármegyébe, hogy előkészitsék az ősi vármegyét is az elkövetkezendő felszabadulás eshetőségeire. Mint leendő kormánybiztosokat, Beregmegyében Horthy Gyulát, Szatmármegyében Péchy Lászlót és a körülöttük csoportosuló régi, megbizható embereket szemelte ki a szegedi kormány arra, hogy előkészitsék a talajt az oláh kivonulás esetére a nemzeti egység gondolatának megteremtésére. Szat-

már és Beregmegye helyzete még borzalmasabb volt az egész országénál. Amig egyrészről az oláhok szállták meg az egész vármegyét, másrészről, éppen ezért az ellenséges invázió bélyegét a leghuzamosabb ideig viselte a homlokán; tehát fölöttébb sulyos viszonyok boritották sötétbe a vármegye népét. Az élet- és vagyonbiztonság ezekben a napokban ismeretlen volt, nemcsak a megszállók önkényétől kellett tartani, akik mint a kopók ugy követték a magyar embert, hanem tartani kellett a felszabadulás esetére attól is, hogy a kimerült néptömegek ismét felelőtlen kalandoroktól izgatva, visszasüllyednek a bolsevizmus karjaiba. A kontaktus a szegedi kormány és Szatmármegye között napról-napra nőtt és erősbödött, azonban cselekvő szabadság nem volt s igy minden akarat meddő maradt.

A megyének legsanyarubb hónapjai következtek. Minden kapcsolat, közigazgatási funkció megszünt a megyében. Alig eszmélt rá a bolsevizmus veszedelmére, husvét napján már ujabb megpróbáltatások szakadtak rá az oláh megszállással. A vandálmódra eszközölt rekvirálások korszaka következett. Az élet- és vagyonbiztonság utolsó cérnaszála is elszakadt. A magyarok idegenül járkáltak falvaikban, nyilvános helyeken nem ismerhették meg egymást, szent nemzeti gondolataikkal bujdosókká lettek saját megyéjükben. Azonban a kiméletlen és brutális elnyomatás dacára továbbra is, minden veszedelemmel szemben kapcsolatokat igyekeztek teremteni Araddal, majd később Szegeddel. Ami összetartotta az embereket, ami erőt adott a megpróbáltatások elviselésére, az egy mágikus erő volt, ami viharos éjszakák felett a mágnes delejességével kovácsolt össze mindent, hogy a nemzeti megmozdulásnak már sokáig nem késlekedhető órája, a nemzeti hadsereg »hazatérő utja« elkövetkezik.

A várakozás órái örökre emlékezetes napjai a vármegye közönségének. Lázas körültekintéssel folytak az előkészületek, hogy a megszállók kivonulása után ugy a rend fenntartható legyen, mint a megyei berendezkedés alapjai lefektettessenek. Az idegesség óráról-órára nőtt. Elviselhetetlenebbé tette a helyzetet az is, hogy a néptömegek a háboru utolsó éveitől kezdve egyre fokozódó és sulyosabb megpróbáltatásokon mentek keresztül. A legfontosabb feladat az volt, hogy a kivonulás esetére kéznél legyenek azok a megbizható emberek, akik azonnal a cselekvés terére lépnek. Nagy körültekintéssel sikerült az alkalmas embereket felkutatni és kijelölni a szerepeket. A megkinzott megye felszabadulása már nem késlekedhetett soká.

Ezerkilencszázhusz március tizenkilencedikén következett el a felszabadulás napja, amikor, az egy nappal előbb kivonuló oláh csapatok után, a vármegye népének örömittas, felemelő ujjongása közben bevonult a nemzeti hadsereg. Ez a nap a lelkek igazi felszabadulása volt.

Az évtized távlatában már történelmi nappá nemesedett ez a dátum. A megszálló csapatok azonban Szatmármegyének csak egyharmadából vonultak ki és Bereg megyének kétszázharminc községét továbbra is

birtokukban tartották. A felszabadulás tehát a kettős megye égboltozatán csak az első, derengő hajnalcsillag volt. De kezdet és ut a jövő felé. A nagymultu, hatalmas, ősi szép Szatmár varmegyének kétharmadrésze jutott idegen uralom alá. A megmaradt egyharmadrész viszont csupán elárvult, nem egész száz községet foglalt magában. Szatmármegye nagy városait, kitünő bányáit, hatalmas erdőségeit és mindenrendü kulturális és történelmi emlékeit vesztette el. Ami megmaradt, a nem egész száz község valóban az anyátlan-apátlan, árva gyermek sorsát tükrözi vissza. Bereg vármegye megcsonkitása még kegyetlenebb volt. Huszonnégy, egymással ugyszólván érintkezni sem tudó apró községgé zsugorodott össze. Ez a kis megye, lélekszámra egy kisebb város lakosságát sem haladja tul. Nem is lehetett a megyei életet kifejleszteni, hanem rövid néhány esztendő mulva szükségszerüvé vált Beregmegyének egyelőre közigazgatási egyesitése Szatmármegyével. Hogy mennyire életképtelen alakulat volt ez a csonka vármegye, azt mi sem bizonyitja jobban, minthogy a Tisza vonalán fekvő és Szabolcsmegye központja felé gravitáló néhány községe mozgalmat inditott, hogy Beregmegyétől elválasszák és Szabolcs vármegyéhez csatolják. Tiszakerecseny, Mátyus, Nagy- és Kislónya szakadtak el ily módon az ősi vármegyétől és létfenntartó érdekeiknél fogva kerültek át Szabolcs vármegyéhez.

A kettős vármegyének az oláh és cseh megszállás alól való felszabadulása után uj életet kellett kezdeni. Ez az uj élet azonban viszontagságokban, gazdasági megpróbáltatásokban rendkivül nehéz feladatok megoldását kivánta, kezdve a közigazgatás megszervezésétől, ugyszólván a létfenntartás minden atomáig kiterjedt a kettősvármegye berendezkedése.

Ugocsa — a kisértő mult.

Mielőtt a kettős vármegye tizéves történetével foglalkoznánk, álljunk meg egy pillanatra. Kegyeletes aktust kell leróni. Ugocsavármegye — az eszmei harmadik — sajgósebü, eltépett, elárvult népe előtt. Nagy népekhez méltó a magasztos emlékezés. És mi, mély gyászunkban felemelkedünk, hogy szivünk nagy melegségével megfogjuk a testvér kezét — nem eresztünk el. Ugocsa földjét ma konclesők bitorolják, de Ugocsa él és vasabroncsok kötik össze a csonka országgal. Nem fogjuk elfelejteni a nevét, a kegyelet, a tradiciók parancsoló tisztelete, a történelem hüségszerető érzése, a magyar vér követelő jussa, hogy neve szent sérthetetlenséggel hozzáforrjon az eszmei igazsághoz — Nagymagyarországhoz.

Eléd járulunk Ugocsa vármegye. Köszöntünk téged, áldott, kisértő mult. Érezzük közelségedet, egy ujjaddal át is érsz hozzánk. Virágos földed parányi sarka ölelkezik a csonka földdel. S ez bizton hisszük táplál téged. Vér a vérrel, magyar levegő a magyar levegővel,

ha világok is fekszenek közben, egy az eggyel. Szatmár és Bereg vármegyék ma hármas egységbe léptek veled kisértő mult, eszmei harmadik — Ugocsa vármegye...

Politika és közigazgatás.

Vizsgáljuk meg tehát, hogy Szatmár és Bereg vármegyék uj területi beosztottságukban az utolsó tizenkét év folyamán gazdasági, kulturális berendezkedésükben mit mutattak fel.

A kettős megye területén a községfejlesztés terén feltétlenül eredményes munkát végeztek. Ennek a sikeréhez természetesen nem volt elégséges magának a hatóságoknak ügybuzgalma, hanem szükség volt a lakosságnak megértő támogatására is. A polgárság kötelességszerüen teljesitette a reá rótt feladatokat és nem egy esetben önként vállalt olyan terheket, amelyek hazafiságáról, céltudatos gondolkozásáról tettek tanubizonyságot. Amikor ezt a tényt megállapitottuk, ugyanakkor kell foglalkoznunk a megye politikai felfogásával is. Miként hosszu idők óta az országgyülési választások bizonyitják, a lakósság mindenkor mérsékelt, de haladott politikai állást foglalt el. A megyék lakosságának tulnyomó része feltétlenül bizalommal van a mai kormányzati rendszer iránt. Ugy az 1926-os, mint az 1931-es választások igazolták ezt. Tulzásokba sohasem esett a lakosság, amely mindenkor mérlegelni tudta azt, ami a közérdek szempontjából fontos lehetett. A kettős vármegye közigazgatása elsősorban polgárainak higgadt, bölcs politikai állásfoglalásánál fogva tudta hivatását mindenkor megfelelően és a köz javára betölteni.

Szatmár megyében a felszabadulás után a községeket a mátészalkai, fehérgyarmati és csengeri járásokba, valamint a kölcsei főszolgabirói kirendeltségbe sorozták be, mig a beregmegyei községek mai napig is a vásárosnaményi járáshoz tartoznak. A kölcsei főszolgabirói kirendeltség néhány esztendő mulva megszünt és azóta a már emlitett három járási főszolgabirósághoz tartoznak a községek. A közigazgatás feladata elsősorban a nagyközségek és a körjegyzőségek megszervezésére irányult. A közigazgatás vezető tisztviselői feladatuknak azt tartották, hogy a speciális viszonyok szem előtt tartásával azokat az intézményeket, valamint azokat a technikai vivmányokat létesitsék meg a községekben, amelyek alapját képezik minden további fejlődésnek.

Az utolsó évek folyamán hatalmas utépitési munkálatok történtek. Az uj megyei alakulathoz szükséges uthálózatot ugyszólván néhány év alatt épitették ki. Ezen a téren olyan munka végeztetett el, amely ugyszólván ötven esztendő mulasztásait pótolta. Ennek a hatalmas munkának kezdeményezői és lelkes harcosai Péchy László volt főispán és Streicher Andor dr. alispán voltak. Az uthálózat kiépitése mellett a közlekedésügy nagy nyeresége volt a mátészalkai—fehérgyarmati vasutvonal megépitése. A vasutvonal létrehozatala tette szükségessé a matolcsi-hid megépitését, amelynek megvalósulása a csonka vármegyét

egy nagyszerü épitménnyel tette gazdagabbá. A matolcsi Szamoshid felépitése a fehérgyarmati választókerület országgyülési képviselőjének, Gaál Endre dr. volt népjóléti államtitkárnak fáradhatatlan, minden akadályt leküzdő eredményes munkálkodásának volt köszönhető. Ugyancsak nagy jelentőséggel birt a megszállók által felrobbantott vásárosnaményi Rákóczi hid felépitése is, amely tradicionális multjánál fogva hasonlóan a csonkamegyéknek időtálló értékei közé tartozik. Ugyszólván a kettős vármegye valamennyi községébe bevezették a telefont, számos községben megszervezték a körorvosi állásokat, sok helyütt gyógyszertárakat létesitettek.

Az elmult évtized egyik legnagyobb eredményének tudható be az Ecsedi Láptársulatnak villamosteleppé való fejlesztése, illetve egy nagyszabásu villamosüzemnek felépitése. Amikor a huszadik században a villanynak ugy gazdasági, mint egészségügyi jelentőségéről már közhely emlitést tenni, megállapitható, hogy ezen a téren, akármilyen nagy áldozatokat is kellett hoznia a vármegyének, szükségszerü és elsőrendü községfejlesztő feladat volt, ennek a villamosüzemnek a megvalósitása. Károlyi Gyula gróf, Magyarország jelenlegi miniszterelnöke és Péchy László volt főispán, karolták fel a villamositás eszméjét és vitték sikerre vállalkozásukat. Az Ecsedi Láptársulat villamosüzeme ma már számos községet lát el villamos árammal. A társulat évről-évre fokozódó buzgalommal fejleszti hálózatát és minden bizonnyal rövid néhány esztendő leforgása alatt már rentábilis üzemmé fogja felfokozni a villanytelepet.

Kétséget kizáróan megállapitható, hogy a közigazgatás példaszerüen látja el feladatát. A tisztviselői kar fegyelmezett és kötelességteljesitő készségénél fogva, tulkapásoktól mentesen, együttmüködve a polgárság legszélesebb rétegeivel, a jövőt illetőleg a haladás szellemében fogja hivatását teljesiteni.

Köz- és magánépitkezés.

A kettős megyének kielégitő gazdasági viszonyai a multban természetesen jelentősen befolyásolták a községek fejlődését. Az utolsó tizenkét év alatt az épitkezések terén nagyméretü fellendülés mutatkozik. Számos községben pótolták azokat a középitkezéseket, amelyeknek megvalósulását a háboru közbejötte megakadályozott. Amár emlitett nagyméretü utépitkezés, vasut- és hidépités mellett hosszu sora létesült a községházáknak, kulturházaknak, iskoláknak, orvoslakásoknak és egyéb más középitkezéseknek. Az épitkezéseket a kettős vármegye vezetősége mindenkor a legmesszebbmenően támogatta és elősegitette. Sok esetben a nagy- és középbirtokok urai is messzemenő áldozatot hoztak az épitkezések elősegitése érdekében.

Ezen a helyen kell felemlitenünk a nagyszámmal előfordult templomépitkezéseket és renoválásokat is. Az egyházak rendkivül nagy

gondot fordítottak arra, hogy részben uj egyházközségeket létesitsenek, részben olyan községekben, ahol a hitfelekezet számszerü gyarapodása állandó jelleget mutatott, templomok épüljenek, valamint a már meglévő régi templomok alaposan renováltassanak, a háboru alatt elrekvirált harangok pótoltassanak.

A magánépitkezés a megye területén a legutolsó évek folyamán szintén megindult. Amár korábban végrehajtásra került földbirtokrendezés és az ezzel kapcsolatos házhely kiutalás, a kettős megye egész területén kiváló sikerrel végbement. Nagy általánosságban a kiosztott házhelyeknek mintegy hetven százaléka a mai napig beépült. A lakosság mihelyt az első évek megpróbáltatásain keresztülment, helyreállott egyensulyának kezdetével már vállalkozási kedvet mutatott és épitkezésekbe fogott.

Gazdasági helyzet.

Szatmár és Bereg vármegyék uj területi kialakulásukkal, uj gazdasági helyzet elé kerültek. Amig a két vármegye lakossága az összeomlás előtt nagyvárosai felé orientálódott, mivel piacaikat ott találták fel, addig a beállott uj helyzetnél fogva régi piacaikat elveszitve, létfenntartásukban lettek veszélyeztetve. A mezőgazdasági termelvények értékesitése problematikussá vált. Közeli piacaik nem voltak, a távoli piacoktól a lemorzsolódott gabonaárak miatt elestek, miután a terményeknek tengelyen való szállitása olyan árkülönbözetet teremtett, amely a versenyképességtől a megyék lakosságát elütötte. A meglévő, szük keretekre szoritkozó gazdasági élet egyébként a centralizáció formáját öltötte magára. Elsősorban Mátészalka felé összpontosult az érdeklődés, másodsorban Vásárosnamény felé gravitált a beregmegyei falvak érdekközössége.

A vármegyék földbirtokelosztása már régidőktől fogva egészséges alapokon nyugodott. A kisszámu nagybirtokosság és amár jelentősebb középbirtokos osztály mellett a kisbirtokosság előnyösen fejlődött ki. Földet szerető és földhöz ragaszkodó nép lakja a kettős vármegyét és aki földhöz jutni akart, már évtizedek óta lehetőséget talált a földszerzésre. Az országos földbirtokreform tulajdonképpen sok tekintetben Szatmár- és Beregmegyékben épp ezért nem volt szükségszerü probléma, bár a nincstelenek és a törpebirtokosok gyarapodását jótékonyan szolgálta.

A gazdasági helyzet szempontjából már sivárabb képet mutat a vármegyék ipari- és kereskedelmi élete. Elveszitve az ipari és kereskedelmi jelentőséggel biró városokat, a száztizenöt községben már kevésbbé kinálkozott lehetőség az ipari és kereskedelmi berendezkedésre. Csupán a járási székhelyeken alakult ki jelentékenyebb ipari és kereskedelmi élet.

Amig a régi nagy vármegyék városaiknál, kiváló fürdőhelyeiknél

és számos történelmi, kulturális, valamint szépfekvésü helyeiknél fogva számottevő idegenforgalmat élveztek, addig a csonka, kis Szatmár és Bereg az idegenforgalom termékenyitő hatásaitól teljes mértékben elesett. Ami látnivaló volt, az mind odaát maradt a tulsó oldalon.

Miként az egész országban, ugy a kettős vármegyében is egyre jobban érezhető az utolsó esztendők fokozódó gazdasági válsága. A lakosság aránylag a más vidékekhez viszonyitva, még régi gazdagságánál fogva meg tud birkózni a sulyos viszonyokkal. A mezőgazdasági problémák egyre intenzivebben foglalkoztatták a közvéleményt és a megyékben komoly törekvések indultak meg a termelés fejlesztése céljából. A földmivelésügyi kormányzat meginditott többtermelési propagandája Szatmár és Bereg megyékben is termőtalajra talált. A megye birtokossága nagymértékben fogott hozzá, hogy az uj időknek megfelelően minél erőteljesebben használja ki a földet. Ma már sürün találunk olyan gazdaságokat, ahol az ipari növényektől kezdve mindent termelnek, amit a föld elbir. Ugyancsak intenzivebb arányban indult meg a megyékben az állattenyésztés is. Ujabban számottevő arányokat ért el a ló, szarvasmarha és sertéstenyésztés. Amár emlitett értékesitési piacok hiánya természetesen sulyos gátló körülményeket okoz sok tekintetben hátráltatja a gazdatársadalom produktiv készségét.

Kultura.

Az emberi társadalom értékállomásainak kristályos vetületét nevezzük kulturának, illetve igy is definiálhatjuk. Nemzetek kulturája történelmi tükör. A trianoni csufságot rémlátó szemmel »életrehivó« nagyeszü diplomaták a panoptikum görbe tükrébe néztek Szatmár, Ugocsa és Bereg ragyogó csillogásu történelmi tükre helyett. Rákóczi lelke hontalanul bolyong a szatmári földeken és dacos kurucai nem pihenhetnek névtelen hősi hantjaik alatt. Ékes magyarszagu szatmári televényen muzsikáló lelkü Gvadányi József hol bujdokol nótáriusod? Legszebben beszélő magyar szinjátszónk, Lendvay Márton Nagybányáról indult az ország és a közönség szivébe. S idézzük fenkölt lelkét évezredes mártirsorsunkat fohászba szépitő Kölcsey Ferencnek. És a többiek, értékeink rangsorában hátrább állók, de magyarnak örökélők, halhatatlanok mind, mind odaát maradtak. Itt, a csonka földön csak egy sirhant maradt, a regényes csekei fák alatt álmodó Kölcseyé.

Mennyi értéket termett Trianonig az ősi, zsentri vármegye! Irodalom, müvészet, szinészet kiváltságos képviselőket adott a hazának. Erdők, hegyek, völgyek s Petőfit lelkesitő Tisza, Szamos vize az ideigeneket is magához ölelte. Nagybányán találkozót adott egymásnak minden értéket jelentő nagy festőművészünk. A szép alkotásoknak melegágya volt ez az istenáldotta gyönyörü föld.

Ma csak Tiszacsécse büszkélkedhetik földjéből nőtt sudár tölgyével, Móricz Zsigmonddal, századunk e fényes irózsenijével.

Szatmár és Bereg vármegyék mai kulturnivója a megrázkódtatások folytán, természetes hát, hogy nem éri el azt a magas szinvonalat, amit a békebeli idők felmutattak. Igazi kulturélet csak a nagyvárosok falai között képzelhető el, ahol a társadalmi berendezkedés, a magasabbfoku kényelem, az emberi élet nagyobb lehetőségei szolgálhatják az emberi elme magasabbrendü törekvéseinek megvalósulását. Amilyen mértékben éreztette hatását a szatmár- és beregmegyei városok hiánya, olyan mértékben süllyedt a csonka megyék kulturélete is. A már említett és megvalósitott kulturlehetőségek mellett, felemlitendő, az 1929. februárjában megalakult Kölcsey Irodalmi és Közmüvelődési Egyesület. A megye halhatatlan nagy szülöttjének, a Himnusz ragyogó ihletü költőjének nevéről nevezett irodalmi társaság, alig kétéves fennállásával máris utat és célt jelölt a megye társadalmának, hogy a régi kultura nemes hagyományain kell haladnia a csonka vármegye szellemi fejlődésének. A Kölcsey Irodalmi és Közmüvelődési Egyesület a müvészetek minden ágának propagálását tüzte ki feladatául és ezt a célt sorozatos előadások és kiállitások rendezésével már eddig is és a jövőben még fokozottabb mértékben akarja szolgálni. A társaság elnöke Berey József, Nagyecsed tiszteletbeli esperese, a kiváló iró és történetkutató. Az egyesületben a vármegye társadalmának ugyszólván minden jelentékeny tagja helyet foglal.

Nem szabad mellőzni, a kettős vármegye kulturéletében nagy szerepet betöltő »Szatmár és Bereg« cimü politikai és társadalmi hetilapot, amely az ország vidéki sajtójának, dacára heti megjelenését, egyik legalaposabban szerkesztett és magas nivón irott lapja. Fábián Sándor dr. személyében, megyei ember, egy kiváló értékü publicista szerkeszti a lapot.

A vármegye zenei élete a csonkulás után teljesen visszafejlődött. Ma másról, mint a dalárdák müködéséről nem lehet szó. Komoly zenekultura nincs. Természetes azonban, hogy a dalárdák értékben izmosodtak. Egyre több és több dalárda létesül, amelyek kielégiteni kivánják a zenét szerető megyei közönséget. Vitek Károly nevét kell még a zenekultura terén felemliteni, aki nagy zenei képzettségével valóban mindent elkövet, hogy a csonka megyék zenei élete uj erőre kapjon. Mint zenetanár is jelentős missziót tölt be.

A szinházi élet szintén pusztulóban van. Nagy városok nélkül szinházat fenntartó erő nincs. A kettős megye területén csak alkalmi szintársulatok fordulnak meg. A mai nehéz időkben az ilyen összetoborzott társulatoktól kulturmunkát kivánni nem lehet, tehát müvészi élményben nincs része a közönségnek. Kizárólag az Országos Kamara Szinház évenként ismétlődő néhány napos vendégjátéka jelent Mátészalka részére müvészi eseményt, amikoris az intelligencia szinültig megtölti az előadások helyét szolgáló iparsszékházat. Ezenkivül egyes fővárosi müvészek keresik fel még Mátészalkát, akik önálló estéket tartanak.

Iskolaügy, népmüvelés, testnevelés.

A kettős vármegye kivétel nélkül a területi csökkenés után középfoku iskoláit elveszitette. A békeidőkben országszerte hiresek voltak a szatmári és beregi középfoku iskolaintézmények. Talán a nevelés terén veszitette legtöbbet a két vármegye lakossága a beállott uj helyzetnél fogva. Bár néhány polgári iskola a járási székhelyeken létesült az utolsó évtizedben, azonban magasabbrendü nyolcosztályos középiskola a csonka vármegyék területén nincs. Ez a helyzet sulyos anyagi megpróbáltatásokba sodorta a vármegye intelligenciáját, mert akik gyermekeiket felsőbb oktatásban akarják részesiteni, azoknak a vármegye területén kivül eső városokba kell járatnia tanulniakaró gyermekeit. Debrecen, Nyiregyháza, Miskolc felé özönlenek a vármegye tanulniakaró gyermekei, de vannak, akik még messzebb vidékekre is kénytelenek eltávozni. Anyagi szempontokból tehát az ifjuság felsőbbfoku nevelése mérhetetlen gondokat rótt az intelligenciára.

Az elveszitett középfoku iskolákon kivül azonban az elemi népoktatás terén is rendkivül sulyos volt a helyzet közvetlenül az átalakulás első éveiben. A legtöbb faluban régi, ósdi épületek állottak a népoktatás rendelkezésére. A tanerők száma is kevés volt. Az ujonnan megszervezett tanfelügyelőség, valamint az iskolákat fenntartó egyházak nagyszabásu kuturmunkát végeztek, amikor az iskolaépitések, valamint további tanitói állások megszervezéséhez fogtak. Évről-évre ujabb iskolaépületek létesültek és a lehetőséghez képest a tanerők számát sikerült olyan nivóra emelni, hogy különösebb akadályoztatások nélkül a népoktatás rendes mederbe került. Ugyancsak az iskolák berendezkedése is feljavult az utolsó esztendők során. A megyei tanitóság hivatása magaslatán áll és a népoktatás szélesebb kereteiben is áldozatos munkát vállalt és azt kifogástalanul teljesitette is.

A kultuszkormány részéről megszervezett két uj intézmény, a népmüvelés és testnevelés is gyökeret vert a kettős vármegyében. Az iskolánkivüli népmüvelési bizottságok évről-évre szervesebb és összefogóbb munkát végeztek. A népmüvelési előadások száma évről-évre gyarapszik és megállapitható, hogy a lakosság egyre inkább átérzi az intézmény fontosságát és az előadásokat sürübben látogatja, mint a korábbi években. A népmüvelés érdekeit szolgálja a földmüvelésügyi miniszteriumnak rendszeresitett könyvtár adományozása is. Sajnos azonban, más könyvekkel a népmüvelési bizottságok nem igen rendelkeznek.

A testnevelés, megyeszerte örvendetesen kell megállapitani, hogy az ifjuság fejlesztésére nagy kihatást gyakorol. Ma már a leventeintézménnyel szemben semmiféle ellenszegülés nem tapasztalható. A testnevelési tényezők példás és igazságszerető ügykezelésükkel egy fegyelmezett, testben és lélekben edzett fiatalságot varázsoltak elő néhány esztendő alatt. A legtöbb községben a magasztos cél érdekében levente sporttelepek létesültek. Az elvégzett hatalmas munkát szembeötlően

igazolják azok a sikerek, amelyeket a leventék az országos és megyei versenyeken a közelmultban felmutattak. Ezen a téren a jövő feladatait képezik még a lovasleventék és levente zenekarok megteremtése, illetve továbbfejlesztése.

Bár a kettős vármegye hihetetlen akadályokkal birkózik meg az ifjuság nevelése terén, mégis megnyugtatólag hat a szemlélőre az, hogy a meglévő lehetőségek százszázalékos kihasználásával az ifjuság gerinces fejlődése jó uton halad előre.

Közegészségügy.

Vizsgáljuk meg végül Szatmár és Bereg vármegyék egészségügyi állapotait. Örvendetesen állapitható meg, hogy ugy a tüdővész, mint a vérbaj, ez a két pusztitó kór az utolsó évek folyamán csökkenő tendenciát mutatnak. A gyermekhalandóság a megye területén hasonlóan apadóban van. Ez a nagyszerü eredmény annak köszönhető, hogy a megyékben megfelelő orvosi hálózatot épitettek ki és ma már ugyszólván minden négy-öt kisközségre jut egy körorvos.

A vármegyék különben is egészséges klimájuknál fogva az országos egészségügyi statisztikában mindig előnyös helyet foglaltak el. Igaz, hogy a mai vármegyék nélkülözik mindazokat a gyönyörü természeti fekvésü és nagyszerü gyógyhatásu fürdőhelyeiket, amelyeket elszakitottak, azonban ennek dacára is az általános egészségügyi viszonyok megyeszerte megfelelőek.

A kettős vármegye területén a fehérgyarmati közkórházon kivül megfelelő nagyobbszabásu intézmény a lakosság rendelkezésére nem áll és bár az egészségügyi állapotok sok tekintetben nem teszik szükségessé, mégis a fokozottabb egészségügyi intézkedések szempontjából örvendetes cselekedet volt a mátészalkai vármegyei kórház felépitése. Sajnos azonban, ez a hatalmas, jövőbelátó célokat szolgáló kórház, a jelen sulyos gazdasági viszonyainál fogva még nem volt berendezhető. A vármegye azonban az első adandó kedvező pillanatban gondoskodni fog arról, hogy a kórház rendeltetésének megfeleljen és a kor igényeinek megfelelően, be fogja azt rendezni. Különösen sebészeti és szülészeti szempontokból a kórház berendezkedésének véghezvitelére minél előbb szükség lenne.

* * *

A tükörkép, amit Szatmár- és Beregmegye területén élő néptömegek mai helyzetéről kaptunk, nagy általánosságban azonos az ország más vidékeivel. Ebből a tükörképből tehát le kell szögeznünk azt az igazságot, hogy a magyarság bármennyire is nehéz viszonyok között széttagoltan sinylődik, a fajta kiválóságánál fogva azonban ismét el fogja érni azt a mindnyájunk által óhajtott szent napot, amikor megint egy asztal mellett fog ülni ennek a népnek minden polgára.

Végigtekintettünk az elmult tizenkét esztendő eseményein. Az el-

végzett munka számottevő haladásról, fejlődésről tett tanubizonyságot. A megkezdett uton tovább kell haladni. Ha ideiglenesen ránkmérték a trianoni határokat, számunkra ma kényszeritő szükség lett a meglévő határokon belül, a lehetőséghez képest egészséges vármegyei élet kialakulását megteremteni. A jövő feladatait képezik a középfoku nevelés fejlesztése szempontjából egy nyolcosztályu középiskola megteremtése, a községek villamositásának további szorgalmazása, a még hátralévő utépitések befejezése, kulturális célokat szolgáló községi kulturházak épitése, a már emlitett kórház berendezése. Kétségtelen, hogy a mai gazdasági viszonyok mellett ezeknek a feladatoknak megoldása ugyszólván leküzdhetetlen akadályokba ütközik, azonban kitartó munkával és akarattal és a viszonyok kedvező kialakulásával a további épitőmunkát szorgalmazni és megvalósitani kell. Ehelyütt kell még megemlékezni a kettős vármegyének a világháboru alatt tanusitott kiváló magatartásáról is, elsősorban abból a szempontból, hogy a vármegyék nagyszámu hősi halottainak emlékezetére, a multban csak kevés számban felállitott hősi emlékmüvek pótoltassanak.

A csonka vármegyék társadalma, dolgos polgársága ezekből a feladatokból, az elmult tizenkét esztendő során teljes mértékben kivette részét. Amikor ez a könyv céljául tüzte ki azt is, hogy a vármegyék társadalmának buzgó munkálkodását megörökitse, indokolttá tette ezt az a körülmény is, hogy az uj generációnak példaképül állithassuk szeme elé a kötelességteljesitésnek, a hazaszeretetnek és a maradéktalan munkálkodásnak azt a tiszta képét, amelyet a kettős vármegye polgársága kifejtett. Minden keserüségünk mellett is öntudatosan állithatjuk, hogy abban az országban, ahol minden ember azon a poszton, ahová állittatott elvégzi munkáját, abban az országban nincs helye a kétségbeesésnek, nincs helye a lemondásnak, mert a természet örök törvényei ezerszer ismétlődni fognak — annak a nemzetnek ismét nagynak és erősnek kell lennie.

* * *

Mielőtt a vármegyei községek tizéves történetének és a megyék társadalmának felvonultatását megkezdem, a köteles tiszteleten kivül az őszinte érzés megnyilatkozása követel itt néhány sort:

Abban a nagy munkában, amely felölelte a kettős megyék tiz évének és társadalmának megörökitését, segitő kezet nyujtottak számomra Péchy Szabolcs, a Szatmár—Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegyék főispánja és Streicher Andor dr, a Szatmár—Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegyék alispánja, akik átérezve a munka hézagpótló történelmi fontosságát, lekötelező jóindulatukkal lehetővé tették, hogy a vállalt feladatot sikeresen megoldhassam. Fölöttébb értékes támogatásukért ezuttal is igaz köszönetemet fejezem ki. Hálával kell megemlékeznem továbbá a vármegye vezérkaráról és elsősorban a főszolgabirói karnak eredményes közremüködéséért. Végül, de nem utolsó sorban kell köszönetet mondanom Fábián Sándor dr.-nak a Szatmár és Bereg felelős szerkesztőjé-

nek, aki első pillanattól kezdve átérezve a munka időszerüséget, kiváló tudásával és gazdag tapasztalataival, időt és fáradságot nem kimélve, állott rendelkezésemre.

Nem feledkezhetem meg természetesen, illusztris munkatársaimról sem, akik könyvem sikerét előmozditó, kiváló tanulmányaikkal gazdagitották a monográfiát. Péchy Szabolcs, főispán, Székely Gyula dr., pápai protonótárius, apostoli kormányzó, Péchy László cs. és kir. kamarás, v. főispán, országgyülési képviselő, Gaál Endre dr. v. államtitkár, országgyülési képviselő, Szuhányi Ferenc gazdasági főtanácsos, országgyülési képviselő, Ortutay Gyula dr., m. kir. kormányfőtanácsos, vezérigazgató, Móricz Zsigmond, a szatmári föld ihletett nagy magyar irója, Schmiedt Béla dr., nyirmadai plébános, Fábián Sándor dr. lapszerkesztő, Fejess Kálmán dr. m. kir. tanfelügyelő, Fesztóry Ottó Géza vármegyei népmüvelési titkár irásaiért tartozom köszönettel, akik valamennyien magas szinvonalu tanulmányaikkal tették értékessé és a megye társadalma számára emlékezetessé könyvemet.

KÁROLYI GYULA gróf

Magyarország miniszterelnöke,
Szatmár vármegye törvényhatóságának örökös tagja.

Magyarország ujkori történetében nevével eddig kétszer találkoztunk. A meglódult világ fergetegében, az észvesztett forradalmi kábulat tavaszderekán, midőn már emberi arcát vetkőzte le a nemzet és a vörös szenny utálatában vergődött, ekkor találkoztunk nevével először, amikor Aradon a tespedésből, a lebunkózottságból, magasra emelt zászlóval a pislákoló nemzeti akaratot, a nemzeti ujjáébredést inditotta el a göröngyös uton. Másodszor akkor találkoztunk nevével, amikor a nagy háboru békediktátumainak, igy a trianoni békeszerződésnek már régen esedékes gazdasági összeroppanását előidéző pusztulási folyamat szélére jutottunk s a nemzeti bizalom ismét feléje fordult. Érdekes feladat párhuzamot vonni e két tragikus dátumnak az összetalálkozásáról abból a szemszögből, hogy — talán ösztönösen — a magyar értékek sorából megtalálta és cselekvésre készteti a nemzet azt, akinek történelmi neve, akinek személyi tulajdonságai ezekre a nagy cselekedetekre hivatottak. Mik emberi értékei és erényei? Amikor felvetettük ezeket a kérdéseket, figyelmünk reáterelődött a XX-ik század Magyarországának nagy magyarjára, a vértanuhalált halt Tisza István grófra. A véletlen érdekes találkozása, hogy a külső sok hasonlatossága mellett, a lelki hasonlatosságoknak gazdag másolatát is visszatükrözi Károlyi Gyula. Szoborszerü egyszerüsége, hangoskodástól mentes becsületessége, cselekedeteinek tömör szabatossága, szavának cicomázatlan keresetlensége, akaratának parancsoló szuggesztivitása egyformán értékei és erényei voltak Károlyi Gyulának is. Neve a legkevesebbet foglalkoztatta a politikai dzsungelt. Mégis mikor a nemzeti harcok politikai porondjára hivták, neve programmot, célt, hatalmi erőt jelentett. Ma már közhely hivatkozni magánéletének egyszerüségére. De a példaadásnak épp a mai időkben oly nagy szükségszerüsége kivánja, hogy egy rövid pillantást vessünk életébe, hétköznapjaiba, tiborszállási magányába. Nem törölhetem ki emlékezetemből azt a napot, amikor a pécsi pályaudvaron a berobogó gyorsvonatról nagy bőröndjét kezében tartva, kopottas zöld kalapban az egyik elsőosztályu kocsiból lelépett egy szemüveges ur és gyors léptekkel sietett a csatlakozásra váró szigetvári vonathoz. Magyarország akkori külügyminisztere néhány napra szabaddá téve magát sok munkájától, sietett kis unokáinak látogatására. Egyszerü-

sége utazásaiban általánosan ismert. Mikor Magyarország miniszterelnöke lett, tiborszállási uradalmának ügyeivel már nem tudott kedve szerint behatóan törődni, mint korábban, azonban minden hét szombatján hazasietett néhány órára. Debrecenig vonaton tette meg az utat, onnan pedig egyszerüen csak bérautóval. A villamost és az autótaxit ismeri csak, mint közlekedési eszközt, de ezeket is csak akkor, ha hosszabb utat kell megtennie. Fent a várban csak gyalogosan jár. Otthon, már korareggel kint jár a gazdaságban, személyesen törődik mindennel. Szófukarsága szinte legendás. Mikor miniszterelnök lett, legjobban cselédjei csodálkoztak rajta, hiszen felesleges szavát sohasem hallották. Minden megnyilatkozása igazolta, hogy nem a szavak, hanem valóban a tettek embere. Károlyi Gyula gróf a szabolcsmegyei Nyirbaktán született 1871 május 7-én. Édesatyja, Tibor gróf, valóságos belső titkos tanácsos, a főrendiház elnöke volt. Édesanyja. Dégenfeld Schomburg Emma grófnő volt. Középiskoláit Budapesten a piaristáknál végezte majd jogot hallgatott ugyancsak Budapesten, Berlinben és Bonnban. Tanulmányainak elvégzése után, aradi birtokán fogott gazdálkodáshoz. 1894-ben nőül vette gróf Károlyi István leányát, Károlyi Melinda grófnőt. Ebben az időben Aradmegye közéletében már élénk szerepet töltött be. 1902-ben cs. és kir. kamarás, majd 1905-ben a főrendiház tagja lett. A nemzeti ellenállás napjaiban kemény harcot folytatott az alkotmányellenes országkormányzás ellen. 1906-ban Aradmegye és Arad városa főispánjává nevezték ki. Ebben a minőségben 1910-ig állott a megye élén. 1913-ban már teljes intenzivitással vesz részt a politikai életben és belép az alkotmánypártba. Politikai pályáját ezután megállitja a világháboru. Önként jelentkezik katonai szolgálatra s mint a cs. és kir. 3-ik huszárezred hadiönkéntese, majd később hadnagya, kikerül a harctérre. Hosszabb időt tölt az orosz fronton. Szabadságideje mellett azonban a közjótékonyságban az elsők között veszi ki a részét. Politikai pályájának első, igazi nagy állomása 1919 tavasza. A vörös uralom alatt vergődő nemzet önmagára eszmélésének első pillanatát megragadva, megszervezi az ellenforradalmat és életre hivja az első nemzeti kormányt Aradon. Mint miniszterelnök lát a nagy munkához, azonban a románok megakadályozták abban, hogy a proletárdiktatura alól felszabaditsa az országot. A kormány egyes tagjait a románok Mezőnegyesen elfogják, amikoris többedmagával Szegedre megy, ahol ujjászervezi a kormányt. Itt kapcsolódik össze szorosabban a megalakult nemzeti hadsereggel és annak fővezérével, Horthy Miklóssal lát a felszabaditás munkájához. A juliusi események hatása alatt a miniszterelnöki székből távozott. A nemzeti ellenállás alapjait lerakva, az eredményes megmozdulás hálózatát a megszállott területek felé kiépitve, kiszabott munkájának elvégzése után félreállott. Ettől az időtől minden politikai küzdelemtől visszahuzódik Birtokain gazdálkodott. A románok által feldult tiborszállási uradalmát ujjáteremtette, gazdaságát mintaszerüen, kiváló hozzáértéssel az ország egyik első birtokává fejlesztette. A trianoni állapotoknak azonban egyre sulyosabban mutatkozó gazdasági tünetei ismét az elzárkózottságból a nemzeti harcok szinterére szólitották. 1928-ban az országgyülés mindkét Házának együttes ülésén koronaőrnek választották. Ugyancsak az örökösjogu főrendi családok beválasztották a felsőház tagjai közé. 1930 decemberében Horthy Miklós kormányzó külügyminiszterré nevezte ki. Amikor 1931 nyárutóján Bethlen István gróf kormánya lemondott és az állam ügyeinek továbbvitelére, a nagyszabásu takarékossági programmok megvalósitására megfelelő embert kerestek, az egész nemzet bizalma találkozott a kormányzó akaratával, aki rövid meggondolás után, Károlyi Gyula grófot bizta meg a kormányalakitással. A magas megbizatásnak a mérhetetlen akadályok dacára, három nap alatt a dezignált miniszterelnöknek sikerült eleget tennie és megalakitotta kormányát. Kormányának bemutatkozását még az ellenzéki pártok is szimpatikusan és a személyének kijáró feltétlen bizalommal fogadták. Miniszterelnökségének első hónapjai már nagy vonalakban a kibontakozás utjai felé mutatnak. Kérlelhetetlen szigorral, vasakaratlal épiti le a tulméretezett államháztartást. Kormánya, a nemzet önerején muló feladatoknak meg fog felelni. Hisszük, hogy Károlyi Gyula gróf ismét lerakja azokat az alapokat, amelyek a már soká nem késlekedhető revizióval együttesen, a magyar nemzetnek boldogságosabb és tisztultabb levegőjén keresztül Nagymagyarország felé fognak vezetni.

péchujfalusi PÉCHY MIKLÓS SZABOLCS

Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegyék főispánja.

A legnehezebb és a legszomorubb magyar időkben áll a vármegye élén. Egy értékes közszolgálati mult után 1931 derekán ismét elő kellett lépni-e a közélet porondjára. Akik ismerik, tudják róla, hogy csak a mély hazafiasság, a kötelességteljesités törvényszerüsége, a közért való mindenkori munkavállalás érzése öntött benne formát, hogy uj hivatalát elvállalja. Ő, az ember sohasem vágyott arra a hivatali méltóságra, amelyre nagy emberi értékei méltóvá tették. A ma életében, amikor egy egész nemzedéknek meg kell tanulnia a megalkuvást, az életlehetőségek leegyszerüsitését, ebben, a ma világában talán nem találhatunk tökéletesebb példát a valóban igazi puritánságra, az igazi egyszerü életre, mint Péchy Szabolcs személyében. Az ő szerénysége párosulva alapos tudásával, nagy müveltségével és mélyenérző szivével. tökéletes portréját állitja elénk annak a közéleti férfiunak, akire ma szüksége van az országnak. Budapesten született 1881 december elsején. Édesatyja, Péchy László, belügyminiszteri osztálytanácsos volt, édesanyja litkei Galgóczy Etelka. Középiskoláit a budapesti Lónyai-utcai református főgimnáziumban, jogi tanulmányait ugyancsak Budapesten végezte. A Péchyek évszázadok óta ápolják a nemes tradiciót, hogy munkahelyük a vármegye. Atyai nagyatyja, Péchy László a szabadságharc idején Szabolcs vármegyének, ugyanakkor Pál testvére Bereg vármegyének, Ignác testvére pedig Szatmár vármegyének volt az alispánja. Édesatyjának testvérei közül Tamás Bereg vármegye alispánja volt és anyai nagyatyja, Galgóczy Sándor, Szatmár vármegyének szintén alispáni méltóságát töltötte be. Péchy Szabolcs tehát, aki a családi hagyományokon nevelődött fel, hasonlóan a vármegyei szolgálathoz érezve hajlandóságot, tanulmányainak befejezése után, 1904-ben Bereg vármegye szolgálatába lépett, mint közigazgatási gyakornok. Még ugyanezen évben szolgabiróvá választották és Munkácsra helyezték. 1907-ben jegyzői teendők végzésére berendelték az alispáni hivatalba. Egy esztendővel később III-ad aljegyző lett, majd 1910-ben a mezőkaszonyi járás főszolgabirájává választották. Mint főszolgabiró 1919 tavaszán a kommunizmus kitöréséig működött itt, majd a cseh megszállás után, mint a tiszaháti járás főszolgabirója, résztvett az oláhok és csehek által akkor még körülzárt és huszonnégy községből álló csonka Bereg vármegye közigazgatásának megszervezésében. 1931-ben a csonka vármegye főjegyzője lett. Ebben a minőségében működött 1923 december 31-ig, amikor a vármegye önállóságának megszüntetésével, nyugdijaztatását kérte. Ettől az időtől Porcsalmán lakott és ottan, valamint nagydobosi birtokán gazdálkodott. Azonban a hivatali tisztségtől való visszalépése nem jelentett egyet a közügyektől való elzárkózással, mert az egyesitett vármegyék törvényhatósági bizottságában és annak kisgyülésén továbbra is rendkivül tevékeny munkálkodást fejtett ki. A közszolgálat terén gyakorolt értékes és eredményes működéséért a Ferenc József rend lovagkeresztjét kapta. 1917-ben a beregi református egyházmegye világi tanácsbirójává választotta meg. Ezt a tisztségét mai napig is viseli. 1924-ben lett a Johannita-rend tiszteletbeli lovagja. Amikor az 1931-es országgyülési választásokon testvérbátyja, az egyesitett vármegyék addigi főispánja állásáról lemondva, képviselőséget vállalt, a kettős vármegye figyelme feléje fordult és egyöntetü óhajjal találkozott a kormányzói kinevezés, amely őt ültette az egyesitett vármegyék főispáni székébe. Még csak rövid hónapokat töltött uj hivatali méltóságában, azonban épp ezeknek a hónapoknak szomoru rendkivüliségében kifejtett munkája igazolta, hogy személyében a vármegyék békéje fölött őrtálló a vármegyék megpróbáltatásaiban a kivezető utat megtaláló határozott férfiu került a vármegyék élére.

STREICHER ANDOR dr.

Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegyék alispánja.

Neve az összeomlás után szorosan egybefüződik az egyesült vármegyék történelmével. A munka embere, aki valóban a hatesztendős alispánsága alatt látható és örökéletü alkotásokhoz juttatta vármegyéit. Az idegen, aki belép hozzá, az aktáiba temetkezett embert látja, aki tiszta, egyenes gondolkozásával, megértő emberszeretetével már az első pillanatban is segiteni akar. Nincs oly hazafias, kulturális ügy, amelyet önszántából ne karolna fel. Minden érdekli, minden nemes ügy leköti figyelmét. Akik közelebbről ismerik, tudják róla, hogy minden kérdést mérlegel, alaposan megfontol, önmagában azokat felépiti és amikor eljön a cselekvés pillanata, már teljes határozottsággal, biztos itélettel lát munkájához. A munkának ez a belső átélése kellett ahoz, hogy hatesztendő alatt annyit és olyan értékesen és maradandóan alkosson, mint amit vármegyéinek mai helyzete visszatükröz. Streicher Andor dr. ősrégi nemesi család sarja. 1887-ben született az aranyosmegyei várban. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd Budapesten és Kolozsváron joghallgató. 1909-ben nyert államtudományi doktorátust. Ezt megelőzőleg gazdasági akadémiai rendkivüli hallgató volt egyévig Debrecenben és egy évig Kolozsmonostoron.

Gazdasági ismereteit azután a mezőhegyesi állami gazdaságban és Zichy Géza gróf tetétleni uradalmában gyarapitotta 1910-ben nőül vette Vecsey Zoltán debreceni földbirtokos Berta leányát, majd ettől az időtől gazdálkodott. 1913-ban lépett megyei szolgálatba. A szatmári főszolgabirósánál lett tb. szolgabiró. Egy esztendővel később tette le a jogtudományi vizsgát Kolozsváron, majd ugyanezen év októberében önként jelentkezett katonai szolgálatra. Mint a 2-es honvédhuszárok főhadnagya, 1917 májusáig teljesitett harctéri szolgálatot. Hősies magatartásáért a nagyezüst és kisezüst vitézségi érmekkel tüntették ki. Katonai szolgálata után visszatért a megyei hivatalhoz és Szatmáron, valamint Avasujvároson müködött. A forradalom kitörésekor szabadságra ment, majd a vörösuralom alatt a székely hadosztályba lépett. 1919 husvétja előtti napokban, megszervezte a szatmári ellenforradalmat, azonban a komitétől nyert főispáni megbizatással már nem tudott élni, mert husvét napján az oláh csapatok bevonultak és átvették a hatalmat. 1920 februárjában az oláhok őt is le akarták tartóztatni, hogy az ismert Csécsi Cserey nagyváradi pörben őt is biróság elé állitsák. Menekülni kényszerült és Budapesten a fővezérségnél jelentkezett. Amikor Mátészalka az oláh megszállás alól felszabadult, első utja visszavezette a megyébe, ahol Péchy László, akkori főispánnál szolgálattételre jelentkezett. Március 18-án főispáni titkár, majd rövidesen árvaszéki ülnök és később helyettes aljegyző lett. 1920 őszén már a csonka Szatmármegye helyettes főjegyzője, majd 1921-ben rendes főjegyzőnek választották meg. Gyorsan halad elő a közigazgatási pályán, 1923 decemberében helyettes alispán, majd két esztendővel később, 1926 februárjában az egyesitett vármegyék alispánjává választották. Hat helyesebben nyolcévi alispáni müködése alatt a vármegyék ugy közigazgatási berendezkedésükben, mint külső formájukban nagy előrehaladást mutattak fel. A megyék mai képe már azt a nivót mutatják be, mely fundamentumot jelent a további fejlődés számára. Munkájának igazi értékei az uthálózat és általában a közlekedés feljavitását célzó alkotások. A vezetése alatt álló közigazgatás mintaszerüen teljesiti feladatát. Mint alispán 44 évével, dacára az elvégzett nagy munkának, minden bizonnyal alkotó erejének még nem ért el delelőjéhez. A vármegye egész társadalma még nagyon sokat remél Streicher Andor dr. alispántól.

SZÉKELY GYULA dr.

pápai protonótárius, apostoli kormányzó.

A magas egyházi méltóság minden időkben magasztosabb gondolkozást, nagyobb emberi értékeket kivánt, mint a polgári társadalom vezetésére kiválasztottaknál. Fokozottabban áll ez a mai idők főpapjaira. A világháboru vérzivatara után, a meglazult erkölcsök megszilárditására, a háborgó lelkek lecsillapitására, a ránkmért nyomoruságoknak krisztusi eltürésére kell ma nevelnie a papságnak. Az elszakitott szatmármegyei püspökségnek magyarrészi apostoli kormányzója kiváltságos emberi tulajdonságaival, nemesen érző lélekkel, a megértő szeretet melegségével és a biztos tudás alaposságával megáldott ember. Az a heroikus munka, amellyel XI. Pius pápa megbizta, őbenne nemcsak az értékes papra talált, hanem a feltétlenül jó és igaz hazafira. A már eddig végzett nagy munka is azt bizonyitja, hogy kormányzása alatt a megcsonkult egyházmegye hüen ápolja a nagy tradiciókat és a lelkek igazi megértésén keresztül szolgálja az egyetemes katholikusság nagy eszméit. Székely Gyula egyszerü, iparos családból származik. Szinérváralján született 1882 április 12-én. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a katholikus főgimnáziumban, teológiai tanulmányait ugyancsak Szatmárnémetiben, a püspöki szemináriumban végezte. 1904 juniusában szerpappá szentelték, majd ugyanezen év szeptemberében, ideiglenes szolgálatba a püspöki aulába rendelték be. 1904 november 1-én Meszlényi Gyula megyéspüspök szentelte pappá. Püspökének haláláig a püspöki aulában teljesitett szolgálatot. 1905 áprilisában, mint segédlelkész, az ungmegyei Pálócra került. Következő segédlelkészi állomása Csomaköz, majd Szaniszló. 1912 juniusában ismét Szatmárnémetiben munkálkodik. 1913-ban előbb helyettes-lelkész, majd rövidesen plébános Mérken. Ettől az időtől a mai napig Mérken folytat áldásos papi müködést. 1921 novemberében kivételes hatalmakkal felruházott esperese lett a szatmári római katholikus egyházmegye magyar területen megmaradt részének. Rövid kétesztendő mulva, 1923 október 1-én magyarrészi püspöki helynökké nevezték ki. Fáradhatatlan szorgalommal és lelkességgel ápolta és fejlesztette a csonka egyházmegye községeit. 1929 julius 21-én az apostoli szentszék az ujonnan létesitett szatmári megyék magyarrészi apostoli kormányzóság apostoli kormányzójává nevezte ki. Székely Gyula dr. talán még fokozottabb egyszerüséggel, de akaratban izmosodva, kiapadhatatlan munkakészséggel végzi csonka egyházmegyéjének ügyeit. XI. Pius pápa 1931 október 7-én eredményekben fölöttébb értékes és gazdag munkálkodásáért pápai protonotáriussá »Ad instar participantium« választotta.

TOMCSÁNYI VILMOS PÁL dr.

v. igazságügyminiszter, országgyülési képviselő.

A magyar politika közelmultjában kimagasló szerepet töltött be. Hatalmas tudása, sokoldalu képzettségével párosulva, kiváltságos helyet jelöltek ki számára a magyar közéletben. Jogi tudását országosan ismerik és elsősorban ez predesztinálta őt arra, hogy Magyarországnak kétesztendőn keresztül igazságügyminisztere volt. Mint ember, mindenkor céltudatosan és szilárd elhatározással tört céljai felé. Mint törvényhozó, számos korszerü alkotásával tette nevét emlékezetessé. Tomcsányi Vilmos Pál előkelő nemesi családból származik. 1886-ban született Budapesten. Atyja a budapesti itélőtábla tanácselnöke volt. Középiskolai tanulmányainak befejezése után a budapesti egyetemen »sub auspiciis regis« jog- és államtudományi doktorrá avatták. Tanulmányait Berlinben, Párisban, Londonban és az északamerikai Egyesült Államokban folytatta és fejlesztette. Külföldi tanulmányutjairól visszatérve, 1902-ben lépett állami szolgálatba. Büntetőtörvényszéki aljegyző, majd rövidesen átkerülve az igazságügyminisztériumba, ott fogalmazó lett. Általánosan elismert tudásánál fogva, rendkivül gyorsan halad elő a ranglétrán. 1918-ban miniszteri tanácsos, majd rövidesen külügyminiszteri helyettes államtitkárrá nevezték ki. Minisztériumi munkaköre mellett már 1912-től a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen a politika magántanára lett. Hivatása gyakorlása mellett, számos alkalommal teremtett magának lehetőséget a külföldi utazásokra. Többször beutazta Európát és az Egyesült Államokat. Az 1920. évi nemzetgyülési választások alkalmával a vásárosnaményi választókerület egyhangulag képviselőjévé választotta. Ettől az időtől rendkivül élénk és tevékeny szerepet töltött be a keresztény és nemzeti politikában. 1920 jul. 19-én Magyarország igazságügyminiszterévé nevezte ki a kormányzó. Kétesztendőt töltött az igazságügyi minisztérium élén. Ezen idő alatt átmenetileg néhány hónapon keresztül a belügyi tárcát is vezette. Igazságügyminiszteri müködéséhez füződik a királyi itélőbirák és a királyi ügyészek státusáról szóló 1920 évi XX. t. c. megalkotása, valamint az alkotmányosság helyreállitása után

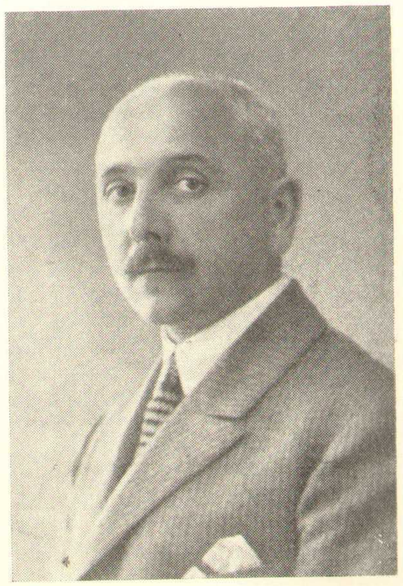

szükségessé vált sok igazságügyi reform megvalósitása, a vagyon, az erkölcsiség és a személyiség hatályosabb büntetőjogi védelméről (1920 évi XVII.), az állam és társadalmi rend hatályosabb védelméről (1921. III.), a büntető igazságszolgáltatás egyszerüsitéséről (1921. XXIX.), a hazaárulók felelősségéről szóló 1915. XVIII. t. c. kiegészitéséről (1921. XVIII.), a szerzői jogról (1921. LIV.), a berni szerzőjogi unióba való belépésről szóló (1922. XIII.), valamint több kisebb törvénycikk megalkotása. 1922. junius 19-én az igazságügyi tárcáról lemondott. Azóta Bereg és Szatmár megyék közéletében vett tevékenyen részt. Törvényalkotó munkája mellett fölöttébb értékes jogi szakirodalmi munkásságot fejtett ki. Számos munkája és tanulmánya jelent meg. Igy »A mentelmi jogról«, »A parlamentnek költségvetési joga«, »A szociológia viszonya a politikai tudományokhoz« jelentek meg, nemcsak feltünést, de teljes elismerést kiváltó szakmüvei. Választókerülete az 1927-es és az 1931-es választásokon is egyhangulag küldötte be az országgyülésbe. Ugy a közélet, mint a jogtudományok gyakorlása terén kifejtett több évtizedes gazdag munkálkodásáért, sorozatos kitüntetésekben volt része. Tulajdonosa a III. osszt. Vaskoronarendnek és a Polgári Hadiérdemkeresztnek. Vásárosnamény község hálája jeléül diszpolgárává választotta.

péchujfalusi PÉCHY LÁSZLÓ

cs. és kir. kamarás, ny. főispán, országgyülési képviselő.

Szatmár vármegye utolsó tizenkét esztendeje a szó igaz értelmében összeforrt nevével. Nem volt megyéjének egyetlen szülöttje sem, aki annyit és oly maradandó értéküt alkotott volna, mint ő, hogy szülőföldjét szebbé és jobbá tegye. Ha az ő alkotásait nézzük, tulajdonképpen szemünk elé varázsolódik mindaz, ami 1920-tól a megcsonkitott vármegye területén történt. Nem képletesen, hanem valójában teremtő munkát végzett. Ahogyan véghezvitte alkotásainak hosszu sorát, abban kristályosan rajzolódnak elő markáns egyéniségének tiszta körvonalai. Benne minden készsége összpontosult ugy a politikusnak, mint a közigazgatás emberének. Hogy mi volt benne nagyobb, eldönthetetlen kérdés. A politikus csalhatatlan ösztöne, biztos itélőképessége, egyenes elvhüsége épp ugy jellemezte, mint az adott viszonyoknak helyes felismerése, a korszerü reformok iránti fogékonyság, népe gondolatvilágának és ideáljainak határozott felismerése, legfőképpen a munkatársaknak jószemü kiválasztása. Fényes ivelésü pályáját, ezen kiváló képességei mellett szilárd, majdnem akaratos határozottság kisérte végig. Megalkuvást, meghátrálást nem ismert. Akaratainak, célkitüzéseinek mindig teljes értékü ura volt. Fanatikusan hitt elgondolásaiban és azokért minden áldozatot kész volt meghozni, de minden áldozatot másoktól is megkivánt azokért. Becsületességét és jóhiszemüségét ellenfelei épp ugy elismerték, mint fegyvertársai. Péchy László 1877 április 23-án született Budapesten Középiskolai tanulmányainak elvégzése után, egyetemi éveit külföldön, Strassburgban és Budapesten töltötte. Utóbbi helyen 1897-ben tett államtudományi államvizsgát. Ugyanezen évben Szatmár vármegye szolgálatába lépett, ahol rövidesen szolgabiróvá választották. Hétesztendővel később előbb helyettes főszolgabiró, majd 1906-ban főszolgabiró lett. A szinérváraljai járás irányitásában kezdte meg önálló müködését. Rövid hónapokkal később áttette székhelyét Mátészalkára, ahol szintén főszolgabiróvá választották. Tizenegyéven keresztül volt a mátészalkai járás főszolgabirója. Ez az évtized volt tulajdonképpeni közigazgatási alapstudiuma. A járás épp ugy, mint a járási székhely, Mátészalka, tulajdonképpen az alapokat itt nyerte el későbbi nagyvonalu fejlődéséhez. 1917-ben nyugdijaztatta magát és birtokára vonult vissza. A gazdálkodás néhány esztendeje után következett el azután Péchy László igazi korszaka. Talán ez az önként vállalt néhány esztendő az elmélyülés, a megfontolás, az erőgyüjtés évei lehettek. Az országra szakadt forradalmi téboly a küzdőtérre szólitotta ismét. Amikor a bolsevizmus önkénye és az oláh megszállás alatt a félelem ülte meg ugyszólván az egész ország népét, ő belső láztól vezéreltetve, nyughatatlanul kereste, kutatta az eszközöket, hogy megtalálja a sötétségből való kimeneküló utat. Ha kellett, konspirált

Megyei Levéltár
Nyíregyháza
4038

a bitorlókkal szemben, ha kellett bujdosó módjára titkos utakon járt, de tudott férfias nyiltsággal szembehelyezkedni minden olyan törekvéssel, amely nemzete, vagy szükebb hazája ellen irányult. Amikor elkövetkezett a mai csonka megyei résznek felszabadulása, mint kormánybiztos, már az első pillanatban tisztában volt a helyzettel, de tisztában volt cselekedeteivel is. Ellenkezést nem türően szabta ki munkatársainak a feladatokat. Ellenkezést nem türt és szigora épp ugy tudott sujtani, mint anogy lelkessége teljes egészében visszatükröződött azokban a kérdésekben, amelyeket helyeselt. A hadszintér benyomását keltő csonka megyében ugyszólván napról-napra valamit alkotott. A megyei közigazgatás megteremtése százszázalékosan az ő nevéhez füződik. Kormánybiztosi szerepét rövidesen a főisáni székkel cserélte fel és 1924-től, amidőn a csonka Bereg is alájarendeltetett, olyan céltudatos és megalapozott munkatervet fektetett le és valósitott meg, amelyről más, békés időkben elképzelhetetlen lett volna hinni, hogy mindez néhány esztendő leforgása alatt alkotódott. 1931 nyarán, a képviselő választások kiirásakor, egykori járásának óhajtására vállalta a mátészalkai kerület jelöltetését. A kerület nagy lelkesedéssel küldötte be az országgyülésbe. A főispáni székből való távozása azonban nem jelentett egyet azzal, hogy megyéjének ügyeivel kevesebbet foglalkozzon. A képviselő épp ugy belső parancsszavától serkentve végzi továbbra is kijelölt munkáját, mint ahogy a főispán cselekedte azt. Parlamenti szereplésében is jellemének szilárd sajátosságai irányitják. Néhány hónapos képviselősége után, a Bethlen kormány lemondásakor, neve már szerepelt a belügyminiszterjelöltek között. Az 1932-es uj ülésszak kezdetekor koncepcióját és kiváló érdemeit elismerve, a külügyi bizottságba beválasztották. Gazdag közszolgálatának hosszu pályáján az osztatlan megbecsülésnek egy-egy állomását jelölik meg kitüntetései. 1911-ben I. Ferencz József császári és királyi kamarásává nevezte ki. 1915-ben a Johannita Rend tiszteletbeli, majd 1924-ben ezen rendnek valóságos lovagjává üttetett Potsdamban. 1907-ben a nagykárolyi református egyházmegye tanácsbirájává választotta, amely egyházmegyének 1920 óta gondnoka. Elnöke az általa alapitott Szatmárvármegyei Gazdasági Banknak. Számos kitüntetései között felemlitendők a II. osztályu Polgári Hadiérem, a Vöröskereszt Diszjelvény. Munkásságának legszebb ékkövét az elmult esztendőben kapta, amikoris vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó a másodosztályu Polgári Érdemrenddel és a csillaggal tüntette ki.

huszti GAÁL ENDRE dr.

v. államtitkár, országgyülési képviselő.

A fehérgyarmati kerület országgyülési képviselője máramarosi eredetü magyar nemesi családból származik, amely nemességét 1649-ben kapta és Szatmár vármegyében, Tiszabecsen századokon át gazdálkodott a földjén. Gaál Endre a sárospataki gimnázium elvégzése után a gyógyszerészi pályára lépett. A budapesti egyetemen egymásután nyerte el az egyetemi fokozatokat, a gyógyszerészi oklevelet és vegyészdoktori diplomát. A budapesti egyetemi ifjuság mozgalmaiban a »konzervativ« párt vezére lett. Az egyetem elvégzése után tanulmányutra indult és beutazta egész Európát. Mint a főváros egyik legagilisabb és legismertebb gyógyszerésze, a gyógyszerészsegédek szellemi és társadalmi mozgalmának élére került. Napilapokban, valamint szaklapokban harcolt a pálya jobb jövőjeért. Megyéjében huszonnégy éves korában törvényhatósági bizottsági tag lett és mai napig is az. Alig mult el harminc éves, amikor az akkori belügyminisztertől, Andrássy Gyula gróftól gyógyszertári jogot nyert és megnyitotta a főváros akkor legszebb patikáját az Andrássy-ut és Bajza-utca sarkán. A háboru kitörésekor gyógyszertárát eladta és bevonult katonának. A háboru után kezdődött Gaál politikai szereplése. Mint Nagyatádi-Szabó István fegyvertársa és egyik legjobb barátja, a kisgazdapárt alakitásában és megszervezésében elsőrangu szerephez jutott. A pártmozgalomnak a kommün kitörése vetett véget. A proletárdiktatura alatt Gaál álnéven rejtőzködött Alberti-Irsán. A kommün bukása után Nagyatádi Szabóval együtt ujra megkezdte a kisgazdapártnak szervezését. Amidőn ez a párt a Rubinek-frakcióval egyesült, Gaál az egyesitett párt háznagya és vezérlő-bizottságának tagja lett. A románok kivonulása után a fehérgyarmati járásban kisgazdapárti programmal megválasztották nemzetgyülési képviselőnek Csilléry Andrással szemben nyolcezer szótöbbséggel. Néhány hónappal ezután 1920 október 5-én a népjóléti minisztérium politikai államtitkára lett. A fehérgyarmati kerületben most már negyedizben választották meg képviselőnek. Kétszer egyhangulag és legutóbb több mint háromezer szótöbbséggel. A kerület érdekében való odaadó müködéséért 1926-ban kerületének több mint harminc községe diszpolgárává választotta. Öt éven át kormánybiztosa volt a Tisza-Szamosközi Ármentesitő Társulatnak. Az 1925. év

őszén mint az Interparlamentáris Unió tagja résztvett az Uniónak Washingtonban, továbbá a kanadai Ottavában, Torontóban és Montrealban tartott ülésein. A new yorki gyógyszerészek ekkor mint az Interparlamentáris Unió egyetlen gyógyszerész tagját a newyorki Gyógyszerész Egyesület disztagjává választották. 1926 elején Egyptomban a kairói világkiállítási látogatta meg Mayer János földmüvelésügyi miniszter társaságában, és utba ejtette Kis-Ázsiát, Törökországot, Görögországot és Bulgáriát. Gaál több mint tiz év óta élén áll a magyarországi gyógyszerészeknek. Az ötvenöt éves Magyarországi Gyógyszerészek Egyesületét, amelynek elnökévé választották, tiz év emberfeletti munkájával talpraállitotta. Az Egyesületnek ma saját székháza van. Gaál nemcsak a Magyarországi Gyógyszerészek Egyesületének és a Budapesti Gyógyszerész Testületnek az elnöke, hanem alapitója és elnöke a budapesti Gyógyszerész Kaszinónak is. A parlamentnek eddig egyetlen gyógyszerész tagja volt és a kar érdekeinek, valamint az országos egészségügynek egyik leglelkesebb szószólója a képviselőházban. Elnöke a Magyar Szakirók Egyesületének és több szaklap tulajdonosa. Az Oktogon-téren lévő és »Oktogon«-hoz cimzett reáljogu gyógyszertár is az ő tulajdonában van. Szükebb hazájának, Szatmár vármegyének közéletében jelentős szerepet játszik. 1928. óta a szatmári református egyházmegye főgondnoka. Elnöke a Budapesten székelő Szatmári Egyesületnek is. Tiszabecsi udvarháza rózsáiról nevezetes a környéken. Budapesti Rökk Szilárd-utcai palotája pedig mügyüjtő szeretetéről és magyar müvészpártolásáról tesz tanuságot.

hiripi és ivacskói SZUHÁNYI FERENC

gazdasági főtanácsos, országgyülési képviselő.

Egyike a vármegyei közélet legtevékenyebb tagjának. Mint közgazdász és politikus, négy évtizedet meghaladó értékes munkálkodásra tekint vissza. Hetvenedik évének küszöbén még ma is a régi fiatalos tüzzel, a munkának valódi szeretetével, az uj eszméknek megértésével és lelkes pártfogásával áll a küzdőtéren, hogy nagy talentumával, rátermettségével szolgálja hazáját és megyéjét. Keresetlen egyszerüsége hosszu közéleti pályáján csak barátokat szerzett számára. Önmagának mindig szigoru birája volt, de politikai ellenfeleivel szemben a loyalitás vezérelte. Szuhányi Ferenc 1863-ban született Csengerben. Középiskoláit Csengerben, Kalksburgban és Szatmárnémetiben végezte. Állam- és jogtudományi államvizsgát Pozsonyban tett. Tanulmányainak elvégzése után hosszabb külföldi utat tett. Bejárta Olaszországot, Spanyolországot, Svájcot, Török- és Görögországot. 1886-ban a kolozsvári törvényszéknél, mint joggyakornok kezdte pályáját, azonban képességei a közigazgatás felé vonzották és ezért pályát változtatva, a belügyminisztérium szolgálatába állott, mint fogalmazói gyakornok. Rövidesen segédfogalmazó lett. 1892-ben a szatmármegyei krassói kerület szabadelvüpárti programmal képviselőjévé választotta. Innen indult ki nagyivelésü politikai pályafutása. Ugyszólván megszakitás nélkül, a mai napig is tagja az országgyülésnek. Politikai müködését a szabadelvü pártban kezdte, majd később a nemzeti munkapártba lépett és végül a munkapártból a nemzeti középpártba ment át. Az egységes-párt megalakulása óta annak egyik legképzettebb és legagilisabb tagja. 1892-től 1901-ig a képviselőház kérvényi bizottságának volt az előadója. Sürün szólalt fel az egyházpolitikai vitában, valamint utügyi és földmivelésügyi kérdésekkel foglalkozott behatóan. 1910-től 1918-ig tagja volt a földmivelésügyi, majd a pénzügyi bizottságnak. A katonai rekvirálások és a dohánymunkások szabadságolása tárgyában interpellált és többször felszólalt a belügyi költségvetés tárgyalásánál. Szükebb hazájának, Szatmár vármegyének társadalmi, kulturális, de különösen gazdasági életében mindenkor vezetőszerepet vitt és a nagy vármegyei problémáknak elsőrendü szószólója és azoknak legfőbb mozgatója volt. A megyei mezőgazdaság kérdéseivel mindig nagy előszeretettel foglalkozott és mint nagybirtokos, mintaszerü gazdaságával, értékes példaképül áll a gazdatársadalom előtt. Az egyesi-

tett Szatmár és Bereg vármegyék törvényhatósági és közigazgatási bizottságának tagja. A Szatmármegyei Gazdasági Egyesület elnöke, a Szatmármegyei Gazdasági Banknak és a Szatmári Termény- és Hitelbanknak igazgatósági tagja. Tagja az Országos Kaszinónak és az Uri Clubnak. Végül elnöke a Csengeri Társaskörnek és a Csenger és Vidéke Takarékpénztár Rt.-nak. Horthy Miklós kormányzó 1922-ben a gazdasági téren kifejtett eredményes és gazdag müködéséért gazdasági főtanácsossá nevezte ki.

SZATMÁR VÁRMEGYE

MÁTÉSZALKAI JÁRÁS

mezőmadarasi MADARASSY ISTVÁN

a mátészalkai járás főszolgabirája.

A vármegye főszolgabirói karának egyik legkedveltebb tagja. Egyszerüsége, közvetlensége, mindig megértő nyájassága csak barátokat szerzett számára és járásának közönsége is a vele való érintkezésből azt a tapasztalatot szürhette le, hogy ügyes-bajos dolgaikkal bizalommal fordulhatnak hozzá, Igazi barátja a járás lakosságának és talán legjellemzőbb tulajdonsága, hogy nincs az a nemes, hazafias ügy, amely benne a legkitartóbb támogatóra ne találna. Példás munkaszeretete párosult higgadt körültekintésével és mértéket tud tartani minden olyan kérdésben, amelyeknek elbirálása már egyuttal döntő kihatásu is. Császton született 1878-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Máramarosszigeten végezte, majd Budapesten, illetve Debrecenben jogot hallgatott, ahol később államvizsgát tett. Pályáját Nagykárolyban kezdte 1903-ban. Rövidesen aljegyző lett. 1907-ben már a nagykárolyi járás főszolgabirója. 1919-től a mátészalkai járás főszolgabirója. A vármegye egyházi és társadalmi életében kiváló szerepet tölt be. A nagykárolyi református egyházmegye tanácsbirája, a nyirmeggyesi egyházközség főgondnoka, valamint a mátészalkai egyházközség presbitere. Számos társadalmi és kulturális egyesület, illetve intézmény élén áll. Elnöke a Mátészalkai Tüzoltó Sportegyesületnek és a Polgári Lövészegyesületnek. Hivatása mellett Nyirmeggyesen, birtokán gazdálkodik. Egyike volt a vármegye azon kiváló közigazgatási tisztviselőinek, akinek a számára az oláh megszállás alatt már kijelölték az elkövetkezendő feladatokat. Péchy László, a későbbi kormánybiztos és főispán, őt szemelte ki a mátészalkai járás főszolgabirójává. Azon a napon, amikor az oláh csapatok kivonultak Mátészalkáról, Madarassy István már munkahelyén állott. Másnap neki jutott az a hálás feladat osztályrészéül, hogy a bevonuló nemzeti hadsereget üdvözölje.

Mátészalka.

Trianon a magyar városok számára kétféle jelentőséggel bir. Voltak városok, amelyek számára a trianoni időszak visszafejlődést jelentett. Ebbe a csoportba tartoznak elsősorban azok a városok, amelyek »hinterlandjukat« vesztették el, vagy pedig belsőéletük szigetelődött el. A trianoni állapotok azonban egyes városokra kiváltságos hatást gyakoroltak. Kialakultak ugynevezett uj gócponti városok, amelyek magukba szivarészben a szomszédos vidék idegenforgalmát, részben a bennük felállí-

Róm. kath. templom.

Református templom.

tott uj közhivataloknál fogva, az intelligencia gyarapodását jelentették. Ezek között a városok között, talán elsősorban kell felemlitenünk egy nagyközség nevét, Mátészalkát. Ez a régi magyar község, amely az uj állapotok bekövetkezéséig csak jelentékeny nagyságánál fogva ütött el a megmaradt szatmári községektől, az utolsó tizesztendő alatt olyan egyedülálló fejlődést, lélekszámgyarapodást mutatott fel, amely, dacára nagyközségi jellegének, ma már városias külsőt kölcsönöz neki.

Mátészalka a Nyirségnek egyik legfrekventáltabb helyén fekszik. Nevét 1322-ben Mathe-nek nevezték. A XIV-ik század második felében már Mathezalka néven szerepelt. A község kialakulása a tatárjárás után

közvetlenül történhetett, amikoris Mathé V. István udvari embere népesitette be a tatárjárás alatt elpusztult fensikot. Minden bizonnyal nevét is tőle kapta. Hosszu időn át a Zalkai család birtokában állott a község, majd a Csaholyiak kezébe került. A XVI.-ik században a Rozsályi

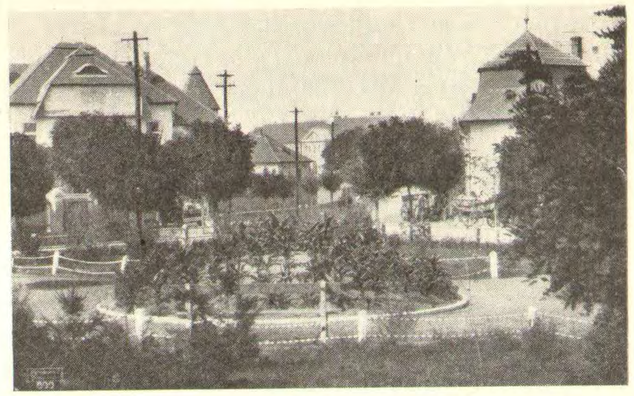

Hősök tere.

Kunok is birtak földdel a községben. Egykoru feljegyzések szerint ennek a századnak alkonyán Melius Juhász Péternek volt itt szép jószága, aki ebben az időben debreceni prédikátor volt. Ugyancsak a század szülöttje volt Mátészalkán Zalkay László esztergomi érsek, aki a mohácsi csatában esett el. A további századok folyamán sok ősi nemesi család cserélt birtokot a községben. Mátészalka már a legrégibb időkben is

Kossuth-utca.

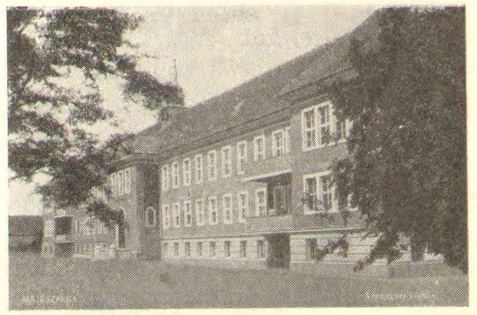

Vármegyei kórház.

sürün lakott község volt. Minden bizonnyal a Nyirvidék szatmári részének középpontja. Multjában sokszor támadta meg árviz és különböző járványok, igy a pestis. Fejlődése első nagyobb lendületét a XX.-ik század beköszöntésével nyerte. Ebben az időben már szolgabirói hivatala, járásbirósága, polgári kaszinója, tisztviselői köre volt a mintegy 5500 lelket számláló községnek. Református templomát a XVI.-ik századbeli régi templom helyén épitették fel. Római katolikus templomát 1893-ban épitették.

Mátészalka nagyvonalu fejlődésének alapját képezte az, hogy 1920-ban a csonka Szatmármegye székhelyének jelölték ki. Nagykárolyból, sőt a többi városokból és nagyközségekből beözönlő, főleg menekülő tisztviselők elsősorban Mátészalkán telepedtek le. A vármegyeház tisztviselőinek megtelepitésével már az első órákban is eleven és nyüzsgő képet mutatott a nagyközség. Fejlődésének utja biztositva volt. A megye önmagára eszmélésének pillanatától fogva, megkezdődött Mátészalka felvirágzási korszaka. A község lélekszáma ugyszólván óráról-órára gyarapodott ezekben az időkben, amig végül elérte mai szinvonalát, amikoris a nagyközség lakóinak száma tulhaladja a kilencezeregyszázat. Ez a nagyméretü szaporodás természetesen nagy feladatokat rótt a község vezetőségére. Elsőrendü feladat volt a bekövetkezett lakáshiányokon való

A Szatmár és Bereg saját háza a Fő utcán.

Görög kath. lelkészlak.

segités. A magánépitkezés, különösen az utolsó négy-öt esztendőben, erősen fellendült. A korábban végrehajtott földbirtokreform is előnyösen járult hozzá ugy a betelepülők, mint általában a nincstelenek viszonyainak feljavitásához. Szétosztatott négyszázkilencvenhét katasztrális hold terület, valamint kettőszázhusz házhely, amelyek közül a mai napig százkilencven beépült.

Az elmult évtized hosszu sorát alkotja a középitkezéseknek és ma már az első időkben keletkezett »régi« vármegyeháza mellett egy gyönyörü fekvésü artisztikus fronttu szép uj megyeháza élénkiti a nagyközség arculatját. Hasonlóan jelentős és szép épülethez jutott a község a vármegye kórházfelépitésével. Az ugynevezett nagyszabásu épitkezések között kell felemliteni a téli gazdasági iskolát, amely hatalmas parkjával a csonka vármegye egyik legszebb középülete. Ezek mellett az uj épületek nagy számáról kell még emlitést tenni, igy elsősorban a Máv. osztálymérnökségről a Máv. tisztviselői lakásokról, valamint ugy az állami, mint a községi bérlakásokról. Nagy gonddal és körültekintéssel jelölték ki a helyét a hősök emlékkertjének, amely gyönyörü parkjával kora tavasztól, késő őszig a község gyermekeinek kedvenc tartózkodási helye. Általában az egész község területén számottevő parkirozást és fásitást hajtottak végre, valamint több mint másfél kilométer

hosszusággal a belterületen tartós és jó kockautat létesitettek. Előnyösen gyarapodott Mátészalka a Levente Egyesület sportpályájával, a Gazdaköri kulturházzal, a vásártéri kezelőépülettel és a tüdőbeteg diszpanzerrel.

Mátészalka közegészségügyét szolgálják az emlitett tüdőbeteg diszpanzer mellett a parkirozások és fásitások, uj kutak létesitése és

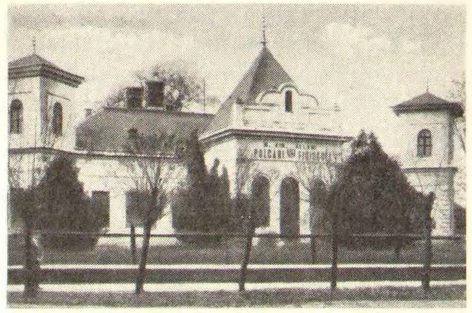

M. kir. Áll. Polgári Fiuskola.

pedig egy artézi és két mélykut furása. Ma a község külső képe a számos és szebbnél-szebb magánépületekkel együtt, rendezett főutcáival városias jelleget tükröz vissza. Gondoskodás történt az utcák rendszeres öntözéséről, ami szintén a közegészségügy javát szolgálja.

Mátészalka külső képének impozáns fejlődése mellett számottevő a kulturális gyarapodása is. Polgári és elemi iskolái mellett, az uj téli

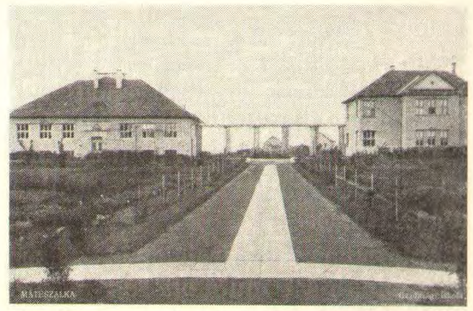

Téli gazdasági iskola.

gazdasági iskola is a nevelésügyet szolgálja. Számos kulturális egyesület müködése teljesebbé teszi a község egyre izmosabb társadalmi életét. A Gazdakör, az Iparoskör mellett a különböző nőegyletek, két dalárda, valamint a Tüzoltó Sportegyesület fejtenek ki eredményes kulturmunkát. Mátészalkán ugyszólván minden egyes évszakban különböző szintársulatok vendégszerepelnek. Ezek az előadások vagy a Kulturházban, vagy pedig a Mozgóképszinház épületében tartatnak meg, amely helyeken sürün rendeznek más kulturális célu előadásokat, elsősorban

hangversenyeket. A község nagyszámu intelligenciája lelkes igyekezettel karolja fel ezeket a vendégszerepléseket és támogatásával igyekszik azoknak állandó jellegét biztositani.

A nagyközség gazdasági vérkeringése is erősen fellendült az utolsó tiz év alatt. Számos bankintézete mellett, komoly ipari vállalatok alakultak, és a község főutcáin már csinos portálokkal rendelkező városi nivóju kereskedések sorakoznak egymás mellett. Kereskedelmi és ipari életét elsősorban a megyei községeknek Mátészalka felé való orientálódása fokozta mai szinvonalára. Ehelyütt kell felemliteni a Hangya Fogyasztási Szövetkezetének kiváló müködését.

Bár a viszonyok az utolsó két esztendőben a község fejlődést megakasztották, azonban a további feladatok terve nemcsak a közérdeklődésnek, hanem a megvalósulásnak is küszöbén állanak. Elsősorban

Szunyog szálló.

a vármegyei kórháznak berendezése vár megvalósulásra, hogy ezáltal messzemenő egészségügyi problémák is oldassanak meg. Ugyancsak a tüdőbeteg diszpanzer további fejlesztése jelent a község számára komoly feladatot. A küszöbön álló tervek megvalósulásával, a községnek ez az intézménye az ország egyik legkiválóbb ilynemü egészségügyi intézete lesz. Ugyancsak elsőrendü célokat szolgál a parkirozásnak további programmon tartása is.

A Nagyecsedi Láptársulat villamostelepének üzembelépésével a közvillamositás is nagy átalakulást mutatott fel. A korábbi időkkel szemben ma a közvilágitás kifogástalan nivóra emelkedett. Mátészalka városias jellegét több kényelmes és jóhelyen fekvő szállodája is szolgálja, igy elsősorban a vasutállomással szemben fekvő Szunyog szálloda.

A község polgárainak megértése, a közhivatalnoki kar példás ügybuzgalma előreláthatólag Mátészalka további nagyvonalu fejlődését fogja biztositani. Ez a munka annál is becsesebb, mivel a kényszeritő viszonyok hatása alatt az ország egy uj és kifogástalanul berendezett várossal lesz gazdagabb és a csonka kettős vármegye elveszitett megyei székhelyének pótlására, átmenetileg megfelelő megyeszékhelyhez jut.

kopácseli BOÉR ENDRE dr., vármegyei főjegyző. A Boér-család Fogaras megyéből származik és annak három községe után Borivó, Kovesd és Kopácseli, viselik a leszármazottak előnevüket. A nemességet 1659-ben Szatmár-, Zemplén- és Biharmegyékben hirdették ki. Boér Endre Mezőpetriben született 1891-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd jogot hallgatott Kolozsvárott, Debrecenben és a német Bonnban. Az államtudományi doktorátust Kolozsváron szerezte meg 1913-ban. Pályáját ugyanezen évben, mint közigazgatási gyakornok Mátészalkán kezdte. 1917-ben Erdődön választották meg szolgabirónak, majd ugyanezen minőségben 1919 februárjától Mátészalkán müködik. A kommunizmus kitörésének első napján hivatalából karhatalommal eltávolitották, amikor is belépett a székely hadseregbe. Amikor a vörös hadseregbe a székely hadosztály beolvadt, levetette a katonaruhát és kényszerüségből Nagykárolyban aljegyzői szolgálatot vállalt. Az oláh bevonulás után ő is megtagadta a hüségeskü letételét és lemondott állásáról, ezért mint tartalékos tisztet az oláhok internálták. 1920 januárjában megszökött. Először Péchy László, akkori főispán titkára lett, majd később, ugyancsak Mátészalkán, szolgabirói minőségben folytatta munkálkodását. További állomásai: Fehérgyarmatra, majd ismét Mátészalkára szólitották, ahol, 1926 májusában vármegyei főjegyzővé választották. Az 1929-es tisztujitó közgyülésen ismét főjegyzővé választották. Boér Endre dr. hivatali elfoglaltsága mellett rendkivül élénk társadalmi és kulturális tevékenységet fejt ki, alelnöke a Tesz megyei csoportjának, elnöke a mátészalkai Levente Egyesületnek, valamint a Vármegyei Mentőegyesület ügyvezető alelnöke. A világháboruban résztvett, 1915 májusában vonult be. Kint volt az orosz, oláh és olasz harctereken. 1918 szeptemberében, mint tartalékos huszárhadnagy leszerelt. Kiváló és hősi magatartásáért kétszer a Signum Laudisszal, a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus Emlékéremnek.

KOVÁCS ISTVÁN dr., vármegyei másodfőjegyző. Beregszászon született 1885-ben. Atyja néhai Kovács István Beregszász város tiszti főügyésze volt. Középiskoláit szülővárosában végezte, jogi tanulmányait a budapesti egyetemen folytatta, ott tett államtudományi államvizsgat. Később pedig a jogtudományi doktorátust is megszerezte. Pályáját az Államvasutak igazgatóságának jogügyi osztályán kezdte. 1908-ban lépett Beregvármegye szolgálatába. 1911-ben Ilosván szolgabiróvá választották, majd 1913-ban megyei aljegyző lett. 1913. év őszén a Volóc községben és környékén fellépett nagymérvü kolerajárvány idején mint kiküldött biztos müködött. 1917-ben választották másodfőjegyzővé. 1919-ben a megszállók elől Beregszászból menekülni kényszerült. Résztvett a csonka Beregvármegye közigazgatásának megszervezésében, előbb Csarodán, majd Tarpán. 1924 januárjától az egyesitett megyék másodfőjegyzője. Ugy régen, mint a jelenben sokoldalu tásadalmi müködést fejt ki. A beregmegyei református egyházmegye világi főjegyzője, a nagykárolyi református egyházmegye tanácsbirája, a mátészalkai református egyházközség presbitere. 1924-től 1929-ig a népmüvelési bizottság elnöke. Az anya- és csecsemővédelem, valamint a tuberkulózis ellen való küzdelem lelkes apostola és munkása. A világháboruban a moz-

gósitás napjától, amikoris mint tartalékos hadnagy bevonult, résztvett. Kint volt az orosz harctéren és résztvett az 1914-es és 1915-ös offenzivákban. 1915 őszén felmentették és ettől az időtől fogva a vármegye katonai referense volt. Mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kiváló magatartásáért a Signum Laudisszal tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus emlékéremnek.

mezőmadarasi MADARASSY GÉZA dr., vármegyei árvaszéki elnök. Pátyodon született 1885-ben. Középiskoláit Késmárkon végezte, majd jogot hallgatott Debrecenben és Kolozsvárott. Utóbbin nyert jogi doktorátust 1908-ban. Pályáját mint ügyvédjelölt Szatmárnémetiben kezdte, majd Nagykárolyban közjegyzői irodában dolgozott. 1914-ben választották árvaszéki ülnöknek. 1920-ban az árvaszék helyettes elnöke s mint ilyen, annak vezetője is lett. 1922-ben lett azután az árvaszék rendes elnöke. Madarassy Géza rendkivül élénk és sokoldalu társadalmi és kulturális munkálkodást fejt ki. Tizéven keresztül a szatmármegyei református egyházmegye tanácsbirája, a Szatmármegyei Gazdasági Egyesület ügyvezető alelnöke, a mátészalkai Polgári Lövészegyesület ügyvezető elnöke és a Kölcsei Irodalmi Társaság választmányi tagja. Világháboruban résztvett, bevonult 1914 októberében. Tizenkilenc hónapot töltött az orosz és az oláh harctereken. Egyszer sebesült. Hősies magatartásáért a nagy- és kisezüst vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. 1918 juniusában mint tartalékos főhadnagy leszerelt.

tiszaujhelyi UJHELYI SZILÁRD, az államépitészeti hivatal főnöke, m. kir. főmérnök. Besztercebányán született 1889-ben. Középiskoláit, valamint müegyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1911-ben nyert mérnöki diplomát. Pályáját Budapest székesfővárosnál kezdte mint városi mérnök. Ezután a trencséni államépitészeti hivatalhoz került, majd onnan a kereskedelmi minisztérium személyi osztályán nyert beosztást. Később a minisztériumhoz tartozó dunabogdányi kőszénbánya vezetője lett. Innen a pécsi államépitészeti hivatalhoz került, mint beosztott főmérnök. 1931 novemberétől a mátészalkai államépitészeti hivatal főnöke. Müködése alatt számos nagyszabásu közmunkákat végzett, amelyek sorában elsősorban felemlitendők a hosszuhetényi kőbánya beruházási munkálatai, valamint több közutnak modern burkolattal való átépitése.

VARGA GYULA, vármegyei számvevőségi tanácsos, számvevőségi főnök. Botpaládon született 1887-ben. Középiskoláit a szatmárnémeti ref. főgimnáziumban végezte. Két évig orvostanhallgató volt, s azután pályát változtatva, a kereskedelmi minisztérium mellé rendelt számvevőség szolgálatába lépett 1912-ben kineveztetett számtiszté, s ilyen minőségben helyeztetett át Temesvárra, ahol 1914-ben számellenőrré, majd 1919-ben számvizsgálóvá neveztetett ki, s ott szolgált 1920 áprilisáig, amikor az oláh megszállás miatt visszatérni kényszerült Budapestre, s ott a Székesfővárosi posta- és távirda igazgatóságnál teljesitett szolgálatot 1921 decemberéig. Innen pénzügyi számvizsgálóvá történt kinevezésével együtt járási számvevői megbizatást is kapván, a szatmármegyei Kölcse községbe helyeztetett, onnan a főszolgabirói kirendeltség megszünése folytán hasonló minőségben és megbizatással Fehérgyarmatra ment, ahonnan a járási számvevői

intézmény megszüntetése következtében berendeltetett Mátészalkára a vármegyei számvevőséghez, s itt 1927-ben számvevőségi tanácsossá lépett elő, 1929 januártól megbizatást nyert a főnöki teendők ellátására. Élénk részt vesz a megyei életben, tagja a törvényhatósági bizottságnak, s a nagykárolyi ref. egyhazmegyénél számvevőségi tag.

BUCHWEIN BÉLA, a vármegyei gazdasági felügyelőség vezetője. A hevesmegyei Domoszlón született 1867-ben. Középiskoláit, valamint a gazdasági akadémiát Kassán végezte. Pályáját mint uradalmi gazdatiszt Andrássy Gyula gróf mázdombori birtokán kezdte. Innen Degenfeld Lajos gróf sziráki uradalmába került mint uszttartó. A következő állomása Zilah, ahol a gazdasági felügyelőség kirendeltségének vezetője volt. Ugyanilyen minőségben müködött Pécsett és Debreccenben. 1925-ben lett a mátészalkai gazdasági felügyelőség vezetője. A megye társadalmi életében számottevő tevékenységet fejt ki. A világháboru alatt teljesitett értékes szolgalataiért a harmadosztályu polgári hadiérdemkeresztel tüntették ki.

csányi NOÉH FERENC dr., vármegyei aljegyző, főispáni titkár. Nagypeleskén 1904-ben született. Középiskoláit a szatmárnémeti református főgimnáziumban, jogi tanulmányait a debreceni egyetemen végezte. Doktorrá is Debrecenben avatták 1926-ban. Jogi- és államtudományi tudor. Pályáját ugyancsak 1926-ban Mátészalkán kezdte, vármegyei tiszteletbeli aljegyzőként. A vármegyei közigazgatási reform-törvénnyel létesitett vm. fogalmazói állást elsőnek töltötte be Szatmár vármegyénél. Ez a kinevezés több évi kifogástalan szolgálat elismerése volt és 1931 május havában történt. Néhány hónappal később — szeptemberben — vármegyei aljegyzővé egyhangulag megválasztották. 1929. év májusától előbb Péchy László, majd Péchy Szabolcs főispánok mellett teljesitett titkári teendőket. Társadalmi és kulturális téren értékes munkásságot fejt ki, a Kölcsey Irodalmi Társaság választmányi tagja. Külföldi tanulmányutat Ausztriában tett, főként Bécsben és Grácban időzött. Mint vármegyei aljegyző, a Vármegyei Hivatalos Lap felelős szerkesztője.

FESZTORY OTTÓ GÉZA, vármegyei népmüvelési titkár. A zemplénvármegyei Tolcsva községben született 1877-ben. Középiskoláit Nagykárolyban, a tanitóképzőt pedig Ungváron végezte. Gazdasági szaktanitói képesitését a békéscsabai földmives iskolánál szerezte meg. Pályáját, mint felekezeti tanitó Nyircsászáriban kezdette, majd Nyirvasváriba került, honnan 1904-ben a nagyecsedi áll. iskolához neveztetett ki tanitóvá, 1905-ben pedig a vetési több tanerős áll. iskolához igazgató-tanitóvá, ahol 1919. évi szept. 10-ig müködött, de mert az oláh hüségeskü letételét megtagadta, 1919. évi szeptember hó 23-án menekülnie kellett. Menekülése után több hónapi szenvedésteljes hányadatlás után 1920 julius havában az ujból szervezés alatt álló mátészalkai (Szatmárvármegyei) kir. tanfelügyelői hivatalhoz osztatott be szolgálattételre, majd 1923. év őszén a vármegyei népmüvelési bizottság titkári teendők teljesitésével és hivatalának vezetésével bizatott meg. Ebben a minőségben az elmult évek folyamán jelentős munkálkodást fejtett ki és a népmüvelés erőteljes izmosodása munkatevékenységének tudható be. A helyi lapban több érdekes közleményt adott le. Még a régi vármegyében

a szövetkezeti élet terén végzett igen eredményes munkát. Ebben az időben a Szatmári Gazda cimü lapnak rovatvezetője volt. A szövetkezeti téren kifejtett müködéseért felsőbb elismerésben részesült. A világháboruban a mozgósitás napjától a szomoru összeomlásig résztvett. Vetési müködése idején, mintegy 17 évig teljes hatáskörrel felruházott állami anyakönyvvezetőhelyettes volt és községének képviselőtestületi tagja.

gemsenbergi SCHÖNPFLUG BÉLA dr., vármegyei tisztifőorvos. Nagykárolyban született 1873-ban.

Középiskoláit szülővárosában és Szatmárnémetiben végezte. Ezután a budapesti orvosegyetem hallgatója lett, ahol 1895-ben orvossá avatták. Pályáját Budapesten kezdte, ahol az egyetem élet- és kórvegytani intézetben gyakornokoskodott. Ezután Nagykárolyban magánorvos, majd 1901-től 1911-ig városi tisztiorvos. Ekkor választották meg vármegyei tisztifőorvosnak. Azóta a mai napig is ebben a minőségben fejt ki rendkivül eredményes müködést. Schönpflug Béla dr. az Országos Orvosszövetség Szatmár- és Beregvármegyei fiókszövetségének elnöke. Széles tudásával, szeretetreméltó egyéniségével általános megbecsülést érdemelt ki. A világháboru alatt a nagykárolyi Vöröskereszt kórházban müködött.

doroghi és ortutói ORTUTAY GYULA, m. kir. kormányfőtanácsos, a Szatmárvármegyei Gazdasági Bank Rt. vezérigazgatója. A munka emberének is nevezhetnők, mert nincs olyan közgazdasági munkakör és nincs olyan társadalmi, jótékonysági vagy kulturális megmozdulás, amelynek élén, vagy az egyszerü, de lelkes közkatonák sorában ott ne találnánk Ortutay Gyulának jellegzetes profilját. Dolgos, munkaszerető ember csak valamint mint szolgálatonkivüli viszonybeli huszártőhadnagy a cs. és kir. 2-ik számu Lógyüjtőparancsnokságnak volt a parancsnoka. Mint bankigazgató, korábban az Aradi Polgári Takarékpénztár, később a Nagyváradi Agrár Takarékpénztár igazgatója volt. 1921-ben jött Szatmármegyébe, ahol a Szatmárvármegyei Gazdasági Bank részvénytársaságnak lett a vezérigazgatója. Az ő nagy pénzügyi koncepciójával széles látókörével, európai gondolkozásával és mindenek előtt kiváló szervezőképességével az intézetet nemcsak az egyesült vármegyék legnagyobb bankjává fejlesztette, hanem országos viszonylatban megteremtette az első, valóban keresztény bankintézetet. Ortutay Gyula a pénzügyek terén kifejtett munkálkodásán kivül rendkivül sokoldalu társadalmi tevékenységet is folytat. Harmincegy különböző társadalmi funkciók és a velejáró tisztségek mellett elnöke a nyomorenyhitő akciónak és a vármegyei Tüdőbeteggondozó Intézetnek. Mindkét intézmény élén bámulatos szivóssággal és lelkes odaadással fáradozik és ugyszólván kizárólag neki köszönhető, hogy ezek az intézmények feladatuk magaslatán állanak. XI-ik Pius pápa őszentsége 1925-ben a hitélet fejlesztése körüli érlásos lélek lehet. Ősrégi katholikus családból származik és magyar fajtájának minden kiválóságával tud lelkesedni nemes ideálokért és nemes eszmékért. Nem keresi és nem is kéri munkájáért a kitüntetéseket, ő csak dolgozni akar. Munkálkodik és alkot. Nemesveretü ideálja ennek a typusnak. Aradon született 1884-ben. Középiskoláit a kalocsai főgimnáziumban végezte, majd Kolozsváron jogot hallgatott, Közben Magyaróvárott a Gazdasági Akadémián is oklevelet nyert. A bankpályára érzett hajlamosságot. Mint banktisztviselő kezdte tehát pályáját több erdélyi bank és takarékpénztári intézetnél. Közben

demeiért a Nagy-Szent-Gergely rend lovagkeresztjével tüntette ki. A közgazdasági élet terén szerzett kiváló munkálkodásáért pedig vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó 1931 szeptemberében, amikor a Szatmárvármegyei Gazdasági Bank jubileumát ünnepelték, magyar királyi kormányfőtanácsossá nevezte ki.

TOMCSA ERNŐ dr., járási tisztiorvos. Géberjén községben született 1886-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1914-ben orvossá avatták. Mint párnapos orvos, a világháboru kitörésekor azonnal bevonult. Résztvett az orosz és az olasz frontharcokban. Vitéz és önfeláldozó szolgálataiért a Signum Laudisszal, a Koronás aranyérdemkereszttel, a vitézségi érem szalagján, tüntették ki és birtokosa a Károly csapatkeresztnek. Az összeomláskor mint tartalékos főorvos szerelt le. A világháboru után Budapesten a Bársony klinikán gyakornok, majd 1919-ben Fehérgyarmaton magánorvosi rendelőt nyitott. Még ugyanezen évben Mátészalkára ment át, ahol járási tisztiorvos. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. 1931-ben megkésetten bár, de háboru alatt teljesitett szolgálatainak elismeréséül, Horthy Miklós kormányzó legmagasabb dicséretben részesitette.

KINCSES ISTVÁN, református lelkész. Nagykárolyban született 1859-ben. Középiskoláit részben szülővárosában, részben Debrecenben végezte, mely utóbbi helyen folytatta teológiai tanulmányait is. Pályáját mint segédlelkész Gencsen kezdte, innen került Nagyváradra, Földesre, majd Nagykárolyba. 1892-ben hivták meg a mátészalkai református gyülekezet élére és azóta a mai napig is Mátészalkán müködik, mint református lelkész. Négy évtizedes papi müködésével osztatlan megbecsülést és szeretetet érdemelt ki. Munkálkodása során ugy az egyházközség, mint a politikai község fejlődésére és gyarapodására nagy hatást gyakorolt. Puritán gondolkozása követelőleg irta elő számára, hogy távoltartsa magát az intenziv nyilvános szerepléstől. A vármegye törvényhatósági bizottságának tagja.

SPIRY ELEK, görögkatholikus szervező lelkész. Turterebesen született 1867-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, teológiai tanulmányait Ungváron végezte. 1893-ban szentelték pappá. Pályáját Sátoraljaujhelyen kezdette, mint segédlelkész, később Lasztócon lett parochus. Ugyancsak, mint parochus müködött. Sajópálfalván. 1929-ben jött Mátészalkára, ahol a mai napig is mint szervező lelkész müködik. Ugy egyházi, mint társadalmi téren szamottevő eredményeket ért el. Lasztócon templomot és lelkészlakot, Sajópálfalván iskolát és tanitói lakot, valamint Mátészalkán lelkészlakot épittetett. Nevéhez füződik az első vidéki Hangya Szövetkezet megszervezése. Ugyanis Nagykázmér és Vidéke cimmel ő létesitette az első Hangyafiókot az országban.

TATÁR ANDOR dr., községi főjegyző. A szabolcsmegyei Büdszentmihály községben született 1900-ban. Középiskoláit Debrecenben és Nyiregyházán, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. 1925-ben a szegedi egyetemen államtudományi doktorátust szerzett. Közigazgatási pályáját zemplénmegyei Legyesbénye községben kezdte, majd Szerencsen lett

segédjegyző, később Kántorjánosiban aljegyző. Aránylag fiatalon, 1930 november 5-én választották meg Mátészalka nagyközség főjegyzőjének. Benne az a fiatal és munkaszerető ember került a fejlődő nagyközség élére, aki komoly tudásával és rátermettségével biztositani fogja az egyre nagyobb méretü községi munkakör megfelelő feldolgozását. Résztvesz a község társadalmi életében s a legtöbb egyesület választmányi, illetve rendes tagja. A világháboru utolsó esztendejében lett korköteles, amikoris katonai szolgálattételre bevonult.

SOÓS ZOLTÁN dr., orvos. Rimaszombaton született 1896-ban. Középiskoláit szülővárosában végezte, majd a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem orvoskarának hallgatója lett. 1921-ben avatták orvossá. Pályáját Budapesten kezdte, majd a prágai és debreceni klinikákon és kórházakban működött.

Hosszabb időt töltött a debreceni szülészeti klinikán, mint első tanársegéd. 1929. év szeptemberében telepedett le Mátészalkán és nyitott orvosi rendelőt. Mint kiváló szülész és nőgyógyász, általános megbecsülésnek örvend. Szakirodalmi téren jelentős munkálkodást folytat. »Szülészeti műtéttan« cimen könyve jelent meg, valmint számos értekezése látott napvilágot több orvosi szaklapban. A világháboruban résztvett, 1915 május tizenötödikén vonult be a 16-os honvéd gyalogezredhez, amelynek kötelékében megjárta az orosz harcteret. Kétszer sebesült. 1918 októberében mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kiváló magatartásáért a kisezüst vitézségi éremmel, a Vöröskereszt tisztijelvényével tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek, a Károly sebesülési éremnek két sávval és a Háborus emlékéremnek.

SARKADY NAGY ISTVÁN, közigazgatási jegyző. A szilágymegyei Krasznahorvát községben született 1889-ben. Középiskoláit Zilahon, a jegyzői tanfolyamot Marosvásárhelyen végezte. Közigazgatási pályáját 1912-ben Varsolcon kezdette, majd ugyanitt lett helyettes körjegyző. 1918 áprilisában Tasnádszántód körjegyzőjének választották meg. Egyesztendővel később a hűségeskü megtagadása miatt állását vesztette és menekülni kényszerült. Először Egyeken lett beosztott jegyző, majd 1922-ben Mátészalkára jött, ahol előbb helyettes közigazgatási jegyző, majd 1923 juniustól megválasztott közigazgatási jegyző. Ebben a minőségében müködik a mai napig is. Mátészalka társadalmi és kulturális életében élénk szerepet tölt be.

kisdobai DÉCSE KÁROLY, gazdasági jegyző. Kisnaményban született 1880-ban. Középiskoláit Máramarosszigeten végezte, majd Debrecenben a jegyzőtanfolyamon nyert oklevelet. Már 1899-ben mint közigazgatási gyakornok Szatmárcsekén működik ahonnan később Mikolára, majd Elekre távozik. 1904-ben a komorzáni körjegyzőség élére kerül, majd rövidesen Turterebes község főjegyzője lesz, honnan az oláh megszállás miatt menekül. 1923-ban választották meg Mátészalkán gazdasági jegyzőnek és ebben a minőségben működik a mai napig is. Mátészalka község tizesztendős fejlődésében tevékeny és eredményes munkával működött közre. A háboru alatt teljesitett buzgó szolgálatainak elismeréséül 1917-ben a

harmadosztályu polgári hadiérdemkereszttel tüntették ki. A község társadalmi életének közmegbecsülésben álló tagja.

CSISZÁR JÓZSEF adóügyi jegyző. Mármarosszigeten született 1881-ben. Középiskoláit, valamint a jegyzői tanfolyamot szülővárosában végezte el. Jegyzői oklevelének megszerzése után önkéntességi évét szolgálta le. Pályáját szülővárosában, a városnál, mint közigazgatási gyakornok kezdte. Innen került Beregleányfalvára.

majd Viskre, később Nagyecsedre, amely helyeken mint segédjegyző működött. Ezután ismét Beregleányfalvára került aljegyzői minőségben. További állomáshelye Mátészalka, ahol a főszolgabirói hivatalban, mint adóügyi előadó teljesitett szolgálatot. 1911-ben Olcsván körjegyzővé választották. 1921-től a mai napig Mátészalka adóügyi jegyzője. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében s nagy része van a nagyközség utolsó tizesztendős fejlődésében. Ugy Olcsván, mint Mátészalkán a református egyházközség presbitere.

CSIZMADIA FERENC, községi főbiró. Mátészalkán született, 1880-ban. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. Később egyedül vezette a gazdaság ügyeit. 1926-ban a községi képviselőtestület tagja lett, majd egyévvel később községi főbiróvá választották meg. 1930-tól a vármegye törvényhatósági bizottságában is helyet foglal. Rendkivül élénk szerepet visz a község életében és annak fejlődésében számottevő érdemei vannak. A református egyházközség presbitere, valamint az OKH helyi fiókjának és a Hangya Fogyasztási Szövetkezet helyi fiókjának igazgatósági tagja. A világháboru alatt a mozgósitás napjától 1918 áprilisáig katonai szolgálatot teljesitett.

sepsiszentiványi SZENT-IVÁNYI GYULA dr., m. kir. járásbiró. Sepsiszentgyörgyön született 1890-ben. Középiskoláit részben szülővárosában, részben Kézdivásárhelyen, egyetemi tanulmányait pedig Kolozsváron végezte. Birói vizsgát 1929-ben Budapesten tett. Kolozsvári tartózkodása alatt elvégezte a kereskedelmi akadémiát. Pályáját mint joggyakornok Nagyszebenben kezdte. Itt érte a világháboru kitörése, amikoris katonai szolgálatra bevonult. A háboru során egyizben felmentették, azonban később ismét bevonult. 1921-ben, végleges leszerelése után tért vissza a polgári foglalkozásához és mint törvényszéki jegyző Szombathelyen, majd ugyanott, mint titkár működött 1931-ig. Ekkor nevezték ki Mátészalkára járásbirónak.

FÁBIÁN SÁNDOR dr., a »Szatmár és Bereg« cimü vármegyei politikai hetilap felelős szerkesztője. Nagykárolyban született 1900-ban. Középiskoláit szülővárosában végezte. 1918-ban lett korköteles, amikor is a 12-es honvéd gyalogezredhez katonai szolgálatra bevonult. Kiképeztetésének ideje alatt kitört a forradalom s igy visszatért Nagykárolyba, ahol néhány hónap mulva már erőteljesen résztvett a keresztényszocialista szervezkedésben. Agitált, egyesületekben lelkesitett de a megindult mozgalmat előbb a szociáldemokrata nyomás akadályozta, majd a kommunizmus tette lehetetlenné. Az egyhónapos vörösuralmat felváltó oláh megszállás idején tevékenysége kulturális mozgalmakra összpontosult.

Mint a »Szatmármegyei Közlöny« segédszerkesztője, rendkivül tüzesen cikkezett magyar irodalmi, népmivelési, nemzetnevelési, oktatásügyi, szinházi és egyéb kulturpolitikai kérdésekben. Izzó és lelkesen hazafias irásaiért ugy saját magának, mint a lapnak, állandó összetüzései voltak az oláh cenzurával. Helyzete egyre tarthatatlanabbá vált s ezért 1920 októberében Budapestre repatriált. Itt 1921 májusában a Magyar Távirati Iroda sajtóhirszolgálati szervezet kötelékébe lépett. Közben a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen jogot hallgatott s 1923 juniusában államtudományi doktorátust tett. Mátészalkán 1921 január 1-én vette át a »Szatmár és Bereg« politikai hetilap szerkesztését, ugyanakkor a »Szatmár és Bereg« nyomdai és lapkiadó rtnak ügyvezető igazgatója és a Magyar Távirati Iroda kirendeltségének vezetője lett. A legtöbb helyi egyesületnek vezetőségi tagja, a Kölcsey Irodalmi és Közmüvelődési Egyesületnek főtitkára. Résztvesz minden közérdekü mozgalomban. Mint ujságirót, politikai rutin, biztos felkészültség, széles látókör és alapos tudás jellemzi. Irásai irodalmi szinvonalon mozognak.

JOCK JÁNOS, hirlapiró, a »Szatmár és Bereg« munkatársa. Az aradmegyei Máriaradnán született 1900-ban. Katonai nevelésben és kiképzésben részesült. 1915-ben a kismartoni cs. és kir. főreálnak, 1916-tól—1918-ig a kassai gyalogsági hadapródiskolának növendéke volt. A forradalmi hónapokban beállt a székely hadosztályba és mint géppuskás szakaszparancsnok a kommunizmus kitöréséig résztvett a hadosztály harcaiban. Ezek során kétszer megsebesült. Később a Ludovika Akadémiára ment és mint annak tagja, tevékeny részt vett az 1919 évi junius 24-iki ellenforradalomban. A katonaság kötelékéből 1925 április havában kilépett. Miután már korábban is előszeretettel foglalkozott irói studiumokkal, az ujságirói pályára lépett. Jelenleg a »Szatmár és Bereg« politikai hetilap munkatársa.

császári KOMORÓCZY JENŐ, ny. községi főjegyző, a Közép-Nyirviz, Belviz Levezető Társulat igazgatója. A Komoróczy-család a XIII. századból származik és császári előnevüket a XV-ik század második felében kapták Mátyás királytól. Komoróczy Jenő 1853-ban született Kántorjánosiban. Középiskoláit Budapesten végezte, majd jegyzői vizsgát Nagykárolyban tett. Pályáját Mátészalkán kezdte, innen Kántorjánosiba került, majd 1878 februárjában választották meg Győrteleken körjegyzőnek. Negyven esztendőn keresztül intézte községeinek ügyeit. 1919-ben vonult nyugalomba, ettől az időtől máig a Nyirviz Társulat igazgatója. Hosszu jegyzői pályája alatt, érdemekben gazdag működést fejtett ki. Alkotásai nemcsak községeire terjedtek ki, hanem felkarolták mindazokat a társadalmi és kulturális mozgalmakat, amelyeknek ügyeivel foglalkozott. A vármegye törvényhatóságának ötven éven keresztül, 1929-ig tagja volt. A győrteleki református egyházközség gondnoka volt. Hosszu időn át alelnöke volt az Országos Jegyzői Egyesületnek, amelynek nyugalomba vonulása óta tiszteletbeli elnöke. Nevéhez füződik az Országos Jegyzői Árvaház megalakulása, amelynek a mai napig is igazgatósági tagja. A Vármegyei Gazdasági Bank felügyelőbizottságának tagja. 1903-ban fényes külsőségek között ünnepelte a megye társadalma huszonötéves jegyzői jubileuma alkalmából. Komoróczy Jenő puritánságára vall, hogy a

későbbi időkben, különösen a mai viszonyokban, minden ünnepeltetéstől és kitüntetéstől ridegen elzárkózott. Személyét megyeszerte nagy tisztelet és benső szeretet veszi körül.

MAYER ÁRON dr. orvos, fogorvos. Csengerben született 1890-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben a kir. katonai főgimnáziumban végezte, majd a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem orvoskarának hallgatója lett. 1923-ban avatták orvossá. Pályáját a nógrádmegyei Nagyoroszi községben kezdte, ahol 1925-ig müködött. Ekkor a fogorvosi ismeretek elsajátitása miatt Budapestre jött, ahol a Charité poliklinikán dolgozott. 1926 szeptemberében Mátészalkán telepedett le, ahol azóta is mint fogorvos müködik. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz és az olasz harctereken. Még közvetlenül a háboru első hónapjában négy napig orosz fogságban volt. Kiváló magatartásáért kétszer a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus emlékéremnek. Az összeomláskor mint tartalékos egészségügyi hadnagy szerelt le.

VIRÁGH ZOLTÁN dr., a mátészalkai Tüdőbeteg-gondozó Intézet vezető főorvosa. Kisvárdán született 1905-ben. Középiskoláit szülővárosában, egyetemi tanulmányait Debrecenben végezte, ahol 1931 juniusában avatták orvossá. Még orvostanhallgató korában, 1927-ben a debreceni Auguszta szanatóriumban dr. Geszti József oldalán gyakornokoskodott. Hosszabb tanulmányutat tett Ausztriában, Svájcban, Németországban, Olaszországban és Franciaországban. Tanulmányutjai után az Auguszta szanatóriumban folytatta müködését. Kiváló tüdőspecialista, dacára fiatalságának, a mátészalkai Tüdőbeteggondozó Intézet élére állitották. Egyetemi hallgató korában résztvett a Bajtársi Egyesületek mozgalmaiban.

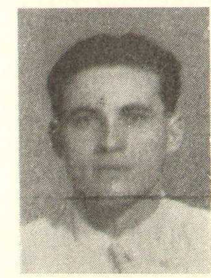

VARJAS LAJOS dr., ügyvéd. Tunyogon született 1878-ban. Középiskoláit és jogi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1905-ben doktorrá avatták. Pályáját 1907-ben Erdődön kezdte, ahol ügyvédi irodát nyitott. Itt müködött 1909-ig, amikor is irodáját Mátészalkára helyezte át. Azóta itt müködik és kiváló jogi tudásával méltó helyet érdemelt ki a jogász társadalomban. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. A Mátészalkai Közgazdasági Bank felügyelőbizottságának tagja. A világháboru alatt katonai szolgálatot teljesitett. Mint hadapródjelöltőrmester szerelt le az összeomláskor.

veszprémi FEJESS KÁLMÁN dr., m. kir. tanfelügyelő. A somogymegyei Csurgón született, 1884-ben. Középiskoláit szülőhelyén végezte, majd Kecskeméten jogot hallgatott. Az államtudományi doktorátust Budapesten szerezte meg. Pályáját mint segédtanfelügyelő Nagybecskereken kezdte, majd hasonló minőségben müködött Zalaegerszegen és Budapesten. 1927-ben nevezték ki Szatmár- és Beregmegye tanfelügyelőjének. Azóta a mai napig is itt müködik és kiváló szervezőképességével, tudásával és rátermettségével magas szinvonalra fejlesztette a megyei elemi iskolákat. A világháboru alatt katonai szolgálatot teljesitett. 1914 októberétől vett részt a nagy háboruban, kint járt a szerb és orosz harctereken. Utóbbin 1916 juniusában hadifog-

ságba került, ahonnan 1918 áprilisában szabadult. Mint népfelkelő zászlós szerelt le. Egyszer sebesült, birtokosa a kis ezüst vitézségi éremnek és a Károly csapatkeresztnek. Hadosztály parancsnoki elismerésben is részesült.

ARANYI KÁLMÁN, a községi elemi iskola igazgatója. Debrecenben született 1886-ban. Ugy középiskoláit, mint a tanitóképzőt, szülővárosában végezte. Pályáját a szabolcsmegyei Piricse községben kezdte, majd Bakonszegen tanitóskodott. 1913-ban igazgatói minőségben került Mátészalkára, ahol a mai napig is sokoldalu és kiváló pedagógiai működést fejt ki. 1921-től az iparostanonciskolának is igazgatója. Ugy egyházi, mint társadalmi téren, komoly szerepet tölt be, a református egyházközség presbitere, valamint a Szatmár és Bereg Általános Tanitói Egyesület jegyzője. A világháboruban részt vett, a mozgósitás napján bevonult. Kint volt az orosz és a szerb harctereken. 1914 novemberében orosz hadifogságba került, ahonnan 1920 augusztusában szabadult és jött haza.

BERTHOK BÉLA, róm. kath. elemi iskolai igazgató-kántortanitó. Erdődön született 1883-ban. A család mindkét nembeli valamennyi utódainak és örökösüknek nemességét III. Ferdinánd király adományozta. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját a beregmegyei Ujtövisfalván kezdte 1904-ben. 1907-ben jött Mátészalkára, hol a mai napig is kiváló pedagógiai működést fejt ki. 1927-ben lett a r. kath. iskola igazgatója.

Élénk társadalmi szerepet tölt be. A magyarországi Tanitóegyesület Országos Szövetsége igazgató tanácsának rendes tagja, a Vármegyei Tanitóegyesület pénztárosa, az Egyházmegyei Tanitóegyesület jegyzője és Fegyelmi Tanácsának tagja, az Országos Kántorszövetség választmányi tagja, Hitelszövetkezeti könyvelő, a »Hangya« szövetkezet alapitója és igazgatósági tagja. Mint a »Róm. Kath. Dalkör megalapitója és karnagya, a zenei élet terén is eredményes munkálkodást fejt ki. Az Országos Magyar Dalosszövetség verseny és ünneprendező bizottságának tagja, XXI-ik kerületének választmányi tagja és helyi kerületének elnöke.

WEISZ MIKSA izr. elemi iskolai igazgató. A borsodmegyei Mezőnyék községben született 1898-ban. Középiskoláit Nagyváradon, a tanitóképzőt Budapesten végezte. Pályáját Monoron kezdte, majd 1922-től Mátészalkán tanit és egyuttal az izraelita iskola igazgatását is intézi. Tanitói működése mellett jelentős szakirodalmi működést fejt ki, ugy a helybeli, mint a felekezeti tanitói lapokban. A világháboru utolsó két esztendejében katonai szolgálatot teljesitett.

KALYDY JENŐ református iskolai igazgató. Csaholcon született 1890-ben. Középiskoláit Munkácson és Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Selmecbányán végezte. Pályáját 1912-ben Géberjénben kezdte, majd később a borsodmegyei Noszvaj községben tanitott. 1923-ban jött Mátészalkára, ahol azóta is, a mai napig, fejt ki oktató tevékenységet. 1931 juliusában lett a református iskola igazgatója.

Ugy az iparostanonciskolában, mint a gazdasági ismétlőiskolában is tanit. A református Tanitóegyesület választmányi tagja és az Általános Tanitóegyesület jegyzője. A világháboru alatt katonai szolgálatot teljesitett.

KÁDÁR ELEK, református iskolai tanitó, községi gazdasági továbbképző iskolai igazgató. Egri községben született 1891-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1911-ben Kisszekeresen kezdte, majd 1922-től Mátészalkán működik. Hosszabb idő óta az iparostanonciskolában a rajzot tanitja. A világháboruban résztvett kint volt az orosz fronton, ahol még 1914 szeptemberében fogságba esett. A fogságból 1920-ban szabadult, amikoris leszerelt. Szibériában a fogolytábor ujságjának munkatársa volt. Ugyancsak a fogolytáborban analfabéta és továbbképző tanfolyamot vezetett és a magyar mükedvelő szintársulatnak tagja volt. Több fogoly társával az irkutski fogolytábor analfabéta tanfolyamának hallgatói részére litografált olvasókönyvet szerkesztett. A fogolytábor protestáns egyházának egyik szervezője és vezetője volt.

BORBÁS JÁNOS református tanitó. Panyolán született 1895-ben. A felsőnépiskolát Halmiban, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1919-ben Mátészalkán kezdte, ahol a mai napig is jelentős pedagógiai tevékenységet fejt ki. A református énekkart megszervezte és annak vezetője. Az Általános Tanitóegyesület mátészalkai járási körének pénztárosa. A népmüvelés terén szintén eredményesen munkálkodik. A világháboruban résztvett, 1915 májusában bevonult. Kint volt az orosz, oláh, olasz és francia harctereken. Kiváló magatartásáért a bronz Signum Laudisszal a kardokkal és a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. 1918 decemberében mint tartalékos hadnagy leszerelt.

RÁTZ RÓZA, áll. óvónő. Székelykereszturon született. Egyenes leszármazottja a Rátz és Matskássy — hajduböszörményi Fazekas és lófőszékely Fodor családoknak. Székelyudvarhelyen végezte a felsőleányiskolát, majd a hódmezővásárhelyi óvónőképzőben nyert oklevelet. Pályáját Székelykereszturon kezdte 1908-ban. Itt működött 1921-ig, mikoris az oláh megszállás miatt a csanádmegyei Református kovácsházára került, ahol 1927-ig tartózkodott. Ettől az időtől a mai napig Mátészalkán tölti be óvónői munkakörét. A háboru ideje alatt Székelykereszturon elemi iskolánál tanitott. Református kovácsházán iskolánál, majd óvódánál működött. Székelykereszturon a jótékonysági egyesületek közremüködő tagja volt. Mátészalkán a Lorántffy Zsuzsánna Nőegylet alelnöke.

Testvére, RÁTZ LAJOS 26 éves korában Mátészalka határában, mint a székelyhadosztály hadnagya, az olához ellen folytatott harcokban hősi halált halt 1919 husvét napján. Rátz Lajos a világháborut a marosvásárhelyi 22-es honv. gy. ezr. kötelékében kezdettől az összeomlásig végigszolgálta, háromszor sebesült és négy vitézségi kitüntetés birtokosa volt. Rátz Róza másik testvére Rátz Já-

nos 82-es hadnagy, az olasz fronton a tizedik isonzói csatában szintén a hazáért áldozta fel életét.

SZABÓ ENDRE dr., m. kir. pénzügyi fogalmazó. A megszállt területi Dobra községben született 1895-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, az 1921. évben elvégezte a Keleti Kereskedelmi Akadémiát, majd 1922-ben Budapesten államtudományi doktorátust szerzett. Pályáját belügyminisztérium számvevőségénél, mint díjnok kezdte, majd rövidesen számtiszt lett. Innen kinevezték a nyiregyházai pénzügyigazgatósághoz pénzügyi fogalmazónak. Hasonló minőségben 1925 májusában Mátészalkára helyezték a m. kir. adóhivatalba. A világháboruban résztvett, 1915 május tizenötödikén vonult be. Kint volt az orosz, oláh és olasz harctereken. Utóbbin 1918 juniusában fogságba esett, ahonnan 1919 novemberében szabadult és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kitüntetései a kisezüst vitézségi érem és a Károly csapatkereszt. Hadifogságból való hazatérése után egy esztendőt a Nemzeti Hadseregben szolgált.

TÓTH BÉLA, Máv. osztálymérnökségi mérnök. Rozsnyón született 1900-ban. Középiskoláit Sátoraljaujhelyen végezte, majd a budapesti József Műegyetemen nyert mérnöki diplomát. Pályáját 1923-ban Nyiregyházán kezdte, majd egyesztendővel később a mátészalkai Máv. osztálymérnökség mérnöke lett. Tagja a Magyar Mérnökök Nemzeti Szövetségének. Alapos tudásával és szorgalmával feletteseinek teljes elismerését birja.

lemhényi BURDE ELEK, a forgalmi adóhivatal főnöke. Az alsófejérmegyei Marosnagylak községben született 1873-ban. Középiskoláit Nagyenyeden végezte. 1890-ben mint gyakornok lépett az Államvasutak szolgálatába. Harmincháromévi szolgálat után, mint segédtiszt nyugalomba ment. Ezután kétesztendőn keresztül az egri érseki kőszénbányánál szállítási üzemvezető volt, majd 1925 februárjában Mátészalkára jött, ahol azóta is a forgalmi adóhivatal főnöke. Komoly tagja a község társadalmának. A római katholikus egyházközség tanácsosa és számvizsgálója, valamint a Mentőegyesület számvizsgálója és a Mátészalkai Tüzoltó Sportegyesület pénztárosa.

SENKÁLSZKY MIHÁLY, forgalmi adóhivatali ellenőr. Nagybányán született 1875-ben. Középiskoláit szülővárosában végezte, majd ugyanott lépett a városi adóhivatal szolgálatába. Itt működött az oláh megszállásig, amikoris a hűségeskütt megtagadván, állását elvesztette. 1924 juliusáig még Nagybányán tartózkodott, azonban egyre több összetüzése támadt a hatóságokkal, miért is menekülni kényszerült. Családjával együtt jött át Mátészalkára, azonban vagyonának kilenctized részét ott vesztette. Mátészalkán a forgalmi adóhivatal ellenőre lett, ebben a minőségben működik a mai napig is. Nagybányán élénk szerepet vitt ugy a társadalmi, mint a politikai életben. Jegyzője volt a 48-as Függetlenségi pártnak.

mocsolyai VERESS ISTVÁN földbirtokos. 1875-ben Mátészalkán született. Iskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd 180 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. A megye életében mindenkor jelentős szerepet vitt. Ugy a vármegye törvényhatósági bizottságának, mint a községi képviselőtestületnek tagja. A világháboruban a mozgósítás napjától résztvett. 22 hónapot töltött az orosz harctéren. A Veress család 1475-ben nyerte nemességét, amelyet Szolnok-Doboka vármegyében, 1872-ben Szatmár vármegyében is kihirdettek.

WEISZ MIKLÓS, földbirtokos. Mátészalkán született 1885-ben. Középiskoláit és a felsőkereskedelmit Budapesten végezte. Tanulmányainak elvégzése után hazajött és 600 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. Ugy a megye, mint Mátészalka gazdasági életében jelentékeny helyet tölt be. 1929-ben a vármegye törvényhatósági bizottságának lett a tagja. A Mátészalkai Takarékpénztár igazgatósági tagja. Nagy mangalica sertéstenyészete és hizlaldája van.

NÉMA MIHÁLY, gazdálkodó, a mátészalkai Gazdakör elnöke. 1883-ban született Mátészalkán. Iskoláinak elvégzése után 50 holdas családi birtokán kezdett gazdálkodni. Kora ifjuságától kezdve élénk szerepet vitt a gazdamozgalmakban. 1927-től a mátészalkai Gazdakör elnöke. Mint a református egyházközség presbitere, a vármegye törvényhatósági bizottságának, a községi képviselőtestületnek a hitelszövetkezet igazgatóságának és a Hangya felügyelőbizottságának tagja, általános közmegbecsülésnek örvend. A világháboruban résztvett 42 hónapot töltött az orosz és a román frontokon. 1919-től 1925-ig a mátészalkai nemesi birtokosság elnöke volt és a mai napig is tanácstagja.

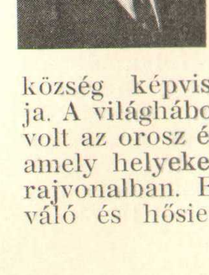

becskeházi BECSKE SÁNDOR, ny. járásbirósági irodafőtiszt. A biharmegyei Nagylétán született 1884-ben. Középiskoláit Nyiregyházán végezte, majd 1900-ban Mátészalkán lett járásbirósági díjnok. Közben Nagybányán is rövidebb ideig teljesitett szolgálatot, majd ismét Mátészalkán működött, ahol 1924 áprilisában nyugdijba ment. A mátészalkai Vadásztársaság tagja. A világháboruban 1915 februárjától résztvett. Kint volt az orosz harctéren, ahol 1915 májusában fogságba esett. 1918 márciusában jött haza, majd a forradalom napján leszerelt. Hadirokkant. Tagja az Országos Frontharcos Szövetségnek és a Nemzetvédelmi Egyesületnek.

vitéz BORSZÉKY ISTVÁN földbirtokos, ny. járásbirósági tisztviselő. Szinérváralján született 1892-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd szülőhelyén a járásbiróságnál kezdte tisztviselői pályáját. További állomásai Eger és Mátészalka. 1924 januárjában vonult nyugalomba, azóta saját birtokán gazdálkodik. A község képviselőtestületének tagja. A világháboruban résztvett. Kint volt az orosz és az olasz frontokon, amely helyeken 21 hónapot töltött rajvonalban. Egyszer sebesült. Kiváló és hősies magatartásáért a

nagyezüst és kisezüst vitézségi érmekkel tüntették ki. Az összeomlás után a nemzeti hadsereg kötelékében szolgált és véglegesen 1920 májusában leszerelt. A világháboru alatt tanusitott hősi erényeiért Horthy Miklós kormányzó 1924-ben vitézzé avatta. Ugyancsak a kormányzó a gazdálkodás terén kifejtett szakszerü munkálkodásáért a magyar bronz érdeméremmel tüntette ki.

SPETT GYULA, m. kir. postamester. Debrecenben született 1881-ben. Középiskoláit Selmecbányán, Kassán, Eperjesen és Iglón végezte. Pályáját 1902-ben Nagyváradon, a posta szolgálatában kezdte. További állomáshelyei Érmihályfalva, Berettyóujfalu. 1921-ben lett a mátészalkai postahivatal vezetője. Azóta itt müködik. Élénk társadalmi szerepet visz, a római katholikus egyházközség tanácsosa, valamint a Postamesteri Egyesület választmányi tagja. A világháboru alatt mint távirász a cs. és kir. haditengerészetnél teljesitett szolgálatot Pólában és Bécsben.

SZUNYOG JÓZSEF, étterem és szállodatulajdonos. Mátészalkán született 1875. évben. Kora ifjuságában önállósitotta magát, előbb füszerüzlete volt, majd a régi vasuti állomással szemben szállodát nyitott. 1910-ben az uj vasuti állomás létesitésével egyidőben épitette fel mai éttermét és szállodáját, melyet az idők folyamán, a modern kor igényeinek megfelelő kényelemmel, u. m. vizvezeték, autógarage stb. látta el. Kerthelyiségében a sportkedvelők részére tenniszpálya áll rendelkezésre, ugy hogy összberendezéseivel teljes városi nivóra emelte szállodáját. 1915 áprilisában, 40 éves korában vonult be katonának és 3 évig Boszniában teljesitett katonai szolgálatot. 1918-ban, a harctérről hazajövet lakását, éttermét és szállodáját mindenből kifosztva és megsemmisitve találta. Alig hogy a forradalom pusztitásait az akkori nehéz időkben, ugy ahogy pótolni tudta, 1919 márciusában bevonuló oláhok ujból mindenéből kifosztották. Élénk szerepet visz a város társadalmi életében. Tagja a községi elöljáróság képviselőtestületének és egyházi elöljáróságának vezetésében is jelentős szerepet tölt be.

ÖKRÖS MIHÁLY vármegyei utbiztos. A biharmegyei Árpád községben született 1889-ben. Iskoláinak elvégzése után Mátészalkán müszaki vizsgát tett, majd 1923-ban lépett a vármegye szolgálatába, mint utbiztos. Szorgalmával és hozzáértésével mintaszerüen tölti be munkakörét. A világháboru alatt a csendőrség kötelékébe beosztva teljesitett szolgálatot. 1923-ban szerelt le.

id. CSIZMADIA MIHÁLY, gazdálkodó, községi h. pénztáros. Mátészalkán született 1892-ben. Iskoláinak elvégzése után 20 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. 1927 évben községi közgyám lett és ebben a minőségében müködött 1930 juliusáig, amikoris községi h. pénztáros lett. Élénk szerepet visz a gazdasági életben. Résztvett az OKH ujjászervezésében, amelynek ma is pénztárnoka, a Gazdakör választmányi tagja. 1919-től 1925-ig a közbirtokosság jegyzője volt, melynek ma is tanácstagja.

BRAUN SÁNDOR, államilag vizsgázott fogász. Mármarosszigeten született 1878-ban. Középiskoláit szülővárosában végezte, majd Berlinben a fogászatot tanulta ki. 1898-ban kezdte pályáját Mármarosszigeten, majd 1908-ban önálló fogmütermet nyitott Szatmáron, majd a háboru befejezése után 1918-ban Mátészalkán. Azóta a mai napig itt müködik. Az izraelita iskolaszéknek tizéve tagja. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz harctéren, előbb mint frontharcos, majd 1915 októberétől mint fogász. Egyszer sebesült. Mint tartalékos őrmester 1918 novemberében leszerelt. Kiváló magatartásáért a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek, a sebesülési és a kardokkal diszitett Háborus Emlékéremnek. A »Move Országos Frontharcos Szövetségnek tagja.

SLAJFER MIHÁLY, képesitett ács és kőmivesmester. Mátészalkán született 1892-ben. Iskoláinak elvégzése után ács és kőmivesmesteri szakvizsgát Debrecenben tett. 1920-ban telepedett le Mátészalkán, ahol azóta, mint önálló ács és kőmivesmester müködik. Éleük szerepet visz a megyei iparosság életében. A Mátészalkai Ipartestületnek számvizsgálóbizotsági tagja. A világháboruban résztvett, 1915 augusztusában vonult be. Kint volt az orosz és az olasz harctereken. 1916 augusztusában orosz fogságba került, ahonnan 1918 nyarán szabadult, majd ugyanezen év novemberében leszerelt.

SÜTŐ FERENCZ, Máv. pályafelvigyázó. Nyiregyházán született 1889-ben. Iskoláit Munkácson végezte, majd vasuti vizsgát tett Debrecenben. Pályáját a Máv. szolgálatában 1906-ban, Munkácson kezdte. További állomáshelyei: Debrecen, Volocz, Kisszolyva, Vásárosnamény. 1917-től Mátészalkán müködik. A világháboru alatt hadszintéri vonalon tett szolgálatot. Pontos és megbizható jó vasutas.

ZEKE LAJOS, ny. csendőralhadnagy. Egyik legrégibb magyar nemesi családból származik, az 1200-as évekből történt feljegyzés szerint őseinek családi neve előbb Kossa, majd Zeke. Zeke Lajos a biharmegyei Berekböszörményben született 1868-ban 4 polgári iskoláját Békésgyulán végezte, a volt cs. és kir. 16. huszárezredben szolgált, 3 év után, mint tizedes 1892-ben a budapesti csendőrkerület aradi szárnyához lépett át a csendőrséghez. Csendőrségi szolgálati ideje alatt Békésgyulán, Orosházán, Gyomán, Kiskunhalason, Lajosmizsén, Hevesen, Fehérgyarmaton, Nagykárolyban s végül Mátészalkán teljesitett közbiztonsági szolgálatot. Csendőr altiszti tanfolyamot 1896-ban Budapesten végezte. 1896-ban őrsvezető, 1908-ban őrmester, 1910-ben járásőrmester 1920-ban tiszthelyettes és 1927-ben csendőralhadnagynak neveztetett ki. Mint csendőr mindenkor kiválóan ugy feletteseinek mint a polgári hatóságoknak teljes megelégedésére töltötte be munkakörét. A világháboruban, a mozgósitás napjától mint lovas táboricsendőr az orosz harctéren

vett részt, hol az ellenség előtt tanusitott kiváló magatartásáért és szolgálat teljesitéséért a Koronás ezüst érdemkereszttel a vitézségi érem szalagján tüntették ki. Csendőrségi szolgálati ideje alatt 3 izben nyilvános és 3 izben okirati megdicsérésben részesült. 1917. év február végével az orosz harctérről közbiztonsági szolgálatra vezényelték vissza. 1929 julius 1-én, azaz 36 és fél évet meghaladó csendőrségi szolgálata után vonult nyugalomba.

Nagyecsed.

A hires ecsedi láp mellett fekszik. Feljegyzések szerint ősidők óta települési hely volt, melynek határában kő- és bronzkori leletek sürün kerültek napvilágra. Már a XIII.-ik század elejéről vanak róla feljegyzések, amelyekben Euched néven szerepel. A következő században már Echednek irják. 1353-ban I. Károly a Gut-Keled nemzetségbeli András fiainak adományozta a községet és megengedte, hogy az ecsedi réteken várat épithessenek. Ebből a láp egyik szigetén épült vizivárból lett a későbbi ecsedi vár. A Gut-Keled nemzetségből származó Báthoryak

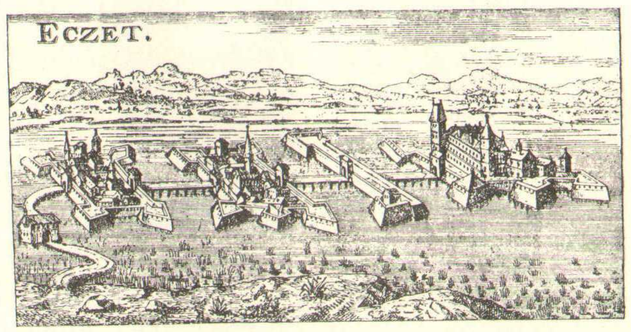

Ecsed városa a XVIII- században

több századon át voltak urai ugy a várnak, mint a községnek. A vár egyike volt a megye legerősebbjeinek és mindig nagy szerepet vitt az erdélyi fejedelmek és a magyar királyok közötti harcokban. A XVI.-ik század első felében a vár Szapolyainak a tulajdonában volt. 1621-ben Bethlen Gábor Szent István koronáját Ecsedre vitette és itt a várban őriztette. A Báthory család kihalása után a község és a vár királyi fiskus lett. Az ecsedi uradalom ebben az időben hatalmas méretü volt. Határai a szomszéd megyékbe is elnyulottak. A linzi béke a várat a Rákócziak kezére juttatta. I. Rákóczi György a várat megerősitette, azonban nem sokáig volt Nagyecsed a Rákócziak kezén, mert az 1664-es békekötéskor a várat Lipót király kapta. 1701-ben, amikor II. Rákóczi Ferenc a szabadságharcot meginditotta, a németek a várat lerombolták, bár 1705-ben a kurucok azt ismét megerősitették, azonban a szabadságharc letörése után a várat levegőbe röpitették. Később gróf Károlyi Sándor kapta az egész ecsedi uradalmat, amelynek mai birtokosa özv. báró Piret Lajosné szül. Károlyi Georgina grófnő. Nagyecsed nevéhez füződik a hires százéves per, amelyben az ecsediek a birtokot kurucos

Református templom.

dacossággal maguknak vindikálták a Károlyiakkal szemben. Maga a község a láp szélén épült fel és mindig sürün lakott helység volt. Nagyecsed határában volt valamikor Sárvár, amelynek létezéséről már Anonymus feljegyzései is tanuskodnak. Az ásatások bizonyitották, hogy

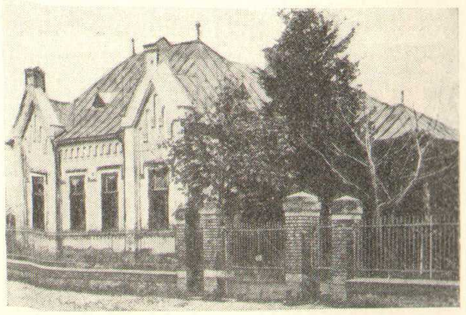

Református lelkészlak.

Sárvár már a honfoglalás előtt lakott hely volt és minden bizonnyal Nagyecsed települése belőle indult ki. A község ujkori fejlődését elsősorban az ecsedi lápnak 1898-ban végrehajtott lecsapolása inditotta meg. Ma a községnek 6628 a lélekszáma és tulnyomó részben (80%-ban) reformátusok lakják. Foglalkozásuk az őstermelés, valamint elenyésző kis számu ipara és kereskedelme van. Az OFB akció során 1000 holdat parcelláztak fel a nincstelenek között, valamint 360 házhelyet osztottak ki. A házhelyekből mai napig 240 beépült. A már

korábbi emeletes nagy állami iskolát ujabb emelettel toldották meg, valamint ujabban két kültelki, három-három tantermes és tanitói lakásos iskola épült. Az utolsó tiz év alkotásai között szerepelnek a községi orvosi lakás felépitése, a tüzoltószertár létesitése, négykilométeres gya-

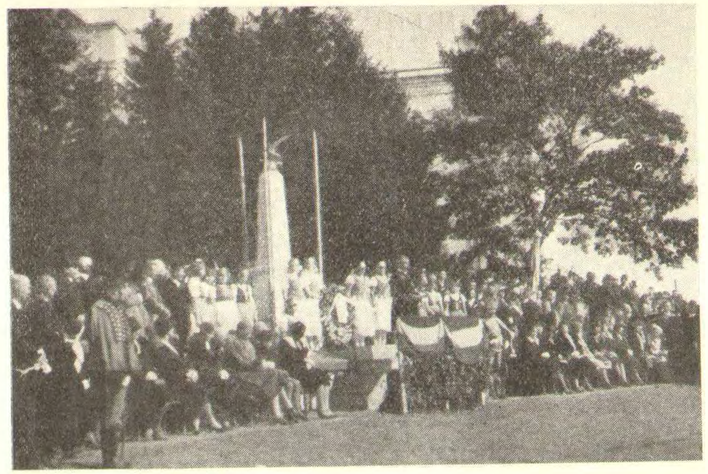

A Rákóczi emlékmü felavatása.

logjárda épitése, a pályaudvar területének kibővitése és 120.000 pengős költséggel való kikövezése. Nagy jelentőséggel birt a község életére az Ecsedi Láp Társulat villamos centráléjának 1928-ban történt felépitése, amely idő óta az üzem két járás ugyszólván valamennyi községe számára villamosáramot szolgáltat. Számos kulturintézménye müködik kiváló sikerrel. A törvényhatóság által már korábban tervbevett és elkészitett II. Rákóczi Ferenc emlékművet 1930 októberében leplezték le országos ünnepség keretében, amelyen Horthy Miklós kormányzó és neje is résztvett.

bogáti BÁTHORY GYÖRGY főjegyző, Nagyecsed. Mátészalkán született 1884-ben. Középiskoláit Debrecenben, Nyiregyházán és Késmárkon, valamint a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját mint segédjegyző Győrteleken kezdte. Innen került Opályiba már mint főjegyző. 1921-ben választották meg Nagyecsed főjegyzőjének, ettől az időtől máig intézi a nagyközség ügyeit. Tizéves főjegyzősége alatt Nagyecsed komoly fejlődésen ment keresztül. Nagy körültekintéssel választotta meg munkaprogramját, amelyet hiánytalanul és sulyosabb áldozatok nélkül meg is valósitott. Agilitása és szorgalma példaképéül szolgálhat minden dolgozni akaró embernek. Élénk szerepet visz a megyei életben. A vármegyei törvényhatósági bizottságnak tagja. A vármegye Jegyzői Egyesületének pénztárosa, a helybeli Vadász Társaság és Gazdakör elnöke. A református egyházközség presbitere.

berei BEREY JÓZSEF, tb. esperes, református lelkész, Nagyecsed. A Berey család származása a XV-ik századba nyulik vissza, bár Bereyek Erdélyben is szerepeltek 1200 körül és nem egy tagjuk bárói rangban állt. Berey József Szatmárnémetiben született 1859-ben. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Debrecenben az egyetemen sikerrel végezte. Pályáját 1881-ben Nagykárolyban, mint segédlelkész kezdte. Innen került Szaniszlóra, ahol 1884-től, 1888-ig, mint rendes lelkész müködött. Nagyecsedre 1888-ban jött s azóta, immár 43 esztendeje áll a református gyülekezet élén. 1907-ben esperes lett a nagykárolyi egyházmegyében. 16 évi esperesi müködés után, dacára az egyházmegye osztatlan ragaszkodásának, lemondott e tisztségéről, hogy irodalmi téren érvényesithesse idejét és tehetségét. Egyike a vármegye legképzettebb, legnagyobbtudásu papjának. Hivatása mellett értékes irodalmi müködést fejt ki és különösen, mint történelembuvár tette nevét ismertté. Nemcsak hivei, de az egész megye társadalma régtől fogva osztatlan szeretettel veszi körül. 1913-ban ünnepelték 25 éves ecsedi lelkészi jubileumát, majd 1931 novemberében Horthy Miklós kormányzó ötvenéves lelkészi müködéséért és ugyancsak kiváló hazafiui érdemeiért a Signum Laudisszal tüntette ki. A magas kormányzói kitüntetést 1931 november 8-án Balthazár Dezső református püspök, a főispán, az alispán és a környéki lelkészek előtt ünnepélyes keretek között nyujtotta át a jubilárisnak. Berey József örökös tiszteletbeli esperese egyházmegyéjének, valamint konventi tag és zsinati póttag. Tagja a vármegye törvényhatóságának és a kisgyülésnek is. Elnöke a Kölcsey Irodalmi és Közmüvelődési Egyesületnek.

GLATTER BÉLA dr., községi orvos, Nagyecsed. A gömörmegyei Rimóca községben született 1877-ben. Középiskoláit Nagyrőcén, Gyöngyösön és Rimaszombatban végezte, majd a budapesti Orvosegyetem hallgatója lett, ahol 1902-ben orvossá avatták. Önkéntességi évének leszolgálása után mint gyári orvos müködött Ujantalvölgyön 1908-ig, 1908-ban Nagyecseden választották meg községi orvosnak. Azóta a mai napig is a nagyközség egészségügyét szolgálja kiváló eredménnyel. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Przemysl várában volt és annak elestekor 1915 március 22-én ő is fogságba esett. A fogságból 1919 márciusában jött haza, amikoris, mint tartalékos főorvos leszerelt.

BIRÓ GYULA, református hitoktató lelkész, Nagyecsed. 1883-ban Nagyecseden született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Debrecenben, valamint a teológiai tanulmányait ugyancsak Debrecenben végezte. Pályáját 1920 januárban Nagyecseden kezdte. Ettől az időtől máig, mint helyettes és hitoktató lelkész, itt müködik. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. Alelnöke a Levente Egyesületnek, valamint az annak keretén belül müködő futball szakosztálynak a vezetője. A községi képviselőtestület tagja, a Hangyaszövetkezet ügyvezetője. A világháboru utolsó két évében az orosz fronton katonai szolgálatot teljesitett.

LEITNER ENDRE, római katholikus lelkész, Nagyecsed. Zaján született 1900-ban. Középiskoláit valamint a teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben végezte. 1922-ben Szmrecsányi Lajos egri érsek avatta pappá. Pályáját uyanezen évben Ungváron kezdte, ahol 1929-ig, mint káplán müködött. Innen került Nyircsaholyra, majd 1930 október 1-től a megalakult római katholikus egyházközség első lelkésze lett. Résztvesz a község társadalmi életében. A világháboru utolsó évében katonai szolgálatot teljesitett.

csépánfalvi MARSCHALKÓ LEÓ, gyógyszerész, Nagyecsed. Tokajban született 1864-ben. Középiskoláit Nagyváradon, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1885-ben nyert oklevelet. Pályáját mint gyógyszerészgyakornok Nagyváradon kezdte, ahol édesatyja, Tamás honvédezredes volt. További gyógyszerészi müködési helyei Kolozsvár, Nagykároly, Budapest, majd ismét Nagyvárad volt, ahol ekkor már saját patikáját vezette. 1905-ben Törökszentmiklóson, majd 1910-től 1928 tavaszáig ismét Nagyváradon találjuk. 1928-ban sógornőjének kérésére Nagyecsedre jött, ahol annak, illetve gyermekeinek patikáját vezeti. Marschalkó Leó mindenkor élénk társadalmi tevékenységet folytatott. Különösen Nagyváradon vett részt minden hazafias és kulturális megmozdulásban. Édesatyja résztvett a szabadságharcban. A világosi fegyverletétel után halálra itélték, azonban kegyelemben részesült.

PAP IGNÁC, állami iskolai igazgató, Nagyecsed. A hunyadmegyei Borbátviz községben született 1890-ben. Középiskoláit Szászvárosban és a tanitóképzőt Déván végezte. Pályáját a hunyadmegyei Szelistyóra községben kezdte. További állomáshelyei Lupény, Nagypestyén, Ószentanna, Kisláng. 1925-től Nagyecseden müködik, mint az állami iskola igazgatója. Elnöke a Levente Egyesületnek, valamint a Szatmár, Ugocsa és Bereg Általános Tanitó Egyesületnek. A vármegye törvényhatósági bizottságának tagja. A pedagógiai szemináriumokban való eredményes munkásságáért kultuszminiszteri elismerésben részesült. A világháboru első két évében katonai szolgálatot teljesitett és huzamosabb ideig kint volt az orosz fronton. Később betegeskedése miatt felmentették a további szolgálat alól.

FEHÉR GUSZTÁV, földbirtokos, Nagyecsed. 1894-ben Nagyecseden született. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd Debrecenben teológiai hallgató lett. A papi pályára lépett 1918-ban. Mérken lett segédlelkész, azonban néhány hónap után visszalépett a papi pályáról s azóta a nagyecsedi 51 holdas birtokán gazdálkodik. Élénk szerepet visz a község társadalmi mozgalmaiban.

PÁCZAY ISTVÁN, intéző, Nagyecsed. Gyöngyösön született 1899-ben. Középiskoláit szülővárosában, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. Pályáját gróf Zelensky nyirvasvári uradalmában kezdte, ahonnan Nagyecsedre jött, mint a báró Piret uradalom intézője. Azóta a mai napig itt müködik. Résztvesz a község társadalmi és kulturális életében.

VÁRADY KÁROLY, a Nagyecsedi Láptársulat főgépésze, Nagyecsed. Budapesten született 1897-ben. Négy

középiskola után elektrotechnikát és gépészetet tanult a fővárosban, majd a debreceni fémipari iskolában. Pályáját Budapesten kezdte, ahol több gépgyárban müködött. Később Mándokon és Mátészalkán lett gépész. 1927-től a Nagyecsedi Láptársulatnál müködik, mint elektrikus főgépész. A világháboruban résztvett, bevonult 1915-ben. Kint volt az orosz és az olasz harctereken, ahol két alkalommal sebesült. Kisezüst és bronz vitézségi érme, a Károly csapatkeresztje és Károly sebesülése éremje van, utóbbi kétsávval.

Fábiánháza.

Az ecsedi láp nyugati szélén fekszik. Határa 4700 katasztrális holdat is meghaladja. A XIV.-ik század derekán a Báthory család birtokaihoz tartozott. Ettől az időtől évszázadokon át az ecsedi uradalom egy részét alkotta. A Báthory család kihalása után rövid ideig a királyé volt, majd a Bethlenek és később a Rákócziak tulajdonába került. A szatmári béke gróf Károlyi Sándornak juttatta a birtokot. Ettől az időtől máig is a Károlyi család tulajdonában van. Református temploma a XIX.-ik század elejéről való, ugyszintén a görögkatolikus templom is ebben az időben keletkezett. 1862-ben Fábiánháza község határában folyik a Fényes-patak. Mai lélekszáma 2349. Az utolsó 10 évvel szemben ez mintegy 8%-os szaporulatot mutat fel. Lakosai mintegy 65%-ban reformátusok, 30%-ban görögkatolikusok és 5%-ban vegyesek. Az OFB utján a községben 569 holdat parcelláztak fel a nincstelenek között, valamint 140 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig csak 15 épült be. Az utolsó tiz év alatt községháza épült. Bevezették a villanyvilágitást, a telefont. Egy tantermes református fiuiskola épült, valamint egy artézi kutat furattak. Lakosai őstermelők.

KERTÉSZ ISTVÁN, h. jegyző, Fábiánháza. Sárközujlakon született 1900-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Miskolcon végezte. Pályáját szülőhelyén kezdte, mint gyakornok, majd innen került Mezőladányba. 1923-ban választották meg Fábiánházán aljegyzőnek. Azóta máig itt müködik. 1926 februárjában adóügyi jegyző lett, majd 1931 október 20-tól, Tötöss János Ferenc főjegyzőnek halála után, helyettes jegyzői minőségben intézi a község ügyeit. A Polgári Lövész Egylet főtitkára, valamint a Hangyaszövetkezet ügyvezetője. A világháboruban katonai szolgálatra bevonult.

BERNÁTH MAGDA, református tanitónő, Fábiánháza. Hajduszovátán született 1910-ben. Középiskoláit, valamint a tanitónőképzőt Debrecenben végezte. Pályáját mint tanitónő 1929-ben Fábiánhán kezdte s azóta itt müködik. Résztvesz az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájában. Vallásos estéket tart. Lelkiismeretes és buzgó müködéséért megbecsüléssel veszik körül.

néhai tőtösi TŐTÖSS JÁNOS FERENC, főjegyző, Fábiánháza. A szilágymegyei Zovány községben született 1881-ben.

Középiskoláit Nagykárolyban végezte, majd Kolozsváron jogot hallgatott. Mint joghallgatót Csengersimán jegyzőnek választották, amikoris további tanulmányaival felhagyott. Állomáshelyei Csanálos, Érkörtvélyes, Krasznaszentmiklós. Utóbbi helyen mint körjegyző működött 1908-tól 1919 októberéig, amikoris az oláhok miatt állását otthagyva elmenekült. Ekkor Nagyecsedre jött, majd onnan Nagydobosra távozott. 1922-től Fábiánháza főjegyzője volt 1931 október 20-án bekövetkezett haláláig. Tötöss János a jegyzői kar egyik legszeretetreméltóbb tagja volt. Élénk szerepet vitt a község társadalmi életében s minden nemes mozgalomnak őszinte felkarolója volt. A világháboruban katonai szolgálatot teljesített. Rövid frontszolgálat után azonban közérdekből felmentették és mint tartalékos hadnagy leszerelt.

PÁVAY ANNA, görögkatholikus tanitónő, Fábiánháza. Nagydobosón született 1907-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt Kisvárdán, illetve Debrecenben végezte. Pályáját 1928-ban Fábiánházán kezdte, ahol a mai napig is működik. Résztvesz a község népmüvelésében, valamint vallásos estéket tart. Sürün rendez mükedvelői előadásokat, a szegény gyermekek felruházása céljából. Agilis munkája révén eddig 15 gyermek felruházását segitette elő.

Kocsord.

Nagyközség a Nyirségben. Határa 3200 kat. hold. Az ecsedi láp szélén fekvő községről már a XIII-ik században tesznek említést az akkori oklevelek. A XIII-ik században a Csaholyiak birták a földet. A XIV-ik században egyháza volt a községnek, amelyet akkor Nagykocsord néven ismertek. Azonban 1477-ben már Kyskochord-nak emlitik a községet. A község a XVII. és XVIII-ik században csaknem teljesen elpusztult. 1696-ban a szatmári várhoz tartozott. Később azonban a gróf Teleky, a Sulyok, Korda, Irinyi, Patay, Bakos és Jakab családok birtokolják, amely időtől ismét népesedésnek indult a község. A XIX-ik század elején gróf Dégenfeld Gáspár, valamint az Ilosvay és Patay családok birtak nagyobb részt a községből. Jelenlegi tulajdonosa gróf Tisza Lajos, gróf Tisza Istvánnak testvéröccse. Mai lélekszáma 2476. 95%-ban reformátusok lakják. A tiz esztendő alatt uj jegyzői lak épült a községben. Lakossága őstermelő.

POTOR DÁNIEL, református igazgatótanitó, Kocsord. Szatmárököritón született 1884-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját Turricse községben kezdte, innen került Nagyvarba. 1929 januárjától Kocsordon fejt ki értékes pedagógiai munkálkodást. Résztvesz a népmüvelésben, valamint a községi dalárdák vezetője. Egyházmegyei tanügyi dékán és tanitóképviselő. Résztvett a világháboruban, a mozgósitás napján bevonult. Kint volt az orosz fronton, ahol 1914 szeptember 30-án fogságbaesett. Fogságából 1921 áprilisában szabadult, amikoris leszerelt.

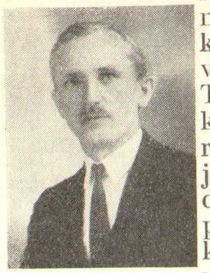

BARABÁS TERÉZ, református tanitónő, Kocsord. Zágonban született. Középiskoláit, valamint a tanitónőképzőt Szepsiszentgyörgyön végezte. Pályáját 1906-ban, mint református tanitónő, Kocsordon kezdte. Azóta, immár 25 éve, értékes oktatói tevékenységet fejt ki. Az egyházi Belmissziós Egyesület jegyzője. Sikeres mükedvelői előadásokkal szolgálja a helyi közmüvelődést.

Nyircsaholy.

Nagyközség a Nyirségben. Határa 6000 kat. holdon felül van. Már a XIV-ik században van feljegyzés a községről, amelyet akkor Chahalnak neveztek. 1427-ben már Chahol néven fordul elő a feljegyzésekben.

Hősök emlékmüve.

Azonban a község multja még régebbi időkre nyulik vissza. 1277-ben Gotthard comes vejének végrendeletében szerepel a község, amelyet özvegyére és Péter nevü fiára hagyományozott. Ebből a családból

származott Miklós, a Csaholyiak őse, aki Szatmár vármegyének főispánja és királyi főpohárnok mestere volt. A Csaholyiak évszázadokon keresztül birták a községet, amelynek területe, különösen Zsigmond király ujabb adományozásai révén nagyobbodik. A XVI-ik század derekán a Csaholyi család fiu utód hiányában kihalt. Ugyanebben az időben Nádasdy Kristóf kapott királyi adományt a nagykiterjedésü birtokra. A XVII-ik század törökdulása, valamint a német hadak pusztitásai sujtották a községet. 1747-ben gróf Teleky Ádám jut nagyobb jószághoz Nyircsaholyban. 1810-es feljegyzések szerint a gróf Teleky, a gróf Károlyi, valamint az Ujhelyi, Irinyi, Vay, Patay, Bay, Pogány, Korda és Sulyok családok voltak urai Nyircsaholynak. 1817-ben ideiglenes róm. kath. kápolnához jut a község. 1882-ben uj fatemplom épült, amelyet később lebontottak. A mostani templom 1869-ben épült. Jelenlegi nagybirtokosai a községnek báró Uray és a Budaházy család. A legutolsó népszámlálás adatai szerint a községnek 1930-ban 2541 a lélekszáma. Lakosainak háromötödrésze róm. kath., kétötödrésze görögkatolikus. A főfoglalkozási ág az őstermelés. Mintegy 560 kat. holdat parcelláztak fel a nincstelenek között, valamint 96 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 48 beépült. A legutolsó tiz év alatt görögkatolikus lelkészlak, valamint főjegyzői lakás épült. A község lakosai a hősi halottak emlékére impozáns emlékszobrot emeltek. Nyircsaholyban jelenleg 5 artézi kut van. Az ősi község fejlődése biztos uton halad előre.

dömsödi MAGYAR ENDRE, főjegyző, Nyircsaholy Zólyomban született 1875-ben. Középiskoláit Kecskeméten végezte, majd jegyzői vizsgát Szombathelyen tett. Pályáját Pestmegyénél kezdte, mint közigazgatási gyakornok. Hosszabb időt töltött Vasmegyében, majd Nyirmeggyesre jött. Később Fábiánházán lett főjegyző, majd onnan jött mai állomáshelyére Nyircsaholyba. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. A Hangyaszövetkezet központi megbizottja, a Hitelszövetkezet felügyelő bizottsági tagja, valamint elnöke az Önkéntes Tüzoltó Egyesületnek.

MIHÁLYOVSZKY JÁNOS, görögkatholikus helyettes-tanitó, Nyircsaholy. Szerencsen született, 1912-ben. Középiskoláit szülővárosában és Nyiregyházán, a tanitóképzőt ugyancsak Nyiregyházán végezte. Pályáját, mint tanitó 1931 szeptember elsején Nyircsaholyban kezdte. Résztvesz a község népmüvelési mozgalmaiban rendszeres előadások tartásával. A Levente Egyesület főoktatója. A »Turul« Szövetség Bessenyei B. E. tiszteletbeli tagja.

Opályi.

Nagyközség a Nyirségben. Határa közel 5000 kat. hold. Régi feljegyzések szerint nevét 1349-ben Paulinak irták. Az ősi község még a tatárjáráskor elpusztult. Ezután oroszokat telepitettek ide. Ettől az időtől Oroszpályi néven fordul elő a község neve. A XV. században ismét pusztulásnak indult a község, amikor is oláhokat telepitettek be. A XVIII. században nagyobb birtokosai a gróf Telekyek, a gróf Barkóczyak, az Ujfalussyak, valamint a Sulyok, Reviczky és Isaák család. Ezek a birtokosok uralták a községet a XIX. század derekáig. Opályinak a XVI. században már református temploma volt. Mai lélekszáma 2311. Lakosai 85%-ban görögkatholikusok és reformátusok, 15%-ban vegyesek. Az OFB utján 482 holdat osztottak ki a nincstelenek között, valamint 194 házhelyet, amelyekből máig 62 beépült. A vasutállomástól 500 méteres kövesutat épitettek a községházáig. Lakosai őstermelők, akik komoly állattenyésztést is folytatnak.

szentandrási KÁROLYI ISTVÁN, földbirtokos, Opályi. Beregsurányban született 1891-ben. Középiskoláit Munkácson, Iglón és Szatmárnémetiben végezte. Önkéntességi évének leszolgálása után 340 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. Szaktudással párosult lelkiismeretes minta gazdálkodást folytat. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. Elnöke a Levente Egyesületnek és a Polgári Lövész Egyesületnek. A község képviselőtestületi tagja. Intenziv lótenyésztést folytat és elsőrendü versenylovakat nevel. A világháboruban a mozgósitás napjától az összeomlásig katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az orosz, olasz, román és francia harctereken. Négy alkalommal sebesült. Kiváló és hősi magatartásáért háromszor a nagyezüst, kétszer a kisezüst és a bronz vitézségi érmekkel, a német Vaskereszttel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkereszt és a Károly sebesülési éremnek, négysávval.

FARKAS LAJOS, földbirtokos, Opályi. A beregmegyei Kisbégány községben született 1871-ben. Négy középiskolát végzett Beregszászon. Ezután az édesatyjának tiszaszalkai birtokán kezdett gazdálkodni. 1908-ban Opályiban vett birtokot és azóta, mintegy 160 holdas birtokán, itt folytat eredményes gazdálkodást. Élénk szerepet visz a megye életében. Huszéven keresztül, 1930-ig a vármegye törvényhatósági bizottságának voli a tagja. A világháboru előtt és alatt a földmivelésügyi miniszterium gazdasági tudósitója volt. Választmányi tagja ugy a Szatmármegyei Gazdasági Egyesületnek mint a Nagyecsedi Láptársulatnak.

BARÁTH MIHÁLY, református segédlelkész, Opályi. A békésmegyei Csorváson született 1898-ban. Középiskoláit Gyulán, Hódmezővásárhelyen, Szegeden és Mezőturon, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját Nyirbogárdon kezdte, innenkerült Genejre, majd Hajdubabosra, 1931 szeptemberében Ilken lett helyettes lelkész, majd novemberben mai állomáshelyére, Opályiba távozott. Élénk és sokoldalu társadalmi tevékenységet folytat. Jelentékeny irodalmi müködést fejt ki. Kétéven keresztül Erdélyben néprajzi ta-

nulmányokat folytatott. A Természettudományi Társulat tagja.

RÁCZ GYULA, községi főbiró, Opályi. 1892-ben Opályiban született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. 1921-től 25 holdas saját birtokát kezeli, valamint a báró Uray birtokból 500 holdat bérel. 1929 szeptemberétől a község főbirója. Ugyancsak ettől az időtől helyet foglal a vármegye törvényhatósági bizottságában. A világháboruban a mozgósitás napjától 1918 augusztusáig az orosz és a román harctereken frontszolgálatot teljesitett. Kiváló magatartásáért a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. A forradalmak alatt, mint a nemzetőrség parancsnoka, neki köszönhető, hogy Opályiban semmi rendzavarás nem történt.

HORVÁTH LÁSZLÓ, református kántortanitó, Opályi. 1886-ban született Garbolcon. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját szülőfalujában Garbolcon kezdte 1905-ben, a hol 19 évig működött, majd 1924 szeptemberétől a mai napig Opályiban, mint református kántortanitó fejt ki sokoldalu pedagógiai munkálkodást. A gazdasági továbbképző iskola vezetője. Résztvesz a népmüvelés munkájában és mükedvelői előadások rendezésével vonta magára a figyelmet. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz és a román harctereken. Az összeomlásig ugyszólván megszakitás nélkül a tüzvonalban volt. 1918 decemberében, mint tartalékos hadnagy szerelt le. Károly csapatkeresztje van.

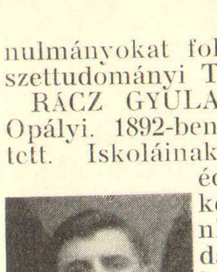

vitéz SZENTGYÖRGYI GYÖRGY, gör. kath. kántortanitó, Opályi. 1897-ben Opályiban született. Középiskoláit Nagykállóban és Ungvárott, a tanitóképzőt Ungváron végezte. Tanulmányainak elvégzése után, ténylegesitette magát és katonai szolgálatra bevonult. 1915 decemberétől résztvett az orosz és az oláh frontharcokban, a mely helyeken 26 hónapot töltött egyhuzamban. Kiváló és hős katona volt, akit a Signum Laudisszal a kardokkal, a nagyezüst vitézségi éremmel, a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel, a német vaskereszttel és a német hadiéremmel tüntettek ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus emlékéremnek. 1918 októberében, főhadnagyi előléptetése előtt kitört a forradalom, mint tartalékos hadnagy teljesitett szolgálatot. Már a forradalmak alatt ismét katonáskodott és Munkácson a 11-ik honvédgyalogezred ötödik századának lett a századparancsnoka és ebben a minőségben a város közrendjét tartotta fenn. A betörő ukrán-csapatok kiverésében részt vett. Később Volócon határőrségi szolgálatot teljesitett. Leszerelt 1919 február havában. A kommunizmus után a rend fenntartása érdekében csapatot szervezett Opályiban. Majd annak megszünése után az Opályi község leventéinek főoktatója volt, ebben a minőségben végzett kiváló szolgálatokat 1929-ig. Mint gör. kath. kántortanitó, édesatyjának, Szudey Mihály kántortanitónak elhalálozása után, 1919 február hótól Opályiban működik. Részvett a község népmüvelési mozgalmaiban. Horthy Miklós kormányzó a világháboru alatt tanusitott hősi magatartásáért 1924-ben vitézzé avatta.

OROSZ IRMA gör. kath. tanitónő, Opályi. 1891-ben Opályiban született. Középiskoláit, valamint a tanitónőképzőt Szatmárnémetiben végezte. Tanitónői pályáját 1911-ben Opályiban kezdte. Azóta, a mai napig itt fejt ki értékes és sokoldalu pedagógiai müködést. Résztvesz a népmüvelési bizottság munkájában s mint analfabéta tanfolyamvezető, ezen a téren is értékes szolgálatokat fejt ki.

SZUDEY IRÉN, községi iskolai tanitónő, Opályi. 1903-ban Opályiban született. Középiskoláit Ungváron, a tanitónőképzőt Kisvárdán végezte. Pályáját 1923-ban szülőhelyén kezdte, ahol azóta is kiváló pedagógiai munkálkodást fejt ki. Résztvesz a község népmüvelésében, tanit a gazdasági továbbképző iskolában. Rendszeres mükedvelői előadásokat tart.

Penészlek.

Nagyközség a megye délnyugati sarkában. A község határa 6400 kat. hold. Peleznek néven már 1431-ben szerepelt. Ugyanebben a században Pynyzlek-nek irták a nevét. Ebben az időben Penészlek Szabolcs vármegyéhez tartozott. Penészlek régebbi urai a XIV-ik században a Penizleky család, a XV-ik század derekán Malomvizi Kenderes János

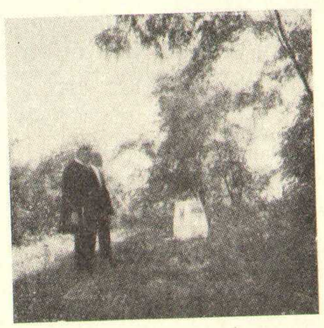

A trianoni határkő.

Görög kat. templom.

és Kende László. Ugyanebben az időben a Kállayak pörösködnek a községért, a XVI-ik században a Lónyai család birtokai vannak itt 1607-ben Rákóczi Zsigmond fejedelem Rédey Ferencznek adta és ettől az időtől kezdve a XIX-ik század közepéig a Rédey családé a nagykiterjedésü birtok. Penészlek a trianoni határok folytán a XX-ik század megindult fejlődésében erősen visszahanyatlott. Szatmármegye többi részeitől teljesen elszigetelten fekszik. Szomszédos községei Szabolcsmegyéhez tartoznak. A multban kisérletek is történtek a községnek Szabolcs

vármegyéhez való csatolása érdekében. A legutolsó népszámlálás adatai szerint 2051 a lélekszám, amely az 1920-as népszámlálással szemben 35%-os népszaporulatot jelent. A község szintiszta görögkatholikus. Az OFB akció során csupán 21 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 14 beépült. Az utolsó tizév alatt egy tantermes és tanitói lakásos görögkatholikus iskola épült. 1932-ben épül ki a Penészlek—nyirábrányi kövesut. A történeti hűséghez tartozik, hogy a község közvetlenül az uj megyei alakulatkor átmenetileg, kétéven keresztül Szabolcshoz tartozott. Lakósai őstermelők. Penészleken alapos iskolabővitésre lenne szükség, az erőteljes gyermekszaporodás miatt. Amig 1920-ban két tanitó oktatott a községben, ma már öt tanitó végzi hivatását. Ugyancsak a templom nagyobbitására is szükség lesz.

HAJDU JÁNOS, főjegyző, Penészlek. Nagymadarász községben született 1879-ben. Középiskoláit Szilágysomlyón, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját, mint közigazgatási gyakornok Fábiánházán kezdte. További állomáshelyei Nagynyires, Nagylucska és Fábiánháza voltak. 1915 junius 3-án választották meg Penészleken főjegyzőnek. Azóta, a mai napig itt fejt ki értékes s a község fejlődésére kiható közszolgálatot. Elnöke az összes helybeli intézményeknek, valamint ügyvezetője a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek. Puritán egyszerüsége miatt, polgártársai szeretettel és bizalommal veszik körül.

ifj. KISS MIHÁLY, községi főbiró, Penészlek. 1874-ben született Penészleken. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. 1898-tól 40 holdas saját birtokát kezeli. 1921-ben választották meg községi főbirónak. Elnöke a Hangya Fogy. Szövetkezetnek, valamint pénztárosa a Közbirtokosságnak, és a Hitelszövetkezetnek. 1915 novemberétől 1918 októberéig résztvett a világháboruban és kint volt az olasz harctéren.

NAGY GYULA, aljegyző, Penészlek. A szabolcsmegyei Pátroha községben született 1901-ben. Középiskoláit Ungváron, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. Pályáját, mint közigazgatási gyakornok Pátrohán kezdte, ahol később aljegyző lett. 1931 januárjában hasonló minőségben jött Penészlekre. Szülőhelyén a Levente Egyesület főoktatója volt, valamint a Hitelszövetkezet könyvelője.

BODNÁR SÁNDOR, gör. kath. parochus, Penészlek. Nyirvasváriban született 1901-ben. Középiskoláit Nyirbátorban és Nagykállóban, teológiai tanulmányait Esztergomban végezte. 1925 decemberében Nyiregyházán pappá szentelték. Pályáját, mint hittanár Sátoraljaujhelyen kezdte, majd három évig Debrecenben működött. 1929 augusztusában Penészleken lett parochus. Azóta itt müködik. Élénk szerepet visz a községi életben, a Faluszövetség helyi fiókjának elnöke, a

Hitelszövetkezet ügyvezető igazgatója. Nevéhez füződik az egyházközség autonomiájának megszervezése.

OROSZ ZSÓFIA, gör. kath. tanitónő, Penészlek. Opályiban született. Középiskoláit Temesváron, a tanitóképzőt Ungváron végezte. Pályáját Budapesten kezdte, ahonnan 1909 szeptemberében jött Penészlekre. Éttől az időtől máig itt fejt ki értékes oktatói tevékenységet. Résztvesz a község népmüvelésében, valamint a gazdasági továbbképző iskola vezetője.

MALMOS MIHÁLY, gör. kath. elemi népiskolai igazgató-kántortanitó, Penészlek. A szabolcsmegyei Nyirpilis községben született 1884-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt Ungváron végezte. Pályáját a szabolcsmegyei Piricse községben kezdte, ahonnan 1927-ben jött Penészlekre. Ettől az időtől a görögkatholikus elemi iskola igazgató és kántortanitója. Résztvesz a község társadalmi életében, a Hitelszövetkezet felügyelőbizottsági elnöke, valamint a Faluszövetség titkára. A gör. kath. egyházközség világi elnöke. A világháboruban résztvett. A mozgósitás napján bevonult és azonnal kiment az orosz frontra. 1914 decemberében sebesülten hadifogságba esett. Fogságából 1920 szeptemberében szabadult és jött haza, amikoris, mint hadapródjelölt leszerelt.

OROSZ IRÉNE, gör. kath. tanitónő, Penészlek. Temesváron született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1927 december elsején Penészleken kezdte. Azóta itt folytat értékes pedagógiai munkálkodást. Számottevő tagja a helyi népmüvelésnek. Mükedvelői előadások sikeres rendezésével vonta magára a figyelmet.

BODNÁR GYULA, gör. kath. tanitó, Penészlek. Sátoraljaujhelyen született 1908-ban. Középiskoláit szülővárosában, a tanitóképzőt Nyiregyházán végezte. Pályáját 1928 novemberében Penészleken kezdte. Azóta itt müködik. A Levente Egyesület főoktatója, a Polgári Lövész Egylet titkára, valamint a községi könyvtárak vezetője. Agilitása és szolgálatkészsége miatt, igaz megbecsülésnek örvend.

Győrteleki körjegyzőség.

GYÖRTELEK. Kisközség az ecsedi láp északi sarkán. Határa 2500 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. A község nevét 1477-ben Gyertheleknek irták. Birtokosai a Csaholyiak voltak. Azoknak kihalása után több nemesi családnak voltak itt birtokai. Mivel az ecsedi vár szomszédságában fekszik, az állandó háboruzások ismételten végigdulták a községet, amely a XVIII-ik század elején már majdnem kipusztult. A XVIII-ik

század derekán a pestis hagyott mély nyomokat hátra. A XVIII-ik században a gróf Károlyiak, az Ilosvay, Irinyi, Patay, Uray, Luby, Móricz, Filep, Radványi, Kubinyi, Gerzsenyi és a Dombrády családok birtokai feküdtek itt. A XX-ik század küszöbén Jékey Zsigmondnak és Németh Elemérnek vannak itt nagyobb birtokai. A református egyház temploma 1830-ban épült. Mai lélekszáma 1266. Majdnem 90%-ban reformátusok lakják. A főbb foglalkozási ág az őstermelés. Az OFB utján 170 kat. holdat osztottak szét a nincstelenek között. A házhelykiutalás révén máig 20 ház épült fel. A fejlett községben komoly kulturmunka folyik.

CSIZMADIA GYULA, földbirtokos, Győrtelek. 1890-ben Győrteleken született. Középiskoláit Debrecenben végezte, majd ugyancsak Debrecenben és Kolozsváron jogot hallgatott. Tanulmányai után győrteleki birtokán kezdett gazdálkodni. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. A Polgári Lövész Egyesület titkára, valamint tagja a községi képviselőtestületnek, a testnevelési és a népmüvelési bizottságoknak.

HOFFMANN FERENC, körjegyző, Győrtelek. Mezőtarpán született 1889-ben. Középiskoláit Nagykárolyban, a jegyzői tanfolyamot körjegyzőnek. Azóta a mai napig itt müködik. Elnöke a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek. Agilis munkaszerető ember, akit községeinek polgárai osztatlan szeretettel vesznek körül.

Debrecenben végezte. Pályáját 1909-ben Nagyecseden kezdte. 1921-ben választották meg Győrteleken.

JUHÁSZ ESZTER, református tanitónő, Győrtelek. Debrecenben született, ahol középiskoláit és a tanitóképzőt is végezte. Pályáját 1911-ben Győrteleken kezdte és azóta a mai napig itt folytat rendkivül eredményes pedagógiai munkálkodást. Résztvesz a község közmüvelődésében. Általános szeretetnek és bizalomnak örvend. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

TUNYOG. Kisközség a Szamosközön. A győrteleki körjegyzőséghez tartozik. Határa 3150 kat. hold. Nevét 1335-ben Thunugh-nak, 1380-ban már Thunyog-nak emlitik a feljegyzések. Ősi birtokosa a Tunyogi család volt. Tunyogi Mihály 1335-ben a birtok felét átadta Csaholyi Jánosnak. A későbbi századokban a Csaholyiak birták a földet. Birtokosai később változnak. A XVII-il században Tunyog a szatmári várhoz tartozik. A XVIII-ik században a Károlyiak, a Korda, Ilosvay és a Szücs családok voltak földesurai. A XX-ik században a Luby, Kölcsey és a Károlyi családok birtokai feküsznek itt. A községben református templom van. Lakosainak száma ma 1188. 90%-ban reformátusok lakják. Az OFB utján mintegy 180 kat. holdat osztottak szét, valamint 40 házhelyet. Az utolsó tiz évben református iskola épült a fejlett községben.

lövői-lövőpetri LEÖVEY MIKLÓS, református lelkész, Tunyog. A szatmármegyei Iriny községben született 1873-ban. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Debrecenben és Sárospatakon végezte. 1900-tól, mint rendes lelkész, Tunyogon müködik a mai napig is. 30 évet meghaladó papi müködésével nemcsak hivei között, hanem a megye társadalmának legszélesebb rétegeiben is, osztatlan megbecsülést és szeretetet érdemelt ki. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának. Renováltatta a tunyogi templomot és elősegitette lelkes szorgalmazásával az uj református iskola felépitését.

Hodászi körjegyzőség.

HODÁSZ. Kisközség a Nyirségben. Határa közel 4800 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. A hodászi Kántor család ősi birtoka volt. A XV-ik századtól már sürün váltakoznak birtokosai. A XVIII-ik század

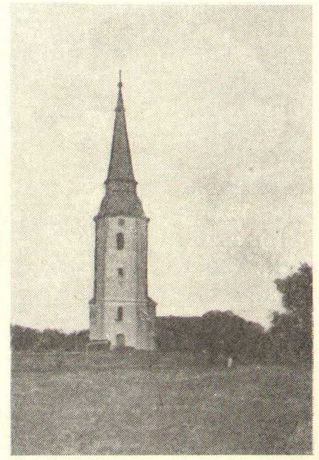

Református templom.

végén a báró Way, Kiszely, Eördögh, Ibrányi, Kabos, Császi, Karancsy, Irinyi, Komoróczy és Szücs családok a nagyobb birtokosok. A XIX-ik században a leszármazottaké a föld. A jelenben a Komoróczyak birnak nagykiterjedésü földekkel, valamint a Szücs, Kricsfalusy családok. A református templom a XVII-ik században épült s egyik harangja ugyanabból a korból való ma is. A legujabb népszámlálás adatai szerint 2402 a lélekszám. A községben 1037 református, 876 görögkatholikus, 293 római katholikus, 192 zsidó van, s néhány lutheránus. A lakosság őstermeléssel foglalkozik. A földbirtokreform kapcsán 600 holdat osztottak szét, valamint 120 házhelyet, amelyekből máig 60 felépült. A községben rendkivül fejlett kulturélet van.

A Komoróczyak ősi fészke.

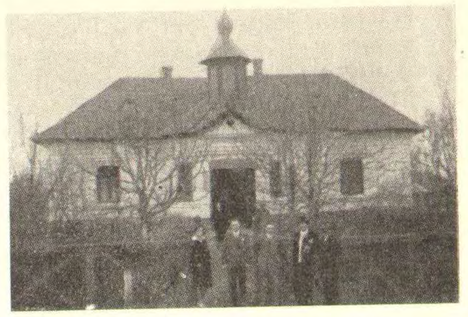

Komoróczy Tibor háza.

MÜLLER JÁNOS, körjegyző, Hodász. Krasznabélteken született 1871-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd 1893-ban Nagykárolyban tett jegyzői vizsgát. Közigazgatási pályáját mint gyakornok Erdődön kezdte. Később Fábiánházán lett segédjegyző. 1896-ban választották meg Hodászon körjegyzőnek. Azóta, immár 35 évet tulhaladva, szolgálja községeinek ügyét és kiváló tudásánál, valamint puritán egyszerüségénél fogva, általános közszeretetnek örvend. A Vármegyei Jegyzői Egyesület választmányi tagja. Hivatása gyakorlása mellett 160 holdas birtokán gazdálkodik.

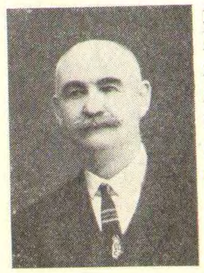

szamosujlaki UJLAKY BÉLA, református lelkész Hodász. Vitkán született 1872-ben. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Debreccenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Jándon kezdte. További állomáshelyei Déda, Kántorjánosi, Dombrád, Nyirjákó. Utóbbi helyen már mint rendes lelkész működött. Innen került Angyalosra, majd Macsolára hasonló minőségben. 1911-től, mint

rendes lelkész Hodászon működik, ahol kiváló tudásánál fogva és puritán egyszerüsége miatt, nemcsak hivei, hanem a község egész társadalma osztatlan szeretettel és megbecsüléssel veszi körül. Kizárólag papi hivatásának él. Egyházmegyei pénztáros.

császár és bicskei KOMORÓCZY IMRE, földbirtokos, Hodász. Édesatyja, Komoróczy Alajos (1858—1909) a megye egyik legtekintélyesebb földbirtokosa volt. Hosszu időn át élénk és vezető szerepet vitt a megyei életben. Évtizedeken keresztül tagja volt a vármegye törvényhatósági bizottságának. Édesanyja, özv. Komoróczy Alajosné, sz. Istenes Veronka, igazi típusa a magyar nagyasszonyoknak. Vendégszeretetéről, minden szép iránt való nemes ragaszkodásáról megyeszerte ismerik. Nyolc gyermeket nevelt fel, hét fiut és egy leányt. Fiai között él Hodászon a Komoróczyak ősi házában. Csak egy fia van távol, Komoróczy Endre, aki a megszállt területi Domahidán lévő birtokán gazdálkodik. Leánya, Zsarolyánban él, ahol Lányi Elemér református lelkész neje. Komoróczy Imre 1885-ben Hodászon született. Középiskoláit Debrecenben és Nyiregyházán, a gazdasági iskolát pedig Kecskemé-

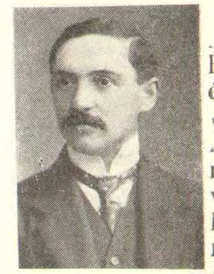

ten végezte. Zenei kiképzésben is részesült a budapesti Somogyi-féle zenekonzervatóriumban. Kiváló zenei tehetség volt, azonban édesatyjának 1909-ben bekövetkezett elhalálozása miatt, a további magasabbfoku zenei tanulmányoktól vissza kellett lépnie. Ettől az időtől 600 holdas birtokán gazdálkodik. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának, a község képviselőtestületének és elnöke a képviselőválasztók névjegyzékének összeirását végző bizottságnak. Mindenkor lelkes pártolója a magyar zenének.

császár és bicskei KOMORÓCZY ENDRE, földbirtokos a megszállt területi Domahidán. Ujfehértón született 1882-ben. Középiskoláit Kecskeméten, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. Tanulmányainak elvégzése után Domahidán, 400 holdas birtokán gazdálkodik. Résztvett a világháboruban. Kint volt az orosz fronton. Kiváló magatartásáért többször részesült kitüntetésben.

császár és bicskei KOMORÓCZY ALAJOS, földbirtokos és malomtulajdonos, Hodász. 1886-ban Hodászon született. Középiskoláit Ungváron végezte, majd tanulmányainak befejezése után 200 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. 1915-től malomtulajdonos. Élénk szerepet visz megyéje életében, 1919-től tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának. A község képviselőtestületi tagja. A mozgósitás napjától résztvett a világháboruban. Kint volt az orosz fronton, ahol sulyos láb- és hátlövést kapott. Emiatt 1915 tavaszán, mint rokkant, leszerelt.

császár és bicskei KOMORÓCZY FERENC, földbirtokos, Hodász. 1898-ban Hodászon született. Középiskoláit Nagykárolyban végezte, majd tanulmányainak befejezése után birtokán kezdett gazdálkodni. 1930-ig helyetfoglalt Szabolcs vármegye törvényhatósági bizottságában. Hodász község társadalmi életében élénk szerepet tölt be. Mintaszerü gazdálkodást folytat.

császár és bicskei KOMORÓCZY ZOLTÁN dr. földbirtokos, Hodász. 1901-ben Hodászon született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Budapesten végezte, majd 1928-ban Szegeden államtudományi doktorátust szerzett. Tanulmányainak elvégzése után 75 holdas birtokán gazdálkodik. Élénk szerepet visz a község életében. Elnöke a Vadásztársaságnak, ügyvezetője a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek és rendes tagja a Kölcsey Irodalmi és Közmüvelődési Társaságnak.

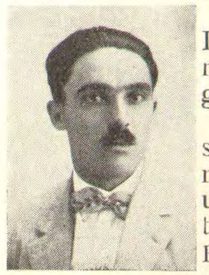

császár és bicskei KOMORÓCZY JÓZSEF, földbirtokos, Hodász. 1903-ban Hodászon született. Középiskoláit Nyiregyházán végezte, majd tanulmányainak befejezése után 200 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. A helyi közbirtokosság elnöke, valamint a község képviselőtestületének tagja. Számottevő tagja Hodász társadalmi életének. Mintaszerü gazdálkodást folytat.

császár és bicskei KOMORÓCZY JENŐ, földbirtokos, Hodász. 1906-ban Hodászon született. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte. Tanulmányainak befejezése után 100 holdas birtokán fogott a gazdálkodáshoz. Fiatalkora dacára, értékes mintagazdálkodást folytat. Élénk szerepet visz a község társadalmi és kulturális életében és támogatója minden hazafias mozgalomnak.

császár és bicskei KOMORÓCZY TIBOR, földbirtokos Hodász. 1902-ben Hodászon született. Középiskoláit Nyiregyházán, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. Tanulmányainak befejezése után 280 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. Élénk szerepet visz ugy a megyei, mint a községi életben. Ötéven keresztül tagja volt a vármegye törvényhatósági bizottságának, a jelenben pedig annak póttagja. Községi képviselőtestületi tag, általában minden hazafias és társadalmi mozgalomból kiveszi részét.

ERDÉLYI BÉLA, vármegyei törvényhatósági tag, községi főbiró. Hodász. A szabolcsmegyei Napkor községben született 1872-ben. Iskoláinak elvégzése után, birtokán gazdálkodott. 20 év óta Hodász község főbirója. Élénk szerepet visz a község életében. A Levente Egyesület alelnöke, a Közbirtokosság elnöke. A világháboruban résztvett és a mozgósitástól 1918 februárjáig katonai szolgálatot teljesitett. Mint őrvezető szerelt le.

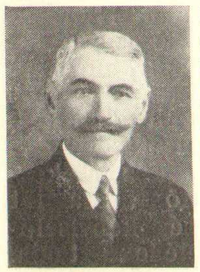

SZUCSÁNYI LÁSZLÓ, földbirtokos. Hodász. 1902-ben Hodászon született. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd iskolai tanulmányainak befejezése után 100 holdas birtokán fogott gazdálkodáshoz. Szakértelemmel párosult lelkiismeretes mintagazdálkodást folytat. Tagja a község képviselőtestületének. Élénk részt vesz a társadalmi életben.

HETEY MIKLÓS, adóügyi jegyző, Hodász. Nagykárolyban született 1889-ben. Középiskoláit szülővárosában, a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte, ahol egyidejüleg a pénzügyminisztériumban volt ideiglenes alkalmazásban. Mint közigazgatási gyakornok először Nagyecseden működött majd további állomáshelyei Vállaj és Mikola voltak. Jelenleg Hodászon, mint adóügyi jegyző teljesit értékes közszolgálati munkálkodást. Elnöke a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek, valamint a Kaszinónak. Tüzoltó főparancsnok. A világháboruban résztvett. Kint volt a szerb és az orosz harctereken. Utóbbin 1916-tól 1922-ig hadifogságban volt. Mint hadapródjelölt szakaszparancsnok szerelt le.

NAGY IMRE, aljegyző, Hodász. A beregmegyei Derczen községben született 1901-ben. Középiskoláit Munkácson és Nagykállóban végezte, majd 1923-ban Miskolcon a jegyzői tanfolyamon oklevelet nyert. Pályáját Hodászon kezdte, ahol azóta is, mint aljegyző működik. 1924 augusztusa óta a leventék főoktatója. A nemzeti munkavédelem terén kifejtett működéséért belügyminiszteri dicséretben részesült s a testnevelés terén tanusitott hazafias munkássága az O. T. T. dicsérő elismerését eredményezte.

SIKETH MIHÁLY, református kántortanitó, Hodász, Kérsemjénben született 1900-ban. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját, mint tanitó Nagyar községben kezdte, majd 1926-tól a mai napig Hodászon fejt ki értékes oktatói működést. 1923-tól 1926-ig a nagyari leventék főoktatója volt. Mint népm. biz. jegyzője, résztvesz a népmüvelési bizottság munkájában és sürün rendez sikeres mükedvelői előadásokat.

sipeki BALÁS MAGDA, községi óvónő, Hodász. A szilágymegyei Tasnádszántón született 1899-ben. Középiskoláit és az óvónőképzőt Budapesten végezte. Pályáját 1926-ban Hodászon kezdte. Azóta a mai napig itt fejt ki értékes nevelői munkásságot. Résztvesz a község népmüvelési mozgalmaiban, valamint komoly szerepet vitt a Virágos Magyarország akcióban. Sürün tart óvodaünnepélyeket, amelyek szép siker jegyében folynak le.

LISZKAY JÓZSEF, református tanitó. Hodász. A zemplénmegyi Taktaszada községben született 1906-ban. Középiskoláit Miskolcon, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Tanitói pályáját 1930-ban Hodászon kezdte. Azóta itt működik. Résztvesz az iskolánkivüli népmüvelésben, valamint a Református Ifjusági Egylet vezetője. Fiatalkora dacára, komoly szolgálataiért igaz megbecsülésben részesül.

KOSSÁN ZOLTÁN, Máv. állomáselőljáró, Hodász. 1893-ban született a szabolcsmegyei Szentmargita-pusztán. Középiskoláit Miskolcon és Nyiregyházán végezte, majd 1911 novemberében, mint gyakornok lépett az Államvasutak szolgálatába. Állomáshelyei Demecser, Kisvárda, Tarcal, Hajduhadháza és Görögszállás voltak. 1929 novemberében, mint állomáselőljáró jött Hodászra s azóta itt folytatja hivatása gyakorlását. A világháboruban a mozgósitás napjától hadivezénylés folytán Karácsonyfalvára került és innen hadtápkörleti beosztásban szolgált 1917 márciusáig, amikoris visszavezényelték. Lelkiismeretes és jó vasutas, aki feletteseinek teljes bizalmát birja.

JÁRMI. Kisközség a Nyirségben. Határa 2200 kat. hold körül van. A Jármy család ősi birtoka volt. Birtokosai a századok során sürün változtak. Református temploma 1775 körül épült. Jármi a hodászi körjegyzőséghez tartozik. Lélekszáma az utolsó tizévvel szemben gyarapodást tüntet fel. A községben Komoróczy Iván alispán mintakertészetet és gyümölcsészetet létesitett.

özv. DÉNES SÁNDORNÉ, született Cseh Anna, óvónő, Jármi. Jászladányban született 1896-ban. A

polgári iskolát Jászberényben, az óvónőképzőt Esztergomban végezte. Pályáját szülőhelyén, Jászladányban kezdte 1918-ban. Itt működött 1922-ig, amikoris férjhezment. 1926-ban férje halála után ismét pályázott az óvónői állásra és igy jött Jármiba, ahol a mai napig is, mint a község szeretetben álló óvónője végzi az apró gyermekek lelkimüvelését. Élénk szerepet tölt be a község életében és egyik agilis tényezője a helyi népmüvelődésnek.

KÁDÁR ELEKNÉ, született Ormós Sára, református tanitónő, Jármi. A szabolcsmegyei Eperjeske

községben született 1901-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt Kisvárdán és Debrecenben végezte. Pályáját 1925-ben Jármiban kezdte. Lelkes kulturmisszsiót fejt ki a községben, ahol szindarabok rendezésével is hozzájárul a népmüvelés fejlesztéséhez. A Hangyaszövetkezet ügyvezetője volt.

PAPOS. Kisközség a Nyirségben. Határa mintegy 1800 kat. hold. Nevét már 1444-ben ugy irták, mint ma. A XIV-ik században Tákosi

Leventék tánca.

Elek volt földesura. Később birtokosai sürün váltakoznak. Református temploma 1836-ban épült. A római katholikus temploma szintén a XIX-ik századból való. A községben jelenleg több földbirtokos folytat mintagazdálkodást.

KIRCHMAJER FERENC, római katholikus lelkész, Papos. A mármarosmegyei Aknasugatag községben született 1882-ben. Középiskoláit, valamint a teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben végezte, ahol 1906-ban szentelték pappá. Pályáját mint káplán az ungmegyei Szerednyén kezdte, majd további állomáshelyei Tában, Nagyberezna, Tibi, Erdőd, Nagybánya és Munkács voltak. Utóbbi helyről ment Lajosvölgyhutára, mint helyettes lelkész. 1916-tól a paposi római

katholikus egyház lelkésze. Vezetője és agilis közremüködő tagja a helyi népmüvelésnek.

KUN SZABÓ IRÉN, óvónő, Papos. Mindszenten született 1908-ban. Középiskoláit Szegváron, az Orsolya zárdában, mint bennlakó végezte, majd Hódmezővásárhelyen nyert óvónői oklevelet. Pályáját Mindszenten, mint óraadó a polgári, majd az elemi iskolában kezdte. 1929 januárjában jött Paposra, ahol ettől az időtől, mint óvónő müködik. Sokoldalu képességeit jellemzi, hogy intenziven foglalkozik zenével, festészettel. A községben hegedüórákat ad és jelentős szerepet tölt be a népmüvelésben.

varasdi HORVÁTH SÁNDOR, földbirtokos, ny. kultuszminiszteri számvevőségi főtanácsos, Papos. 1870-ben Paposon született. Középiskoláit Sárospatakon, Iglódon, Késmárkon és Budapesten végezte. Tanulmányainak befejezése után, állami szolgálatba lépett. Huzamosabb ideig a kultuszminisztériumban dolgozott és mint számvevőségi főtanácsos ment nyugalomba. Azóta birtokán mintaszerü gazdálkodást folytat. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. Elnöke a Levente Egyesületnek, a vármegyei Testnevelési bizottság tagja, valamint a Közbirtokosság elnöke.

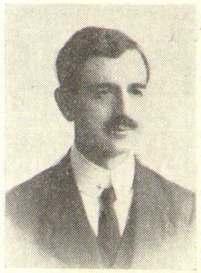

FARKAS LÁSZLÓ, református kántortanitó, Papos. Gyügyén született 1890-ben. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Kiskunfélegyházán végezte. Pályáját 1910-ben Szamosujlakon kezdte, ahonnan 1919 januárjában jött Paposra. Azóta, mint református kántortanitó, mai napig itt müködik. Élénk szerepet visz a község életében. A Hangyaszövetkezet elnöke, ügyvezetője és pénztárosa. A református dalárda karnagya. A világháboruban résztvett. A mozgósitás napján bevonult. Kint volt az orosz és olasz harctereken. 20 hónapos frontszolgálata volt. Egyszer sebesült. Kiváló és hősi magatartásáért az arany és a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a sebesülési éremnek. 1918 novemberében, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottságnak egyik legagilisabb tagja. Tanfolyamokat vezet, amelyeket sürün látogatnak a hallgatók.

Kantorjánosi körjegyzőség.

KÁNTORJÁNOSI. Kisközség a Nyirségben. Határa 8300 kat hold. Körjegyzőségi székhely. A község valamikor Iklóddal egy területen épült, mert az oklevelek gyakran egynek tekintik a két falut. Régi neve Balog-Jánosi. A Balog család ősi birtoka volt. A család egyik leszármazottja, Jakab, a váradi egyház kántorkanonokja volt, minden valószinüség szerint ujabb nevét tőle nyerte. Később mások is jutnak itt birtokrészekhez. Itt telepedett meg a XVI-ik században a huszita származásu Komorowsky család, amely Mátyás király alatt magyar nemességet és dona-

ciót nyert. Ennek a családnak a leszármazottjai a mai Komoróczyak. A XVI. és XVII-ik században ők birtokolják a községet. A XX-ik század elején nagyobb birtokosai a gróf Károlyi, a báró Uray, a Mándy családok. Lélekszáma az uj népszámlálás adatai szerint 3258. 60%-ban reformátusok lakják, 20%-ban göröghatholikusok, 13%-ban római katholikusok. Ezenkivül elenyésző számban még más felekezetüek lakják. Az OFB utján 1100 kat hold osztatott szét a nincstelenek között, valamint 55 házhely. Az utolsó tizév alatt görögkatholikus iskola tanitói lakással, főjegyzői és református tanitói lakások épültek. Létesült továbbá a tüzoltói szertár.

JUHÁSZ LAJOS, körjegyző, Kántorjánosi. Géberjénben született 1870-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte.

1887-ben a közigazgatási pályára lépett. Állomáshelyei Csengersima, Mátészalka, Olcsva, utóbbi helyen már mint körjegyző működött. 1903-ban jött Kántorjánosiba, ahol a mai napig is, általános bizalom és szeretet mellett végzi munkakörét. Élénk szerepet visz a megyei és községi életben. Tagja a vármegye törvényhatóságának. A Hitelszövetkezetnek igazgatósági, valamint a Nyirviz Szabályozó Társulat választmányi tagja.

MÜLLER TIBOR, aljegyző, Kántorjánosi. Hodászon született 1906-ban. Középiskoláit Nagykárolyban, Nagykállón és Nyiregyházán, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját, mint közigazgatási gyakornok Hodászon kezdte, innen került, mint segédjegyző Olcsvára. 1931 februárjában Kántorjánosiban választották meg aljegyzőnek, itt működik a mai napig. Résztvesz a község közmüvelődésében.

JUHÁSZ BÉLA, református igazgatótanitó, Kántorjánosi. Fábiánházán született 1892-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Nagykállóban, a tanitóképzőt Debrecenben végezte 1914-ben. Pályáját a háboru miatt csak 1918-ban kezdte, mint állami iskolai tanitó, később ilken lett református tanitó, majd 1922-től Kántorjánosiban a református iskola igazgatója és tanitója. A leventék főoktatója, a Polgári Lövészegylet vezetője, a ref. egyház presbitere, valamint a községi képviselőtestület tagja. A világháboruban 1914 szeptemberétől résztvett. Kint volt az orosz, oláh és olasz frontokon, amely helyeken 29 hónapot töltött. Az összeomláskor, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Kiváló magatartásáért a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Károly csapatkeresztje van. A világháboru után Fábiánházán megszervezte a nemzetőrséget és annak, parancsnoka volt. Neki köszönhető, hogy a községben különösebb rendzavarások a forradalom alatt nem történtek. A kommunizmus már Ilken találta, ahol nyiltan szembehelyezkedett a vörösterrorral. Juhász Béla nagyatyja, Juhász Lajos nagyszalontai református tanitó volt, akinek növendékei között szerepelt Arany János, a halhatatlan költő.

TÓTH JÁNOS, református kántortanitó, Kántorjánosi. Cegléden született, 1890-ben. Középiskoláit szülővárosában, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját Kőrösladányban kezdte, onnan került Dévaványára, majd Törökszentmiklósra. 1927 márciusában, mint kántortanitó a szabolcsmegyei Vajda községbe került, onnan jött mai állomáshelyére, Kántorjánosiba. Élénk szerepet visz a község életében. 1930-ig levente főoktato volt jelenleg a református dalárda karnagya, valamint népmüvelési előadó. 1913 októberében önkéntességi évének leszolgálására bevonult, itt érte a világháboru kitörése, amikoris kikerült az orosz harctérre. Később résztvett az oláh frontharcokban is. Háromszor sebesült, kiváló és hősi magatartásáért a nagyezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek, háromsávval. 1918 decemberében, mint tartalékos főhadnagy leszerelt.

HORVÁTH SÁNDOR, református tanitó, Kántorjánosi. Opályiban született. A gazdasági felsőnépiskola elvégzése után, Halmiban és Debrecenben nyert tanitói kiképzést, majd utóbbi helyen 1906-ban nyert oklevelet. Pályáját ugyanezen évben, a biharmegyei Szalacson kezdte, onnan került Nagyszalontára, majd Nyirkéresre, később Hodászra és végül mai állomáshelyére, Kántorjánosiba. Jelenleg itt fejt ki értékes pedagógiai müködést. A község társadalmi életében komoly szerepet tölt be.

DULI LÁSZLÓ, gör. kath. kántortanitó, Kántorjánosi. Nyirgelse községben született 1900-ban. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Ungváron végezte. Pályáját 1919 februárában Kántorjánosiban kezdte, ahol azóta is, mint görögkatholikus kántortanitó, eredményekben gazdag oktatói müködést fejt ki. A Hangyaszövetkezet volt vezetője, valamint jelenleg a Hitelszövetkezet könyvelője. A világháboru utolsó évében lett korköteles, amikoris március 15-én bevonult, mint a tisztiiskola növendékét érte utol az összeomlás. Ekkor a nemzeti őrséghez került. Később résztvett az ellenforradalmi törekvésekben. Felesége, DULI LÁSZLÓNÉ, született barsi Lenchés Irén, görögkatholikus tanitónő. Vitkán született 1903-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Kisvárdán végezte. Mint tanitónő, 1928-ban Kántorjánosiban kezdte pályáját, ahol férjével együtt a község népmüvelésében is jelentős szerepet visz. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

WEHNER VILMOSNÉ, született Jablonczay Irén, községi óvónő, Kántorjánosi. Debrecenben született 1896-ban. Középiskoláit Nagyváradon és Budapesten, az óvónőképzőt ugyancsak Budapesten végezte. Pályáját Nagyváradon a Szent Vince intézetben kezdte, mint helyettes tanitónő. Innen került óvónői minőségben a sárosmegyei Tótselymes községbe, majd további állomáshelyei, Magyarlóna,

Debrecen, Hajduböszörmény voltak. 1927-től Kántorjánosiban működik. Sürün tart mükedvelői és óvodaünnepélyeket, amelyek szép siker jegyében zajlanak le. Férje banktisztviselő volt Kolozsváron, valamint Hajduböszörményben. Jelenleg háziiparral foglalkozik. A világháboruban a mozgósitás napjától az összeomlásig résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol 1915-ben fogságba esett. Fogságából szökés utján tért vissza az orosz harctérre. Kisezüst vitézségi érme, Károly csapatkeresztje és Háborus emlékéremje van.

HORVÁTH JENŐ, állami elemi iskolai igazgatótanitó, Kántorjánosi-Boglyatanya. Zilahon született 1893-ban. Középiskoláit Nagyenyeden, a tanitóképzőt Mármarosszigeten végezte. Pályáját 1913-ban Nagyecseden kezdte. 1929-ben jött Kántorjánosiba, ahol a boglyatanyai állami iskolánál igazgatótanitói minőségben működik Nagyecseden a leventék főoktatója volt. A népmüv. helyi bizottságának jegyzője volt, tevékeny részt vett a ref. egyház belmissziós munkáiban, stb. A világháboruban résztvett. 1916 novemberében bevonult, kint volt az orosz fronton, majd 1918 novemberében, mint tartalékos zászlós leszerelt. Károly csapatkeresztje és Háborus emlékéremje van. Felesége, HORVÁTH JENŐNÉ, szül. Kun Anna tanitónő, Vésztőn született 1889-ben. Középiskoláit Nagyváradon, a tanitóképzőt Budapesten végezte. Pályáját az ugocsanegyei Tekeházán kezdte, majd további állomáshelye Nagyecsed volt. 1929-ben férjével együtt jött a Kántorjánosi mellett fekvő boglyatanyai állami iskolához. A nagyecsedi református Leányegyesület vezetésében segédkezett.

irsai SZABÓ ISTVÁN, magántisztviselő, Kántorjánosi. Beregszászon született 1904-ben. Középiskoláit szülővárosában, Tarpán és Fehérgyarmaton végezte, majd Budapesten a Közgazdasági egyetem hallgatója volt. Mint egyetemi hallgató, a Bajtársi Egyesületek működésében résztvett, amiért is a csehek letartóztatták és egyévi fegyházbüntetésre itélték. Héthónapi raboskodás után amnesztiában részesült. Ekkor bevonultatták a legionista lovasezredhez, ahonnan csak mint magyar állampolgár tudott kilépni. Ekkor a csehszlovák területről kiutasitották. Jelenleg apósának malmát vezeti Kántorjánosiban.

NYIRDERZS. Kisközség a Nyirségben. Határa 3000 kat. hold. A kántorjánosi körjegyzőséghez tartozik. A XIII-ik században a Petri Dersi nemzetség birtoka. A XVIII-ik században az Eördögh, Ibrányi, Szabó, Szegedy családok a földbirtokosai. A XX-ik század elejétől a Vásárhelyi és a Fisch családoknak vannak itt nagyobb birtokai. A községben görögkatholikus templom van, amely a XVIII-ik század utolsó éveiben épült. Mai lélekszáma 850. A községben 50% a görögkatholikus. Az OFB utján 710 kat. holdat osztottak szét, valamint 62 házhelyet, amelyekből máig 25 felépült. Lakosai őstermeléssel foglalkoznak. Ujabban az állattenyésztést szorgalmazzák előszeretettel.

RUTTKAY SÁNDOR, gör. katholikus paróchus Nyirderzs. Alsószinevéren született 1896-ban. Középiskoláit Nyiregyházán, a teológiát Ungváron végezte. Pályáját 1921-ben Hajdudorogon kezdte, mint káplán. 1924-ben lett Nyirderzsen paróchus és azóta itt fejt ki áldásos papi működést. A község társadalmi életében intenziv szerepet visz. Elnöke a Levente Egyesületnek. A világháboru alatt katonai szolgálatot teljesitett.

NÁDASI IZABELLA, gör. kath. tanitónő, Nyirderzs. A szabolcsmegyei Révaranyos községben született 1896-ban. Középiskoláit Ungváron, a tanitónőképzőt Szatmárnémetiben végezte, ahol ugyancsak polgári tanitónői oklevelet is szerzett. Pályáját 1923-ban Hódmezővásárhelyen az ottani polgári fiuiskolában kezdte. 1925-ben jött Nyirderzsre, ahol azóta is, mint görögkatholikus tanitónő kiváló oktatói működést fejt ki. Résztvesz a népmüvelésben.

Nagydobosi körjegyzőség.

NAGYDOBOS. Kisközség a Kraszna mellett, a Nyirség északi részén. Határa közel 4700 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Neve már a XIV-ik század feljegyzéseiben előfordul. Dobosnak, vagy Nagdobosnak irják. Már 1317-ben a Perényiek birtokolják a nagykiterjedésü községet. 1421-ben a község vásárjogot nyert. A XVIII-ik században a Perényiek mellett a gróf Károlyiak és a Dessewffyek szereztek a község határában birtokot. Nagydobos 1832-ig Bereg vármegyéhez tartozott s az országgyülés ekkor cserélte el Tarpával, amely bár a Tiszántul feküdt, ezideig Szatmár megyéhez tartozott. Jelenleg a község nagybirtokosa báró Perényi Péter, akinek szép kastélya még 1808-ban épült az ősrégi családi kuria helyén. A kastélyban rendkivül értékes családi képtár és könyvtár van. Nagyobb birtokos még Nagydobosban a Jármy család. Az uj református templom tornyát 1902-ben emelték. A községben báró Perényi Péternek mezőgazdasági szeszgyára is van. Nagydobos mai lélekszáma 2450. Az OFB utján 300 holdat parcelláztak fel, valamint 118 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 40 beépült. Egytantermes református iskola épült az utolsó tiz év alatt. A vasuttól az állami utig 350 méteres kövesut létesült. A fejlődő nagyközségben jelentős kulturmunkát végez a népmüvelés. Lakossága őstermelő. Számottevő bortermő vidéke van. Ujabban a gazdák intenziven foglalkoznak az állattenyésztéssel is. Különösen a szarvasmarha és sertéstenyésztés indult fejlődésnek.

medgyesi MEDGYESSY GYÖRGY, gyógyszerész, Nagydobos. Munkácsváralján született 1889-ben. Középiskoláit Mármarosszigeten, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1913-ban nyert gyógyszerész oklevelet. Pályáját még, mint gyógyszerészgyakornok 1909-ben Petrozsényban kezdte. További állomáshelyei Hódmezővásárhely, Margitta, Tolna, Egercsehi voltak, utóbbi helyen már mint tulajdonos müködött. 1929-től Nagydoboson vezeti saját patikáját. A világháboruban, mint katonai gyógyszerész szolgált a mozgósitástól az összeomlásig, amikoris mint tartalékos hadnagy leszerelt.

KOVÁCS KÁLMÁN, állami iskolai tanitó, Nagydobos. A szabolcsmegyei Szakoly községben született 1893-ban. Középiskoláit Hajdunánáson, a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1914-ben Gencsen kezdte. A juliusban kitört világháboru őt is a harctérre szólitotta. 1914 október 26-án bevonult. Kint volt az olasz és az orosz frontokon. Egyszer sebesült. Kiváló magatartásáért a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és sebesülési éremnek. 1918 decemberében, mint tartalékos hadnagy, leszerelt. A világháboru után Nagydoboson, a báró Perényi uradalom területén lévő állami iskolában folytatta tanitói pályáját, ahol a mai napig is értékes, oktatói tevékenységet fejt ki. Résztvesz a népmüvelés munkájában.

SZOMOR KÁROLY, intéző, Nagydobos. Kőszegen született 1892-ben. Középiskoláit szülővárosában és Veszprémben, a Gazdasági Akadémiát Keszthelyen végezte. Pályáját a veszprémi püspökségnél kezdte, mint segédtiszt. Innen vonult be a világháboru kitörésekor katonai szolgálatra. Kint volt az orosz fronton. Hősies magatartásáért a nagy- és kisezüst és a bronz vitézségi érmekkel, valamint a Signum Laudisszal tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. 1919 januárjában, mint tartalékos főhadnagy szerelt le. A világháboru után előbb gróf Károlyi Lászlónál, majd gróf Erdődy Sándornál volt mint intéző alkalmazásban. 1928-tól báró Perényi Péter nagydobosi uradalmának intézője.

NYIRPARASZNYA. A nagydobosi körjegyzőséghez tartozó kisközség. Határa 2500 kat hold. Nevét a XV. század feljegyzéseiben, mint Paraznya találjuk. Földesurai a XIV-ik században a Csaholyiak voltak. A XVII-ik században a szatmári vár tartozéka volt. A XIX-ik század közepéig sürün váltakoztak földesurai. Református temploma 1866-ban, a görögkatholikus temploma 1864-ben épült. A község mai lélekszáma 950. Az OFB utján 68 holdat parcelláztak fel, valamint 24 házhelyet osztottak ki, amelyekből eddig csupán 4 épült fel. Az ujabb időkben egytantermes református iskola épült.

Nyirmeggyesi körjegyzőség.

NYIRMEGGYES. Kisközség a Nyirségben. Határa 4100 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét 1381-ben Megyes-nek irják. Első nagyobb földesura Tozókus. Későbbi urai a községnek a Csaholyiak, akik kihalásukig birták Nyirmeggyest. A XVI-ik században földet birtak a községben a Báthoryak is. A XIX-ik század derekáig a gróf Teleky, Uray,

Református templom.

Ujhelyi és Korda családok birtokolják. Mai birtokosai az Hosvay, a báró Uray családok, valamint Madarassy István, a járásnak jelenlegi főszolgabirója, akinek gyönyörü parkja és ódonstilü szép kastélya van itt. A község mai lélekszáma 2186. 90%-ban reformátusok lakják. Főfoglalkozásuk az őstermelés. A birtokreform utján 586 kat. holdat osztottak szét a nincstelenek között, valamint 46 házhelyet, amelyekből máig 30 beépült. Az utolsó tiz év épitkezései: állami iskola, csendőrlaktanya, Hangya Szövetkezet. 1929-ben bevezették a villanyvilágitást. Kiépült a Debrecen—beregszászi állami ut ideeső szakasza 8 km hosszuságban. A hősi halottak emlékezetére szép szobormüvet állitottak.

PAPP JÓZSEF, körjegyző, Nyirmeggyes. Karcagon született 1884-ben. Középiskoláit szülővárosában és Kisujszálláson, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját a biharmegyei Hosszupályi községben kezdte, mint segédjegyző. Innen került hasonló minőségben Nagyecsedre. 1910-ben jött mai állomáshelyére, Nyirmeggyesre, ahol előbb mint aljegyző, majd 1915-től mint körjegyző müködik. Élénk szerepet visz a megyei életben. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának, valamint választmányi tagja a Vármegyei Jegyzői Egyesületnek. Támogatója minden nemes ügynek.

TUKACS JÁNOS, református lelkész, Nyirmeggyes. 1897-ben Nyirmeggyesen született. Középiskoláit Nagykőrösön és

Debrecenben, teológiai tanulmányait ugyancsak Debrecenben végezte. Pályáját mint segédlelkész 1919-ben Nyirmeggyesen kezdte. 1929-ben lett rendes lelkész egyhangu meghivás utján. Élénk szerepet visz a község életében. Tagja a képviselőtestületnek, pénztárosa a Hangyaszövetkezetnek. A csonka nagykárolyi Egyházmegye Lelkész Egyesületének és belmissziói értekezletének egyzője. Édesatyja,

TUKACS LAJOS, ny. lelkész, tb. esperes, 1852-ben Börvely községben született. 1876—1929-ig működött a lelkészi pályán s ebből az 53 esztendőből 41-et a nyirmegygyesi gyülekezetben töltött. 1923—1929-ig a csonka nagykárolyi egyházmegye esperese volt, 1929-ben lelkészi és esperesi hivataláról lemondván, mint lelkész nyugdijaztatott mint esperes pedig az egyházmegye közgyülésétől a »tb.« esperes cimet nyerte. Tagja a közs. képviselőtestületnek, elnöke a helybeli Hangyának és Hitelszövetkezetnek.

LÁNG MÁRTON, adóügyi jegyző, Nyirmeggyes. Mérken született 1900-ban. Középiskoláit Nagykárolyban, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját 1919-ben Vállajon kezdte, mint gyakornok. Innen került Nagydobosra, aljegyzői minőségben. 1924-től Nyirmeggyesen működik, mint megválasztott adóügyi jegyző. Élénk szerepet visz a község életében. 1929-ig a leventék főoktatója volt. A jelenben a Polgári Lövészegyesület vezetője. A világháboru utolsó évében lett korköteles, amikoris katonai szolgálatra bevonult. 1919 február elsején, mint önkéntes őrmester leszerelt. Felesége, LÁNG MÁRTONNÉ, sz. Karácsonyi Ilona m. kir. postamesternő, a szilágymegyei Tasnádon született 1892-ben. Középiskoláit szülőhelyén végezte, majd a posta és távirda szakvizsga letétele után, előbb mint kisegitő, majd Mármarosszigeten, mint postakiadó teljesitett szolgálatot. 1919-től Nyirmeggyesen mint postamesternő működik.

HUSZTHY MÁRIA, református tanitónő Nyirmeggyes. Nagykárolyban született. Középiskoláit

Mármarosszigeten, a tanitóképzőt Kolozsváron végezte. Pályáját 1899-ben Nyirmeggyesen kezdte. Azóta, immár 32 éve, itt teljesit érdemekben rendkivül gazdag, kiváló oktatói működést. 1924-ben ünnepelték 25 éves tanitónői jubileumát. 1930 májusában a VII-ik fizetési osztályba léptette elő a kultuszminiszter. Mindenkor élénk szerepet töltött be és tölt be ma is községének társadalmi és kulturális életében.

böszödujfalusi és hodgyai THAMÁSSY EMILIA, községi óvónő, Nyirmeggyes. 1882-ben Nyirmegygyesen született. Középiskoláit,

valamint az óvónőképzőt Szatmárnémetiben végezte, majd Mármarosszigeten egyéves női kereskedelmi tanfolyamot hallgatott. Pályáját 1908-ban Krasznaszentmiklóson kezdte. Innen 1922-ben az oláhok elől Budapestre menekült. 1927 áprilisában tovább folytatta óvónői működését Nyirmeggyesen. Azóta a mai napig itt fejt ki értékes nevelői munkálkodást. Szép sikerrel rendez mükedvelői előadásokat, valamint óvodaünnepélyeket. Résztvesz a megye társadalmi életében, ahol általános közmegbecsülésnek örvend személye. Székely eredetü ősnemesi család sarja. A Thamássyak mindig vezetőszerepet töltöttek be a régi világban.

néhai vitéz DIENES-OEHM TIVADAR, ny. tábornok, Nyirmegygyes-Nagyszállás. A zalamegyei Perlak községben

született. 1871-ben. Középiskoláit Debrecenben, Grácban és a heimburgi kadett-iskolában végezte. Pályáját a 14. közös huszárezredben kezdte. Gyorsvelésü katonai pályájának jelentős állomásai egymást követték. A világháboru alatt résztvett a szerb, orosz, oláh, olasz, majd ismét az oláh frontküzdelmekben, amely helyeken 43 hónapot töltött tüzvonalban. Egyszer sebesült. Bátor és hős katona volt, akit ugy tiszttársai, mint a legénység, végtelen odaadással szeretett. 1918-ban alezredesi rangban már ezredparancsnok volt. A világháboru után a nemzeti hadseregben szolgált tovább, ahol rövidesen ezredes lett, majd 1922 augusztusában tábornok. 1925-ben vonult nyugalomba, amely időtől a nyirmegygyesi Nagyszálláson lévő birtokán gazdálkodott és mint Szatmár, Bereg és Ugocsa közig. egy. egyesitett vármegyék vitézi szék kapitánya működött. 1928 február másodikán hunyt el. A világháboru alatt tanusitott hősi magatartásáért, valamint a háboru után végzett elsőrendü katonai szolgálataiért, számos alkalommal részesült magas kitüntetésekben. Birtokosa a másodosztályu Magyar Érdemkeresztnek, a Lipótrendnek a kardokkal, a Vaskoronarendnek a kardokkal, kétszer a Katonai Érdemkeresztnek a kardokkal, kétszer a Signum Laudisznak a kardokkal, a német Vaskeresztnek. Ezenkivül számos más katonai kitüntetésben részesült. Huszonötéves szolgálata után, katonai emlékkeresztet kapott. Mindezeknek koronáját jelentette vitézzé avatása. A kormányzó még 1922 augusztusában avatta vitézzé. Nevéhez füződik a kormányzó megbizásából, a nyiregyházai 4-ik huszárezred megteremtése. 1921-ben az ezred tisztikara ezen érdemének elismeréséül, diszkarddal ajándékozta meg. A diszkard felirata »Megalapitó ezredparancsnokának hálás ragaszkodással a magyar királyi nyiregyházai huszárezred tisztikara«.

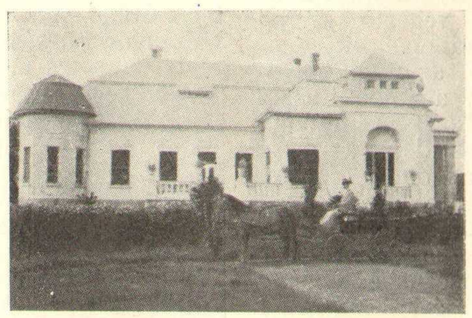

A Tarnai urilak

GEBE. Kisközség a Nyirségben. Határa 7000 kat. holdon felül van. A nyirmeggyesi körjegyzőséghez tartozik. Ősrégi község. A XIV-ik szá-

zad elején már egyháza volt. Gebe a Csaholyi család birtoka volt, akik 1574-ig birtokolták is. Jelenleg több birtokosa van, közöttük említésre méltók Tarnay Zoltán és Sándor, akiknek a község határában szép urilakjuk van.

TARNAI SÁNDOR, földbirtokos Gebe. Kántorjánosiban született 1891-ben. Középiskoláit Debrecenben és Kolozsváron végezte, majd két-

évet töltött Svájcban és St. Gallenben a Kereskedelmi Akadémián. Tanulmányainak elvégzése után, Zoltán öccsével együtt, .000 holdas birtokán folytat mintaszerü gazdálkodást. Élénk szerepet visz a megyei életben, a Szatmármegyei Gazdasági Egyesület választmányi és a Mátészalkai Takarékpénztár igazgatósági tagja. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett s mint a 16-os huszárezred önkéntese, került ki az orosz frontra. 17 hónapot töltött a tüzvonalban. Kiváló magatartásáért a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly-csapatkeresztnek. 1918 novemberében, mint tartalékos zászlós leszerelt.

TARNAI ZOLTÁN, földbirtokos, Gebe. Mátészalkán született 1894-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte. A világháboru kitörésekor azonnal bevonult a 16-os huszárokhoz. A háboru egész idejét az orosz és az olasz fronton töltötte. Egyszer sebesült. Hősies magatartásáért kétszer a kisezüst és a bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly-csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek. Mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Számottevő tagja a megye társadalmának

Tagja a vármegyei törvényhatósági bizottságának, alelnöke a Nyirviz Lecsapoló Társulatnak, valamint választmányi tagja a Szatmármegyei Gazdasági Egyesületnek.

BÁTHORI LÁSZLÓ, református kántortanitó, Gebe. Hajdunánáson született, 1896-ban. Középiskoláit szülőhelyén, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1917-ben Nyirbogáton kezdte, innen került Deregnyőre, majd a biharmegyei Álmosd községben tanitott. Következő állomáshelye Tornakápolna, ahonnan 1929-ben jött Gebére, ahol a mai napig is mint református kántortanitó müködik. Tornakápolnán járási levente főoktató volt. A világháboruban résztvett, 1915 május 15-én vonult be. Kint volt az orosz és az olasz frontokon. Egyszer sebesült. Károly csapatkeresztje van. 1917 év augusztusában, mint tartalékos zászlós leszerelt.

FARKAS ANDRÁS, hentesmester, Gebe. A szabolcsmegyei Tiszapolgár községben született 1899-ben. A hentesmesterséget Mátészalkán tanulta ki, majd felszabadulása után Gebén nyitott hentesüzletet 1921-ben. Azóta itt müködik. Elfoglaltsága mellett irodalmi kérdésekkel foglalkozik és verseket ir. A világháboruban résztvett, 12 hónapot töltött az olasz fronton, ahol fejlövést kapott. Az összeomláskor leszerelt.

Nyirvasvári körjegyzőség.

NYIRVASVÁRI. Kisközség a Nyirségben. Határa mintegy 4500 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét 1332-ben Vosuar-nak irják. Ebben az időben már egyháza volt. Birtokosai sürün váltották egymást. A XX-ik században nagyobb birtokosa gróf Zselénszky. A görögkatholikus tem-

Községháza.

plom 1895-ben épült. A község szülöttje Vasváry Pál, a szabadságharc lelkes ifjusági vezére. Mai lélekszáma 1901. Lakossága 70%-ban görögkatholikus. Főfoglalkozásuk az őstermelés. Az OFB utján 144 kat. holdat parcelláztak fel, valamint 107 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 32 beépült. A községben olvasókör és népkönyvtár van. Levente otthona rádióval van felszerelve.

MOLNÁR DEZSŐ, körjegyző, Nyirvasvári. — Szatmárnémetiben született 1881-ben. Középiskoláit Nagykárolyban, a jegyzői tanfolyamot Nagybecskereken végezte. Pályáját, mint aljegyző Szamosdobon kezdte. További állomáshelyei Szaniszló, Csenger, Nagylucska, Nyirvasvári, Nagydobos. 1908-ban Opályiban lett főjegyző, ahonnan 1913-ban végleg Nyirvasváriban telepedett le, ahol a mai napig is mint körjegyző, rendkivül értékes közszolgálatot fejt ki. A Polgári Lövész Egylet ügyvezető igazgatója. Ugyszólván minden társadalmi és kulturális mozgalomnak lelkes felkarolója és támogatója.

MÁNDOKY GYÖRGY, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, községi főbiró, Nyirvasvári. 1866-ban, Nyirvasváriban született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. 1899-től a mintegy 100 holdas mintagazdaságot saját maga kezeli. Kiváló gazdász, aki ugyszólván saját erejéből fejlesztette ki értékes birtokát. 1905-től mai napig, megszakitás nélkül a község főbirója. 1929-től a vármegye törvényhatósági bizottsági tagja.

KASZÁS MIHÁLY, községi irodatiszt, Nyirvasvári. A szabolcsmegyei Bököny községben született. 1889-ben. Középiskoláit Ungváron végezte, majd a közigazgatási pályára lépett. Bököny és Érpatak után Nyircsaholyon müködött. 1925-ben választották meg Nyirvasváriban községi irodatisztnek. A világháboruban résztvett, 1915 januárjában vonult be. Kint volt az orosz fronton, ahol 1916 juniusában hadifogságba esett. Fogságának javarészét Turkesztánban töltötte, ahonnan 1920-ban ötvenketten megszöktek és 42 napi gyaloglás után értek haza. Ekkor, mint önkéntes tizedes leszerelt.

KURUCZ MIHÁLY, görögkatholikus kántortanitó, Nyirvasvári. Rudabányácska községben született 1908-ban. Középiskoláit Debrecenben, a tanitóképzőt Nyiregyházán végezte. Pályáját 1929-ben Nyirvasváriban kezdte, ahol a mai napig is, mint görögkatholikus kántortanitó fejt ki értékes, oktatói működést. Mint fiatal diák atletizálni kezdett, előbb Debrecenben, majd Nyiregyházán. Később számottevő eredményeket ért el, 1929-ben kerületi és vidéki versenyeket nyert. 1931-ben megjavitotta a keleti kerületi magassági rekordot 182 és fél centiméteres ugrásával. Sikerei közé tartoznak a biharmegyei bajnokság és több vasutas bajnokság megnyerése is. Nemcsak mint magasugró kiváló, hanem mint dekatlonista is. Községének kulturális életében jelentős szerepet tölt be. Az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájában mint vezető vesz részt.

PÉNZES FERENC, aljegyző, — Nyirvasvári. Opályiban született 1904-ben. Középiskoláit Nyiregyházán és Budapesten, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. A pályáját 1928 február elsején Nyirvasváriban kezdte, ahol a mai napig is, mint aljegyző fejt ki eredményes müködést. A Levente Egyesület főoktatója, a Polgári Lövészegyesület titkára, a Tüzoltóegyesület parancsnoka, valamint a Hangyaszövetkezet elnöke és igazgatója. Általában minden hazafias mozgalom lelkes felkarolója és önzetlen elősegitője.

BALÁZS ERNŐ, uradalmi intéző, Nyirvasvári. A vasmegyei Répcelakon született 1903-ban. Középiskoláit Pápán, a Gazdasági Akadémiát Magyaróvárott végezte. Pályáját 1925-ben Somogymegyében kezdte. 1928 április elsején jött Nyirvasváriba, ahol a mai napig mint uradalmi intéző a gróf Zelenski nyirvasvári gazdaságának ügyeit intézi. Élénk és tevékeny szerepet visz a község életében. A Levente Egyesület elnöke, községi képviselőtestületi tag.

PERSAY GYÖRGY, uradalmi segédtiszt, Nyirvasvári. A barsmegyei Aranyosmaróton született 1905-ben. Középiskoláit szülővárosában és Budapesten, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. A pályáját 1927. évben Nagyszentjánoson kezdte ahonnan 1931 január elsején jött Nyirvasváriba, ahol a gróf Zelenski uradalomban, mint segédtiszt müködik és a község kulturális életében állandóan tevékeny részt fejt ki.

NYIRCSÁSZÁRI. Kisközség a Nyirségben. Határa 2300 kat. hold. Nyirvasvári körjegyzőséghez tartozik. A XIV-ik században a Császáry család ősi birtoka. A XVI-ik században Komoróczy János jut itt birtokhoz, később a Báthory család. 1810-ben Péchy Antal a földesura. Mai lélekszáma 959. Tulnyomó részben görögkatholikusok lakják. Az utolsó tiz év alatt községháza, iskola és görögkatholikus lelkészlak épült a községben. Az OFB utján 220 holdat osztottak ki, valamint 100 házhelyet, amelyekből máig 60 beépült.

Olcsvai körjegyzőség.

OLCSVA. Kisközség a Kraszna mellett. Határa 1790 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét 1419-ben Olchwa alakban találjuk. 1363-ban a község ura Olcsvay László. Földesurai váltakoznak. Az utóbbi három évszázadban főleg a gróf Károlyi család birtokolja a községet. Református temploma még Mátyás király korából származik. 1851-ben és 1888-ban az árviz okozott itt nagy károkat. Mai lélekszáma 1011. A község szintiszta református.

OLCSVAAPÁTI. Kisközség a Szamos partján. Határa 1800 kat. hold. Az olcsvai körjegyzőséghez tartozik. Olcsva határában a XIII-ik században egy apátság állott fenn, ennek megszünése után birtokait a beregszászi Ferenc-rendiek és Domokosok kapták. Az apátság kolostora a tatárjáráskor pusztult el. Ennek helyén Apáti néven község alakult. A XIV-ik század óta ez a község a Károlyi család birtokaihoz tartozott a XIX-ik század derekáig. A református templom a XVII-ik században épült. Lélekszáma gyarapodóban van. Lakosai főleg reformátusok.

KÓSA FERENC, kisbirtokos, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, Olcsvaapáti. 1884-ben Olcsvaapátiban született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni, majd 1906-tól saját birtokát kezeli. Jelentékeny gazdasági tevékenységet folytat. Kompépitő vállalata van. A vármegye törvényhatóságának 1924-től tagja. Községében a Hangyaszövetkezetnek, valamint a Legelőtársulatnak az elnöke. A Tiszántuli Mezőgazdasági Kamara tagja, valamint a Tisza-Szamosközi Társulat véleményező bizottságának tagja és a Mátészalka és Vidéke Szeszfőzde Szövetkezet igazgatója. Az egyházközség presbitere.

HENDZSEL BERTALAN, református tanitó, Olcsvaapáti. 1892-ben Olcsván született. Középiskoláit és tanitóképzőt Sárospatakon végezte. A pályáját a szabolcsmegyei Vasmegyer községben kezdte 1913-ban. Az 1928-ik évben jött Olcsvaapátiba, ahol a mai napig is, mint kiváló pedagógus tölti be hivatását. A leventék főoktatója, a népmüvelési bizottság jegyzője, a

szövetkezet könyvelője, valamint a Legelőtársulat jegyzője. A világháboruban a mozgósítás napjától résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol 1915 májusában fogságbaesett. Megjárta Szibériát, ahonnan 1920-ban jött haza s mint hadapródjelölt szerelt le. A hadifogságban nagyon sok szenvedésben volt része. Az ötéves fogság teljesen megrenditette idegeit. Mindamellett értékes és hasznos munkásságot fejtett ki a fogolytáborban is. Valójában már ott is különböző népmüvelő tanfolyamokat tartott. Résztvett a mükedvelői előadásokon.

ESZENYI FERENC, református kántortanitó, Olcsvaapáti. Kisvárdán született 1910-ben. Középiskoláit szülőhelyén, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1929 szept. elsején Olosvaapátiban kezdte, ahol a mai napig is értékes oktatói müködést fejt ki. Leventeoktató és népmüvelési előadó. Az egyházi énekkar karnagya. Fiatal kora dacára, értékes tagja a helyi népmüvelésnek.

Szamosszegi körjegyzőség.

SZAMOSSZEG. Kisközség a Kraszna és a Szamos zugában. Határa 6000 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét 1358-ban a feljegyzések Zomuszeg-nek emlitik. 1415-ben Zamoszeg-nek irják. A XV-ik századtól kezdve 1830-ig Szabolcs vármegyéhez tartozott a község, amely mindig népes hely volt. A XVIII-ik században földesurai a gróf Károlyi, herceg Eszterházy, Lónyay és Czóbel családok. Református temploma a XIX-ik század derekán épült. Mai lélekszáma 2845. Szintiszta református község. Az OFB utján 1200 holdat parcelláztak fel, valamint 104 házhelyet osztottak ki. Református iskoláját az utóbbi időkben renoválták. 5 kilométer hosszuságban kiépült a Nagydobos—szamosszegi vicinális utja. Négy artézi kutja van. Lakosai őstermelők, belterjes gazdálkodást, valamint szarvasmarha- és sertéstenyésztést folytatnak.

JAKAB TIBOR, körjegyző, Szamosszeg. Kocsordon született, 1885-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Nagykárolyban, a jegyzői tanfolyamot Kassán végezte. Pályáját, mint segédjegyző, 1906-ban Nagydoboson kezdte. 1916-ban választották meg a szamosszegi körjegyzőség élére s ettől a naptól máig, mindkét községben általános bizalom mellett fejt ki értékes közszolgálatot. A Szatmármegyei Gazdasági Egyesületnek, valamint a Faluszövetség megyei csoportjának tagja. A világháboruban résztvett, 1915 január elsején vonult be. Kint volt az orosz fronton, ahol 1916 augusztusáig, közérdekből való felmentéséig szolgált. Kiváló magatartásáért a kisezüst és bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. Mint tartalékos zászlós szerelt le. Lelkes felkarolója és önzetlen támogatója minden nemes ügynek, legyen az akár hazafias, kulturális vagy altruista ügy.

HUNYADI JÁNOS, református igazgató tanitó, Szamosszeg. Szatmárnémetiben született 1897-ben. Középiskoláit Mátészalkán, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját 1925-ben Szamosszegen kezdte. Azóta, a mai napig itt folytat rendkivül eredményes, oktatói munkálkodást. 1930-tól az iskola igazgatója. A község társadalmi életében résztvesz. Az iskolánkivüli népmüvelési bizottság alelnöke. A világháboruban 1915 októberétől katonai szolgálatot teljesitett. 34 hónapot töltött az olasz harctéren. Kétszer sebesült. Kiváló és hősi magatartásáért a nagyezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek két sávval. 1919 januárjában, mint tizedes leszerelt. Sokoldalu képességeit hasznosan és célirányosan értékesiti. Községében igaz szeretetnek és osztatlan megbecsülésnek örvend. Felkarolója minden nemes mozgalomnak.

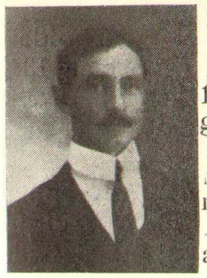

SZAMOSKÉR. Kisközség a Szamos partján. Határa mintegy 1600 kat. hold. A szamosszegi körjegyzőséghez tartozik. Nevét már 1427-ben Keernek irják. A Szamos tulsó partján, vele szemközt fekvő Kérsemjénnel együtt a Kállay család ősi birtoka volt. A XVII-ik században Szabolcs vármegyéhez tartozott. A Szamos gyakori áradásai miatt sokat szenvedett és helyét is többször változtatta. Református temploma a XIX-ik század elején épült. Mai lélekszáma 881. Főfoglalkozási ág az őstermelés. Szintiszta református község.

KOCSÁR ERZSÉBET, m. kir. postaügynök, községi óvónő, Szamoskér. Nyirgebén született 1887-ben. Iskoláinak elvégzése után, pályát választva, postaügynöki szakvizsgát tett Szatmárnémetiben. — Később óvónői tanfolyamot végzett Mátészalkán, ahol óvónői oklevelet is nyert. Pályáját 1910 évben kezdte Szamoskéren, mint községi óvónő. Egyévi müködése után, ugyancsak Szamoskéren, postai szolgálatát is megkezdte, mint postaügynök. Azóta, immár huszonegy éve itt müködik és mindkét hivatását kiválóan tölti be ugy felettes hatóságainak, mint a község lakosságának teljes megelégedésére. Résztvesz a község Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottságának népmüvelő és nevelő munkájában, rendszeres előadások tartásával. Sürün rendez nagysikerü mükedvelői előadásokat és óvódaünnepélyeket. Szivjóságáért, közvetlen egyszerüségéért általános megbecsüléssel és szeretettel veszik körül. Kocsár Erzsébet testvére, Kocsár Zoltán dr.-nak, aki Vásárosnamény községi orvosa.

Vállaji körjegyzőség.

VÁLLAJ. Kisközség az ecsedi láp mellett. Határa 13.100 katasztrális hold. Körjegyzőségi székhely. A XV. században a Báthoryak kaptak rá, királyi adományt. Több földesur váltotta fel egymást, amig végül 1711 után a helység gróf Károlyi Sándoré lett. A Károlyiak svábokat

telepitettek a községbe, 1711-ben épült a református temploma. Mai földesurai a községnek gróf Károlyi Gyula, Magyarország jelenlegi miniszterelnöke és gróf Károlyi Lajos. A község mai lélekszáma 3022. Lakosai szintiszta katholikusok és foglalkozásuk őstermelés. A nagykiterjedésü határból a földbirtokreform során 1000 katasztrális holdat osztottak fel a nincstelenek között és 200 házhelyet, amelyekből máig 134 beépült. Az utolsó 10 év alatt épült a vámhivatal és a Hangya Szövetkezet székháza. A katholikus templom hősök harangjához jutott.

szederjei OSTADÁL K. JENŐ, erdőtanácsos, erdőmérnök, Vállaj. Nagymajtényban született 1870-ben.

Középiskoláit Nagykárolyban, Szatmárnémetiben és Nagybányán végezte; Selmecbányán az Erdőmérnöki Főiskolán nyert diplomát. Pályáját 1889 évben Károlyi Lajos gróf hitbizományi uradalmában kezdte. — Állomáshelyei Nagysikárló Szelestyehuta, Szinfalu, Károlyierdőd, 1925-ben jött át megszállt területről Vállajra, ahol továbbra is a hitbizományi uradalomban müködik. Ma erdőtanácsosi rangban mint gazdasági felügyelő intézi az erdészeti és gazdasági ügyeket. A Tiszántuli Mezőgazdasági Kamara igazgatósági tagja. Résztvesz számos társadalmi, kulturális és szakegyesület működésében, igy többek között tagja az Erdészeti Egyesületnek, a Természettudományi Társulatnak, a Nemzeti Szövetségnek, amelynek körzeti elnöke. A Keleti Nyirviz Társulatnak bizottsági tagja. Tudományos cikkei különböző hirlapokban jelennek meg. A háboru alatt az egész harmincötezer katasztrális hold erdőbirtokot, az uradalmi tisztek bevonulása miatt, egyedül kezelte, valamint a forradalmak és a kommunizmus alatt a már oláh kézre jutott hitbizomány 60.000 k. hold javainak megőrzése elsősorban az ő érdemének tudható be. Személyét megyeszerte igaz tisztelet és szeretet veszi körül. Két fia van, Jenő, H. F. Budapesten a székesfővárosnál gépészmérnök, Ákos G. M. fia pedig Sopronban az Erdőmérnöki Főiskola hallgatója. Felesége nemes Nagy Ilona.

SZŐKE JENŐ, nagybérlő, Vállaj. Nagyecseden született 1885-ben. Középiskoláit Debrecenben, a Gazdasági Akadémiát Magyaróvárott végezte. — Pályáját Nagyecseden kezdte a báró Piret uradalom bérletével. Az uradalmat édesatyja bérelte 1883-tól, amikor annak Károlyi Viktor gróf volt a birtokosa. Szőke Jenő 1929-ben ezt a bérletet felcserélte Károlyi Alajos gróf 2600 holdas hitbizományának bérletével. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. Tagja a község képviselőtestületének.

POPEMAYER JÁNOS, r. kath. kántortanitó, Vállaj. Nagymajtényban született 1885-ben. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1904 évben Vállajon kezdte, hol 15 évig tanitó, azóta mint kántortanitó jelentős oktatói működést folytat. A község társadalmi életében résztvesz, a Hangya szövetkezet egyik megalapitója és ügyvezető igazgatója volt. Az iskolánkivüli népmüvelés terén kifejtett munkálkodásáért miniszteri elismerésben részesült. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz fronton. Egyszer sebesült (bal váll és jobb bokalövés). 92% rokkant volt. 1917 májusában felmentették.

tegenyei BALOGH SZABÓ GÉZA, cementárugyáros, Vállaj. Szamosdobon született 1877-ben. Négy középiskolát, majd gépészeti és elektrotechnikai szakiskolát végzett. — 1912-ben cementárugyárat létesitett Vállajon s azóta a mai napig is itt müködik. Résztvesz községének társadalmi életében. A Levente Egyesület alelnöke, valamint a község képviselőtestületének tagja. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. 22 hónapot töltött az orosz, szerb, majd ismét az orosz fronton.

MELLAU ISTVÁN, r. kath. tanitó, Vállaj. 1896-ban Vállajon született. Középiskoláit és a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját a nógrádmegyei Zagyvaszántó községben kezdte, ahonnan 1923-ban jött szülőhelyére, Vállajra. Azóta a mai napig itt fejt ki eredményes oktatói működést. Résztvesz a népmüvelésben. Volt levente főoktató. A világháboruban 1916 és 1917-ben katonai szolgálatot teljesit. 1920-ban tagja volt egyéven keresztül a nemzeti hadseregnek.

MÉRK. Kisközség az ecsedi láp mellett. Határa 8160 katasztrális hold. A vállaji körjegyzőséghez tartozik. Nevét 1433-ban Merk-nek emlitik az egykori feljegyzések. 1391-ben a helység a Szántai Petőfi családé volt, akiktől leányágon a Kállay család örökölte. Későbbi birtokosai között találjuk a Báthoryakat, a Bethleneket, majd a Rákócziakat. 1711-ben gróf Károlyi Sándorra szállt át a birtok. Mai urai gróf Károlyi Gyula, gróf Károlyi Lajos és gróf Károlyi István örökösei. A Károlyiak a 18-ik század harmadik felében svábokat telepitettek be a községbe. A mérki svábok ma már teljesen magyarositttattak. Lakosai a legujabb népszámlálás adatai szerint 3530, ebből 2100 római katholikus, 1200 rofermátus, 200 zsidó, a többi vegyes. Az OFB utján 650 katasztrális holdat osztottak szét, továbbá 162 házhelyet, amelyekből máig 110 felépült. Az utóbbi években épült a vámőrségi laktanya a Mérk—tiborszállási kövesut, valamint 2 artézi kutat furattak. A református templom falában a hősök emléktábláját helyezték el. Mérk a trianoni állapotok bekövetkezésével fontos egyházmissziói hivatáshoz jutott, amennyiben a szétszakitott szatmári püspökségnek magyarrészi apostoli kormányzóságát itt állitották fel. Székely Gyula dr. apostoli kormányzó innen intézi a csonka egyházmegye ügyeit. A mérki határban fekvő Vadaskerten épült a közelmultban gróf Károlyi Gyula kastélya. Ugy a Vadaskerten, mint gróf Károlyi Gyulának többi tanyáin, a mai kornak megfelelően lettek felszerelve a gazdaságok, amelyekben a villanyvilágitást is bevezették.

IGNÉCZY SÁNDOR, református lelkész, Mérk. A szabolcsmegyei Tiszarád községben született 1886-ban. Középiskoláit

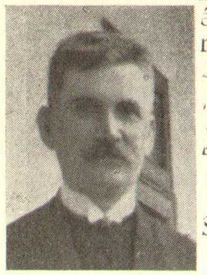

és teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját Hajduhadházán, mint segédlelkész kezdte. Innen került Szeghalomra, majd a zemplénmegyei Szőllőske községbe. 1914 októberétől Mérken működik, mint rendes lelkész. Vezető szerepet tölt be községének társadalmi életében. A Gazdakör elnöke. 1918 májusától 1918 november 19-ig, mint táborilelkész, az olasz fronton teljesitett értékes szolgálatokat.

MÜLLER LAJOS, római katholikus ig. kántortanitó, Mérk. Az ungmegyei Császlócz községben született 1881-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1900-ban Mérken kezdte, ahol azóta is, immár 32 esztendeje, rendkivül értékes és sokoldalu pedagógiai munkálkodást folytat. Hivatása mellett élénk szerepet visz a helyi népmüvelésben. A Levente Egyesület oktatója, valamint a Közmüvelődési Egyesület vezetője. A világháboru alatt 1914-től 1916-ig az orosz fronton teljesitett katonai szolgálatot.

MAYER ALAJOS, r. kath. kántortanitó, Mérk. 1876-ban Mérken született. A tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. 1901-ben szülőhelyén a római katholikus iskola tanitója lett. Azóta, immár 30 esztendőt tulhaladva, itt fejt ki értékes és sokoldalu pedagógiai működést. Kétéven át levente főoktató volt. Tagja a község képviselőtestületének, valamint a Hangya igazgatóságának. Felesége, MAYER ALAJOSNÉ, szül. Kertész Anna, Csanálosan született 1890-ben. Középiskoláit és a tanitónőképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját Aradon kezdte, onnan került Nagyecsedre, majd 1912-től mai napig Mérken tanit. A község népmüvelésében férjével együtt tevékeny részt vesz. Karácsonyi ünnepek alkalmával sikeres mükedvelői előadásokat rendez. Sokoldalu tudásával általános megbecsülést, nemes egyszerüségével igaz szeretetet érdemelt ki.

Vitkai körjegyzőség.

VITKA. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 1975 kataszträlis hold. Ősidők óta sürün lakott hely. A XIII. században a Vitkai család birta. Évszázadokon keresztül sürün változtak földesurai. A XVIII. században a Károlyi grófok jutottak nagyobb birtokhoz a községben. A XIX. század kezdetén földesurai a Vitkay, Károlyi Vay, Lenchés, Markó és Bégányi családok és később a Vitkayaktól leányági örökösödés folytán az Ujhelyi család. A XX. század beköszöntésekor nagyobb birtokosok a Perényi, Károlyi, Ujhelyi családok. A református templomot 1871-ben épitették. A római katholikus egyházat báró Barkóczy Ferenc egri püspök Vitkán időzésekor 1748-ben szervezte meg. Ekkor épitették a templomot, amelyet 1815-ben ujból fel-

Református templom.

épitettek. Mai lélekszáma 1747. Lakosai 75%-ban reformátusok, 25%-ban római katholikusok. A földbirtokreform során mintegy 80 holdat parcelláztak fel és 41 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 20 be-

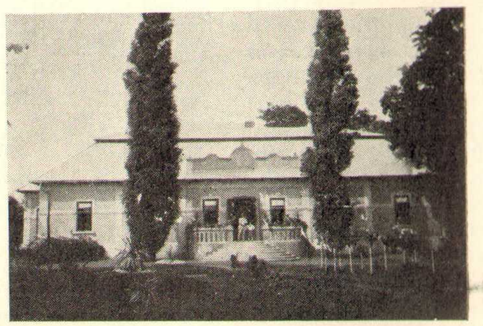

Ujhelyi Kornél kastélya.

épült. 1925-ben épült az uj községháza a jegyzői lakkal. Ugyanebben az évben kiépült a Debrecen—beregszászi állami ut ideeső szakasza, valamint a Vitka—olcsvai törvényhatósági köves ut. 1929-ben tanyai iskolához jutott a község. A lakosság őstermelő. Jelentős a tarka szarvasmarhatenyésztés.

BALLA ZSIGMOND, körjegyző, Vitka. Budapesten született 1877-ben. Középiskoláit Léván és Nagykárolyban végezte, majd a budapesti Állatorvosi Főiskola hallgatója lett, azonban pályáját változtatva Nyirbátorban jegyzői gyakornoki állást vállalt. Innen került Orosra, majd ismét Nyirbátorba. Ezután Debrecenben kitüntetéssel elvégezte a jegyzői tanfolyamot, majd Nyirbátorban lett segédjegyző. Innen Nyirgyulajra ment. 1904-től Vitkán működik, ahol előbb aljegyző, majd 1913-tól, mint megválasztott körjegyző fejt ki jelentős munkálkodást. Elnöke az Önkéntes Tüzoltóegyesületnek, főjegyzője volt a Vármegyei Jegyzői Egyesületnek. Tizenkét éven keresztül a vármegye tövényhatóságának is a tagja volt. A világháboru alatt a hadikölcsön jegyzése körül kifejtett kiváló eredményeiért, a pénzügyminisztériumtól elismerő oklevelet kapott. Ugyancsak a hadi idők alatt kifejtett szolgálataiért a Vöröskereszt is elismerő oklevélben részesitette

BOROSS MIHÁLY, református lelkész, Vitka. A biharmegyei Fugyi községben született 1888-ban. Középiskoláit Beregszászban, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját ,mint segédlelkész 1911-ben Vitkán kezdte, 1918-ban egyévig Nagyborzsován működött, ahol édesatyját helyettesitette. Innen visszatérve, 1919 márciusában iktatták be rendes lelkésznek. Azóta a mai napig is Vitkán működik. Értékes egyházi és társadalmi munkálkodást fejt ki. A nagykárolyi egyházmegye aljegyzője és belmissziói előadója. A vitkai Levente Egyesület alelnöke. Egyházközségének fejlesztése körül szerzett tevékeny érdemeket.

HOFFMANN LAJOS, adóügyi jegyző, Vitka. 1896-ban Vitkán született. Középiskoláit Nagykárolyban, a piaristák főgimnáziumában végezte. Jegyzői oklevelet Debrecenben nyert. Pályáját Győrteleken kezdte, innen került Nagyszekeresre. Ezután, mint korköteles, katonai szolgálatra bevonult. 1915 májusától résztvett a világháboruban, kint volt az orosz, oláh és olasz harctereken, amely helyeken 28 hónapot töltött. Kétszer tüdőlövést és egy láblövést kapott. Bátor és hős katona volt, akit kiváló magatartásáért a Signum Laudisszal, a bronz vitézségi éremmel tüntettek ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek háromsávval. 1920 szeptemberében, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Ezt megelőzőleg, a nemzeti hadsereg kötelékében szolgált. 1919-ben politikai nyomozó volt és ebben a minőségében Pestszentlőrincen elfogta az egri leventefiukat, számszerint 37 terroristát negyedmagával. Leszerelése után Nagyecseden lett közigazgatási aljegyző, majd 1922-től mai napig Vitka adóügyi jegyzője. A Polgári Lövészegyesület tűzvészmestere és az Önkéntes Tüzoltóegyesület oktató szakaszparancsnoka.

OROSZ ISTVÁN, községi irodatiszt, Vitka. Nagykárolyban született 1901-ben. Középiskoláit szülővárosában végezte, majd négyévig a debreceni orvosegyetem hallgatója volt. Azonban a megszállt területen élő szüleinek rossz viszonyai miatt tanulmányait félbe kellett szakitania. Ma, ugyancsak a debreceni egyetemen jogot hallgat. Közigazgatási pályáját Nagyecseden kezdte, majd Hajdumegye alispáni hivatalában dolgozott. 1929 julius 1-én jött Vitkára, ahol a mai napig is, mint megválasztott irodatiszt működik. Titkára a Polgári

Lövészegyesületnek és szakaszparancsnoka az Önkéntes Tüzoltóegyesületnek. A Szatmár és Bereg cimü lapban szépirodalmi működést fejt ki.

kézdipolyáni BIRÓ DEZSŐ, római katholikus elemi iskolai igazigazgató, Vitka. Désen született 1876-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1897-ben Vitkán kezdte és azóta megszakitás nélkül, mai napig is itt fejt ki rendkivül sokoldalu és értékes pedagógiai működést. Egyházi főhatósága 1924-ben igazgatónak nevezte ki. Igazgatója továbbá a gazdasági továbbképző iskolának. Az OKH helyi fiókjának felügyelőbizottsági tagja. A szatmári Egyházmegye római katholikus Tanitóegyesületnek elnöke, valamint alelnöke az Általános Tanitói Egyesületnek és a mátészalkai járás Általános Tanitóegyesületének. Szakirodalmi működést fejt ki a »Nemzetnevelés« és más tanitói szaklapokban. Harmincéves tanitói jubileuma alkalmából Kursinszky Zsigmond pápai kamarás, főtanfelügyelő, elismerő irással tüntette ki. Felesége, BIRÓ DEZSŐNÉ, szül. Balla Erzsébet m. kir. postamesternő, Nyirbátorban született 1882-ben. Iskoláit szülőhelyén végezte, majd 1904-ben Nagyváradon posta- és távirda szakvizsgát tett. Pályáját Vitkán kezdte, mint postaügynök 1903-ban. Egyévvel később kinevezték m. kir. postamesternek. Azóta megszakitás nélkül tölti be hivatását. Biró Dezsőnét a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége 1930-ban, mint nyolc gyermek felnevelőjét, kitüntetésben részesitette.

tiszaujhelyi UJHELYI KORNÉL, földbirtokos, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, Vitka. Az Ujhelyi család a XIII. századból a Hund-Pázmán nemzetségnek Comes Marcellius törzséből származik. Ujhelyi Kornél 1889-ben Vitkán született. Középiskoláit Kassán a premontrei főgimnáziumban végezte, majd ugyancsak Kassán a Gazdasági Akadémián nyert oklevelet. Tanulmányainak elvégzése után birtokán kezdett gazdálkodni. Kiváló és sokoldalu társadalmi tevékenységet folytat. 1919-től tagja a vármegye törvényhatóságának. Elnöke a Levente Egyesületnek, a Polgári Lövészegyesületnek, a Nemzeti Munkavédelemnek és vezető tagja több más társadalmi egyesületnek. A vitkai római katholikus egyházközség világi elnöke. Mintaszerü gazda, akit széles körben, szeretetreméltó egyéniségénél fogva, osztatlan bizalommal vesznek körül. A világháboruban a mozgósitás napjától katonai szolgálatot teljesitett. Résztvett az orosz és oláh frontharcokban, amely helyeken 27 hónapot töltött. Kiváló és hősi magatartásáért kétszer a Signum Laudisszal tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. Leszerelt 1918-ban mint huszárfőhadnagy.

kálmáncsi KÁLMÁNCZHELYI MIKLÓS, földbirtokos, Vitka. Mátészalkán született 1904-ben. Középiskoláit Hajdunánáson és Hajduböszörményben végezte. Iskoláinak elvégzése után édesanyjának és a saját birtokának kezelését intézi. Fia, néhai Kálmánczhelyi Miklósnak, Hajdunánás volt vezető járásbirójának. Édesanyja özv. Kálmánczhelyi Miklósné,

született Lenchés Etelka, a vármegye köztiszteletben álló asszonya.

terjéki és barsi LENGCHÉS ISTVÁN, földbirtokos, ny. pénzügyigazgató, pénzügyi főtanácsos, Vitka. Régi, nemesi család sarja. A Lenchések a XV-ik századból, a sárosmegyei Terjék községből erednek. Cimeres oklevelüket II. Rudolftól kapták. Lenchés István 1870-ben Vitkán született. Középiskoláit Munkácson, Szatmárnémetiben, Sárospatakon és Debrecenben végezte, majd Budapesten pénzügyi fogalmazói szakvizsgát és később Debrecenben államtudományi államvizsgát tett. Pályáját 1894-ben Sátoraljaujhelyen kezdte. Innen került Beregszászba, majd Debrecenbe, ahol mint pénzügyi főtanácsos, a pénzügyigazgatóság vezetője, 1923-ban nyugalomba ment. Debreceni müködése alatt a hatóságok és a közönség rendkivüli szeretettel vették körül személyét. Egyenes, bátor, melegszivü tetteiért, különösen önzetlen áldozatkészsége, valamint a hadikölcsön jegyzésekben való kiváló példaadásával és a katonák másirányu segélyezésével nyerte meg a társadalom legszélesebb rétegeinek bizalmát és ragaszkodását. Korai nyugalombavonulásának oka bátor szókimondása volt és inkább félreállt, mintsem egyéniségével meg nem egyezően meghajoljon. Nyugalombavonulása óta birtokán gazdálkodik és teljes visszavonultságban él.

LENCHÉS ENDRE, uradalmi erdész, Vitka. 1895-ben Vitkán született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Kisvárdán végezte, majd Selmecbányán az erdőmérnöki főiskolán egy-évet tanult. Ezután Sárospatakon és Szegeden a jogi fakultáson hallgatott két évet. Pályáját 1920-ban gróf Károlyi László uradalmában, mint segédtiszt kezdte. 1928 január 1-től mint erdész, ugyancsak gróf Károlyi László szolgálatában, annak vitkai erdőgondnokságának a vezetője. A világháboruban résztvett. Kint volt az orosz, román, olasz és francia hadszintereken. 1918 októberében francia fogságba esett, ahonnan 1920 májusában szabadult. Kiváló magatartásáért kétszer a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek.

ILK. Kisközség a Nyirségben. Határa 2500 katasztrális hold. A vitkai körjegyzőséghez tartozik. 1463-ban már Ilk-nek irják. Birtokosai a XV-ik század kezdetével a Butkai, Ráskai, Márki, Csaholyi családok. A XVI. században a Lónyayak is birtokrészhez jutnak a községben. Később a Rákócziak után a Károlyiak szereznek nagyobb földet a határban. 1757-ben a vásárosnaményi Eötvös család jut nagyobb birtokhoz. A XIX-ik század elején földesurai a gróf Károlyi, Lónyay, Eötvös, Kendeffy és Toldy családok. A község református temploma 1840-ben épült. Az 1930-as népszámlálás adatai szerint a község lélekszáma 1180. Lakosai tulnyomóan reformátusok. Az OFB utján 42 holdat parcelláztak fel és 111 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 70 beépült. 1927-ben létesült a Vásárosnamény—ilki kövesut. 4800 pengő értékben felszerelték a tüzoltószertárt. Lakosai őstermeléssel foglkoznak.

néhai VERESS GUSZTÁV, református lelkész, Ilk. Nagykárolyban született 1874-ben. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Nagykárolyban kezdte. 1902 juniusában hivták meg az ilki református gyülekezet élére és ettől az időtől 1931 novemberéig az egyházközségnek közszeretetben élő papja volt. Hosszabb időn át sulyos betegség kinozta. Élete utolsó hónapjait a debreceni klinikán töltötte, ahol 1931 novemberében elhunyt. Elnöke volt a Levente Egyesületnek, a népmüvelési bizottságnak és az ilki Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek.

OSVÁTH GÁBOR, református kántortanitó, Ilk. Debrecenben született 1905-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt szülővárosában végezte. Pályáját 1923-ban Devecserben kezdte. 1927 február 1-én jött Ilkre, ahol a mai napig is, mint kántortanitó fejt ki értékes pedagógiai müködést. A Levente Egyesület jegyzője és pénztárosa, valamint főoktatója. Résztvesz az iskolánkivüli népmüvelési bizottság munkájában. Felesége OSVÁTH GÁBORNÉ, született Kriston Irén, református tanitónő, a szabolcsmegyei Rétközberencs községben született 1906-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Tanitónői pályáját Ilken kezdte 1927 májusában. Férje mellett szintén résztvesz a helyi népmüvelésben.

VERESS LAJOS, földbirtokos, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, Ilk. 1877-ben született Ilken. Iskoláinak elvégzése után, édesatyja földjén kezdett gazdálkodni. 1905-ben édesatyja elhalálozása után, saját 32 holdas birtokán folytatta a gazdálkodást. 1911-ben községi birónak választották meg és ebben a minőségében müködik a mai napig is, két megszakitástól eltekintve, ugyanis a kommunizmus alatt hivatalából eltávolitották, valamint 1919 október 28-ától november 13-ig sem gyakorolhatta birói tisztségét, mert az oláhok hadbirósági börtönbe vetették, azzal gyanusitva, hogy sógorát ki akarta szabaditani az oláhok kezéből. 1929 decemberétől választott alapon tagja a vármegye törvényhatóságának. A református egyházközség presbitere, a nagykárolyi egyházmegye belmissziós tagja, valamint a Levente Egyesület alelnöke.

FEHÉRGYARMATI JÁRÁS.

NEMESTÓTHY-SZABÓ TIBOR

A fehérgyarmati járás főszolgabirója.

Szatmármegyei születésü, itt élt, ismeri a népet és ismeri a megyét. A fehérgyarmati járás társadalmi, és közgazdasági szinvonalának emelkedése hivatalba lépése óta indult meg. A munkát szerető ember, akinek azonban mégis mindenre van szabad ideje s ajtaja minden kérő és jogot kereső előtt nyitva áll. Az érintkezés külső benyomásai a kemény embert tükrözik vissza, de cselekedeteinek rugóját emberi megértése mozgatja — Régi nemesi család sarja, akik Szatmármegyében századok óta birtokosok. — Nagykárolyban született 1881-ben. Középiskoláit szülővárosában, a piaristák főgimnáziumában végezte, majd Budapesten és Kolozsváron hallgatott jogot és utóbbi helyen jog- és államtudományi vizsgát tett. Pályáját mint közigazgatási gyakornok 1909-ben Nagykárolyban kezdte. Rövid néhány esztendő után, már 1913-ban a fehérgyarmati járásban szolgatője volt. Járását minden tekintetben fejlettebb, magasabb szinvonalra emelte. A közigazgatás irányitása mellett ügyelt községeinek kulturális fejlődésére is és nem feledkezett meg járásának nagyszerü kulturemlékeinek ápolásáról sem. Számottevő tagja a megye társadalmi életének. Hosszu idő óta választmányi tagja a Szatmármegyei Gazdasági Egyesületnek, valamint alelnöke a fehérgyarmati Urikaszinónak. Természetesen vezető szerepet tölt be ugyszólván az összes megyei és járási intézményekben és azok munkájában biróvá választották meg. A világháboru alatt már mint tiszteletbeli szolgabiró a szatmári járásban fejt ki hasznos tevékenységet. Innen azután ismét visszakerül Fehérgyarmatra. Közigazgatási képességei, alapos tudása utat nyit számára a főszolgabiróság felé. 1921 május 15-én meg is választják a fehérgyarmati járás főszolgabirójának. — Azóta, immár tizesztendőt meghaladva, eseményekben gazdag és fölöttébb értékes közszolgálati müködést fejt ki. Ami ebben az évtizedben történt annak közvetlenül vagy közvetve értelmi szerzője, támogatója, ha kellett, erős kézzel megteremteljes értékü tevékenységet fejt ki. Általában nincs olyan hazafias, nemzeti megmozdulás, ami ne érdekelné és ne ösztönözné azoknak támogatására, sikeres megvalósitására.

Fehérgyarmat.

A csonka vármegye második legnagyobb községe. Ugy jelentőségben, mint berendezkedésben és természetesen fejlődésben élesen kiválik a csonka megye többi községei közül. Határa 9200 kat. hold. A Szamos-közön fekszik, a Szamos, Tur és Tisza között. A XIV-ik század elején már számottevő helység lehetett, mert Miklós nevü papja, a pápai tizedszedők jegyzékében meglehetős nagy dézsmával szerepel. Nevét ebben az időben Gyarmatnak mondták. Ősi birtokosa

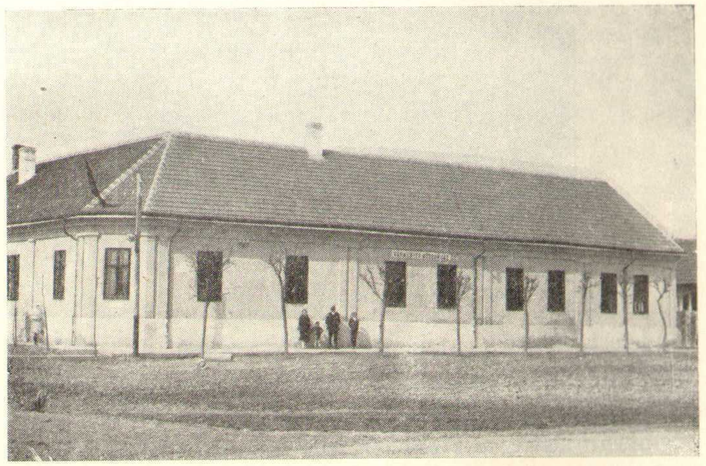

A közkórház.

a Mással nemzetség volt. A Másselek innen vették előnevüket és a későbbi századokban, mint Gyarmathyak szerepeltek. A fehérgyarmati uradalomnak későbbi birtokosai voltak a Rozsályi Kunok és a Szántai, Petőfi családok, valamint a Báthoryak. A Drágafiak a XV. és a XVI-ik században szintén szereznek itt birtokrészeket, azonban az egyre hatalmasabb Báthory és Rozsályi Kun családok mellett, nem tudnak megerősödni. A Báthoryak után a Bethlenekre száll az uradalom nagyrésze. Őket a Rákócziak követik. A szatmári béke után gróf Károlyi Sándor lett a gyarmati uradalom földesura. A XVIII-ik század végén a gróf Károlyi családon kivül a Schuler, Kállay, Gulácsi, Tatay, Ilosvay, Mándy, Bakó, Kardos, Kalydy, Fábián, Klobusitzky, Bartha, Korponay, Becsky, Ajthay, Csoknyai családok jutottak birtokrészekhez. Felemlitendő, hogy 1810-ben a község 315 háza közül, 254 nemesi telek volt. A XIX-ik században a birtokosok névsora nem változott,

ellenben a Jékey család is földhöz jutott az uradalomban. A XX-ik században a gróf Károlyi és a Jékey család bir nagy földdel a község határában. A község hajdan két részből állott, Nagy- és Kisgyarmatból. A déli részt ma is Tömösvárnak hivják, az egykori földvárról elnevezve, amely vár azonban komoly szerepet sohasem játszott. A korábbi századokban többször pusztitott a községben a kolerajárvány, amely 1742-ben a református lakosságból egyedül 470 lelket ölt meg, ugyszólván az összes lakosság harmadrészét. Nagyobb tűzvész pusztitott a községben 1872-ben, 1895-ben és 1900-ban. Az utóbbi tüzvész ugyszólván teljesen elpusztitotta a főutcát, a római katholikus templommal és a városházával együtt. A templomot 1906-ban diszesen helyreállitották. Fehérgyarmat már a mult században is erős kulturnyomokat hagyott hátra. A XX-ik század beköszöntésével számos

Ármentesitő társulat székháza.

korszerü intézménnyel gazdagodott. Az utolsó évtized azután még jelentősébb fejlődéshez vezetett azáltal, hogy járásának számos községe az elszakitott részek miatt, Fehérgyarmat felé orientálódott. A legutolsó népszámlálás adatai szerint ma a községnek 5222 lakosa van. Ez a szám közel husz százalékos szaporulatot tüntet fel. Az ősrégi református községnek ma is 65—70%-a református vallásu. Fehérgyarmaton nagyszámmal van képviselve a zsidóság is, akiknek számaránya eléri a 20%-ot. A mintegy 10—15% a többi felekezetek között oszlik meg. A lakosság tulnyomórészben őstermeléssel foglalkozik és mintegy 25% iparral és kereskedelemmel. Az OFB mindkét akcióját a községben sikeresen végrehajtották. A tizesztendő középitkezése terén felemlitendők az egyemeletes református iskola, a fehérgyarmati—kocsordi szárnyvasut, a fehérgyarmati— panyolai vicinális közlekedési ut, a levente sportpálya. 1923-tól autóbuszjárat közlekedik Fehérgyarmat és Tiszabecs között. Kulturintézményei, igy az Uri Kaszinó, a Polgári Olvasókör, a Gazdakör magas nivón müködnek. A község, a világháboruban nagyszámmal elesett hős katonáinak emlékezetére, a vármegye területén először, 1923-ban emelt diszes emlékmüvet. Közegészségügyét már a mult század utolsó évtizedétől jelentősen szolgálja közkórháza, amely évről-évre megfelelőbben kiépült

vasmegyeri MEGYERY LÁSZLÓ, főjegyző, Fehérgyarmat. Az ugocsamegyei Rakasz községben született 1883-ban. Középiskoláit Nagyszőllősön, Mármarosszigeten és Kassán, a jegyzői tanfolyamot ugyancsak Mármarosszigeten végezte. Pályáját, mint közigazgatási gyakornok az ugocsamegyei Nagycsongva községben kezdte 1901-ben. Ugyanitt 1908-ban körjegyző lett. 1919 augusztus 15-én a megszálló oláhoknak a hüségeskült megiagadta, azonban később a hadijog alapján 1924 január 14-ig, minden hivatali illetmény nélkül, kényszeritve volt a község ügyeit vezetni. Ekkor azonban kémkedés gyanuja miatt letartóztatták és izgatás, lázitás, kémkedés és hazaárulás miatt az ungvári hadbiróság elé került. 1920 áprilisában biztositék ellenében ideiglenesen szabadon engedték. Kéthónappal később azután sikerült megszöknie. Előbb más oláh megszállás alatti területeken bujkált, majd 1921 januárjában átkerült a csonka hazába. 1921 juniusában Kölcsén, mint beosztott jegyző folytatta közigazgatási működését, majd röviddel később Fehérgyarmaton főjegyzővé választották meg. Részese és előmozditója községe tizéves fejlődésének. Ugyszólván valamennyi társadalmi és kulturális intézmény élén áll. A vármegyei törvényhatóság nyugdijválasztmányának tagja és többek között alelnöke a Vármegyei és a Járási Jegyzői Egyesületnek.

GACSÁLYI GYULA, községi főbiró, Fehérgyarmat. 1888-ban Fehérgyarmaton született. Iskoláinak elvégzése után 160 hold birtokán kezdett gazdálkodni. 1910-ben nősült, neje Gacsályi Zsuzsánna, két fia van: Gyula és Ferenc. Kora fiatalságától élénk szerepet visz a községi életben. A református egyházközség presbitere, a Gazdakör választmányi

tagja, valamint igazgatósági tagja a Fehérgyarmati Takarékpénztárnak. 1931 juniusától községi főbiró. A vármegye törvényhatósági bizottságának tagja volt. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. 29 hónapot töltött az orosz és az olasz harctereken. Egyszer sebesült. Kiváló magatartásáért kétszer a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek, valamint a Háborus Emlékéremnek és a hosszu frontszolgálati keresztnek.

KISS ANTAL dr., vármegyei közkórházi igazgató-főorvos, Fehérgyarmat. 1870-ben Kisnaményban született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1894-ben avatták orvossá. Pályáját 1895-ben Fehérgyarmaton kezdte, ahol a kórház megnyitásától fejt ki értékes orvosi működést

Nemsokára a kórház igazgató-főorvosa lett. Lelkes munkájának köszönhető a kórház mai fejlettsége. A világháboruban a mozgósitás napjától katonai szolgálatot teljesitett, kint volt az orosz fronton ahol 1914 szeptemberében fogságba esett. Ott 6—7 fogolytáborban teljesitett szolgálatot saját foglyainknál. 1918-ban szabadult fogságából és jött haza. Mint ezredorvos szerelt le. Kiss Antal a szomoru emlékezetü szatmárköriti katasztrófa alkalmával 5 fővárosi mentőorvos és 5 vöröskeresztes ápolónő segitségével 120 megéget embert gyógykezelt egy erre a célra épült barakkórházban. Önfeláldozóan áldozatkész munkájáért az akkori miniszterelnök, gróf Khuen Héderváry, meleg elismerésben részesitette. Mint orvos rendkivül értékes és nagy tudásra tett szert. Ma hatvankétéves korában semmit sem veszitve frissességéből, változatlan lelkesedéssel és szeretettel folytatja nemes hivatását.

nagymuzsalyi HORVÁTH BÉLA JENŐ dr., belorvos, volt belklinikai tanársegéd, Fehérgyarmat. 1897-ben Fehérgyarmaton született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1923-ban orvossá avatták. Pályáját 1923-ban Budapesten kezdte, ahol különböző klinikákon és kórházakban gyakornokoskodott. Később mint tanársegéd Debrecenben működött a belklinikán. A jelenben Fehérgyarmaton, mint belorvos működik, ahol egyetemes orvosgyakorlatot folytat. A Máv pályaorvosa, valamint a közkórházban tevékenykedik. A község képviselőtestületi tagja. A világháboruban 1915-től az összeomlásig résztvett. Kint volt az orosz és az oláh frontokon. Utóbbin 1916 szeptemberében fogságba esett, ahonnan 1918 áprilisában szabadult. Mint tartalékos hadnagy szerelt le. Orvosi hivatása mellett élénk társadalmi tevékenységet fejt ki.

WEISZ ANDOR dr., orvos, Fehérgyarmat. A szabolcsmegyei Nyírbéltek községben született 1897-ben. Középiskoláit Beregszászon, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1924 juniusában orvossá avatták. Pályáját ugyanez év decemberében az ujpesti Szülőotthonban kezdte. 1926 novemberétől Fehérgyarmaton működik. Egyetemes orvosgyakorlatot folytat. A világháboruban 1915 októberétől résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol 1916 augusztusában fogságba esett. Szibériában volt, ahonnan 1918 áprilisában szabadult, majd decemberben, mint tartalékos hadnagy, leszerelt. Az összeomlás alatt a ligetaljai ellenforradalmi csapatnak volt az egészségügyi főnöke. Puritán egyszerüségéért általánosan becsült tagja a község társadalmának.

SCHICK JENŐ, a Tisza-Szamosközi Ármentesitő Társulat igazgatófőmérnöke, Fehérgyarmat. Pozsonyban született 1896-ban. Középiskoláit szülővárosában és Budapesten, valamint az utóbbi helyen végezte egyetemi tanulmányait is. Pályáját a földmivelésügyi minisztérium szolgálatában a vizépitési igazgatóságnál kezdte, 1922-ben. Ezután Hollandiában járt tanulmányuton, majd hazatérve a Pestvármegyei Dunavölgy Lecsapoló Társulat főcsatorna épitésének vezetője lett. 1925 augusztusa óta Fehérgyarmaton működik, mint az Ármentesitő Társulat igazgatófőmérnöke. A világháboruban 1915 áprilisától résztvett. Kint volt az olasz fronton. Kétszer sebesült. Egy évet töltött Sziciliában fogságban. Kiváló magatartásáért az ezüst és a bronz Signum Laudisszal és kétszer a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek, két sávval. 1919 novemberében mint tartalékos hadnagy szerelt le. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának.

SZORÁDY PÁL, ármentesitő társulati szakaszmérnök, Fehérgyarmat. A biharmegyei Vátyonpusztán született 1890-ben. Középiskoláit, valamint müegyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját 1912-ben Eszterházy herceg kismartoni uradalmában kezdte. Egyesztendővel később az Országos Vizépitési Igazgatóság szolgálatában működik Budapesten. 1927-től Fehérgyarmaton, mint az Ármentesitő Társulat szakaszmérnöke fejti ki rendkivül eredményes munkálkodást. A világháboruban a mozgósitás napjától resztvett. Kint volt az orosz, a szerb és az olasz harctereken. Kétszer sebesült. Kiváló magatartásáért az ezüst és a bronz Signum Laudisszal a kardokkal, a másodosztályu német Vaskereszttel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek, a Károly sebesülési éremnek és a Háborus Emlékéremnek. 1919 áprilisában, mint szolgálatonkivüli főhadnagy szerelt le. Hivatása mellett élénk szerepet visz a község társadalmi életében. Általános megbecsülésnek örvend.

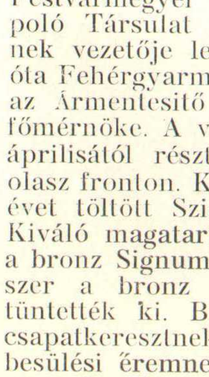

vitéz TÁPAY ALAJOS LÁSZLÓ, ármentesitő társulati mérnök, Fehérgyarmat. Zomborban született 1895-ben. Középiskoláit szülővárosában, müegyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1925-ben Nyiregyházán a folyammérnöki hivatalnál kezdte pályáját. 1926-ban lett Fehérgyarmaton az Ármentesitő Társulat mérnöke. Itt működik a mai napig. A világháboruban a volt pécsi árkászszászlóalj keretében 1915 májusától résztvett. Kint volt az olasz harctereken, ahol hősiesen küzdött az isonzói és piávei csatákban, valamint Bukovinában a Russ különitmény kebelében. 1918 októberében, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Hősies magatartásáért a Signum Laudisszal, a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus Emlékéremnek. Horthy Miklós kormányzó 1930 májusában vitézzé avatta. Ettől az időtől a fehérgyarmati járás h. vitézi hadnagya, s mint ilyent 1931-ben az Országos Vitézi Szék okirati dicsérő elismerésben részesitett. Lelkes hive minden kulturális ügynek és támogatója minden komoly hazafias mozgalomnak.

HUJBER IGNÁC, ármentesitő társulati felügyelő, Fehérgyarmat. Győrben született 1870-ben. Iskoláinak elvégzése után Győrött a Rába Szabályozási Társulat szolgálatába lépett 1888-ban. Innen a Szigetközi Társulathoz került. 1895-től az Ecsedi Láp társulatnál működött. 1914-ben jött mai állomáshelyére, Fehérgyarmatra, a mely időtől máig a Tisza-Szamosközi Ármentesitő Társulat felügyelője.

BAGYINKA ENDRE, gyógyszerész, Fehérgyarmat. Békéscsabán született 1881-ben. Középiskoláit szülővárosában, az egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját mint gyógyszerészgyakornok 1899-ben Békéscsabán kezdte. További állomáshelyei Selmecbánya, Kassa, Budapest. — 1922-ben vette át Vaszkó Gyula örököseinek patikáját Fehérgyarmaton, ahol a mai napig is működik. A Természettudományi Társulat, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület debreceni kerületének választmányi, valamint Fehérgyarmat község képviselőtestületének tagja. Az Ovoda Bizottság felügyelőbizottságának elnöke. A világháboruban 1914 augusztusától 1918 novemberéig résztvett. Kint volt az orosz és a szerb frontokon. Kiváló magatartásáért a koronás arany érdemkereszttel és a másodosztályu Vöröskereszt érdemkeresztjével tüntették ki. Mint tartalékos főhadnagy szerelt le.

KORMÁNY GÉZA, gyógyszerész, Fehérgyarmat. 1898-ban Fehérgyarmaton született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Debrecenben, egyetemi tanulmányait Budapesten

végezte. Pályáját, mint gyógyszerészgyakornok, szülőhelyén kezdte 1914-ben. Ugyanitt nyitott 1928-ban saját patikát, amelyet a mai napig is vezet. Élénk szerepet visz a társadalmi életben. Az Orsz. Gyógyszerészegyesület választmányi tagja. 1924-től 1928-ig az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesülete debreceni csoportjának elnöke volt. A református egyházközség presbitere.

vitéz GACSÁLYI (REIMHOLZ) ZOLTÁN, I. oszt. állampénztári tiszt, Fehérgyarmat. 1896-ban Fehérgyarmaton született. Középiskoláit 1914-ben Lippán végezte, majd 1924-ben Nyiregyházán állampénztári szakvizsgát tett. Pályáját 1914-ben a Szatmárvármegyei Takarékpénztár R. T. Fehérgyarmati Fiókintézeténél kezdte Mint főkönyvelő, 1922-ben megvált az intézettől és állami szolgálatba lépett. 1922 októbertől a fehérgyarmati adóhivatalnál teljesit szolgálatot mint I. oszt. állampénztári tiszt. Élénk szerepet visz a társadalmi életben. A fehérgyarmati Levente Egyesület megszervezésében vezető szerepet vitt és a megszervezéstől 1927-ig az egyesületnek vezető főoktatója volt. Jelenleg is a Levente Egyesület alelnöke. Az Urikaszinó titkára, az Országos Frontharcos Szövetség fehérgyarmati járási körzetvezető tisztje. A világháboruban 1915 májusától végig résztvett. Kint volt az orosz és az olasz frontokon, amely helyeken husz hónapot töltött tüzvonalban, mint raj-, szakasz-, századparancsnok és zászlóalj segédtiszt. Szolgált a nemzeti hadseregben is. Kiváló és hős katona volt. Kitüntetései: a nagyezüst, a kisezüst és kétszer a bronz vitézségi érem. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus Emlékéremnek. Mint tartalékos hadnagy szerelt le. — Horthy Miklós kormányzó 1928 nyarán vitézzé avatta.

nagymuzsalyi HORVÁTH JENŐ, földbirtokos, ny. telekkönyvvezető, Fehérgyarmat. Kölcsén született 1863-ban. Középiskoláit Iglón végezte, majd Budapesten telekkönyvvezetői vizsgát tett. Pályáját 1881-ben Beregszászon mint díjnok kezdte. 1890-ben jött Fehérgyarmatra. — 1905-ben nevezték ki telekkönyvvezetőnek és ebben a minőségben vonult nyugalomba 1927-ben. Számottevő tagja a község társadalmának. A jelenben birtokán gazdálkodik.

ifj. GACSÁLYI GUSZTÁV, földbirtokos, Fehérgyarmat. A Gacsályi család a Gut-Keled nemzetségből származik. Ez az ősi nemzetség századokon át vezérlő férfiakat és fejedelmeket adott a hazának. Ebből a nemzetségből származott többek között a Báthory erdélyi fejedelmi család és az Amadé bárói család. A Gacsályi család őse Elleus, aki 1344-ben nyerte el Gacsály községet és innen kapta a család nevét. Maga Elleus Szatmármegye alispánja volt. A család több tagja játszott jelentős szerepet a vármegye életében, legnevezetesebb volt ezek közül Gacsályi György, aki a hires 1505-iki rákosi országgyülésen Szatmármegye követe volt. Ifj. Gacsályi Gusztáv 1890-ben Fehérgyarmaton született. Iskoláinak elvégzése után 90 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. Számottevő tagja a község társadalmának. Helyet foglal a vármegye törvényhatósági bizottságában, valamint elnöke a fehérgyarmati Gazdakörnek. A református egyházközség presbitere.

néhai MESTER KÁROLY, földbirtokos, Fehérgyarmat. — 1855-ben született Fehérgyarmaton. Iskoláinak elvégzése után 168 katasztrális holdon fekvő birtokán gazdálkodott. Értékes és számottevő tagja volt Fehérgyarmat társadalmi életének. — Községi képviselő-testületi tag, valamint a Fehérgyarmati Takarékpénztár igazgatósági tagja volt. 1903-ban meghalt. Azóta özvegye Mester Károlyné, szül. Kalydy Erzsébet intézi a birtok ügyeit. Férje szellemében ő is mintaszerű gazdálkodást folytat.

néhai GACSÁLYI LÁSZLÓ, takarékpénztári főkönyvelő, Fehérgyarmat. 1875-ben született Fehérgyarmaton. Iskoláinak elvégzése után 1894-től 1924-ig a Fehérgyarmati Takarékpénztár tisztviselője volt ügyvezető főkönyvelői minőségben. Élénk szerepet vitt a község társadalmi életében, a képviselő-testület tagja volt. 1924 március 25-én meghalt. Felesége özv. Gacsályi Lászlóné, szül. Bornemissza Anna, régi nemesi famíliából származik, aki számottevő szerepet visz a község jótékonysági intézményeiben.

CHRISTOPH FRIGYES, földbirtokos, Fehérgyarmat. A békésmegyei Csabacsüd községben született 1897-ben. Középiskoláit Iglón, a Gazdasági Akadémiát Magyaróváron végezte. Pályáját 1901-ben Fehérgyarmaton gróf Károlyi Sándor mezőteremi birtokán kezdte. Innen került Koppándra, majd 1906-tól saját birtokán, Vámosoroszban gazdálkodik, valamint Fehérgyarmaton. Mindkét helyen összesen mintegy 600 magyar holdon. Tagja a vármegyei törvényhatósági bizottságnak, a Szatmármegyei Takarékpénztár igazgatósági, a Mezőgazdasági Kamara rendes tagja. A világháboruban a mozgósitás napjától, mint honvédhuszárhadnagy katonai szolgálatot teljesitett 1918 juniusáig, amikor mint népfelkelő százados leszerelt. Kint volt az orosz fronton. Kiváló magatartásáért az ezüst és a bronz Signum Laudisszal, a koronás érdemkereszttel a kardokkal tüntették ki. Károly csapatkeresztje van.

VAJDA ANDRÁS, utbiztos, Fehérgyarmat. A biharmegyei Komódi községben született 1885-ben. Középiskoláit Nagyváradon végezte, majd 1919-ben Fehérgyarmaton lett járási utbiztos. Azóta a mai napig itt fejt ki eredményes és példás közszolgálatot. Tagja az Urikaszinónak. A világháboruban a mozgósitás napjától katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az orosz fronton. Egyszer sebesült. Kiváló magatartásáért a koronás ezüst-éremmel, a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a sebesülési éremnek. 1919-ben mint tartalékos tiszthelyettes leszerelt.

TÖRÖK LAJOS, postamester, Fehérgyarmat. Jánkon született 1890-ben. Középiskoláit Nagykállóban, Halmiban, Kiskunfélegyházán és Nyiregyházán végezte. 1908-ban lépett a posta szolgálatába. — Állomáshelyei: Nagykálló, Nagyvárad, Nyiregyháza. 1922 októberétől Fehérgyarmaton működik mint m. kir. postamester. Élénk szerepet tölt be a társadalmi életben. A Postamesterek Egyesületének, valamint a Vadásztársulatnak tagja. A világháboruban a mozgósitástól az összeomlásig katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt a montenegrói, a szerb, az oláh, az orosz, olasz és a francia harctereken.

HEGEDÜS GYULA, csendőrtiszthelyettes, Fehérgyarmat. A kiskükűllőmegyei Pipe községben született 1889-ben. Iskoláit Dicsőszentmártonban és Segesváron végezte, majd 1913-ban a csendőrség szolgálatába lépett. Állomáshelyei a szebenmegyei Szelistye, majd Veresorony vasutállomás és nagyszebeni őrsök voltak. 1920-tól Barabás, Mátészalka és Fehérgyarmat őrsön teljesit szolgálatot mint őrsparancsnok. A világháboru alatt tábori csendőri beosztásban szolgált.

KEREKES SÁNDOR, ny. csendőrtiszthelyettes, Fehérgyarmat. A bácsmegyei Omorovica községben született 1867-ben. Iskoláinak elvégzése után a szegedi csendőrkerületnél kezdte pályáját 1893-ban. Állomáshelyei: Szentes, Hódmezővásárhely, Makó, Apátfalva, Győrtelek, Szegvár. 1913-tól Fehérgyarmaton mint járásparancsnok teljesitett szolgálatot nyugalombavonulásáig csendőrtiszthelyettesi rangban. Szolgálata során ugyszólván bejárta az egész országot. Agilitásáért és szorgalmáért általános bizalmat élvezett.

szántó LUKÁCS DÉNES, ny. csendőrtiszthelyettes, Fehérgyarmat. Marosvásárhelyen született 1882-ben. Iskoláinak elvégzése után 1905 augusztusában csendőrségi szolgálatba lépett. Szolgálati állomáshelyei: Kolozsvár, Torda, Székelykocsárd, Zilah, Kraszna, Szilágysomlyó, Nagykároly, Budapest, Nyiregyháza, Mátészalka és Kisvárda voltak. Utóbbi helyen mint járási parancsnok vonult nyugalomba. Azóta Fehérgyarmaton él. A világháboruban kétévig katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt a szerb, montenegrói és az olasz harctereken. Kitüntetése a bronz vitézségi érem, valamint birtokosa a Károly csapatkeresztnek.

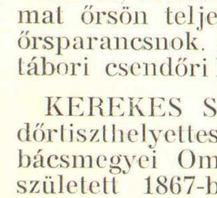

SZÉKELY GERZON, ny. csendőrtiszthelyettes, Fehérgyarmat. — Ombód községben született 1872-ben. Iskoláinak elvégzése után csendőrségi szolgálatba lépett. Szolgálati állomáshelyei Remetemező, Alsóhomoród, Szinérváralja, Nagybánya, Szatmárnémeti, Nagykároly és Sonkad voltak. 1920 márciusától Fehérgyarmaton müködött, ahol egy esztendővel később mint tiszthelyettes nyugalomba vonult. Kiváló, fegyelmezett szolgálatáért nyilvános dicséretben részesült. Szolgálatát mindenkor mintaszerüen látta el.

TAKÁTS ISTVÁN, ny. csendőrtiszthelyettes, gépbizományos, Fehérgyarmat. Felvincen született 1884-ben. Iskoláinak elvégzése után 1908-ban Kolozsváron a csendőrség szolgálatába lépett. 1919-től a budapesti és a debreceni kerületnél mint tiszthelyettes őrsparnok teljesitett szolgálatot. 1926-ban ment nyugalomba, azóta Fehérgyarmaton mint gazdasági gépek bizományi kereskedője müködik. A világháboru alatt csendőri szolgálatot teljesitett és példás magatartásáért a szolgálati keresztet és a jubileumi emlékérmet kapta és többször pénzbeli jutalmat kapott. Károly király visszatérése alkalmával Szombathely és Toronyi között csendőrosztagával a kordon vonalat tartotta fenn. Kiválóan fegyelmezett, kötelességtudó csendőr volt. Felettesei mindenkor megbecsülésben részesitették.

Panyola.

Nagyközség a Szamos és a Tisza zugában. Határa mintegy 2300 kat. hold. Nevét a XIV-ik század elsőfelében Panyalának irják. A közzég 1247-ig a Panyolai család ősi birtoka volt. A XIII-ik században Panyala Péter királyi itélet alapján, perdöntő párbajt vivott a Kállayakkal a birtokért. Hosszu családi háboruságok után, 1427-ben Zsigmond király Kállay Jánosnak adományozza az egész birtokot. Ettől az időtől a XIX-ig század végéig Ponyola a Kállayak kezén maradt. A XX-ik század beköszöntésekor a Kende és Kállay családok birtokolják. A református templom a XVIII-ik század második feléből való. Panyola hires a Szamos partján fekvő kertjeinek gazdag gyümölcsfa terméséről. Valamikor annyi alma termett itt, hogy tutajokon szállitották Szegedig. A jelenben is számottevő az almatermése. Mai lélekszáma 1476. Lakosai szintiszta reformátusok. A földbirtokreform során, mintegy 340 holdat parcelláztak fel a nincstelenek között. 1931-ben épült a Hangya Szövetkezet székháza. Még 1923-ban épült a községháza a jegyzői lakással. 1924-ben két komp épült, a Tiszán és a Szamoson egy-egy.

SZABÓ PÁL, református igazgató tanitó, Panyola. A biharmegyei Szentpéterszegen született 1880-ban. Középiskoláit Nagyváradon, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1900-ban Matolcson kezdte. 1910-től Panyolán müködik, ahol rendkivül értékes pedagógiai munkálkodást folytat. Vezető szerepet visz a község társadalmi életében, vezetője a népmüvelésnek, az Önkéntes Tüzoltó Egylet főparancsnoka, karnagya a Polgári Dalegyletnek, valamint ugy a képviselőtestületnek, mint a Hangya Szövetkezet igazgatóságának tagja. A helybeli Hitelszövetkezet felügyelőbizottsági elnöke. Református egyházmegyei tanügyi bizottsági jegyző, valamint egyházmegyei körlátogató volt 21 évig. Az egyházközségnek presbitere. A világháboruban a mozgósitástól résztvett. Kint volt a szerb, orosz, olasz és oláh frontokon. Birtokosa a kis-

ezüst és bronz vitézségi érmeknek, valamint a Károly csapatkeresztnek és a háborus éremnek. 1918-ban mint huszonötszázalékos rokkant hadapródjelöltőrmester szerelt le.

CSONKA LÁSZLÓ, főjegyző, Panyola. Szinérváralján született 1889 ben. Középiskoláit Nagybányán és Nagyváradon, a jegyzői tanfolyamot Nagybecskereken végezte. Pályáját Visken kezdte, mint gyakornok. Innen került Avasfelsőfalura mint segédjegyző, majd Komorzánban lett körjegyző. Ugyancsak körjegyzői minőségben müködött Nagysikárlóban. Innen 1919 márciusában a visszavonuló székely csapatokkal az oláhok elől elmenekült. A csonka országban először a hevesmegyei Apc községben müködött mint beosztott jegyző, innen került Kölcsére, azután Hodosra. 1923-tól mint megválasztott főjegyző, mai napig Panyolán végez értékes közszolgálatot. A társadalmi és kulturális intézmények vezetője, valamint a Hitelszövetkezet igazgatósági tagja.

SZABÓ ILONA, református tanitónő, Panyola. Matolcson született 1905. évben. — Középiskoláit Mátészalkán, a tanitóképzőt Debrecenben és Szarvason végezte. Pályáját 1929-ben Panyolán kezdte, ahol mai napig is értékes oktatói müködést fejt ki. Résztvesz a község népmüvelésében, amelynek keretén belül kézimunkát is tanit. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

GÁL LAJOS, református tanitó, Panyola, Az ugocsamegyei Tekeháza községben született 1882-ben. A tanitóképzőt Mármarosszigeten szerezte meg. 1902-től a mai napig Panyolán folytat sokoldalu és eredményes tanitói müködést. A Hangya Szövetkezet ügyvezető elnöke, valamint a Hitelszövetkezet ügyvezető igazgató-könyvelője. Tagja a község képviselő-testületének, egyházi jegyző.

Szatmárcseke.

Nagyközség. Határa 6260 kat. hold. Már a XII-ik században virágzó község volt, amelynek egyháza jelentős szerepet vitt. 1344-ben Nagy Lajos király uj adománylevelet adott a Kölcsey nembelieknek, amely

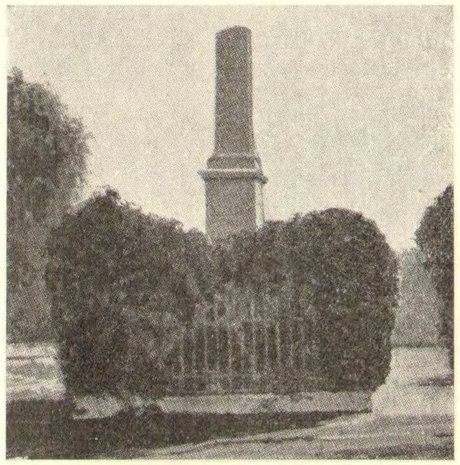

Kölcsey Ferenc sirja.

család azóta is birtokos a községben. A Kölcsey család mellett 1435-ben a Császlóczy család, 1496-ban Ujhelyi László és Ágota, 1507-ben Báthory István és Buttykay István, 1515-ben Cégényi Kende Péter, 1516-ban Báthory András, 1518-ban Verbőczi István szereznek a határban birtokrészeket. A XVI. és XVII-ik században több birtokos család szerepléséről vannak feljegyzések. A XVII. és XVIII-ik században a

Kölcsey és Kende rokon családokon kivül a gróf Rédey, Pongrácz, Isaák, Gulácsi és több más nemes családoknak voltak még birtokai. Szatmárcseke sokat szenvedett a török, tatár és a német portyázó csapatok átvonulásai alkalmával, de szenvedett a község az árviz és

Református templom.

a többször ismétlődő kolerajárványok miatt is. Református temploma a XV-ik századból való volt. Ma is fennálló róm. kat. temploma 1841-ben épült. A XX-ik század beköszöntésekor legnagyobb birtokosai a Kende és a Kölcsey családok. Még 1851-ben épült Kende Lajos szép-

Református lelkészlak.

fekvésü urilakja, amelyet azóta megfelelően kibővitettek. Az urilakhoz nagykiterjedésü szép park tartozik. Itt élt és halt meg ebben az ősi kuriában Kölcsey Ferenc, a Himnusz halhatatlan költője, a vármegye ékestollu főjegyzője. Sirját kegyeletes emlékoszlop disziti, amelynek épp egyszerüsége felemelő és szimbolikus a nagy költőhöz. Az

egyszerű, derékban kettétört oszlop az ősi kuria parkjában, a lombos fák árnyékában áll. Szatmárcseke multjából átmentette mai életébe, ugy kulturájának magas szinvonalát, mint népének józan és egészséges gondolatvilágát. A nagyközség mai lélekszáma 1800. Az utolsó tizesztendő alatt községháza, jegyzői lakás, református és katholikus iskolák épültek. A község saját erejéből köveztette ki a főutcát. A földbirtokreform során 148 kat. holdat osztottak szét a nincstelenek között. Létesült az utóbbi esztendőkben egy mélyfuratu kut is. A közeljövőben tervezik a hősök szobrának felállitását.

KANDÓ FERENC ELEK, főjegyző, Szatmárcseke. Az abaujmegyei Nyiri községben született 1879-ben. Középiskoláit Sárospatakon, a jegyzői tanfolyamot pedig Kassán végezte. Pályáját, mint gyakornok Füzérkomlóson kezdte 1900-ban. További állomáshelyei Bodrogolaszi, Ujpatak. — 1906 októberében jött Szatmárcsekére, ahol a mai napig is, mint a község főjegyzője fejt ki rendkivül értékes községfejlesztő munkát. A Hangya Szövetkezet elnöke, a Hitelszövetkezet igazgatósági, a járási Jegyző Egyesület választmányi tagja. A református egyházközség presbitere. Hosszu idő óta helyet foglal a vármegye törvényhatósági bizottságában.

zsarolyáni MÁRTON BÉLA, adóügyi jegyző, Szatmárcseke. Zsarolyánban született 1874-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte és ugyanott tett jegyzői vizsgát. Később Budapesten államszámviteltani államvizsgát tett. Pályáját 1884-ben Győrteleken kezdte. Innen került Erdődre, majd Komlódtótfalura. 1922-től Szatmárcsekén müködik mint adóügyi jegyző. A Hitelszövetkezet felügyelő bizottságának elnöke, valamint a község képviselőtestületének tagja. Minden hazafias ügynek lelkes támogatója.

SÁRKÁNY SZALAY PÁL, református lelkész, Szatmárcseke. Tyukodon született 1894-ben. Ősi nemesi család sarja. — Középiskoláit a debreceni főgimnáziumban végezte el, majd ugyancsak ott a Tisza István egyetemen a teológiai fakultást hallgatta. 1921-ben kezdte pályáját Ujfehértón, mint segédlelkész. 1922 november elsején jött Szatmárcsekére, ahol 1923 junius 29-én az egyházközség egyhangu meghivása folytán rendes lelkész lett. Nagy buzgóságot fejt ki egyházának ugy külső, mint belső életének kiépitésében. Kilenc évi papi müködésével rendbehozta az egyház összes épületeit. Neki köszönhető a kéttantermes népiskola felépitése is. A hitélet ébrentartására vallásos estélyeket tart, valamint szorgalmazza a vasárnapi iskolákat is. Tevékenyen vesz részt a község népmüvelésében. Vezető tagja a Hitelszövetkezetnek, valamint a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek. Tagja az Országos Református Lelkész Egyesületnek. Hivei igaz őszinte szeretettel veszik körül.

Czégénydányádi körjegyzőség.

CZÉGÉNYDÁNYÁD. Kisközség a Szamos jobbpartján. Határa 830 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Egy utca választja el Czégénytől s igy a két község sorsa régidőktől fogva ugyanaz volt. Czégénydányád a Domahidyak ősi birtoka volt. Birtokosai voltak a későbbi századokban a Báthoryak, majd a Kölcseyek. Az utóbbi család a XVI., XVII. és a XVIII-ik századokban állandóan földesurai voltak. Jelenlegi nagybirtokosa a báró Kende család. Mai lélekszáma a községnek 957. Tulnyomóan reformátusok lakják. Főfoglalkozási ág az őstermelés. Az OFB utján mintegy 100 kat. holdat osztottak szét. Az utolsó tizévben református iskola épült, valamint a hősök oszlopát állitották fel. Kiépült a Szatmárököritó és zsarolyáni kövesut ideeső szakasza.

PRECZNER ÁRPÁD, körjegyző, Czégénydányád. A gömörmegyei Nagyrőcén született 1879-ben. Középiskoláit szülővárosában, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját Nógrád megyében kezdte 1899-ben. Állomáshelyei: Szepessümeg, Nyirvasvári, Nagydobos, Nagyszekeres voltak. 1907-től Cégénydányádon müködik mint körjegyző. A járási Jegyzői Egyesület pénztárnoka.

GYÜGYE. Kisközség a Szamos partján. Határa 764 kat. hold. A czégénydányádi körjegyzőséghez tartozik. Ősi urai a Gyügyey családbeliek voltak. 1405-ben Gyügyey János a községet templomával és

Református templom (harangláb).

a Szamoson lévő malommal együtt, a váradi püspöknek és káptalannak hagyományozta. 1488-ban már az Ujlaky család birja a helységet. Később több földesur váltja fel egymást. A XIX-ik század elején nagyobb birtokosai a gróf Barkóczy, a Kállay, a Szuhányi és

a Kondor családok. Mai lélekszáma 438. Kétszázalék hijjával szintiszta református. A földbirtokreformot közmegelégedésre hajtották végre. Ennek során 18 ház épült fel. Lakosai őstermelők.

TÓTH GYULA, református lelkész, Gyügye. A szabolcsmegyei Lórántháza községben született 1880-ban. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját 1902-ben mint s.-lelkész Balmazujvároson, a német egyházban kezdte. További állomáshelyei: Nagyvárad és Fülesd voltak. 1905-ben megválasztották Gyügyén rendes lelkésznek. Azóta a mai napig itt fejt ki áldásos papi működést. Elnöke a Hangya Szövetkezetnek, valamint az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottságnak. 1930 októberében ünnepelték 25 éves lelkészi jubileumát.

BODA JOLÁN, református tanitónő, Gyügye. Kolozsváron született. Középiskoláit Nagyváradon, Szabadkán, a tanitóképzőt ugyancsak Nagyváradon végezte. Pályáját 1901-ben Gyügyén kezdte és azóta, immár 30 éve, itt fejt ki rendkivül eredményes és értékes oktatói működést. Résztvesz a község népmüvelésében, valamint jelentős szerepet tölt be a szegények gondozásában. A világháboru alatt hósapkát, ërmelegitőket és különböző fehérnemüeket vart és gyüjtött a hadbavonult katonák számára. Általában nincs olyan hazafias, nemzeti ügy, melyet ne támogatna.

SZAMOSUJLAK. Kisközség a Szamosközön. Határa 900 kat. hold. A czégénydányádi körjegyzőséghez tartozik. A Zombok család ősi birtoka volt. Később birtokosai a Zsarolyáni család, az Ujlakyak. Ettől az időtől már Ujlak a helység neve. A XVII-ik század derekán a Vay családot emlitik a feljegyzések, mint földbirtokosokat. 1743-ban a báró Kemény család jut itt birtokrészhez. A XVII-ik században a báró Bánffy és a gróf Bethlen családok a földesurak. Református temploma a XV-ik századból való. 1842-ben a templomot ujra épitették. 23 évvel később azonban leégett, mire harmadszor épitették fel. A község mai lélekszáma 532. 95%-ban reformátusok lakják, akiknek főfoglalkozásuk az őstermelés. Az OFB akció kapcsán mintegy 200 kat. holdat parcelláztak fel a nincstelenek között.

Jánki körjegyzőség.

JÁNK. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa mintegy 3600 kat. hold. A XV-ik században már a mai nevén szerepelt. Ősi birtokosa a Jánky nemzetség volt. 1425-ben a Csáky család, 1466-ban a Várady család szerez itt birtokrészeket. Később több földesur váltja fel egymást. A községben többször tartottak vármegyei gyülést, igy 1669-

ben és 1719-ben. A reformáció óta Szatmár vármegye nyugati felében csak itt volt erős katholikus egyház. Temploma a XV-ik századból való, mig református temploma csak a XIX-ik század elején épült. Ugyancsak ebben az időben épült a görögkatholikus templom. Mai lélek-

Uray László gyógyszertára.

száma 1250. Lakosai római és görögkatholikusok, valamint reformátusok egy-egy harmadrészben. Főfoglalkozási ág az őstermelés. A földbirtokreform során 563 kat. holdat osztottak szét, valamint 72 házhelyet, amelyekből máig 34 felépült. Az utolsó tiz esztendő alatt községháza, római és görögkatholikus iskola épült. A községben hősi emléktáblát állitottak fel.

FÖLDES LAJOS BARNA dr., körorvos, Jánk. Mátészalkán született 1892-ben. Középiskoláit Hajdunánáson, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját 1921-ben Baján kezdte, mint kórházi alorvos. — 1922-ben telepedett le Jánkon, ahol a mai napig is, mint közmegbecsülésben álló körorvos fejt ki értékes szolgálatokat a közegészségügy terén. A Társadalombiztositó orvosa, valamint a Postabetegsegélyzőnek, az uradalomnak és több helyi alakulatnak orvosa. A világháboruban résztvett a mozgósitás napjától az összeomlásig. Kint volt az orosz és az oláh frontokon. Egyszer sebesült. Mint tartalékos zászlós szerelt le. Károly csapatkeresztje és Károly sebesülési érme van.

BERVANGER ERNŐ, h. körjegyző, adóügyi jegyző, Jánk. A torontálmegyei Zsombolyán született 1893-ban. Középiskoláit Déván, a jegyzői tanfolyamot Miskolcon végezte. Pályáját 1921-ben Ujfehértón kezdte. 1924-ben jött Jánkra, ahol adóügyi jegyzővé választották. Később h. körjegyző is lett. Résztvesz a községi élet fejlesztésében. Tagja a szatmármegyei Nyugdijválasztmánynak, h. elnöke a Testnevelési bizottságnak. A világháboruban 1914-től 1917-ig katonai szolgálatot teljesitett. Résztvett az orosz és a szerb frontküzdelmekben. Egyszer sebesült, jobbkezének csuklóját törte el. Mint önkéntes szakaszvezető szerelt le. Szeretetreméltó egyéniségénél fogva igaz megbecsülésben részesül.

urai URAY LÁSZLÓ, gyógyszerész, Jánk. Csomaköz községben született 1895-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Mármarossziget-

ten, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját 1912-ben mint gyógyszerész gyakornok Aradon kezdte. Állomáshelyei Szatmár, Fehérgyarmat, Mátészalka. 1923-ban nyitott Jánkon patikát, amelyet mai napig is vezet. A világháboruban résztvett, 1915-ben vonult be. Kint volt az orosz fronton kétszer, majd az olasz harctéren teljesitett szolgálatot. Három alkalommal sebesült. Kiváló magatartásáért a harmadosztályu katonai érdemkereszttel, a kardokkal tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek, három sávval. Az összeomlás után a nemzeti hadseregben szolgált, majd később Budapesten az egyetemi karhatalom tagja volt. Mint tartalékos hadnagy szerelt le. Lelkes hive minden hazafias ügynek.

MAJTIS. Kisközség a Szamosközön. Határa 1250 kat. hold, a jánki körjegyzőséghez tartozik. 1429-ből származó feljegyzések szerint már Maytisnak irják. Ősi földesura a Majtissy család. Később számos alkalommal cserélt gazdát a helység. A XVII-ik század második felében a község a szatmári várhoz tartozott. 1720-ban a Vay családé a birtok. A XX-ik század beköszöntésekor a Vállyi család jutott a földhöz. Az ősi kastélyt a hetvenes években Vállyi János nagyobbittatta, valamint az impozáns családi mauzoleumot özv. Vállyi Jánosné épittette 1903-ban. A református templom a XIX-ik század közepetáján épült. 1905 április 11-én hatalmas tüzvész ugyszólván az egész községet elpusztitotta. Ma a lélekszám 540. Lakosai szintiszta reformátusok, akiknek foglalkozása az őstermelés. A sikeresen végrehajtott földbirtokreform mellett az utolsó tiz esztendőben uj református iskola épült.

DARNÓ. Kisközség a Szamosközön. Határa 807 kat. hold. A jánki körjegyzőséghez tartozik. Hajdan szászok laktak itt, akikről Szakszadarnónak is nevezték. A XV-ik században már mai nevén szerepel. Birtokosai voltak többek között a Drágffyak, az Ujhelyiek, a Majtissyak, a Rozsályi Kunok. A XVII-ik században a Kölcseyek voltak a földesurak. 1666-ban Darnóban vármegyei gyülést is tartottak. A XVIII-ik században a Kölcsey, Péchy, Isaák, Szabó, Bartus családok a földbirtokosai. Jelenleg Szegedy Antal gazdasági főtanácsosnak van itt nagyobb birtoka és szép urilaka, amelyet még a XVIII-ik század közepetáján az Isaák család épittetett. Református temploma 1824-ben épült. A község határában állott valamikor Zapsa falu, amelyről 1342-ből maradt fenn okirat, azonban azóta a községnek nyomaveszett. Darnó mai lélekszáma 280. Szintiszta református. A földbirtokreform során 87 kat. hold földet osztottak szét a nincstelenek között. A kiutalt 4 házhelyből máig 1 épült fel.

mezőszegedi SZEGEDY ANTAL, m. kir. gazdasági főtanácsos, földbirtokos, Darnó. 1858-ban Darnón született. Középis-

koláit, valamint a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. 1888-tól 500 katasztrális hold birtokán gazdálkodik. Egyike a megye legképzettebb és legjobb gazdáinak. Birtokát mintas erüen kezeli. Jelentős szerepet tölt be a vármegye életében. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának, valamint gazdasági előadó. A református egyházmegye tanácsbirája. A gazdasági téren kifejtett kiváló és értékes szolgálataiért a kormányzó m. kir. gazdasági főtanácsossá nevezte ki. Minden hazafias, kulturális és jótékonysági mozgalomnak lelkes felkarolója és támogatója.

FEHÉR ESZTER, református tanitónő, Darnó. Nagykőrösön született 1902-ben. Középiskoláit szülővárosában, a tanitónőképzőt Kecskeméten végezte. Pályáját, mint református tanitónő 1926 februárjában Darnón kezdte. Azóta a mai napig itt fejt ki értékes, oktatói müködést. Részt-

vesz a község népmüvelésében, rendszeres vallásosestéket tart, valamint irodalmi téren is komoly, szép munkálkodást fejt ki. Számos tanügyi problémával foglalkozó cikke jelent meg több napilapban, valamint a tanitói szaklapokban.

Kispaládi körjegyzőség.

KISPALÁD. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 2900 kat. hold. Ősi birtokosai a Csaholyiak voltak. Később az Ujhelyi család is birtokrészhez jutott a községben. A XV-ik században a Csaholyi uradalom szétbomlása után a Briberi Melith és a Petrichevich családok kezére jutott részben a birtok, valamint a szatmári várnak lett a tartozéka a másik fele. A XVIII-ik században a gróf Barkóczy, a gróf Teleky, gróf Károlyi, továbbá a Kállay, Szerdahelyi, Becsky, Török, Angyalossy, Bakos, Jeney, Hunyadi voltak a nagyobb földesurak. Nagyrészben a XX-ik század beköszöntésekor is ezek a családok a birtokosok. A református egyház templomát 1906-ban ujraépitették. Mai lélekszáma 819. Háromszázalék kivételével reformátusok lakják. A főfoglalkozási ág az őstermelés. Az utolsó tizév alatt cement gyalogjáró és községi vendéglő épült. A községben teljes sikerrel hajtották végre a földbirtokreformot. Kulturális élete igen fejlett. Ugy a leventeintézmény, mint az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság hathatós és fáradhatatlan munkája nagy lépésekkel viszi előre a község tanulni akaró népét. A gazdák ujabban intenziven foglalkoznak a szarvasmarha- és sertéstenyésztéssel.

HAJDU GÉZA, körjegyző, Kispalád. A szilágymegyei Magyarcsaholyban született 1898-ban. Középiskoláit Zilahon, a jegyzői tanfolyamot Marosvásárhelyen végezte. Pályáját 1916-ban a hunyadmegyei Felsőfarkadin községben kezdte, innen került Berettyószentmártonba, majd 1923-ban Fehérgyarmatra.

1923 márciusában választották meg Kispaládon körjegyzőnek. Élénk szerepet tölt be a község életében. Fehérgyarmaton a Gazdakör jegyzője, valamint a kispaládi intézményeknek elnöke.

VERESS KORNÉLIA, református tanitónő, Kispalád. A nagykükülőmegyei Moha községben született 1887-ben. Középiskoláit Nagyszebenben, a tanitónőképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1906-ban Kispaládon kezdte. Azóta a mai napig itt fejt ki értékes és kiváló pedagógiai munkálkodást. A népmüvelés keretén belül hazafias előadások, valamint

müködvelői szinielőadások rendezésével vonta magára a figyelmet.

KISMARTON ALBERT, református kántortanitó Kispalád. A zólyommegyei Végles-Nagyszalatnán született 1911-ben. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt a miskolci ev. képzőben végezte. Pályáját 1930 szeptemberében Kispaládon kezdte, mint református okl. kántortanitó. Résztvesz a község népmüvelésében, 1931 szept. 1-től a leventék főoktatója. Sikeres müködvelői előadásokat rendez. A helybeli nyomorenyhitő bizottságnak tevékeny támogatója.

ANGYALOSY KÁROLY, adóügyi jegyző, Kispalád. Nagyhodoson született 1893-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját 1920-ban, mint gyakornok Kispaládon kezdte, ahol 1923 áprilisától, mint megválasztott adóügyi jegyző müködik a mai napig is. Elnöke a Levente Egyesületnek. A világháboruban 1915 augusztusától résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol 1916 juliusában fogságba esett. A hadifogságból 1920-ban szabadult.

BOTPALÁD. Kisközség a Tur mellett. Határa 2760 kat. hold. A kispaládi körjegyzőséghez tartozik. — A feljegyzésekben már 1477-ben Bothpalád néven találjuk. Első urai a Csaholyiak voltak, később a Gö-

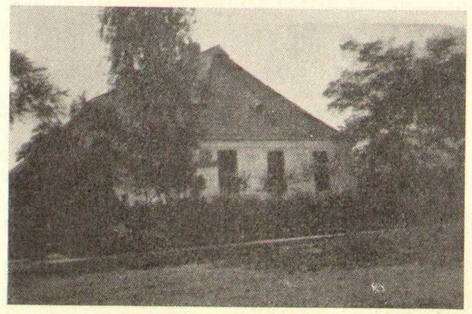

Református iskola és tanitói lakás.

dényházyak, majd a Csathók földesurai. 1479-ben Malomvizi Kenderes János jut részbirtokhoz. A további századok során több család birtokolja a nagykiterjedésü határt. Jelenleg nagybirtokosa a községnek nincs.

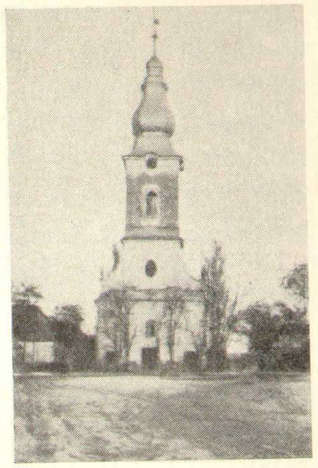

Református templom.

Református temploma 1837-ben épült. Lélekszáma a legutolsó népszámlálás adatai szerint 953. 96%-ban reformátusok lakják. Az utolsó években cement gyalogjáró épült, valamint most van épités alatt a Sonkád—botpaládi kövesut.

N. SZIKSZÓ BÁLINT, földbirtokos, községi főbiró, Botpalád. 1875-ben Botpaládon született. Iskoláinak elvégzése után birtokán kezdett gazdálkodni. — Kora fiatalságától élénk szerepet visz ugy az egyházi, mint a társadalmi életben. 1904-től 1914-ig református egyházközségi gondnok volt. 1909-től a mai napig Botbalád község főbirója. Elnöke a Testnevelési bizottságnak, valamint a Hangya Szövetkezet igazgatóságának és a helyi Gazdakörnek. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának. Nincs olyan hazafias vagy társadalmi megmozdulás, amelyet őszinte lelkesedéssel és szeretettel ne részesitene támogatásban.

DÓCZY IMRE, református kántortanitó, Botpalád. Nagyarban született 1882-ben. Középiskoláit Iglón, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1899-ben az ugocsamegyei Fertősalmáson kezdte. További állomáshelyei Tiszakóród, Nagyhodos, majd Botpalád. — Utóbbi helyen mai napig is, mint kántortanitó fejt ki értékes, oktatói müködést. Vezetője a Gazdakörnek, valamint a község képviselőtestületének tagja. Jelentős kulturmissziót tölt be községében. Az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájában rendkivül sokoldalu tevékenységet fejt ki. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

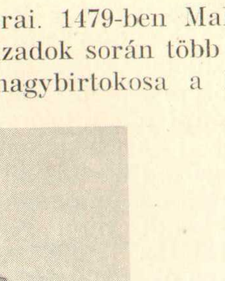

GÖRGEY GÉZA, református tanító, Botpalád. Az abaujtornamegyei Nagyidán született 1903-ban. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Sárospatakon végezte 1925-től mai napig Botpaládon müködik, mint református taniló. A leventék főoktatója, Hangya Szövetkezet ügyvezető igazgatója, a Polgári Lövész Egyesület főlövészmestere, valamint az 1929-ben alakult Gazdakör megszervezője és annak ügyvezető jegyzője. Sokoldalu képességeivel községének egyik legértékesebb tagja. Számottevő eredményeket mutatott fel a népmüvelés terén. Tanfolyamok rendszeres tartásával a népmüvelési bizottság munkáját nagymértékben vitte előre Ezenkivül sikeres mükedvelői előadások rendezésével vonta magára a figyelmet. Minden hazafias és kulturális megmozdulásnak lelkes támogatója és azok sikeres megvalósitásában teljes mértékben közremüködik.

MAGOSLIGET. Kisközség a Batár folyó mellett. Határa 1650 kat. hold. A kispaládi körjegyzőséghez tartozik. A XV-ik században nevét Magaslygednek irták. Csaholyi birtok volt. A XVII-ik században az egész birtok a Briberi Melitheké. A XVIII-ik századnak a derekán a birtokot Mária Terézia Hagara Pálnak adományozta. Ez a család birta a XIX-ik század végéig. A református templom 1828-ban épült. Mai lélekszáma 276. Szintiszta református község. Lakosai őstermelők. Most épül a Tiszabecs—kispaládi kövesut ideeső szakasza. A község utolsó tizesztendejének említésre méltó eseménye még a földbirtokreform sikeres végrehajtása.

SEBŐK KÁROLY, református kántortanitó, Magosliget. A szabolcsmegyei Ófehértón született 1895-ben. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1914-ben Érköbölkut, biharmegyei községben kezdte. 1914-ben Piricsén tanit, ahonnan 1922-ben Amerikába vándorolt ki, ahol 1927-ig, mint tanitó keresi kenyerét. 1927 juniusában visszatért Magyarországra és ettől az időtől Magosligeten, mint református kántortanitó fejt ki értékes oktatói tevékenységet. Gazdag tapasztalatait bőségesen gyümölcsözteti a község társadalmi életében.

PORZSOLT LAJOS, református lelkész, Magosliget. Tiszabezdéd községben született 1886-ban. Középiskoláit Sárospatakon, Munkácson és Ungváron, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész 1912-ben szülőhelyén kezdte, ahol 1915 januárban rendes lelkésszé választották. 1925-től Magosligeten müködik hasonlóan, mint az egyházközség rendes lelkésze. Élénk és számottevő szerepet tölt be, ugy társadalmi, mint kulturális téren.

Kisnaményi körjegyzőség.

KISNAMÉNY. Kisközség a Szamosközön. Határa mintegy 3500 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. A XIV-ik század elején már egyháza van. Nevét a XV-ik század elején Kysnamen-nek irják. A Matucsinay család ősi birtoka volt. Későbbi földesurai a Drágffy, Lónyay, Macskássy, Némethy családok voltak. A XVIII-ik században a gróf Teleky, Ajtay, Becsky, Domahidy és Kölcsey családok a birtokosai. A vármegye 1670-ben gyülést tartott Kisnaményban. Református temploma a XV-ik századból való. Mai lélekszáma 860. Hatvan százalékban reformátusok, negyvenszázalékban görögkatholikusok lakják. A földbirtokreform során mintegy 600 holdat parcelláztak fel. Az utolsó tizév alatt református paplak épült. A lakosság őstermeléssel foglalkozik, azonban a község nevezetes az itt készitett házi szőtteseiről.

KERTÉSZ DEZSŐ, aljegyző, Kisnamény. Jánkon született 1898-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját 1923-ban Kisnaményben kezdte, ahol a mai napig, mint megválasztott aljegyző müködik. Alelnöke a Levente Egyesületnek, valamint a Hangya Szövetkezet igazgatósági tagja. A világháboru utolsó kétévében katonai szolgálatot teljesitett. Résztvett a szerb frontharcokban. Kiváló magatartásáért a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. Az összeomláskor, mint tartalékos zászlós leszerelt.

GYARMATHY BÉLA, községi irodatiszt, Kisnamény. 1899-ben Kisnaményban született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Mármarosszigeten végezte. Pályáját 1923-ban Kisnaményban kezdte, ahol a mai napig is, mint a község irodatisztje, müködik. A Hangya Fogyasztási Szövetkezet igazgatósági tagja. A világháboru utolsó kétévében, mint karpaszomány viselésére jogosult, katonai rendőrségnél, majd később a nemzeti hadseregnél teljesitett szolgálatot. 1921-ben leszerelt.

PATAKY BÉLA, körjegyző, Kisnamény. Beregrákoson született. 1890-ben. Középiskoláit Munkácson végezte, majd a mármarosszigeti jogi liceum hallgatoja volt. A jegyzői tanfolyamon, Budapesten nyert oklevelet. Pályáját 1911-ben Munkácson kezdte. További állomáshelyei a mármarossziget Visk, majd Gacsály. 1923 márciusában adóügyi jegyző lett Kisnaményban, ugyanitt októberben választották meg körjegyzőnek. Élénk szerepet tölt be a község életében. A Hangya Fogyasztási Szövetkezet felügyelőbizottsági elnöke. A világháboruban résztvett a mozgósitás napjától. Kint volt az orosz fronton, ahol a gorlicei áttörésnél fogságbaesett sebesülten. Fogságából, mint tusz tiszt került haza 1922-ben. Kiváló és hősi magatartásáért a nagyezüst és a bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek. Minden kulturális és nemzeti mozgalomnak lelkes felkarolója.

CSAHOLC. Kisközség a Szamosközön. Határa 3360 kat. hold. A kisnaményi körjegyzőséghez tartozik. A XV-ik század derekán nevét Chaholcz-nak irják. Ősi földesurai a Matucsinayak voltak. Később a Rozsályi Kunok, Báthoryak, Szántai Petőfiek jutottak itt földhöz. Századokon keresztül többször cserélt gazdát a birtok. A XIX-ik században a Darvay, Morvay, Gáspár Domahidy, Ajtay, Simándy, Kállay, Istvándy Szabó családokat találjuk itt. Csaholcon 1662-ben megyegyülést tartottak. A község 1874-ben ugyszólván teljesen leégett. A XIX-ik század bekö-szöntésekor az Isaák és Vállyi családok nagybirtokosai. Lélekszáma a legutolsó népszámlálás szerint 586. Kilencvenhétszázalékban reformátusok lakják. Egyike a legigazabb értelemben vett nemes községnek, mert ugyszólván majd minden egyes házban nemesi leveleket találunk. A leégett református templom helyén uj templomot épitettek. A tizév során épült az uj lelkészlak is. Lakosai őstermelők.

VARGHA GYULA, uradalmi gazdatiszt, Csaholc. A szatmármegyei Nyirgebe községben született 1867-ben. Iskoláinak elvégzése után 1908-ban dr. Jármy Menyhért magyar királyi gazdasági főtanácsos csaholci uradalmához került, ahol azóta is a mai napig, mint gazdatiszt fejt ki rendkivül eredményes és értékes szolgálatot. Kiválóan képzett gazdász, aki az uradalom ügyeit nagy szaktudással párosult lelkes szorgalommal intézi. Figyelme kiterjed az összes korszerü ujitásokra. A fokozottabb termelési lehetőségek megteremtése mellett az állattenyésztés terén is nagyszerü eredményeket mutat fel. Hivatása gyakorlása mellett sokoldalu társadalmi tevékenységet folytat. Lelkes és ügybuzgó tagja a helyi társadalomnak. Minden hazafias és kulturális mozgalom felkarolói között neve ott szerepel az elsők között. Csaholc község képviselőtestületének tagja.

VÁMOSOROSZI. Kisközség a Szamosközön. Határa 2280 kat. hold. A kisnaményi körjegyzőséghez tartozik. Az Oroszy nemzetség ősi fészke volt. Későbbi földesurai a Matucsinayak, a Rozsályi Kunok, a Szántai Petőfiek, majd a Báthoryak voltak. A XVIII-ik században a Tolnay, Domahidy, Isaák, Gulácsi, Mándy, Apáthy családok birtak itt földdel. Vámosoroszi a Rákóczi felkelés idején ugyszólván teljesen elpusztult, olyannyira, hogy 1740- körül alig tiz kunyhó volt a faluban. Az utolsó népszámlálás adatai szerint a lélekszám 626. Tulnyomóan reformátusok lakják Az utolsó tizév alatt megszervezték a második tanitói állást is.

TURRICSE. Kisközség, a kisnaményi körjegyzőséghez tartozik. Határa 2250 kat. hold. Ősi Csaholyi birtok volt. Későbbi urai Radák András, Melith Péter. A XVIII-ik században a gróf Barkóczyaké. Református temploma 1797-ben épült. Mai lélekszáma 599. Hatvanszázalékban reformátusok, negyvenszázalékban görögkatholikusok lakják. A főfoglalkozási ág az őstermelés. Az OFB utján közel 300 kat. holdat parcelláztak fel. A lakosság jelentékeny szaporodása miatt az utolsó tizév alatt a második tanitói állást is megszervezték.

THURY SÁNDOR, református lelkész, Turricse. Botpaládon született 1890-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész 1917-ben Szatmárnémetiben kezdte. Innen került Nagykállóba, majd Ibrányba és végül Törökszentmiklósra. 1928 decemberében választották meg Turricsén rendes lelkésznek. Azóta a mai napig itt végzi papi müködését. Résztvett az Iskolánkivüli Népmüvelési bizottság munkájában. Sokoldalu nagy tudásával fölöttébb becses kulturmissziót végez a községben. Nincs olyan hazafias nemzeti ügy, amely benne ideális gondolkozásu önzetlen támogatót ne nyerne. Egyházközségének belmisszics munkáját is hathatósan kifejlesztette. Az egyházközség épületeit mintaszerüen jókarban tartatja. Puritán és közvetlen egyszerüsége miatt osztatlan szeretetnek örvend.

Kölcsei körjegyzőség.

KÖLCSE. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 4900 kat. hold. A Kölcsey család ősi névadó birtoka. A XIX-ik század közepéig a Kölcseyeknek uradalmi központja a község. Mellettük kisebb birtokaik

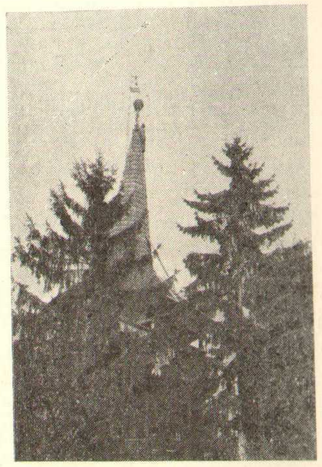

Református harangláb.

voltak a Kömöreyeknek, a Nyényeyeknek és az Öri Daczó családoknak. 1488-ban a Perényi család is birtokhoz jut a községben. A XVI-ik század elején a Kölcseyekkel egy törzsből származó Czégényi Kende Péter

Péter is földhöz jut. A további századok során több birtokos nevét találjuk feljegyezve. A református templom a XVI-ik századból való.

Evangélikus templom és lelkészlak.

Evangélikus temploma 1860-ban épült. A XIX-ik század elején tót jobbágyokat telepitettek le, akik azóta teljesen magyarositattak. Az

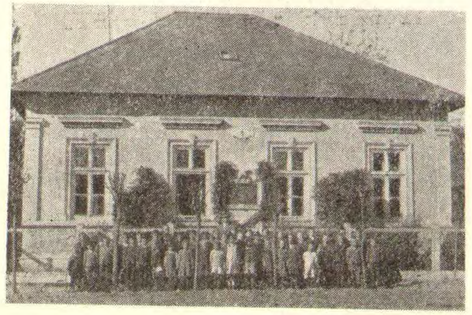

Református lelkészlak.

Evangélikus népiskola.

utolsó tizév alatt Kölcsén jelentős községfejlesztő munkát végeztek. Teljes megelégedésre hajtották végre a földbirtokreformot. Lakosai őstermelők.

TÖLGYESY LAJOS, gör. kath. igazgatótanitó, Kölcse. A mármarosmegyei Rónaszék községben született 1881-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt Ungváron végezte. Pályáját Visken kezdte, 1900-ban. Egy esztendővel később Kölcsére került, ahol a mai napig is, mint gör. kath. igazgatótanitó rendkivül eredményes oktatói müködést fejt ki. Megalapitója és mai napig is ügyvezető igazgatója a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek. Ő szervezte a Levente Egyesületet. A világháboruban a mozgósitástól az összeomlásig katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az orosz és az olasz harctereken. Egyszer sebesült. Kitüntetései a Katonai érdemkereszt, a Signum Laudisz a kardokkal, a kisezüst és a bronz vitézségi érmek, valamint a Károly csapatkereszt és a Károly sebesülési érem. Mint tartalékos hadnagy szerelt le. Minden hazafias mozgalomban résztvesz.

SZELÉNYI ENDRE, evangélikus lelkész, Kölcse. Sátoraljaujhelyen született 1882-ben. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Eperjesen végezte. Pályáját 1907-ben Miskolcon kezdte, majd később Nyiregyházán a püspök mellett müködött, onnan került Tokajba. 1921-től, mint evangélikus lelkész Kölcsén müködik és fejt ki értékes és áldásos papi müködést. A világháboru első két esztendejében, mint táborilelkész teljesitett szolgálatot.

MAJOR GYÖRGY dr., körorvos, Kölcse. A biharmegyei Bojt községben született 1902-ben. Középiskoláit Temesváron és Fehértemplomban, egyetemi tanulmányait Szegeden végezte, ahol 1926-ban avatták orvossá. Pályáját 1927-ben, mint magánorvos Kölcsén kezdte, ahol 1929-ben körorvossá választották. Egyetemes orvosgyakorlatot folytat. Hivatása mellett résztvesz a népmüvelés és testnevelés munkájában.

MÁTÉ BALÁZS, kántortanitó, Kölcse. 1900-ban Kölcsén született. Középiskoláit Budapesten, a tanitóképzőt Eperjesen végezte. Pályáját szülőhelyén, Kölcsén kezdte 1919-ben. Ettől az időtől máig, itt fejt ki értékes oktatói müködést. 1924-től 1930-ig tüzoltó főparancsnok volt. A leventék főoktatója, valamint a Hangya Szövetkezet igazgatósági tagja. A világháboru utolsó évében lett korköteles, amikoris katonai szolgálatot teljesitett. A tiszti iskola elvégzése után kint volt az olasz fronton.

dabasi HALÁSZ CORNÉL, földbirtokos, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, Kölcse. Fehérgyarmaton született 1859-ben. Középiskoláit Mármarosszigeten, Nagyszombaton, Nagykállóban és Szatmárnémetiben végezte. A magyaróvári Gazdasági Akadémián 3 félévet töltött. Közben katonai önkéntesi évét szolgálta le. Ezután birtokára költözködött, ahol a mai napig is intenziv gazdálkodást folytat. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának és a község képviselőtestületének.

LADÁNYI KÁLMÁN, gyógyszerész, Kölcse. 1867-ben Matolcson született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját 1883 ban Sajószentpéteren kezdte, majd további állomáshelyei Fehérgyarmat, Csongrád, Tasnád, Kassa, Tiszaujlak voltak. 1895-től mai napig Kölcsén müködik, ahol saját patikája van. Községének közmegbecsülésben álló tagja.

ilméri OSZLÁNYI KORNÉL, földbirtokos és malomtulajdonos, Kölcse. Temesváron született 1903-ban. Középiskoláit Kalocsán a jezsuitáknál és Budapesten a Berzsenyi Dániel főgimnáziumban végezte. Ugyancsak Budapesten egyévig jogot hallgatott. Tanulmányainak elvégzése után birtokán kezdett gazdálkodni, valamint a mai napig is kölcsei malmának

ügyeit intézi. A vármegye törvényhatósági bizottságának, valamint a község képviselőtestületének tagja. Elnöke a Levente Egyesületnek, valamint tagja a Királyi Magyar Automobil Clubnak.

FÜLESD. Kisközség a Szamosközön. Határa 2600 kat. hold. A kölcsei körjegyzőséghez tartozik. A helység már a XIV-ik század derekán szerepel, mint a Kölcsey család egyik pusztája. A XVI. és XVII-ik században a Kölcseyek mellett az Ujhelyi család is birtokot birt benne. Számos földesur váltotta fel egymást a későbbi századok során. Határán átfolyik a Tur és a Tapó. Református temploma 1850-ben épült. Lakosai reformátusok. Főfoglalkozásuk az őstermelés. A földbirtokreformot végrehajtották.

SONKÁD. Kisközség a Szamosközön. Határa mintegy 3400 kat. hold. A kölcsei körjegyzőséghez tartozik. Nevét már 1426-ban Sonkádnak irják. Ebben az időben a Csaholyi család birtoka volt. Később a Briberi Melithek birtak itt földdel. Birtokosai között szerepelnek a Perényiek, a Bethlenek, 1810-ben földesurai Sulyok Ferenc, gróf Teleky László, Vay Ádám, Kállay Péter, Kerekes Mihály, Kürthy György, valamint az Eötvös, Galgóczy és Makay családok. Református temploma a XV-ik századból való. 1807-ben kőtornyot épitettek hozzá, majd 1861-ben ujra épitették. 1884-ben és 1890-ben tüzvész pusztitott a községben. A község szintiszta református. Lakosai Hitelszövetkezetet tartanak fenn, amely egyike a megye legkiválóbban vezetett szövetkezetének. Sonkádon teljes megelégedésre folytatták le a földbirtokreformot. Lakosai őstermelők.

KOCSIS KÁLMÁN, református lelkész, Sonkád. 1889-ben Sonkádon született. Középiskoláit Sárospatakon, teológiai tanulmányait Budapesten és Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész, 1912-ben Fehérgyarmaton kezdte. 1916-tól édesatyjának, Kocsis Józsefnek nyugalomba vonulása után, ő lett a sonkádi református lelkész. Azóta a mai napig itt fejti ki értékes munkálkodást. A Hitelszövetkezet igazgató-könyvelője, a Levente Egyesület és a Polgári Lövész Egylet, valamint a Hangya Fogyasztási Szövetkezet elnöke. A világháboruban két esztendőn keresztül, mint önkéntes betegápoló és sebesültszállitó lelkész müködött.

KOCSIS JÓZSEF, ny. református lelkész, Sonkád. Kispaládon született 1851-ben. Középiskoláit, valamint teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte. Pályáját 1875-ben Badalón kezdte, további állomáshelyei Mezőtur, Tiszakürt, Nagydorog, Paks. 1879-től Sonkádon müködött, 1916-ban bekövetkezett nyugalomba vonulásáig. 37 éves papi müködése alatt hosszu sorát létesitette egyházi és községi intézményeknek. Nemcsak egyházközsége, de a társadalom legszélesebb rétegei is határtalan szeretettel és megbecsüléssel állanak ma is mellette. Nevéhez füződik a Sonkádvidéki Hitelszövetkezet megalakulása és fejlődése. A Hitelszövetkezetet az ő kezdeményezésére 1895-ben alapitották. Az intézetnek mai napig is ő az ügyvezető elnöke. 1931 augusztus 18-án tartotta 50 éves házassági jubileumát a Tiszavidéki Lelkészi Kör részvételével, melynek diszelnöke köszöntötte gyermekei és unokái körében. Ugyanaz nap jubilálta 35 éves Hitelszövetkezete. Az OKH kiküldötte, Sallay Mátyás elnöklete alatt a vármegye alispánja Streicher Andor, dr. Gaál Endre országgyülési képviselő, Medve Zoltán földbirtokos és sok előkelő közönség részvételével leplezték le az igazgatóság által megfestett arcképét, Kovács Jenő felügyelő biz. tag üdvözlése mellett. A központ diszokmánnyal lepte meg s nagyobbik fia, Lajos, 1000 pengő alapitványt tett szülei emlékére a sonkádi egyháznál.

Kömörői körjegyzőség.

KÖMÖRŐ. Kisközség a Szamosközön. Határa 2587 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét 1344-ben Kemerew-nek irják. Ősi birtokosai a Kömörey család volt, utánuk a Kölcseyek birták. Későbbi birtokosai között szerepelnak az Ujhelyiek, Werbőczyek és más családok. A XIX-ik század első felében nagyobb birtokosai a Kölcseyek és a Kendék. Ma a Kende család a legnagyobb birtokosa. Református temploma 1792-ben épült. Mai lélekszáma 888. Kilenceven százalékban reformátusok lakják. A főfoglalkozási ág az őstermelés. Az utolsó tizév alatt cementjárda épült, valamint 100 méter mélységü kutat furattak. A földbirtokreformot végrehajtották.

SARKADY BERTALAN, körjegyző, Kömörő. Szatmárcsekén született 1896-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját Fehérgyarmaton kezdte, mint aljegyző, majd 1929 novemberében jött Kömörőre, ahol előbb mint adóügyi jegyző, majd 1924 márciusától mint megválasztott körjegyző müködik. Számottsevő tagja községének. Elnöke a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek. A világháboruban résztvett. 1915 májusában vonult be, kint volt az orosz fronton. 1919 februárjában mint tartalékos zászlós szerelt le.

ERŐSS LAJOS, aljegyző, Kömörő. Az abaujmegyei Nagybozsva községben született 1894-ben. Középiskoláit Sárospatakon, Iglón és Rozsnyón, a jegyzői tanfolyamot Nyiregyházán végezte. Oklevelét kitüntetéssel nyerte el. Pályáját 1929 juniusban Kömörőn kezdte, ahol azóta is élénk tevékenységet fejt ki a község életében. A népmüvelési bizottság főtitkára. Az »Arany János Turul Bajtársi Egyesület« alvezére volt és jelenleg Dominusza. A világháboruban résztvett. Kint volt az orosz, oláh és olasz harctereken. Mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kiváló magatartásáért a kisezüst és

bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus Emlékéremnek.

KAZAY ALADÁR, m. kir. postaügynök, Kömörő. Gyügyén született 1900-ban. Középiskoláit Beregszászban és Szatmárnémetiben végezte. — Tanulmányai után posta szolgálatába lépett. 1924-től Kömörőre nevezték ki m. kir. postaügynöknek és ebben a minőségében működik máig. A Hangya Szövetkezet ügyvezetője, valamint a Levente Egyesület könyvtárnoka.

KAZAY IMRE, községi irodatiszt, Kömörő. Gyügyén született 1898-ban. Középiskoláit Mármarosszigeten, Beregszászban és Munkácson végezte. Pályáját 1921 évben Kömörőn kezdte. Itt működik a mai napig. A Levente Egyesület főoktatója, a Polgári Lövész Egylet főlövész mestere, valamint az Önk. Tűzoltó Egyesület főparancsnoka. A világháboruban katonai szolgálatot teljesitett. 1916 áprilisában bevonult. Kint volt az orosz és az olasz harctereken. Kétszer sebesült. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési éremnek. 1921-ben mint hadapródőrmester szerelt le.

SERBÁN ISTVÁN, uradalmi intéző, Kömörő. A szabolcsmegyei Geszteréd községben született 1893-ban. Középiskoláit, valamint a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. Pályáját Ujfehértón kezdte 1924-ben, a Nándorféle bérgazdaságban. Innen jött 1925-ben ugyanezen bérgazdaság kisszekeresi bérleti gazdaságába, majd 1927-ben Kömörőre, ahol a báró Kende Zsigmond uradalom intézője lett. Tevékeny szerepet tölt be a község életében. Alelnöke a Levente Egyesületnek, valamint községi képviselőtestületi tag és közgyám. A világháboruban katonai szolgálatot teljesitett. A mozgósitáskor bevonult, kint volt az orosz fronton. 1915-ben mint tartalékos zászlós fogságba esett, ahonnan 1921-ben szabadult. Kiváló magatartásáért a nagy- és kisezüst vitézségi érmekkel tüntették ki.

PENYIGE. Kisközség a Szamosközön. Határa 3300 kat. hold. A kömörői körjegyzőséghez tartozik. A XIV-ik században már egyháza van. A Domahidy család ősi birtoka. A XVIII-ik században a Kállay, Jármy, Bessenyey, Orosz és Tőrös családokat találjuk itt. A XIX-ik század elején még az Isaák és Patay családok is birtokrészhez jutnak a községben. Református temploma 1893-ban épült. A legutolsó népszámlálás adatai szerint 866 a lélekszám. Kilencven százalékban reformátusok lakják. Az OFB utján 130 kat. holdat osztottak szét. Lakosai őstermelők.

TÓTH KÁLMÁN, ny. Máv. előljáró, postamester és községi főbiró, Penyige. Nagyarban született 1871-ben. Iskoláinak elvégzése után 1898-ban Máv. szolgálatba lépett. Állomáshelyei Hosszumező, Poroszló, Tiszapolgár, Szatmárnémeti. Mint állomáselöljáró 1914-től Penyigén működik. 1925-ben vonult nyugalomba, amely időtől a postamesteri állást tölti be. Hosszu idő óta a község főbirója, a református egyház pres-

bitere, valamint a Hangya Szövetkezet pénztárosa.

PÁSZTOR KATALIN, református tanitónő, Penyige. Gacsályban született. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1913 évben Ungnyarád községben kezdte, innen került Zsarolyánba. — 1923 novemberétől Penyigén működik mint református tanitónő. Résztvesz a község népmüvelődésében, valamint a gazdasági ismétlő iskola oktatója is.

TURISTVÁNDI. Kisközség, a kömörői körjegyzőséghez tartozik. Határa 3000 kat. hold. Nevét 1488-ban Istwandinak irják. Ősi birtokosai a Kölcseyek. Azóta részben ők birják, részben a vérrokon Kende család. A XVI-ik szádban kisebb birtokhoz jutottak a Werbőczy, Perényi, Báthory családok. A jelenben legnagyobb birtokosa a Kende család. A XVI-ik században kisebb birtokhoz jutottak a Werbőczy, Pe-

Utóbbi a mult század harmincas éveiben épült. Itt őrzi a család IV. Béla király eredeti adománylevelét. A református templom 1820-ban épült. A község mai lélekszáma 825. Hetven százalékban reformátusok lakják. A főfoglalkozási ág az őstermelés. A földbirtokreform végrehajtása mellett az utolsó tizévben cemetjárda épült, valamint diszes emlékmüvet állitottak a hősi halottak emlékezetére.

Matolcsi körjegyzőség.

MATOLCS. Kisközség a Szamos jobbpartján. Határa 1450 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. A Matucsinay család ősi birtoka volt. Későbbi birtokosai a Rozsályi Kunok és a Szántai Petőfiek. Az utóbbiakról átszállott a birtok a Kállayakra. Földesurai között szerepeltek a Báthoryak, a Bethlenek, a Rákócziak. A szatmári béke után gróf Károlyi Sándor kapta. 1810-ben a birtok legnagyobb része a Károlyiaké volt, mellettük a báró Perényi, Morvay, Illésy, Kállay és Isaák családok birtak kisebb földekkel. Lakosai már a XVII-ik században hires szürcsapók voltak. Céhlevelük 1714-ből való, amikor ujabb vásárjogot nyertek. Ebben az időben hires volt a község iskolája, ahol gimnáziumi tantárgyakat is tanitottak. Matolcs mai lélekszáma 1509.

Szintiszta református község. Az utolsó tiz esztendő legnagyobb eseménye az uj matolcsi Szamoshid felépitése, amelyet a rendkivüli nehézségek dacára Gaál Endre dr., a kerület országgyülési képviselője szorgalmazott és valósitott meg. A földbirtokreform végrehajtása mellett 1924-ben bevezették a villanyvilágitást. A Gazdakör székházhoz jutott. A községnek fejlett kulturája van.

TARDY BÉLA, körjegyző, Matolcs. Beregsom községben született 1897-ben. Középiskoláit Kisvárdán, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját 1921-ben Kisvárdán kezdte, mint közigazgatási gyakornok. Ugyanitt később aljegyző, majd adóügyi jegyző és végül egy évig helyettes főjegyző volt. 1930 márciusában választották meg Matolcson körjegyzőnek. Számottevő szerepet tölt be a község társadalmi életében. Elnöke a Polgári Lövészegyletnek. A világháboruban résztvett; 1915 októberében vonult be. Kint volt az orosz fronton, ahol 1916-ban hadifogságba esett. A fogságból 1919-ben szabadult. Hazaérkezése után belépett a nemzeti hadseregbe, ahol ismét egy évet szolgált.

kis- és nagykereskényi KERESKÉNYI LÁSZLÓ, községi irodatiszt, Matolcs. — Nagyparádon született 1876-ban. Középiskoláit Halmiban végezte. Pályáját 1908-ban Mátészalkán kezdte. 1913-tól a mai napig Matolcson müködik. Értékes tagja a község társadalmának. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol Przemysl várának védelmében 1915 március 22-én fogságba esett. Fogságát Szibériában töltötte, ahonnan 1920-ban jött haza. — Felesége: KERESKÉNYI LÁSZLÓNÉ sz. Tóth Margit, református tanitónő, Matolcson született 1896-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1917-ben szülőhelyén kezdte, ahol a mai napig is mint református tanitónő müködik. Résztvesz a község népmüvelésében.

BORNEMISSZA ISTVÁN, aljegyző, Matolcs. Tiszabecs községben született 1904-ben. Középiskoláit Budapesten, a jegyzői tanfolyamot pedig Nyiregyházán végezte. — Pályáját 1923-ban szülőhelyén, mint közigazgatási gyakornok kezdte. Innen került a hajdumegyei Mikeperes községbe, mint h. adóügyi jegyző, majd 1929 novemberében a somogymegyei Gamás községben lett rendes adóügyi jegyző. 1930 juniusától mint megválasztott aljegyző, Matolcson müködik. Vezetője a Polgári Lövész Egyletnek, valamint az »Arany János« Bajtársi Egyesület Dominusza.

MILÁK KÁLMÁN református igazgató-tanitó, Matolcs. Szamoskéren született 1894-ben. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1914 szeptemberében Matolcson kezdte, ahol a világháboru megszakitásával a mai napig is müködik. Értékes és kiváló pedagógus. A leventék főoktatója. A világháboruban 1914 novemberétől résztvett. 1915

április havában mint cs. és kir. 5. gy. ezredbeli kadett ment az orosz frontra, ahol 1915 októberében fogságba esett. Szibériában volt ahonnan 1921 novemberében jött haza. Mint tartalékos zászlós szerelt le Károly csapatkeresztje és háborus emlékérme van. Emléklapos.

KEREKES GYULA, református lelkész, Matolcs. A biharmegyei Szentpéterszegen született 1881-ben. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját mint segédlelkész 1903-ban Turkevén kezdte. 1905-ben hivták meg a matolcsi református gyülekezet élére, amely időtől mint a községnek közmegbecsülésben álló papja teljesiti áldásos munkáját. Az egyházmegye pénztárnoka, valamint a Hangya Szövetkezet elnöke.

FÜLPÖS. Kisközség a Szamos jobbpartján. Határa 728 kat. hold. A matolcsi körjegyzőséghez tartozik. Nevét ősi birtokosától, Fylep comestől nyerte. Földesurai századokon keresztül sürün váltották egymást. Az elmult században nagyobb birtokosai az Ilosvay, Tolnay és Losonczy családok. Ősi templomát, amely még Mátyás király korában épült, elhordta a Szamos. Azóta fából, majd a XIX-ik század elején téglából uj templomot épitettek. Mai lélekszáma 475. Kilencven százalékban reformátusok lakják. A főfoglalkozási ág az őstermelés. A birtokreform során a tiz esztendő alatt 12 ház épült fel.

INÁNCSY LAJOS, református kántortanitó, Fülpös. Szamossályiban született 1888-ban. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1909 októberében Fülpösön kezdte, azóta a mai napig is itt müködve, fejt ki élénk és eredményes oktatói és társadalmi ténykedést. Jegyzője a Levente Egyesületnek és a közmüvelődés, valamint a Polgári Lövész Egyesület vezetője, az Önkéntes Tüzoltó Egyesület parancsnoka, továbbá az énekkar vezetője. Mint kiváló pedagógus, a tanfelügyelőség teljes bizalmát és elismerését élvezi. Minden hazafias és társadalmi mozgalomnak lelkes támogatója.

MOLNÁR BÉLA, református lelkész, Fülpös. A szabolcsmegyei Vaja községben született 1894-ben. Középiskoláit Nyiregyházán, teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte. Pályáját 1918-ban a szabolcsmegyei Buj községben mint segédlelkész kezdte. Innen Ibrányba került, majd Vajára. 1922-től Tiszapolgár rendes lelkésze. 1929 novemberében jött Fülpösre, ahol azóta hasonlóan, mint rendes lelkész végzi papi hivatását. Jelentős kulturmunkát folytat községében és különösen felemlitésre méltó hazafias és vallásos népmüvelési előadásai. 1915 januártól novemberéig, mint teológus, katonai betegápoló volt Miskolcon.

FÜLPÖSDARÓCZ. Kisközség a Szamos jobbpartján. A matolcsi körjegyzőséghez tartozik. Az egykori Kölcsey uradalomhoz tartozott, akik első nagyobb földesurai voltak. A XVIII-ik században a Gulácsi-Szilágyi, Bay családoknak voltak itt nagyobb birtokai. Szamospartján épült templomát a folyó elvitte. Az uj templom 1752-ben épült. Érdemes felemliteni, hogy a magyar református templomok között 1810-ben még csak itt volt orgona, amelyet a Gulácsi család állittatott fel. Mai lélekszáma 365. Nyolcvanöt százalékban reformátusok, tizenöt százalékban római és görögkatholikusok lakják. Lakosai őstermelők. Az utolsó tizév alatt uj református iskola és tanitói lakás épült.

FEIGL JÓZSEF, református lelkész, Fülpösdaróc. Szigetbecsén született 1900-ban. Középiskoláit Kalocsán, teológiai tanulmányait Szegeden és Debrecenben végezte. Pályáját 1922-ben Csornán kezdte. — 1926-ban Szegeden találjuk, ahonnan 1928-ban Debrecenbe távozott. 1930 márciusától Fülpösdarócon müködik, mint megválasztott rendes lelkész. Résztvesz a község népmüvelésében és általában felkarolója minden hazafias mozgalomnak.

GÉBERJÉN. Kisközség a Szamosmellett. Határa 883 kat. hold. A matolcsi körjegyzőséghez tartozik. A XV-ik században a Matucsinay család ősi birtoka volt. Később Rozsályi Kunok és a Szántai Petőfiek lettek a helység földesurai. A további századok során több nemesi család jutott itt birtokhoz. A XVII-ik században Jékey Ferenc lett nagybirtokosa. Azóta is a Jékeyek birják a nagykiterjedésü határt. A XIX-ik század elején Jékey Imre épittetett itt szép urilakot. A régi református templom 1720-ban épült. Ennek helyében azonban később ujat épitettek 1883-ban. 1927-ben két uj harangot szerzett a református egyház. 1928-ban modern tanitói lakás épült. A községben a földbirtokreformot sikeresen végrehajtották.

SZABÓ GYULA, református lelkész, Géberjén. Turistvándiban született 1889-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. A világháboru kitörésekor önként jelentkezett és a sebesültszállitó különitménynél szolgált. — Pályáját 1916-ban Géberjénben kezdte mint rendes lelkész. Azóta itt szolgái. Lelkészi müködése alatt szerzett be az egyház két harangot és épitette fel a modern tanitói lakást. Személye igaz megbecsülésnek örvend.

Nábrádi körjegyzőség.

NÁBRÁD. Kisközség a Szamospartján. Határa 2970 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét 1428-ban Naprad-nak irják. Ősi földesurai a Náprády család. Birtokosai századokon keresztül váltakoztak. 1580-ban

nagyobb birtoka volt itt császári Komoróczy Jánosnak. A XVIII-ik században a földesurak között találjuk a Rédey, Bottka, Móricz, Nábrády, Szunyogh, Füséry családokat. A XX-ik században legnagyobb birtokosa a Bottka család, amelynek szép urilakja van itt. A szintiszta református községben végrehajtották a birtokreformot. Lakosai őstermelők.

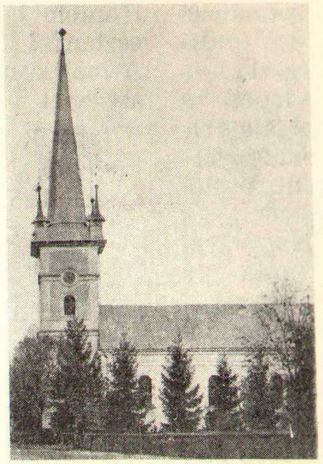

Református templom.

TÓTH SÁNDOR, református lelkész, Nábrád. Kisarban született 1884-ben. Középiskoláit, valamint a teológiai akadémiát Sárospatakon végezte. Pályáját mint segédlelkész Rimaszombatban kezdte. További állomáshelyei Bojt, Nagyvarsány, majd Turistvándi. Itt 1911-től 1920-ig mint rendes lelkész müködött. Ekkor jött Nábrádra, hol a mai napig is áldásos papi müködést fejt ki. A Hangya Szövetkezet ügyvezető igazgatója, a Hitelszövetkezet ügyvezető elnöke. A szatmári református egyházmegye jegyzője, zsinati póttag, valamint tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának. Irásai a vármegyei lapban, főként pedig az egyházi lapokban elég gyakran olvashatók. Mint egyházi beszéd iró, több pályadijjal is kitüntetést nyert.

GÉDER RÓZSI, református tanitónő, Nábrád. Debrecenben született, ugyanott végezte középiskoláit, valamint a tanitóképzőt. Pályáját a Turkeve melletti Szeleshát-tanyán kezdte 1922-ben. Innen került a szolnoki állami iskolához. 1923-tól Nábrádon fejt ki értékes pedagógiai müködést. Résztvesz a község népmüvelésében, valamint vezetője a továbbképző iskolának. Iskolaünnepélyek alkalmával sike-

res mükedvelői előadásokat rendez.

ROÓ MÁRIA, m. kir. postamesternő, Nábrád. — Fehérgyarmaton született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Budapesten végezte. — 1914-ben lépett a posta szolgálatába, amikor Fehérgyarmaton mint postakiadó müködött — 1917-ben Nagyváradon tett posta és távirda vizsgát, majd egy esztendővel később Nábrádra nevezték ki m. kir. postamesternőnek.

kovátsvágási BOTTKA IMRE földbirtokos, Nábrád. — 1895-ben Nábrádon született. Középiskoláit részben belföldön, részben külföldön végezte. Tanulmányainak befejezése után birtokán kezdett gazdálkodni. A világháboru alatt a debreceni 2-es honvédhuszárezrednél szolgált. Kint volt az orosz fronton, ahol fogságba került. Öt esztendei hadifogság után jött haza. A megye társadalmi életében élénk szerepet visz.

TÖRÖK ERZSÉBET, református tanitónő, Nábrád. Szatmárököritón született 1910-ben. Középiskoláit Mátészalkán, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját ugyancsak Debrecenben kezdte 1930 ban. 1931-től Nábrádon fejt ki oktatói tevékenységet. Vezetője a Leánykörnek; a vasárnapi és ismétlőiskolai oktatásban is résztvesz. A T. R. E. Club elnöke.

KÉRSEMJÉN. Kisközség a Szamospartján. Határa 1300 kat. hold. A nábrádi körjegyzőséghez tartozik. A Kállayak ősi birtoka. A község 1825-ig Szabolcs megyéhez tartozott. Századokon keresztül sokat

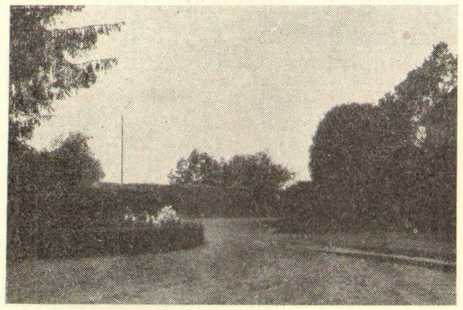

Kállay Szabolcs kastélyának parkja.

szenvedett a Szamos áradásai miatt. Jelenleg Kállay Szabolcs ny. főszolgabiró a legnagyobb birtokosa, akinek jelentős gyümölcsöse van. Almatermése messze környéken számottevő. A község lakosai őstermeléssel foglalkoznak. A földbirtokreformot közmegelégedésre végrehajtották.

nagykállai KÁLLAY SZABOLCS, ny. főszolgabiró, földbirtokos, Kérsemjén. 1877-ben született Kérsemjénben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Debrecenben és Budapesten végezte. Pályáját 1902-ben mint közigazgatási gyakornok Fehérgyarmaton kezdte. Közszolgálata tulnyomórészét Fehérgyarmaton töltötte, ahol 1922-ben mint főszolgabiró vonult nyugalomba. Azóta kérsemjéni birtokán folytat gazdálkodást és különösen gyümölcsöse révén ért el szép eredményeket. A vármegyének hosszu évtizedek óta, 1896-tól törvényhatósági bizottsági tagja. Elnöke a Lóverseny Egyesületnek. A világháboru alatt a cs. és kir. 4-es huszárezredben szolgált. 1916-ban Nógrádmegyében mint miniszteri biztos, majd 1918-ban Szolnokmegyében mint kormánybiztoshelyettes müködött. Nevét megyeszerte tisztelettel emlitik.

Nagyari körjegyzőség.

NAGYAR. Kisközség a Szamosközön. Határa 2870 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét 1436-ban Naghar-nak irják. A Matucsinay

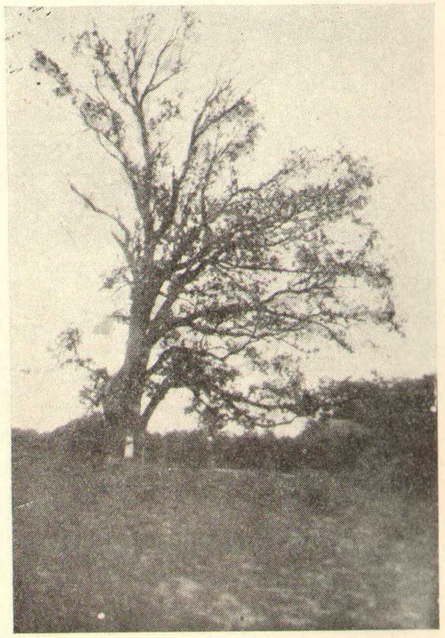

A Petőfi fa. (Ez alatt irta a költő „Tisza“ cimü versét.)

család ősi birtoka volt. Későbbi földesurai a Rozsályi Kunok, a Szántai Petőfiek, a Báthoryak, Bethlenek, Rákócziak. A szatmári béke után

gróf Károlyi Sándor kapta meg. Ősi református temploma a XV-ik században épülhetett, azonban tornyát csak 1832-ben épitették. A község lakosainak adakozásából 1896-ban Kossuth emlékoszlopot állitot-

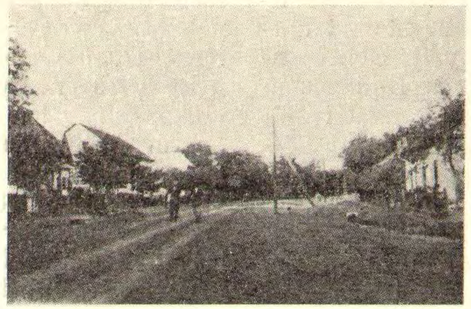

Utca részlet.

tak, amely a Templom-téren nyert elhelyezést. A község határában ömlik a Tur a Tiszába. A legutolsó népszámlálás adatai szerint 955 a lélekszám. A földbirtokreform során 100 kat. holdat parcelláztak fel,

A község mükedvelő gárdája.

valamint 12 házhely épült fel. Mélyfuratu kutja van. Utcáit kikövezték. Az Ármentesitő Társulat a Tisza mellett védgátat emelt. A község a multban a Tisza kiöntései miatt sokat szenvedett. A gátemelés óta azonban elsőrendü buzatermőföld lett. A község határában még ma is áll az a tölgyfa, amely alatt Petőfi Sándor egyik legjellegzetesebb versét, a Tisza cimü költeményét irta. A templom kertjében az ezeréves jubileum alkalmával emlékoszlopot állitottak fel.

Intézői lakás.

BAKÓ JAKAB, körjegyző. Nagyar. Gyulán született 1877-ben. Középiskoláit szülővárosában, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját 1903-ban kezdte Nagyaron, ahol mai napig is rendkivül értékes és közhasznu tevékenységet kifejtve, mint körjegyző működik. Elnöke a Polgári Lövész Egyletnek, az Önkéntes Tüzoltó Egylet és a dalárdának. A járási Jegyzői Egyesületnek szintén elnöki tisztjét tölti be.

PÁLL SÁNDOR, református tanitó, Nagyar. Segesváron született 1900-ban. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Kolozsváron, illetve Sárospatakon végezte. — Pályáját az abaujmegyei Füzérkajata községben kezdte 1923-ban. 1926 májusától Nagyaron működik mint református tanitó. A leventék főoktatója, valamint a Polgári Lövész Egyesület vezetője. Községének képviselőtestületi tagja. A világháboru utolsó évében lett korköteles, amikor is bevonult és résztvett az oláh frontharcokban. Egyszer sebesült. Az összeomlás után a nemzeti hadseregben teljesitett szolgálatot.

NAGY BARNABÁS, református lelkész, Nagyar. 1883-ban Nagyarban született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Beregszászon, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját 1909-ben kezdte Nagyaron, ahol azóta is mint rendes lelkész magasztos papi missziót tölt be. A község képviselőtestületének tagja. Személye általános közmegbecsülésnek örvend.

ORBÁN JÓZSEF, uradalmi intéző, Nagyar. Az aradmegyei Kisjenő községben született 1898-ban. — Középiskoláit Székesfehérváron, a Gazdasági Akadémiát Magyaróvárott végezte. Pályáját 1921-ben gróf Károlyi József uradalmában mint segédtiszt kezdte. 1926 októberétől Nagyaron működik, ahol Vay Ádám gróf kiskoru örököseinek uradalmában intéző. Elnöke a

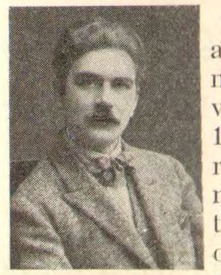

Levente Egyesületnek, valamint a Lövészegyesületnek. A községi képviselőtestületnek tagja. A világháboruban 1916-tól vett részt. Kint volt az olasz és az orosz fronton. Kiváló magatartásáért a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. 1918 végén mint tartalékos hadnagy szerelt le.

KISAR. Kisközség a Tiszapartján. Határa 2650 kat. hold. Nevét már 1393-ban Kysar-nak irják. A nagyvari körjegyzőséghez tartozik. A Matucsinay család ősi birtoka volt. A századok során földesurai voltak a Rozsályi Kunok, a Szánta Petőfiek, Báthoryak, Bethlenek, Rákócziak. A szatmári béke után gróf Károlyi Sándor lett nagybirtokosa. Kisebb birtokosoktól eltekintve, ma is a Károlyi családé a nagykiterjedésü határ. A XVII-ik században Kisarban sokszor tartottak egyházmegyei gyüléseket. Református temploma 1794-ben épült. A község közvetlenül a Tiszapartján épült és minden valószinüség szerint halásztelepből keletkezett, mint sok más tiszaparti kisközség. Mai lélekszáma 1114. Kilencvennyolc százalékban reformátusok lakják. A tizév során végrehajtották a földbirtokreformot, a református templomot renoválták. Lakosai őstermelők.

BIRÓ LAJOS, ref. kántortanitó, Kisar. Az ugocsamegyei Forgólány községben született 1887-ben. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1909-ben kezdte Magosligeten, innen került 1924-ben Fejércsére, majd 1925-ben Beregdarócra. 1930-tól Kisar község kántortanitója. A leventék főoktatója, valamint népmüvelési előadó. A Hangya Szövetkezet ügyvezetője, valamint az ifjusági énekkar vezetője. A világháboruban a mozgósitástól résztvett, kint volt az olasz és az orosz fronton. Hősies magatartásáért a nagyezüst, kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. — 1918 decemberében mint tartalékos hadnagy szerelt le. Sokoldalu tudásáért és puritán egyszerüségéért a községnek közmegbecsülésben álló tagja. Minden hazafias és kulturális mozgalomnak lelkes hive.

Nagyszekeresi körjegyzőség.

NAGYSZEKERES. Kisközség a Szamosközön. Határa mintegy 1800 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Ősi birtokosa a Szekeressy család. Később a Kölcseyek, Domahidyek, Ujhelyiek, Károlyiak, Bornemisszák és a Rozsályi Kunok voltak itt földbirtokosok. A XVIII. és XIX-ik században a gróf Bárkóczy, Isaák, Fogarassy, Morvay, Mándy és Domahidy családok kezén volt a föld. Jelenleg nagyobb birtokosa az Isaák család. Ősrégi temploma a XV-ik században épült és alatta van a Rozsályi Kunok sirboltja. A templomot 1867-ben renoválták. A legutolsó népszámlálás adatai szerint lélekszáma 508. Tulnyomórészben reformátusok lakják. A községben végrehajtották a földbirtokreformot, amelynek során mintegy 260 kat. holdat parcelláztak fel, valamint 24 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 17 felépült. Az utolsó évtized említésreméltó feljegyezni valója a kiépült Nagyszekeres—tiszabecsi törvényhatósági müut.

DÉCSE FERENC, körjegyző, Nagyszekeres. Szatmárnémetiben született 1902-ben. Középiskoláit szülővárosában, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. — Pályáját, mint aljegyző 1926-ban Kömörőn kezdte. — 1929 januárjában lett helyettes körjegyző Nagyszekeresen, majd ugyanezen év májusában rendes körjegyzővé választották. A Polgári Lövész Egyesület elnöke, valamint a Nemzeti munkavédelem alkörzeti vezetője.

RADETZKY DEZSŐ, adóügyi jegyző, Nagyszekeres. Nagymajtényban született 1877-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját 1902-ben Erdődön kezdte, ahol később 1923-ig, mint vezető jegyző működik. 1923-ban jött Nagyszekeresre, ahol a mai napig, mint adóügyi jegyző fejt ki értékes közszolgálatot. A község társadalmának számottevő tagja. Ugyszólván valamennyi községi intézménynek, illetve egyesületnek vezetésében résztvesz. Felkarolója minden nemzeti vagy kulturális mozgalomnak.

BERÉNYI SÁNDOR, ref. kántortanitó, Nagyszekeres. Nagykárolyban született 1900-ban. Középiskoláit szülővárosában, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját Bere községben kezdte, 1927-ben. Innen került Tótiba, majd Csengerbagosra. 1929-től mint kántortanitó Nagyszekeresen müködik. A Polgári Lövész Egylet főlövészmestere. A világháboru utolsó évében lett korköteles, amikor katonai szolgálatra bevonult. Kint volt az olasz fronton. Az összeomlás után a nemzeti hadseregben teljesitett szolgálatot. Az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájában résztvesz. Tanfolyamokat vezet és előadásait sokan látogatják. Sikeres mükedvelői előadásokat is rendez.

KISSZEKERES. Kisközség a Szamosközön. Határa 2550 kat. hold. A nagyszekeresi körjegyzőséghez tartozik. Ősi birtokosai a Szekeressy család. Mellettük jelentős szerepet vittek a Kölcsey, Domahidy és az Ujhelyi család. 1460-ban már itt találjuk a Károlyiakat, majd később Bornemiszákat és a Rozsályi Kunokat is. Református temploma a XV-ik századból való. A község mai lélekszáma 602. Lakosai kilenc-

venöt százalékban reformátusok és őstermelők. A földbirtokreform során mintegy 630 kat. holdat osztottak szét, valamnit 62 házhelyet, amelyekből máig 17 épült fel.

ZSAROLYÁN. Kisközség a Szamosközön. Határa 1120 kat. hold. A nagyszekeresi körjegyzőséghez tartozik. Nevét 1380-ban Saralyannak irják. Ősi birtokosai a Péter comes leszármazottai, a Zsarolyáni család. Századokon keresztül számos földesur jutott a községben birtokhoz. Református temploma a XV-ik századból való, amelyet 1865-ben ujraépitettek. A községhez tartozott valamikor a Sámely-puszta, amely hajdan népes község volt. Ez volt a Sámé család ősi birtoka. Zsarolyán mai lélekszáma 457. Lakosai tulnyomóan reformátusok és őstermeléssel foglalkoznak. A földbirtokreformot sikeresen végrehajtották.

KIRÁLY JÁNOS, református lelkész, Zsarolyán. A szabolcsmegyei Tiszakanyár községben született 1898-ban. Középiskoláit Kisvárdán, a teológiát Debrecenben végezte. Pályáját Szolnokmegyében Tiszaderzsen kezdte 1923-ban. Innen került Fehérgyarmatra 1924 február 1-én. 1927-ben jött Zsarolyánba, ahol rendes lelkésszé választották meg. Azóta a mai napig itt fejt ki rendkivül értékes egyházi és társadalmi müködést. Egyházközségében jelentős belmissziós életet épitett ki. Résztvesz a község népmüvelésében és sürün tart ismeretterjesztő előadásokat. Lelkes hive minden hazafias és kulturális mozgalomnak. A községi intézmények vezetésében résztvesz. Puritán egyszerüségéért és közvetlenségéért őszinte szeretetben és megbecsülésben részesül. Munkássága kiterjedt az egyházközséghez tartozó épületek jókarban tartására is.

NEMESBORZOVA. Kisközség, a nagyszekeresi körjegyzőséghez tartozik. Határa 379 kat. hold. 1476-ban már Borzovának irják. A Borzovay

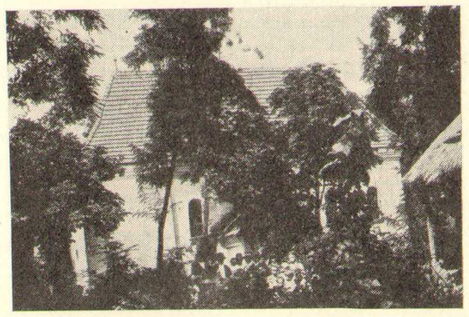

Református templom.

család ősi fészke volt. 1436-ban a birtok felét már a Kölcseyek birják. A későbbi századok során több nemesi család jutott itt birtokrészekhez.

A XIX. században nagyobb földesurai a Kálos, Erdélyi, Pápay, Mándy családok voltak. Református temploma a XVI. századból való. A község mai lélekszáma 140. Kilencvenötszázalékban reformátusok lakják. A fő-

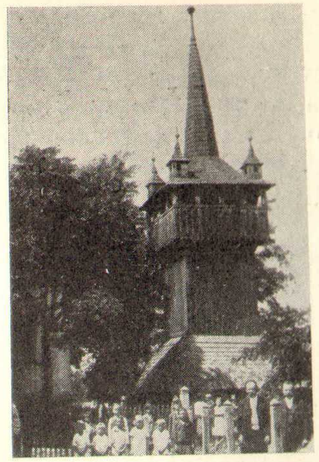

Református torony.

foglalkozási ág az őstermelés. A földbirtokreform akciója során két uj ház épült fel. A községet, bár valamikor nagy védőerdőségek vették körül, mégis a tatárok többször feldulták. Lakosai ujabban intenziv szarvasmarha- és sertéstenyésztéssel foglalkoznak.

CZÉGÉNYI SÁNDOR, ref. kántortanitó, Nemesborzova. Szatmárnémetiben született 1885-ben. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt szülővárosában végezte. Pályáját 1904-ben Nagygécen kezdte. További állomáshelyei Pusztadaróc, Csengerbagos és Pettyén. — 1928-tól Nemesborzován, mint református kántortanitó müködik. Résztvesz a község társadalmi életében. Igy elsősorban lelkes munkásságot fejt ki az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság keretén belül. Tanfolyamvezető és sürün tart ismeretterjesztő előadásokat. Nagysikerü mükedvelői előadásokat rendez. Rendszeresen tart vallásos estéket. Minden hazafias és kulturális megmozdulásban résztvesz és azok sikerét elősegiti. Előzékenysége, közvetlen egyszerüsége miatt általános bizalomnak és szeretetnek örvend. A helybeli intézmények, illetve egyesületek vezetésében közremüködik.

MÁND. Kisközség a Szamosközön. Határa 900 kat. hold. A nagyszekeresi körjegyzőséghez tartozik. A régi feljegyzések szerint már a XIV-ik században szerepelt, amikor is a Mándy család tulajdona volt. Földbirtokosai között találjuk a Mándyak mellett a Csepelyieket, a Kovács, Nagy, Lóránt, Tyukody Fábián, Dancs családokat.

Tiszabecsi körjegyzőség.

TISZABECS. Szatmár vármegyének ez a kies községe a Tisza balpartján fekszik. Multja, jelene és jövője ennélfogva össze van kötve a kanyargó, akaratos folyóval. A Tisza menyasszonya. És a Tisza szeszélyes vőlegény. Árvizek öntötték el Tiszabecs földjét igen sokszor. Néha annyira, hogy a község fekvése és területe folyton változott. Árvizmosta talaja azonban annál termékenyebb. A régi időkben nagy legelői és hatalmas erdei voltak Tiszabecsnek. Vizimalmait a Tisza hajtotta. A folyó partján izes gyümölcsök termettek, amelyeket a tiszabecsiek tutajokon szállitottak el a vásáros helyekre. Az árviz azonban minduntalan beleszólt a község sorsába. Ennek érdekes történelmi nyomai és dokumentumai vannak. Forgách Zsigmond országbiró 1617 szeptember 17-én megengedte az uj tiszabecsieknek, hogy a gyakori árvizre való tekintettel a királyi dézsmások behordhassák buzatermésüket még »dézsmálás« előtt. Az 1793-ik évben a község református papja csak ugy akart megmaradni hivatalában, ha a templomtornyot — amelyet a Tisza folyton fenyegetett — más helyre viszik. Az 1850 november 20-iki árviz alkalmával a templom vége, az egykori szentély beomlott a Tiszába. Az 1869. év november 30-án oly hatalmas vizár öntötte el Tiszabecset, hogy az áradat elhordta a református papi parochiát, a templom helyét és a Nagy-utca déli részét és a Kis-utcát is erősen fenyegette. Ez az áldatlan állapot, amely néha márólholnapra koldusbotra juttatott egész családokat, a legujabb időkig tartott, amig végre a földmüvelésügyi kormány partvédelmi müvek létesitésével gátat vetett a Tisza rombolásainak. Az árvizek azonban minden évben legalább kétszer veszélyeztetik a községet. A trianoni béke, illetve az ország feldarabolása után Nagyatádi Szabó István földmüvelésügyi miniszter Tisza—Szamosközi Ármentesitő Társulat élére kinevezte miniszteri biztosnak huszti Gaál Endre dr. államtitkár, országgyülési képviselőt, ki Tiszabecs szülöttje. Az ő energiájának és fáradhatatlanságának köszönhető, hogy Tiszabecs partvédelmi müvekkel, töltésekkel lett ellátva és egyszersmindenkorra megszabadult sok évszázados veszedelmétől, az árviztől, amelyek Tiszabecset nemcsak a sors ,hanem a Tisza játékszerévé tették. Most a község bátran nézhet minden árvizveszedelem elé. Gaál Endre dr. ezzel a tettével, valamint a község haladását és fejlődését előmozditó egyéb jótéteményeivel örökre beirta nevét Tiszabecs történetébe, amelyhez neve elválhatatlanul van hozzáfüzve. A község 1504-ben és 1559-ben Rozsályi Kunok birtokában volt, akik a reformáció hatalmas pártfogói és terjesztői voltak. A hitujitást megelőző időkben a község lakosai, mint Magyar-

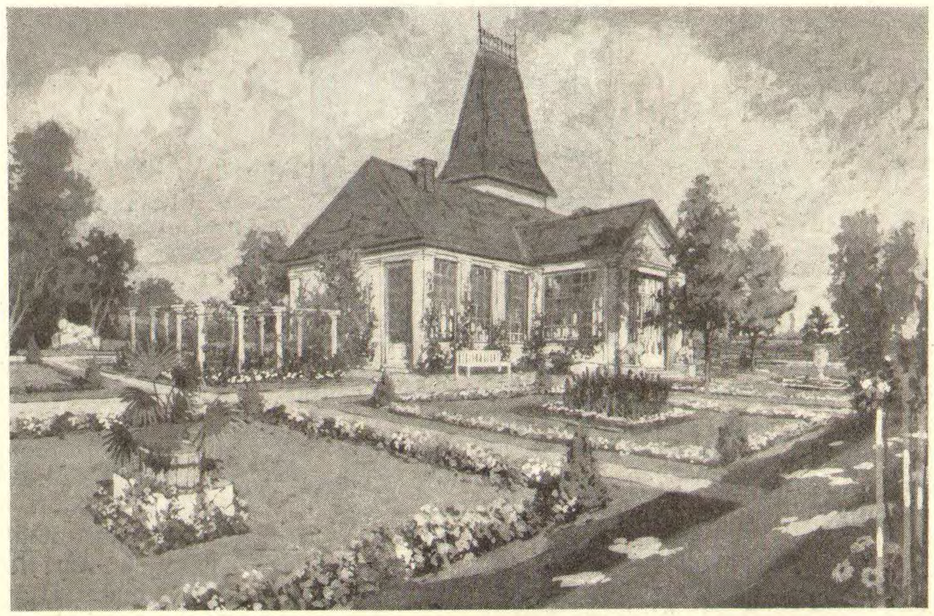

huszti GaálEndre dr. orszgy. képviselő kastélya a virágos parkkal.

Móricz Zsigmond irói jubileuma alkalmából Gaál Endre dr. a résztvevőket vendégül látta kastélyában. A vendégek a virágos parkban.

ország többi népe római katholikusok voltak. A történelmi források említik is Tiszabecs gót stilben épült templomát. A reformáció azonban hamarosan elterjedt ezen a vidéken és a tiszabecsiek is megismerkedtek Kálvin tanaival, amelyeknek legbuzgóbb terjesztője a hitujitás körében Radán Balázs volt, aki Beregszászon müködött. A tiszabecsiek épp az árvizes Tisza—Szamosköz miatt többször jártak a beregi, mint a szatmári vásárokra és igy a beregi hitujitók befolyása alá kerültek. Az egész község áttért a református vallásra és ma is tiszta magyar református község. A község régi birtokosai közül az említett Rozsályi Kunokon kivül ismerjük a Pongrácok nevét is,

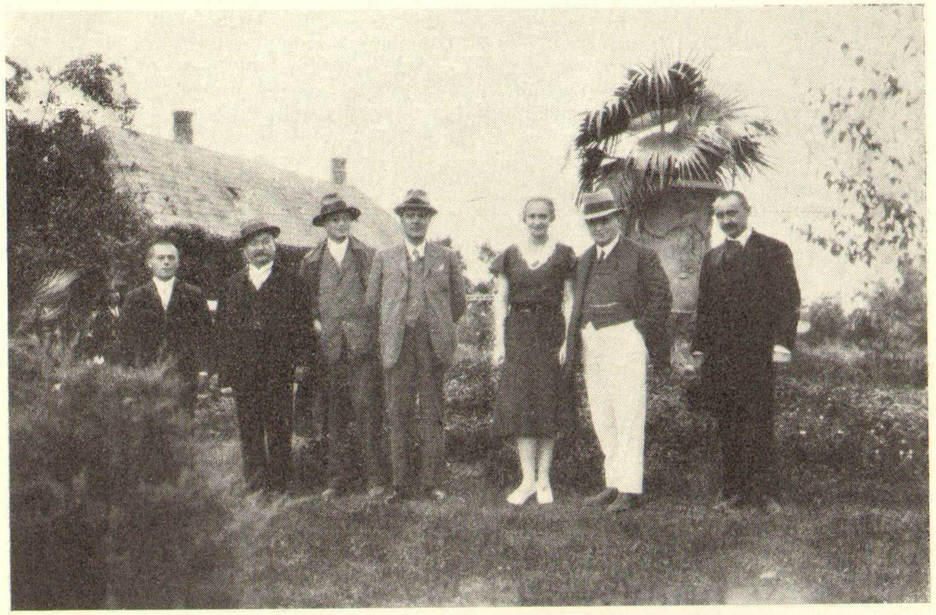

Részlet a virágos parkból. Elől (jobbról balra) Szilágyi Imre községi főjegyző, Gaál Endre dr. és Józsa leánya, Szabó Tibor járási főszolgabiró.

akik 1680 körül voltak Tiszabecs földbirtokosai. A Szirmay Antal: »Szatmár vármegye« cimü müve szerint 1810 körül Bay György, Borbély György, Fogarassy Imréné, Szolnoky József szerepelnek a község birtokosai között, azonkivül számos kisebb nemesi gazda család, amelyek mind reformátusok voltak. A mult évszázad folyamán több nagybirtokos család nevével nem is találkozunk. Tiszabecsen csak közép- és kisbirtokos családok voltak. A legrégibb tiszabecsi családok közé tartozik a huszti Gaál család is. A család jelenlegi feje Gaál Endre dr. volt államtitkár, országgyülési képviselő. Ma is képviselője a fehérgyarmati járásnak, amelyhez Tiszabecs község tartozik és gondnoka aszatmári református egyházmegyének, amelynek egyházi kötelékébe tartozik Tiszabecs is. Tiszabecs határa elég termékeny. Nagy-

birtok egy sincs most a község határában. Egyetlen tanya van mindössze Tiszabecsen, amely Gaál Endre dr. képviselő tulajdona, aki ma a község legnagyobb birtokosa s akinek nevéhez füződik Tiszabecs községnek utolsó évtizedben minden fejlődése a müuttól kezdve végig. Tiszabecs azzal hálálta meg képviselőjének és nagy szülöttjének cselekedeteit, hogy a község diszpolgárává választotta és az utcát, amelyben született örök időkre »dr. Gaál Endre«-utcának nevezte el. Tiszabecsi uriháza, amelyet képekben mutatunk be, gyakran megyei notabilitások és előkelő fővárosi vendégek, irók, müvészek vendégszerető tanyája. A vidék legszebb virágos kertje és rózsakertészete is dr. Gaál Endréé, aki mindent elkövet, hogy Tiszabecs gazdagságához és virulásához tőle telhetőleg hozzájáruljon. A huszti Gaál családon kivül a birtokos családok közül a mult század végén és e század elején kiemelkedik a Mándy, Jeney, Fülep, Paál, Bornemissza, Gacsályi és Bartha családok. Tiszabecs a történelemben is szerepet játszott. A hadak, amelyek a Szamosközön táboroztak, sohasem kerülték el és gyakran feldulták. Igy 1662-ben a szatmári német várőrség tett benne sok kárt. Rákóczi korában igen nevezetes szerepet játszott. Tiszabecs és a szemben lévő Tiszaujlak között kelt át a Tiszán II. Rákóczi Ferenc, a daliás, nagyszellemü szabadsághős 1703. év julius 14-én, hogy megütközzék az ott lévő osztrák hadsereggel, amelyen győzelmet aratott és amelynek parancsnoka ott el is esett. Az átkelés emlékét szobor őrzi, amelyet Tiszabecsen a templom előtt állitottak fel a következő felirással:

»Itt ragyogott legelőször a szabadság égi sugára,
Mely diadalra vivé bajnoki fegyveredet
S bár ha vak éjbe borult is ragyogása
Hirdeti nagy nevedet, s honszerelemre hevit.«

Odaát Tiszaujlakon is szobrot emeltek Rákóczi átkelésének, de Trianon óta Ujlak Csehszlovákiához került és igy a tiszabecsi szobor az egyetlen magyarországi emléke a nagy történelmi pillanatnak. Tiszabecs mai lélekszáma 1546. Kétszázalék kivételével szintiszta református község. Az utolsó tizév épitkezései között felemlitendők még a vámőrlaktanya, a vámhivatal és pénzügyőri laktanya. Tiszabecs története jórészt olyan, mint a békességben élő, jámbor földmüveléssel foglalkozó községeké. Mégis belekerült ama községek sorába, amelyek a világháboruban a »győztes« nagyhatalmak akaratából váratlanul határszéli községek lettek. A trianoni határvonal a Tisza lett, a tulsó parton lévő Tiszaujlak, amelyhez Tiszabecset sok mindenféle érdek füzte, Csehszlovákiához tartozik a trianoni béke óta. A Batár kis folyó Tiszabecsnél ömlik a Tiszába. A Batár-hid Tiszabecs és Ujlak között azonban ma nem összekötő, hanem elválasztó vonal, országos határ és vámhatár. A hid tulsó felén csehszlovák határőrség áll a posztján. Tiszabecs sorsa tehát most az egész ország sorsával

közös és várja a jobb és igazabb időket, amikor Isten segitségével győzni fog az igazság és talán valóra válik a Rákóczi-szobor igéje:

»Itt ragyogott legelőször a szabadság égi sugára...«

SZILÁGYI IMRE, körjegyző, Tiszabecs. Nyirbogáton született 1901-ben. Középiskoláit, valamint a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját, mint közigazgatási gyakornok 1919-ben Nyirbogáton kezdte. 1920-ban Nyirmegygyesre, majd 1922-ben ismét visszakerült Nyirbogátra, már mint megválasztott segédjegyző. 1927-ben rövid ideig Cégénydányádon működött, majd ugyanezen évben Tiszabecsen választották meg adóügyeket kezelő aljegyzőnek, ahol 1931. év elején egyhangulag körjegyzővé is választották. Lelkes, ügyburgó vezetője községeinek és azok fejlődésében értékes munkát végez. A Tüzoltó Egyesület főparancsnoka, a leventék főoktatója, utóbbi munkásságáért az OTT a folyó évben dicsérő oklevéllel tüntette ki.

VARGA BERTALAN, aljegyző, Tiszabecs. Tiszakeresztúron született 1906-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, Debrecenben és Kecskeméten, a jegyzői tanfolyamot Nyiregyházán végezte. Pályáját 1926-ban mint közigazgatási gyakornok Kispalád on kezdte. 1931 áprilisában választották meg Tiszabecsen aljegyzőnek. A Tüzoltó Egyesület jegyzője, leventeoktató. Értékes tagja a községnek.

BATHÓ FERENC, vámőrőrnagy, Tiszabecs. Jászberényben született 1885-ben. Középiskoláit szülővárosában, majd a Ludovika Akadémiát Budapesten végezte. 1909-ben Nagyszebenben, mint hadnagy szolgált, majd további állomáshelyei Budapest, Csenger és Tiszabecs. Jelenleg utóbbi helyen, mint vámőrőrnagy, vámőrszakaszparancsnoki helyettesi minőségben működik. A világháboruban résztvett, mint géppuskás századparancsnok. 1915-ben fogságbaesett, ahonnan 1920-ban szabadult. A világháboru alatt tanusitott kiváló magatartásáért a Signum Laudisszal tüntették ki. Károly csapatkeresztje és Háborus emlékérme van.

TÖRÖK MARGIT, református tanitónő, Tiszabecs. Szatmárököritón született 1900-ban. Középiskoláit Nagykárolyban, a tanitónőképzőt Szatmárnémetiben végezte. 1920-tól a mai napig Tiszabecsen, mint református tanitónő működik és mint gyermekszerető, kiváló pedagógus, általános megbecsülésnek örvend. A népmüvelés keretén belül eredményes és sokoldalu munkálkodást fejt ki.

JÓZSA GÁBOR, református tanitó, Tiszabecs. A biharmegyei Nagyszántó községben született 1880-ban. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1902-ben Érkeserü községben kezdte, innen került Avasujvárosba. 1924-től a mai napig Tiszabecsen fejt ki értékes oktatói működést. A Hangya Szövetkezet könyvelője. Résztvesz a népmüvelési bizottság munkájában és azok keretén belül sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

MILOTA. Kisközség a Tiszapartján. Határa 2600 kat. hold. A tiszabecsi körjegyzőséghez tartozik. Valamikor a Kölcsey család birtokai között szerepelt. 1344-ben Lajos király uj adományt adott rá a Kölcseyeknek, akik ettől kezdve, a község legnagyobb részét a XIX-ik század derekáig birták. A Kölcsey család mellett a birtokosok soraiban találjuk a Kömörőyeket, a Perényieket és több más nemesi családokat. A XVIII-ik században a nagyobb földesurak névsora: Kölcsey, báró Perényi, gróf Barkóczy, Ormos, Horváth és Tarpay. Községi hagyomány szerint a honfoglalás idejében itt halt meg egy Melota nevü szláv leány, akinek a nevéről nevezték el a községet. Református temploma 1792-ben épült. A községnek mai lélekszáma 1029. Egy százalék kivételével reformátusok lakják. A dolgos nép őstermeléssel foglalkozik. A sikeresen végrehajtott földbirtokreform mellett, felemlitendő a most épülő Szatmárcseke—tiszabecsi kövesut ideeső szakasza.

KOVÁCS JENŐ, református lelkész, Milota. Panyolán született 1892-ben. Középiskoláit Beregszászon, teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte. Pályáját, mint segédlelkész 1918-ban Legyesbényén kezdte. Innen került Szatmárnémetibe, majd Turistvándiba. 1920 juliusától, mint rendes lelkész Milotán működik. Elnöke a Levente Egyesületnek, valamint az iskolánkivüli népmüvelés vezetője. Egyházmegyei gyámintézeti bizottsági tag.

BENCZE FERENC, református tanitó, Milota. Gacsályban született 1910-ben. Középiskoláit Fehérgyarmaton, Nagykállóban, a tanitóképezdét Nyiregyházán és Debrecenben végezte. Pályáját 1930-ban Milotán kezdte. A Levente Egyesület jegyzője, valamint az énekkar vezetője. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez és résztvesz a népmüvelés munkájában.

USZKA. Kisközség a Batár folyó mellett. Határa 1300 kat. hold. A tiszabecsi körjegyzőséghez tartozik. A XV-ik században a Bökényi család tulajdona volt. Későbbi urai a Rozsályi Kunok voltak. A XVIII-ik század elején itt találjuk a Thury, Gaál, Ari, Kardos, Szilágyi és Enyedi családokat. Református temploma 1805-ben épült. Határának tiszabecsi oldalán fekszik a Bajnok-dülő, itt folyt le az 1703-iki nagy tiszabecsi ütközet, amikor is Uszka község teljesen elpusztult. Ma 347 lélek lakja a kisközséget. Lakosai kilencvenkilenc százalékban reformátusok. Az OFB akció sikeres lefolytatása, valamint a Tiszabecs—garbolczi kövesut ideeső szakaszának felépitése érdemel említést.

SZÁSZ TIHAMÉR. református lelkész, Uszka. Nagyberegben született 1880-ban. Középiskoláit, valamint teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte.

Pályáját 1903-ban a zemplénmegyei Csarnahó községben kezdte. 1907-ben Hetén müködött, majd 1910 óta az uszkai református gyülekezetnek az élén áll. Azóta, a község igaz megbecsülése mellett, itt fejt ki áldásos papi tevékenységet. Az egyházközség belmissziós életét fejlesztette magas nivóra, számos egyházi egyesület megalakitásával. Az egyházközség épületeit jókarban tartja. A társadalmi élet fejlesztésére is nagy gondot fordit. Lelkes támogatója minden kulturtörekvésnek. Az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájából is kiveszi részét, amennyiben sürün tart ismeretterjesztő előadásokat. Gazdag és sokoldalu tapasztalataival jelentős kulturmunkát végez.

Tiszakóródi körjegyzőség.

TISZAKÓRÓD. Kisközség a Tiszaháton. Határa 2270 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Határában számos őskori őrhalom látható, ami azt bizonyitja, hogy már azokban az időkben is sürün lakott hely volt. Nevét 1415-ben már Kóródnak irják. A XIV-ik században már itt találjuk a Kölcsey nemzetséget. A következő században már a Perényieknek van itt birtokuk. Azóta több birtokos család kezén for-

A hősök emlékszobra,

dult meg a nagykiterjedésü határ. A XIX-ik század elején a gróf Rédey, Vay, Ormos, Bessenyey, Kölcsey, Jármy, Csiszár, Uray és Tolnay családok birják a földet. A község közvetlenül a Tiszapartján épült, miért is sokat szenvedett az áradások miatt. Református temploma a XV-ik századból való. A templomot többször átépitették, renoválták.

Mai lélekszáma 1297. Közel kilencven százalékban reformátusok lakják. A főfoglalkozási ág az őstermelés. Az OFB utján 125 kat. holdat parcelláztak fel. Az utolsó tizév jelentős eseménye Tiszakóród—Tiszabecs—szatmárbecsei vicinális ut kiépitése. A községben felállitották a hősök emlékszobrát. Az emlékmü létesitésének költségeihez 50%-kal járultak hozzá az Amerikába kivándorolt Kóródiak.

SZANITTER RÓBERT, körjegyző, Tiszakóród. A szepesmegyei Felka községben született 1882-ben.

Középiskoláit Debrecenben és Késmárkon, a jegyzői tanfolyamot ugyancsak Debrecenben végezte. Pályáját 1905-ben Váriban kezdte, innen került 1907 február elsején Tiszakóródra, ahol a mai napig is, mint körjegyző fejt ki értékes közszolgálatot. A Hangya Fogyasztási Szövetkezet felügyelőbizottságának elnöke.

BÁNYAY ENDRE, aljegyző, Tiszakóród. Mátészalkán született 1901-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. Mint közigazgatási gyakornok Nagyecseden kezdte pályáját, ahonnan 1924-ben Kocsordra távozott, mint aljegyző, 1929 augusztus elsején jött Tiszakóródra, ahol a mai napig is hasonló minőségben müködik. A Polgári Lövészegylet titkára, a Legelő Társulat jegyzője, valamint a Levente Egyesület főoktatója.

TISZACSÉCSE. Kisközség a Tisza balpartján, Tiszakóród és Milota közt a fehérgyarmati járásban. Emelkedett helyen, közepesen termő, kissé homokos, sárga agyagtalajon áll és gyümölcsösök környezik. Régi történetéről beszélnek azok a hamvedrek, amelyeket a Tisza által leszakitott partoldalakon találnak. Ebben a ködbevesző időben is már sürün lakott hely lehetett Tiszacsécse. A község határában egy dombos helyet ma is »várnak« neveznek a községbeliek. A község különben két évszázaddal ezelőtt még nem a mai helyén állt, hanem a jelenlegi milotai temető közelében. Különböző földesurak birtokolták a XV-ik századtól a XIX-ik századig. 1848-ig jobbágy község volt Tiszacsécse. A hagyomány szerint először halász családok telepedtek meg benne: az Elek, Bakos és Kósa család ősei. Őket követték a Nagy és a Pládi családok, valamint a többiek. A község az ujabb időkben arról lett nevezetes, hogy itt született 1879-ben Móricz Zsigmond, az ország egyik legnagyobb nevü irója, a paraszti élet mesteri megfigyelője, diadalmas regények és szinmüvek alkotója. Maga Móricz Zsigmond az egyik önéletrajzában ezt irja: »Születtem 1879-ben Csécsén, Szatmár megye egy parányi falujában, ahol a Tisza feláradt a tavaszi virágokkal, a kert lábáig és a temető sirjait egyenként hordta el. Még a husvéti ragyogó napfény él itt bennem, meg a kóródi ut ibolyás halma, madárcsiripelés édes öröm, amihez hasonlót más vidék nem terem nekem. Jó kis falu az, 52 ház van benne, a mienk ott a leg-

kisebb, meg a legnagyobb. Az egyikből az apám, a másikból az anyám nőtt egymás számára, meg az én számomra is és valahol a lelkem ágyában ezt a két parányi palotát ott őrzöm álom előtti játéknak... Hogy aztán a viz elvitte a lábunk alól a falut, a talpalatnyi rögről ráállottunk a legbillengőbb gályára, az apám vállalkozó merészségére,

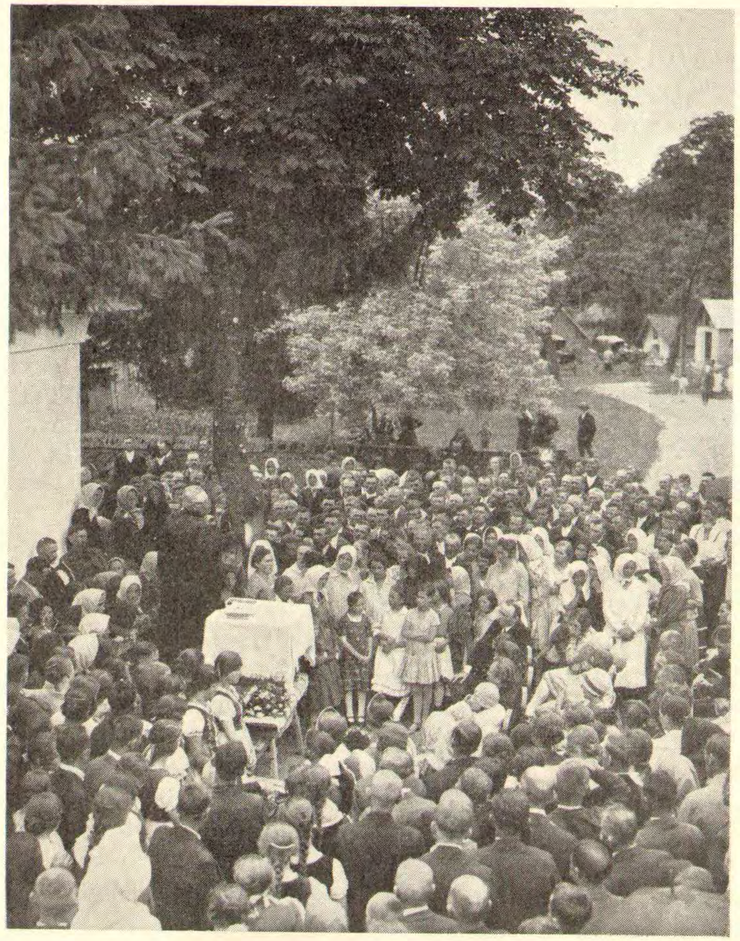

Görömbey Péter nagykállói református lelkész beszél a Tiszacsécsén tartott Móricz Zsigmond 40 éves irói jubileumán. Középen ülnek Gaál Endre dr. és Móricz Zsigmond.

mint jól rakott kis madárfészek az élet hátán sodródtam, a kis család szigeten, falukon át, iskolákon át...« Móricz Zsigmond 50-ik születésnapját szülőfaluja nagy fénnyel ünnepelte meg, a fehérgyarmati kerület országgyülési képviselőjének, huszti Gaál Endre dr. kezdeményezésére 1929 julius 29-én. Ezen a lélekemelő ünnepen, amely könynyekig meghatotta az ország egyik legnagyobb iróját, a megyei élet

előkelőségei, a község elöljárói épugy résztvettek, mint az irodalom képviselői. Tiszacsésze község pedig nagy szülöttjét diszpolgárává választotta meg. A falu, amely Móricz Zsigmondot adta az országnak, mint már emlitettük, földesurak birtokában volt a jobbágyfelszabaditás koráig, 1848-ig. Az 1481-ik évben Kömörey Mihályné birtoka volt. 1496-ban Ujhelyi Lászlóé és Ágostoné. A XVI. és XVII. század folyamán egymást követték a földesuri jogokban Zoltán János, Báthory András, Verbőczy István, Perényi István, Kölcsey Péter és Zsigmond. A XIX. században a Kende család, Császy, gróf Barkóczy, Dósa, Horváth,

Lovasbandérium várja Móricz Zsigmondot és a vendégeket a templom előtt.

Medgyasszay és Kiss család birtokában volt. 1583-ban Kóród felől elpusztitották Tiszacsésze határát és 1662 táján a szatmári német várőrség feldulta a községet. A reformáció idejéig lakosai katolikusok voltak, a hitujitás korában pedig valószinüleg a beregi református hittéritők hatása alatt reformátussá lett a község lakossága. A legelső csécsei református templom a milotai temető mellett épült. A fatemplom helyett később kőalapon zsindelyes tetejü templomot emeltek. Tiszacsécse ma is éli a maga békés földmüvelő életét. Szorgalmas népét a református pap tartja meg Isten nagy nyájában. A trianoni határ ebből a Tiszamenti községből is határszélen lévő helységet csinált. A legutolsó népszámlálás adatai szerint a lélekszám 371. A tiszakórodi körjegyzőséghez tartozik.

Ünnepi ebéd az iskolakertben. (Balról jobbra): Streicher Andor dr. alispán, Orosz Kálmán református lelkész, Móriczné Simonyi Mária, Móricz Zsigmond, Gaál Endre dr. Tarpay Gizella.

hosszumezei OROSZ KÁLMÁN, református lelkész, Tiszacsécse. Az ugocsamegyei Verbőc községben született 1893-ban.

Középiskoláit Beregszászon és Szatmárnémetiben, a teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját 1917-ben az ugocsamegyei Tivadarfalván kezdte, onnan került Magosligetre. 1921 áprilisában hivták meg Tiszacsécsére a református gyülekezet élére. Ezen időtől a község köztiszteletben álló papja. 1931 husvétjában tiszacsécsei 10 éves lelkészi működését ünnepelték meg.

PAPP GYULA, református tanító, Tiszacsécse. A biharmegyei Bojt községben született 1894-ben.

Középiskoláit és a tanitóképzőt Máramarosszigeten, illetve Iglón végezte. Pályáját 1913 szeptemberében a szabolcsmegyei Jóke községben kezdte. Itt működött 1925-ig. Ezen időtől Tiszacsécsén, mint református tanító fejt ki értékes pedagógiai munkálkodást. A leventék főoktatója, a Polgári Lövész Egylet vezetője és tüzoltófőparancsnok. A világháboruban katonai szolgálatot teljesitett.

CSENGERI JÁRÁS.

hiripi és ivácskói SZUHÁNYI LÁSZLÓ.

A csengeri járás főszolgabirója.

Ha végigtekintünk közigazgatási pályafutásán, ha vizsgáljuk három évtizedes müködésének eredményeit, döntően nyomul előtérbe az a megállapitás, hogy cselekedeteinek, alkotásainak rugója, melegen érző emberi szive, határokat nem ismerő megértése és a kötelességteljesitésnek parancsoló szava volt. Sohasem a hivatal szabta meg számára a munkát, hanem az emberi szolidaritásnak az érzése késztette cselekedetre. Ahol segiteni kellett, ott mindig jelen volt.

Ősnemesi család sarja. A megszállt területi Hirip községben született 1882-ben. Középiskoláinak elvégzése után a budapesti egyetemen és a mármarosszigeti jogakadémián hallgatott jogot. Utóbbi helyen 1906-ban államvizsgát tett nagy sikerrel. Pályáját még jogászkorában Budapesten a m. kir. közigazgatási biróságnál kezdte, mint gyakornok. 1906 juniusában lépett Szatmár vármegye szolgálatába. Mint gyakornok a nagysomkuti és a mátészalkai főszolgabirói hivatalnál teljesitett szolgálatot, majd 1907 decemberében II. oszt. szolgabirónak választották és beosztották a fehérgyarmati járásba. Itt működött 1913 novemberéig. Ekkor a nagybeteg csengeri főszolgabiró helyére lett behelyettesitve és annak elhalálozása után, 1915 novemberében lett megválasztva a csengeri járás főszolgabirójává. Rövid megszakitástól eltekintve, mai napig is intézi járásának ügyeit. Az oláh megszálló csapatok kivonulása után, 1920 március hó 18-ától 1921 julius 1-ig az állásától felfüggesztett akkori fehérgyarmati főszolgabiró helyére lett szolgálattételre berendelve. Mint főszolgabiró eredményekben gazdag mun-

kálkodásra tekint vissza. Mindig az alkotó munkának volt a hive és igy azonnal meglátta, hogy községei lakosságának mire van szüksége. — Mindenkor szorgalmazta az utak épitését és községeinek a modern kor igényeinek megfelelő fejlesztését. Alig huszesztendős korában már tanujelét adta áldozatkész munkaszeretetének. Panyola községet a Szamos kiöntése árvizkatasztrófával sujtotta. Mint kirendelt árvédelmi tisztviselő a folyambiztossal és egy csendőrjárőrrel beszorult a községbe, melyet a viz teljesen elöntött. Nyolc napig vezette a mentési munkálatokat, amig egy Budapestről érkezett katonai utászszázad kiszabaditotta őket a viztengerből. Ezért a ténykedéséért a vármegye főispánja tiszteletbeli főszolgabiróvá nevezte ki. Mint fehérgyarmati szolgabiró az 1910-iki szatmárököritói tüzvésznél is megjelent. A csengeri járás főszolgabirója szabadságon volt s mikor a szörnyü katasztrófa hirét meghallotta, orvosokkal és csendőrökkel több fogaton azonnal átment a szomszédos járáshoz tartozó Szatmárököritóba. Negyvennyolcórán keresztül önfeláldozó munkával segitett a halottak agnoszkálásában, mielőbbi eltemettetésében, a sebesültek elhelyezésében és a rend helyreállitásában. Az önként vállalt nemes munkáért miniszteri elismerő és dicsérő okiratban részesült. A világháboruban, bár mint főszolgabirót közérdekből a katonai szolgálat alól felmentették, azonban rendkivül értékes munkálkodásáért 1927 nyarán a II. oszt. Polgári Hadiérdemkereszttel tüntették ki. A kommun és az oláh megszállás alatt minden szolgálatot visszautasitott. A járás testnevelése terén kifejtett egy évet meghaladó rendkivül érdemes munkásságának elismeréseül, az Országos Testnevelési Tanácstól ezüstérmet és diszoklevelet kapott.

Csenger.

Hasonlóan, mint Fehérgyarmat, a trianoni állapotok bekövetkezésével fokozottabb jelentőséggel bir járására, mint a békeidőkben és ép ezért, fejlődése is nagyobb méretekben bontakozott ki az utolsó tiz esztendő alatt. Csenger a Szamos balpartján fekszik. Határa 6465 kat. hold. Ősrégi, nevezetes község, amelyről már 1208-ból maradtak feljegyzések. A váradi regestrum emliti, hogy az idevaló Árva és testvére Lukács, tüzesvas-próbát állottak ki a törvény előtt. Ebben az időben már nagyforgalmu révje volt. Ezekben az időkben a község a szatmári várhoz tartozott. Nevét 1381-ben Chenger-nek irják. Egyháza a XIV. század elején már annyira tekintélyes volt, hogy az erdélyi püspök megengedte, hogy a Szent Margit tiszteletére emelt gótstilü plébánia templomon kivül, még egy fakápolnát is épithessenek. Sürün tartottak itt megyegyüléseket. 1429-ben Csenger mezőváros volt. Ugyanekkor a Csaholyiakat ujabb királyi adománylevél erősiti meg itteni birtokukban. 1404-ben Zsigmond király tartott itt gyülést. A későbbi időkben már sürün váltakoznak a község birtokosai. A Báthoryak, a Melithek jutnak birtokhoz. 1576-ban a protestánsok itt tartottak zsinatot. Ezen a zsinati gyülésen kapott megbizatás alapján szerkesztette Meliusz Juhász

Péter az ugynevezett csengeri hitvallást. Tulajdonképen ettől a zsinati gyüléstől számitják a reformátusok nagy térhóditását Szatmármegyében. A XVIII. században latin iskolája volt a községnek. Ebben a

Református templom.

században földesurai a gróf Teleky, a gróf Károlyi, a báró Barkóczy, a Kállay, Kende, Eötvös, Klobusiczky, Szuhányi, Fogarassy, Jékey, Uray, Ujhelyi, Korda, Becsky, Hadady, Belényessy, Komlóssy, Jánky családok. A XIX. században a község életében ugyszólván ugyanezek a családok, valamint a báró Jósika és a Szögyényi családok visznek vezető szerepet. Jelenleg legnagyobb birtokosa Szuhányi Ferenc gaz-

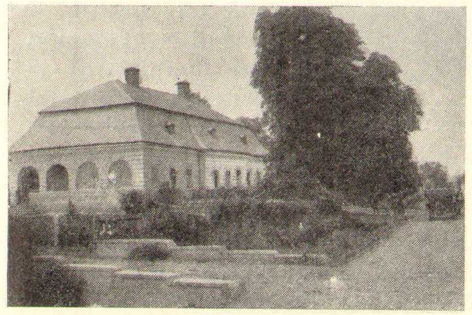

hiripi és ivácskói Szuhányi Ferenc orsz. képviselő kastélya.

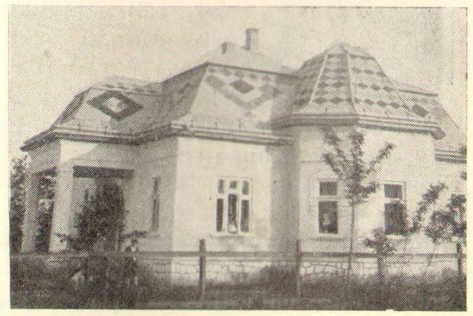

Gergely Antal családi lakóháza.

dasági főtanácsos, országgyülési képviselő, akinek ősi szép kuriája van itt, amelyet még dédatyja, Szuhányi Ferenc a mult század elején épittetett. A katolikus egyház a reformáció korszakában megszünt s csak 1804-ben alakult meg ismét, amikor templomot épitettek. Eddig az ideig csupán a Szuhányi kuria udvarán volt fakápolnájuk. A refor-

mátus templom a XV. század második feléből való. A templom 1707-ben leégett s az akkori nagybirtokos Sulyok család épittette fel ujra. A község vásárai már a XIII. században hiresek voltak. A XX. században egyre élénkebb községi élet fejlődött ki Csengeren. Egyre-másra alakultak meg kulturintézményei, valamint a községfejlesztés során számos a modern kor igényeinek megfelelő intézményekkel gazdagodott. Az utolsó tiz év, a szomszédos községeknek intenzivebb gravitálása folytán, még jelentősebb fejlődést biztositott a nagyközség számára. A legutolsó népszámlálás adatai szerint 4146 a lélekszám. A lakosság hatvan százaléka református, husz százaléka görög-, nyolc százaléka római katolikus és tizenkét százaléka izraelita. A főfoglalkozási ág az őstermelés, azonban szép számmal vannak képviselve az iparosok és a kereskedők is. A földbirtokreformot általános megelégedésre bonyolitották le és ennek során 140 házhelyet osztottak ki, amelyekből eddig 100 épült be. Az utolsó tiz esztendő alatt uthálózata is jelentősen kiépült.

ECSEDY ELEMÉR, főjegyző, Csenger. 1897-ben Csengerben született. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Budapesten, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. — 1923-ban, mint gyakornok Opályiban kezdte pályáját. — 1926 februárjában Csengersimán lett adóügyi jegyző. 1927 februárjában választották Csenger főjegyzőjévé. Azóta, a mai napig itt fejt ki értékes közszolgálatot. A vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, a református egyházközség presbitere, az Önkéntes Tüzoltó Egyesület elnöke, valamint a Hitelszövetkezet igazgatósági tagja. A világháboruban 1915 augusztusától résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol kétszer megsebesült. 1917 juliusában orosz fogságba esett, ahonnan 1921-ben szabadult. Kitüntetései a bronz vitézségi érem, a Károly csapatkereszt és a Károly sebesülési érem kétsávval.

vitéz SZOBOSZLAY ISTVÁN dr., ny. járási tisztiorvos, Csenger. A mármarosmegyei Taraczköz községben született 1892-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Kolozsváron végezte. Orvossá avatása Budapesten történt. A szegedi egyetemen jogi doktorátust is szerzett. Pályáját 1920-ban Csengerben kezdte. Itt működött, mint járási tisztiorvos. A Levente Egyesület elnöke. Hazafias ünnepségeket rendez és ugy azokkal, mint népmüvelési előadásaival szolgálja a község népmüvelődését. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett, kint volt az orosz, olasz és oláh harctereken. Összesen 39 hónapot töltött tüzvonalban. Kétszer sebesült. Az ellenséggel szemben tanusitott hősi magatartásáért a nagy- és kisezüst, kétszer a bronz vitézségi éremmel, valamint a Vöröskereszt II. oszt. ezüstérmével

tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek, a sebesülési éremnek két sávval és a Háborus Emlékéremnek. Tulajdonosa továbbá a bajor és a porosz emlékéremnek. 1918 novemberében, mint tartalékos egészségügyi hadnagy leszerelt. Horthy Miklós kormányzó 1925 nyarán vitézzé avatta. Szoboszlay István dr. hivatása gyakorlása mellett, jelentős irodalmi tevékenységet folytat. 1927-ben »Rablánccsörgés« cimen regénye jelent meg. Ezenkivül 500 vezércikket, novellákat, tárcákat és költeményeket irt a fővárosi és vidéki lapokba.

KASSAY LAJOS, vámőrőrnagy, Csenger. A háromszékmegyei Zalánpatak községben született 1888-ban. Középiskoláit Székelyudvarhelyen, majd a hadapródiskolát Nagyváradon végezte. 1908-ban zászlós lett és 1910-ben hadnagy. A világháboru kitörésekor főhadnaggyá lépett elő. Kint volt az orosz fronton. 1915 áprilisában hadifogságba esett, ahonnan 1918 szeptemberében szökés utján jött haza. Ezután résztvett a székelyhadosztály megszervezésében és annak harcaiban. 1928-ban őrnaggyá lépett elő. Jelenleg Csengeren működik, mint vámőrnagy. A világháboru alatt az ellenséggel szemben tanusitott hősi magatartásául a katonai érdemkeresztet, a legujabb kormányzói Signum Laudiszt kapta. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és sebesülési éremnek. 1908-ban megkapta a jubileumi emlékérmet és tulajdonosa a 20 éves szolgálati keresztnek. Személye igaz tiszteletnek örvend.

GERGELY BERTALAN, járási m. kir. állatorvos, Csenger. Az abauj-tornamegyei Méhész községben született 1887-ben. Középiskoláit Késmárkon, az Állatorvos Főiskolát Budapesten végezte. Pályáját 1911-ben a kisbéri m. kir. állami ménesnél kezdte. Innen került a szatmármegyei Avasi járásba. 1919. év augusztusától Csengerben működik, mint járási állatorvos. Résztvesz a népmüvelés munkájában. A község képviselőtestületének, valamint a Hitelszövetkezet igazgatóságának tagja. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett, kint volt az orosz, oláh, olasz és a francia frontokon. A kardokkal ékesitett Signum Laudisszal és a Koronás arany érdemkereszttel tüntették ki. Birtokosa a Háborus emlékéremnek. Az összeomláskor, mint tartalékos állatorvos-főhadnagy szerelt le.

VÓNA ISTVÁN, okleveles erdőmérnök, Csenger. Nyiregyházán született 1891-ben. Középiskoláit szülővárosában, az erdészeti főiskolát Selmecbányán végezte. Pályáját 1913-ban a máramarosi m. kir. erdőigazgatóságnál kezdte. Később a Terebes fehérpataki erdőgondnokság vezetője lett. 1919 novemberében a földmivelésügyi minisztériumban teljesitett szolgálatot. 1921 januártól 1923 áprilisáig Nyiregyházán tevékenykedik, mint megbizott kormánybiztos. Azután a jánki hitbizomány gazdasági vezetője. 1924-től mint ma-

gánmérnök Csengerben munkálkodik. A világháboruban a mozgósítás napjától résztvett, kint volt az orosz és az olasz harctereken. Egyszer sebesült. Kiváló magatartásáért és hősiességéért a nagyezüst, a kisezüst és a bronz vitézségi érmekkel, a bolgár Ferdinánd renddel és a német szolgálati éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a sebesülési éremnek. 1915 juliustól 1919 novemberéig olasz hadifogságban volt.

HEGEDÜS LAJOS, Máv intéző, állomásfőnök, Csenger. Debrecenben született 1889-ben. Középiskoláit szülővárosában és Budapesten végezte. 1909-ben lépett az Államvasutak szolgálatába. Állomáshelyei az ungmegyei Csap, Kaba, Kisujszállás. 1929 juliusától Csengerben működik, mint állomásfőnök, intézői rangban. A Vasutasok Országos Antialkoholista Egyesületének tagja.

LAKATOS JÓZSEF, uradalmi intéző, Csenger. A mármarosmegyei Királymezőn született 1889-ben. Középiskoláit Besztercebányán, valamint a gazdaságiiskolát Breznóbányán végezte, a Debreceni Akadémiát is hallgatta. Pályáját, mint segédtiszt a bótrágyi uradalmi részvénytársaságnál kezdte 1910-ben. 1920-ban id. Lónyay Gábor gróf uradalmához került, ahonnan 1926-ban jött Csengerre, ahol a mai napig is Szuhányi Ferenc országgyülési képviselőnek a birtokán intéző. A világháboruban résztvett, 1914 decemberében vonult be, kint volt az orosz fronton. 3-szor sebesült. Az összeomláskor leszerelt. A román megszállás alatt több meghurcoltatásnak volt kitéve. A cseh megszállás alatt hazafias magatartása miatt kénytelen volt az internálás elkerülése és üldöztetése miatt elmenekülni. Nagyon sokat szenvedett a román megszállás alatt. Több uradalmat és községet mentett meg a román rablások és bestiális viselkedésektől.

SZABÓ REZSŐ, postamester, Csenger. Budapesten született 1892-ben. Középiskoláit a fővárosban végezte. Pályáját 1911-ben Nántüben kezdte a postánál. 1919-ben Bajnán működött, ahonnan 1922-ben jött Csengerre. Azóta, mint m. kir. postamester, itt teljesit szolgálatot. Elnöke a Hitelszövetkezetnek. Községének közmegbecsülésben álló tagja.

OROSZY FERENC, pénzügyőri szemlész, Csenger. Nagypaládon született 1895-ben. Középiskoláit Vácon és Makón végezte, majd fővigyázói és szemlészi szakvizsgát tett Nagybányán és Nagykárolyban. Pályáját 1913-ban Nagykárolyban kezdte. További állomáshelyei Szinérváralja, Nagybánya, Mátészalka Csaroda. Jelenleg, mint pénzügyőri szemlész, Csengeren teljesit szolgálatot. A Pénzügyi Tisztviselők Budagyöngye Sport Clubjának, valamint a Reviziós Munkának és a M. kir. Pénzügyőrségi Országos Segélyző Egyesületnek tagja.

TÓTH ISTVÁN, építési vállalkozó, Csenger. Nagykárolyban született 1890-ben. Iskoláinak elvégzése után épitőmesteri vizsgát tett Debrecenben az Államépitészeti hivatalnál. Pályáját, mint önálló épitészi vállalkozó 1918-ban Csengeren kezdte. Az Ipartestület választmányi, valamint a Tanoncvizsgáztató bizotság tagja. A világháboruban 1915 januárjától vett részt. Kint volt az orosz fronton. Az összeomláskor leszerelt. Kitüntetései a bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt.

vitéz PÁLL ISTVÁN, csendőrtiszthelyettes, örsparancsnok, Csenger. A háromszékmegyei Nyujtód községben született 1884-ben. Iskoláinak elvégzése után Brassóban lépett a csendőrség szolgálatába. 1909-ben az örsparancsnoki iskolát jeles erederedménnyel Nagyváradon elvégezte. Állomáshelyei Szászsebes, Baraszópatak, Marosvásárhely, Mezőmadaras, Nagykálló, Nyirbéltek, Penészlek, Záhony, Dombrád voltak. 1928 novemberétől Csengeren működik, mint örsparancsnok. A világháboruban 1916 augusztusától résztvett, kint volt az oláh harctéren. Az ellenséggel szemben tanusitott bátor és hősi magatartásáért, a nagy- és kisezüst vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa továbbá a Károly csapatkeresztnek és a Háborus emlékéremnek, valamint több szolgálati és jubileumi emlékéremnek. Tulajdonosa a bolgár háboruskeresztnek is. Horthy Miklós kormányzó 1929 nyarán vitézzé avatta.

FEKETE KÁROLY, csendőrtörzsőrmester, a mátészalkai csendőrosztályparancsnokság állományába tartozó csengeri csendőrörs törzsőrmestere, Csenger. Kántorjánosiban született 1902-ben. Elemi iskoláinak elvégzése után a csendőriskolát végezte el Nagyarban. 1922-ben lépett a csendőrség szolgálatába, amikoris a csengeri csendőrörshöz osztották be. 1929 juniusban lépett elő csendőrtörzsőrmesterré. 1924-ben a zalaegerszegi intérnáló táborban teljesitett szolgálatot, mig 1931-ben három hónapot töltött az inkei csendőrségnél. Mint jó nyomozó érdemelte ki feletteseinek bizalmát. Tizéves szolgálata után a másodosztályu szolgálati éremmel tüntették ki.

SULYOK ILONA, óvónő, Csenger. 1886-ban Csengeren született. Középiskoláit, valamint az óvónőképzőt Szatmárnémetiben végezte. 1917-ben kezdte pályáját az urai állami óvódánál. 1926-tól a csengeri községi óvódánál működik. Komoly érdemeket szerzett a gyermeknevelés terén. Sikeres óvodaünnepélyeket rendez. Kiváló munkájáért általános szeretetnek örvend.

KISS DÁNIEL, okl. ács- és kőművesmester, Csenger. 1894-ben Csengeren született. Iskoláinak elvégzése után Budapesten ács- és kőművesmesteri oklevelet szerzett. 1921-től Csengerben működik, mint ács- és kőművesmester. Jelentős szerepet tölt be a község iparos mozgalmaiban és általában a községi érdekeknek szószólója. A nemzeti munkavédelem szakaszparancsnoka. A világháboruban az 1914 október 26 napjától résztvett, kint volt az orosz és az oláh frontokon. Háromszor sebesült. Az összeomláskor, mint őrmester leszerelt. Az ellenséggel szemben tanusitott hősi magatartásáért a nagyezüst, kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a sebesülési éremnek háromsávval. Lelkes hive minden hazafias mozgalomnak és azok sikeres előmozditásában résztvesz.

Porcsalma.

Nagyközség az ecsedi láp északi szélén. Határa 5400 kat. hold. Nevét már 1458-ban Porchalmának irják. A községet Csaholyi Sebestyén alapitotta. A XV. század elején már a Domahidyaknak is volt itt birtokuk. Később sürün váltják fel egymást a község földesurai. Birtokosai között szerepelnek a Lónyay, a Báthory, a Bethlen és Rákóczi családok. 1810-ben földesurai voltak Szaplonczay Antal, Szuhányi János, a gróf Károlyi család, Kállay Antal, a Galgóczy, Belényessy, Gyarmathy, Gyene és több más családok. Jelenleg nagyobb birtokosok a községben Péchy László, Péchy Szabolcs és a Gyene család. Református temploma Mátyás korabeli épület. Tornyát 1795-ben épitették. Görökatolikus temploma 1886-ban épült. Mai lélekszáma 2600. Hatvan százalékban reformátusok, harminc százalékban római- és görögkatolikusok és tiz százalékban zsidók lakják. A főfoglalkozási ág az őstermelés. Az utolsó tizév alatt uj református és görögkatolikus iskola épült.

ERDEY ISTVÁN, főjegyző, Porcsalma. Mikolán született 1900-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját, mint gyakornok 1920-ban Porcsalmán kezdte, ahol 1922-ben aljegyző, majd 1928 februárjában főjegyzővé választották. A Hitelszövetkezet felügyelőbizottságának tagja, valamint a Levente Egyesület jegyzője. A világháboru utolsó évében lett korköteles, amikoris katonai szolgálatra bevonult.

LŐWY BÉLA, malomtulajdonos, Porcsalma. A biharmegyei Pocsalj községben született 1884-ben. Négy középiskolát végzett. Pályáját Pocsaljban kezdte, ahonnan 1910-ben jött Porcsalmára, ahol mint malomtulajdonos a községnek társadalmi életében is tevékeny részt tölt be. A világháboruban katonai szolgálatot teljesitett s mint tizedes szerelt le az összeomláskor.

Tyukod.

Nagyközség az ecsedi láp mellett. Határa 10.800 kat. hold. 1410-ben Thykud-nak emlitik a feljegyzések. Ősi urai a Tyukod nemzetség volt. De már a régebbi időben is szerepeltek mellettük a Kölcseyek. Később a Domahidy családot találjuk itt, majd a következő századok során a Jármyakat, Zsadányiakat, Lónyayakat, Báthoryakat és több más nemesi családokat. Református temploma 1795-ben épült, a XIV. századból való templomnak a helyére. A község határában volt valamikor a Bürgezd puszta, amely 1546-ban népes község volt. Bürgezd azonban a XVII. században elpusztult, lakosai Tyukodra költöztek, ahol egy utcát máig is bürgezdinek neveznek. A nagyközség mai lélekszáma 3268, ebből református 2470, római katolikus 340, görögkatolikus 360, a többi zsidó. Főfoglalkozási ág az őstermelés. A földbirtokreform során mintegy 930 kat. holdat osztotak szét, valamint 169 házhelyet, amelyekből máig 110 beépült. Az utolsó tiz év alatt két állami és egy tanyai népiskola épült. 300 méter hosszuságban községi ut, valamint járda is épült

BARTHA JÓZSEF, főjegyző, Tyukod. Kispaládon született 1887-ben. Középiskoláit Debrecenben és Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Nagybecskereken végezte. Pályáját, mint gyakornok 1907-ben Kispaládon kezdte. További állomáshelyei Mikola, Nagypalád, utóbbi helyen mint körjegyző működött. 1921-ben választották meg Tyukodon főjegyzőnek, azóta itt fejt ki értékes közszolgálatot. A Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek elnöke. A vármegye törvényhatóságának, az Ecsedi láp lecsapoló társulatnak, valamint a Vármegyei Jegyzői Egyesületnek választmányi tagja, a tüzoltó egylet elnöke. A református egyházközség főgondnoka. A világháboruban 1915 májusától résztvett, kint volt a szerb, a montenegrói, az albán, az olasz és az orosz frontokon. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. 1918 novemberében, mint tartalékos főhadnagy leszerelt.

TURMÁN ZOLTÁN dr., földbirtokos, Tyukod. Nagybányán született 1889-ben. Középiskoláit szülővárosában és Szatmárnémetiben végezte, majd a budapesti Tudomány Egyetemen jogot hallgatott és doktorátust szerzett. Mint közigazgatási gyakornok 1911-ben Nagykárolyban működött. 1912-ben, mint huszárönkéntes Nagyváradon szolgálta le önkéntességi évét. Ezután, mint tb. szolgabiró Szinérváraljján tevékenykedett, ahonnan a mozgósitás napján ismét katonai szolgálatra bevonult. Kint volt az orosz, oláh és az olasz frontokon. 1918 novemberében, mint tartalékos főhadnagy leszerelt. A világháboru után Nagybányára tért vissza, ahol azonban az oláh megszállás miatt a vármegyénél viselt állásáról lemondott

és ettől az időtől tyukodi birtokán gazdálkodik. Mintaszerüen vezetett 500 holdas birtoka van.

urai URAY KÁROLY, földbirtokos, Tyukod. Szatmárnémetiben született 1892-ben. Középiskoláit szülővárosában, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben és Kassán végezte. Pályáját 1918-ban a budapesti Kereskedelmi Bank kisaszszonytéri gazdaságában, mint segédtiszt kezdte, ahol később segédintéző lett. 1920-ban vette át családi birtokát és azóta Tyukodon gazdálkodik. Kiválóan képzett gazdász. A csengeri Hitelszövetkezet igazgatóságának, községe képviselőtestületének tagja. A világháboruban 1914 decemberétől résztvett. Szolgálata közben megrokkant, amikoris nyugdijazták. Rokkant járulékairól önként lemondott.

ADLOVITS JÓZSEF, gazdatiszt, Tyukod-Zsirospuszta. Nyirbogdányban született 1903-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte. Pályáját Csobajon kezdte Majzler Mihály gazdaságában. További állomáshelyei Tunyog, majd Legyesbénye. Jelenleg a Tyukodhoz tartozó Zsirospusztán gazdatiszt. Kiválóan képzett gazdász, aki rendkivül élénk szerepet tölt be a közmüvelődés terén is.

NUSZER LAJOS, áll. elemi iskolai igazgató, Tyukod. Erdődön született 1887-ben. Középiskoláit Nagykanizsán, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját a pestmegyei Kerekegyházán kezdte 1908-ban. Innen került Aranyosmeggyesre, majd Felsőgödre. 1921-től, mint igazgató-tanitó Tyukodon fejt ki értékes tanitói müködést. A község képviselőtestületének tagja, népmüvelési vezető, valamint a Hangya Szövetkezet igazgatóságának tagja. A csengeri járási Tanitó Egyesület elnöke.

FEKETE JENŐ, uradalmi segédtiszt, Tyukod-Bálintmajor. Dicsőszentmártonban született 1904-ben. Középiskoláit Budapesten végezte, majd a magyaróvári Gazdasági Akadémián nyert oklevelet. Pályáját a Magyar Földbirtok és Mezőgazdasági Ipar rt. tyukodi gazdaságában kezdte, ahol a mai napig is müködik. A Turul Szövetség Festetich Bajtársi Egyesületének lovagdominusa és tb. főlevéltárosa. 1916-ban Erdélyben tartózkodott, ahonnan az oláhok elől menekülni kényszerült.

Csengersimai körjegyzőség.

CSENGERISMA. Kisközség a Szamos mellett. Határa 1437 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét már 1348-ban Symának irják. A Mikolay család ősi birtoka volt. Századokon át több földbirtokos cserélt itt földet. A Mikolayak azonban a XIX. század közepéig a legjelentékenyebb földesurak. Református temploma a legrégibb kelte-

zésü volt a szamosparti templomok között, minden valószinüség szerint a XIII. századból való a románstilü épület. Mai lélekszáma 547.

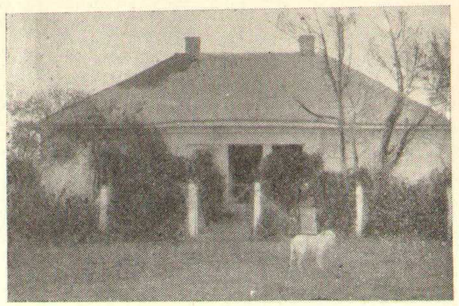

A XVII. században épült ősi Uray ház.

Községháza.

Nyolcvan százalékban reformátusok lakják. A földbirtokreform végrehajtása mellett felemlitendő az uj községháza és református iskola épitése.

TATÁR SÁNDOR, körjegyző, Csengersima. Hajduhadházán született 1892-ben. Középiskoláit Késmárkon, a jegyzői tanfolyamot Marosvásárhelyen végezte. Pályáját mint gyakornok, 1912-ben Fábiánházán kezdte. További állomáshelyei Nagynyires és Nagysomkut voltak. 1921-ben választották meg Csengersimán körjegyzőnek. A Polgári Lövész Egylet vezetője. A világháboru alatt 1916 decemberétől 1917 decemberéig katonai szolgálatot teljesitett.

KISS PÁL, református kántortanitó, Csengersima. 1881-ben Csengersimán született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Nagyváradon végezte. Pályáját 1905-ben Nagyborzsován kezdte, innen került Hetyenbe. 1914 novemberétől mai napig is szülőhelyén, Csengersimán müködik, mint református kántortanitó. Résztvesz a népmüvelés munkájában, valamint ő kezeli a postaügynökséget. A községi képviselőtestület tagja. Személye igaz tiszteletnek örvend.

CSEGÖLD. Kisközség a Szamos partján. Határa 3330 kat hold. A csengersimai körjegyzőséghez tartozik. A XV-ik században már egyháza és temploma volt. A XV-ik században a Drágffyak birtoka. Később földhöz jutnak itt a Gacsályi, a Csathó, a Briberi Melith, a Horváth, a báró Vécsey családok. Az utolsó népszámlálás adatai szerint mai lélekszáma 1092, amelyből hetvenszázalék görögkatholikus, huszonötszázalék római katholikus, a többi vegyes. A földbirtokreform során

és ettől az időtől tyukodi birtokán gazdálkodik. Mintaszerüen vezetett 500 holdas birtoka van.

urai URAY KÁROLY, földbirtokos, Tyukod. Szatmárnémetiben született 1892-ben. Középiskoláit szülővárosában, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben és Kassán végezte. Pályáját 1918-ban a budapesti Kereskedelmi Bank kisaszszonytéri gazdaságában, mint segédtiszt kezdte, ahol később segédintéző lett. 1920-ban vette át családi birtokát és azóta Tyukodon gazdálkodik. Kiválóan képzett gazdász. A csengeri Hitelszövetkezet igazgatóságának, községe képviselőtestületének tagja. A világháboruban 1914 decemberétől résztvett. Szolgálata közben megrokkant, amikoris nyugdijazták. Rokkant járulékairól önként lemondott.

ADLOVITS JÓZSEF, gazdatiszt, Tyukod-Zsirospuszta. Nyirbogdányban született 1903-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte. Pályáját Csobajon kezdte Majzler Mihály gazdaságában. További állomáshelyei Tunyog, majd Legyesbénye. Jelenleg a Tyukodhoz tartozó Zsirospusztán gazdatiszt. Kiválóan képzett gazdász, aki rendkivül élénk szerepet tölt be a közmüvelődés terén is.

NUSZER LAJOS, áll. elemi iskolai igazgató, Tyukod. Erdődön született 1887-ben. Középiskoláit Nagykanizsán, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját a pestmegyei Kerekegyházán kezdte 1908-ban. Innen került Aranyosmeggyesre, majd Felsőgödre. 1921-től, mint igazgató-tanitó Tyukodon fejt ki értékes tanitói müködést. A község képviselőtestületének tagja, népmüvelési vezető, valamint a Hangya Szövetkezet igazgatóságának tagja. A csengeri járási Tanitó Egyesület elnöke.

FEKETE JENŐ, uradalmi segédtiszt, Tyukod-Bálintmajor. Dicsőszentmártonban született 1904-ben. Középiskoláit Budapesten végezte, majd a magyaróvári Gazdasági Akadémián nyert oklevelet. Pályáját a Magyar Földbirtok és Mezőgazdasági Ipar rt. tyukodi gazdaságában kezdte, ahol a mai napig is müködik. A Turul Szövetség Festetich Bajtársi Egyesületének lovagdominusa és tb. főlevéltárosa. 1916-ban Erdélyben tartózkodott, ahonnan az oláhok elől menekülni kényszerült.

Csengersimai körjegyzőség.

CSENGERISMA. Kisközség a Szamos mellett. Határa 1437 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét már 1348-ban Symának irják. A Mikolay család ősi birtoka volt. Századokon át több földbirtokos cserélt itt földet. A Mikolayak azonban a XIX. század közepéig a legjelentékenyebb földesurak. Református temploma a legrégibb kelte-

zésü volt a szamosparti templomok között, minden valószinüség szerint a XIII. századból való a románstilü épület. Mai lélekszáma 547.

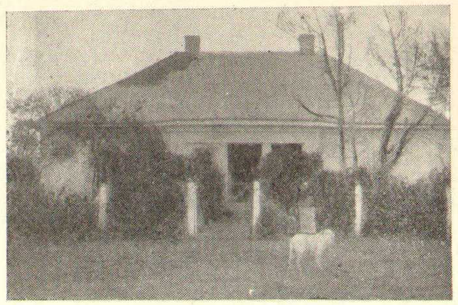

A XVII. században épült ősi Uray ház.

Községháza.

Nyolcvan százalékban reformátusok lakják. A földbirtokreform végrehajtása mellett felemlitendő az uj községháza és református iskola épitése.

TATÁR SÁNDOR, körjegyző, Csengersima. Hajduhadházán született 1892-ben. Középiskoláit Késmárkon, a jegyzői tanfolyamot Marosvásárhelyen végezte. Pályáját mint gyakornok, 1912-ben Fábiánházán kezdte. További állomáshelyei Nagynyires és Nagysomkut voltak. 1921-ben választották meg Csengersimán körjegyzőnek. A Polgári Lövész Egylet vezetője. A világháboru alatt 1916 decemberétől 1917 decemberéig katonai szolgálatot teljesitett.

KISS PÁL, református kántortanitó, Csengersima. 1881-ben Csengersimán született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Nagyváradon végezte. Pályáját 1905-ben Nagyborzsován kezdte, innen került Hetyenbe. 1914 novemberétől mai napig is szülőhelyén, Csengersimán müködik, mint református kántortanitó. Résztvesz a népmüvelés munkájában, valamint ő kezeli a postaügynökséget. A községi képviselőtestület tagja. Személye igaz tiszteletnek örvend.

CSEGOLD. Kisközség a Szamos partján. Határa 3330 kat hold. A csengersimai körjegyzőséghez tartozik. A XV-ik században már egyháza és temploma volt. A XV-ik században a Drágffyak birtoka. Később földhöz jutnak itt a Gacsályi, a Csathó, a Briberi Melith, a Horváth, a báró Vécsey családok. Az utolsó népszámlálás adatai szerint mai lélekszáma 1092, amelyből hetvenszázalék görögkatholikus, huszonötszázalék római katholikus, a többi vegyes. A földbirtokreform során

480 kat. holdat osztottak szét, valamint 120 házhelyet, amelyekből máig 27 felépült. A XIV-ik századból fennmaradt görögkatholikus templom az országos müemlékek közé tartozik. A templomot kibővitették és ujrafestették.

TŐKÉS GYÖRGY, róm. kath. plébános, Csegöld. Zajtán született 1891-ben. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben végezte. Pályáját, mint káplán 1915-ben Kálmándon kezdte. További állomáshelyei Szakaszmezőpetri, Huszt, Pálóc, Láposbánya. 1922-től, mint plébános Csegöldön müködik. A Hitelszövetkezet megalapitója és annak azóta is felügyelőbizottsági elnöke. Vezetője a helyi népmüvelésnek, valamint a községi képviselőtestületnek és az ovoda felügyelőbizottságának tagja. Elnöke a Levente Egyesületnek. A világháboru első két évében, mint teológus, katonai betegápoló volt.

ÁRDÁN JÓZSEF, gör. kath. kántortanitó, Csegöld. Jánkon született 1907-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Miskolcon, a tanitóképzőt Nyiregyházán végezte. Pályáját 1930-ban Csegöldön kezdte, ahol görögkatholikus kántortanitói minőségben müködik. A Hangya Szövetkezet könyvelője és az énekkar vezetője. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez. Szépirodalmi munkásságot fejt ki.

NAGYGÉCZ. Kisközség az Erge patak mellett. Határa 2650 kat. hold. A csengersimai körjegyzőséghez tartozik. Nevét már 1431-ben Geecz-nek irják. Röviddel később Nagh-Gycz-nak jegyzik. A XIV. és XV-ik században a Csarnavoday, Csáky, Bekes, Daray és a Drágffy családok birtokai fekszenek itt. Később a Perényiek jutnak még földhöz a községben. A XVIII-ik században mellettük még az Ibrányi, Luby és Péchy családok szereznek itt birtokrészeket. A XIX-ik század derekán jelentősebb birtokosai a gróf Majláth, a Luby és a Péchy családok. Nagygécz mai lélekszáma 682. Kilencvenszázalékban reformátusok lakják. A földbirtokreform során 460 kat. holdat parcelláztak fel, valamint 25 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 12 felépült.

HAJDU KÁROLY, református lelkész. Nagygéc. Szatmárnémetiben született 1887-ben. Középiskoláit szülővárosában, a teológiai tanulmányokat Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Szatmárnémetiben kezdte. 1916 novemberében, mint rendes lelkész jött Nagygécre, ahol a mai napig is kiváló papi müködést fejt ki. Elnöke a Levente Egyesületnek, a Közmüvelődési Egyesületnek, valamint a református énekkarnak. A világháboru alatt a mozgósitástól 1916 novemberéig, mint tábori lelkész Szatmárnémetiben teljesitett szolgálatot.

VARGA KÁROLY, református kántortanitó, Nagygéc. Az aradmegyei Ágya községben született 1887-ben. Középiskoláit Nagyszalontán, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját szülőhelyén, Ágyán kezdte, innen került Erdőhegyre, majd Pankotára. 1929 decemberétől Nagygécen mint kántortanitó fejt ki értékes, oktatói müködést. A Polgári Lövész Egyesület, valamint a dalkör vezetője. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz és az oláh frontokon. Birtokosa a Koronás ezüst érdemkeresztnek és a korona nélküli ezüst érdemkeresztnek. Az összeomláskor, mint tartalékos zászlós leszerelt. Jelentős kulturmissziót végez. Résztvesz az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájában. Mükedvelői előadásokat is rendez.

Csengerujfalui körjegyzőség.

CSENGERUJFALU. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 1400 kat. hold. Ősrégi község, amely mindig Csengerhez tartozott. Földesurai a XVI-ik század közepéig a Csaholyiak voltak. Később számos nemesi család jutott itt birtokhoz. A XX-ik század elején birtokosai között szerepelt gróf Tisza István is. A község református temploma 1794-ben épült, a görögkatholikus templom 1832-ben. Csengerujfalu 1863-ban félig leégett. Ezt megelőzőleg, 1855-ben, árviz sujtotta, amikoris alig néhány ház maradt csupán meg. Mai lélekszáma 1250. Negyvenötszázalékban reformátusok, negyvenkétszázalékban görögkatholikusok, tizszázalékban római katholikusok és tizszázalékban zsidók lakják. Főfoglalkozásuk az őstermelés. Az OFB utján mintegy 500 kat. holdat parcelláztak, valamint 55 házhelyet osztottak ki, amelyekből 40 máig felépült. Az utolsó tizév alatt községháza és állami elemi népiskola épült a községben.

Görög katolikus templom.

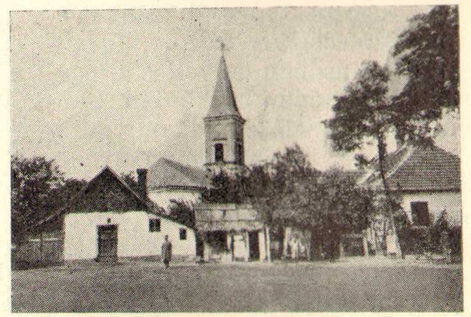

Református templom.

PFEILMAYER E. GÁBOR dr., körjegyző, Csengerujfalu. Apa községben született 1898-ban. Középiskoláit Nagykárolyban végezte, majd államtudományi doktorátust szerzett Szegeden. A jegyzői tanfolyamon Egerben nyert oklevelet. Pályáját 1917-ben Nagykárolyban kezdte a számvevőségnél.

Ugyancsak a mátészalkai számvevőségnél müködött Mátészalkán és Csengerben. 1928 májusában választották meg Csengerujfalun körjegyzőnek. Azóta a mai napig itt müködik. Értékes tagja a község társadalmának.

HEGEDÜS MIHÁLY, aljegyző, Csengerujfalu. A szabolcsmegyei Demecser községben született 1905-ben. Középiskoláit Mátészalkán, Szatmárnémetiben és Nyiregyházán, a jegyzői tanfolyamot utóbbi helyen végezte. Pályáját, mint gyakornok Mátészalkán kezdte, ugyanitt 1930 juliusában helyettes aljegyző lett. Egy hónappal később Csengerujfaluban választották aljegyzővé. Tagja a nemzeti munkavédelemnek, valamint a Hangya Fogyasztási Szövetkezet felügyelőbizottsági tagja. Értékes és közmegbecsülésnek örvendő tagja a község társadalmának.

LOSSONCZY JÓZSEF, állami el. iskolai igazgató, Csengerujfalu. Komlódtótfalun született 1887-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1908-ban Fülpösdarócon kezdte. 1914. év augusztusában neveztetett ki és jött Csengerujfalura, a hol rövid katonai szolgálata után, miután mint rokkant, még a háboru elején elbocsátatott, mai napig is a községben fejt ki értékes oktatói müködést, mint az állami elemi iskola igazgatója. A Hangya Szövetkezet, valamint a csengeri járási Tanitói Egyesület pénztárnoka.

KOCSÁR ILONA, m. kir. postamesternő, Csengerujfalu. Nyirgebén született. Középiskoláit Halmiban végezte, majd postakezelői vizsgát tett a zemplénmegyei Geszthely községben. 1929-től Csengerujfaluban müködik, mint m. kir. postamesternő. Községének társadalmi életében résztvesz és minden nemes mozgalomnak lelkes támogatója.

URA. Kisközség az ecsedi láp mellett. Határa 5600 kat. hold. A csengerujfalui körjegyzőséghez tartozik. Ősidők óta az Uray családé. A XVII-ik században rövid ideig báró Károlyi Ádámnak is volt itt birtoka. A XX-ik században birtoka volt itt gróf Tisza Istvánnak is, azonban legnagyobb birtokosai máig is a báró Urayak. A ecsedi láp a községet hosszu időn keresztül elnyeléssel fenyegette. A XVIII-ik század elején el is pusztult a helység és 1800-ig lakatlan puszta volt. Ekkor ismét reformátusok telepedtek meg, akik előbb kis fatemplomot, majd 1902-ben téglából épitettek uj templomot. Mai lélekszáma 1228. Az utolsó évtizedekben a gröögkatholikusok erősen előretörtek s ma már egyenlően negyvenöt-negyvenötszázalékban lakják a községet. A földbirtokreform során mintegy 450 kat. holdat parcelláztak fel, valamint 88 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 60 beépült. A tizév alatt görögkatholikus templom épült, valamint állami elemi iskola. Legujabban, 1928-ban ismét uj református templom épült.

BABÓCSAY ZOLTÁN, gazdasági segédtiszt, Ura. Erdődön született 1902-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. Pályáját 1922-ben gróf Tisza István örököseinek geszti uradalmában kezdte, mint segédtiszt. 1927-től a »Pannonia« Kender és Lenipar Rt. urai bérgazdaságában müködik. Szakavatott gazdász. Sokoldalu képességeivel a mezőgazdasági problémáknak alapos ismeretével felszerelten rendkivül értékes és eredményes munkálkodást fejt ki. Hivatása gyakorlása mellett, élénk szerepet visz a község életében. Ugy az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság, mint a Levente Egyesület munkájából kiveszi részét. Tagja a helybeli intézményeknek, illetve egyesületeknek. Személye igaz megbecsülésnek örvend.

Gacsályi körjegyzőség.

GACSÁLY. Kisközség a Szamosközön. Határa 3450 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. A XIV-ik század elején már egyháza volt és ebben az időben már a község nevét Gachal-nak irják. Ősi birtoka volt a Guth-Keled nembeli Gacsályi családnak. Hosszu századokon keresztül birták a földet. Mellettük később több nemesi család jutott birtokrészhez.

Református templom.

Református templomát 1759-ben épitették ujra. A község ma szépen virágzik és az utolsó tizév alatt a lélekszám erőteljesen gyarapodott. Végrehajtották a földbirtokreformot. A lakosság őstermeléssel foglalkozik.

DRAGUS JENŐ dr., körorvos, Gacsály. Méhteleken született 1900-ban. Középiskoláit Ungváron, Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1926-tól Gacsályban működik, mint körorvos. Egyetemes orvosgyakorlatot folytat, valamint a vámőrség orvosa. A község képviselőtestületének tagja. A világháboru utolsó évében katonai szolgálatot teljesitett.

néhai királydaróci ASZTALOS ISTVÁN, adóügyi jegyző, Gacsály. Máramarosmegyei Nagybocskó községben született 1897-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját 1922-ben, mint gyakornok Kisnaményben kezdte. 1925-ben adóügyi jegyző lett Gacsályban, azonban néhány hónapi szolgálata után a háboruban szerzett betegségébe belehalt. Agilis és lelkes tagja volt községének. A világháboruban 1916-tól vett részt. Kint volt az orosz és az olasz fronton, ahol sulyosan megsebesült. Kiváló magatartásáért a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. 1918-ban, mint tartalékos hadnagy szerelt le. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a sebesülési éremnek. Felesége, özv. királydaróci ASZTALOS ISTVÁNNÉ, sz. mándi Csányi Erzsébet Terézia református tanitónő. 1895-ben Szatmárnémetiben született. Ugyanott végezte középiskoláit és a tanitóképzőt. Pályáját 1914-ben Gacsályon kezdte. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

ÖLYÜS LAJOS, ref. kántortanitó, Gacsály. A biharmegyei Tóti községben született 1881-ben. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1900-ban Kőszegremetén kezdte, ahonnan 1931-ben jött Gacsályra, mint református kántortanitó. Kőszegremetén a Hangya Szövetkezet ügyvezető igazgatója, a Gazdakör elnöke, a dalárda vezetője volt. Mint a »Szövetkezés« munkatársa, értékes szolgálatokat tett a szövetkezeti eszme érdekében. Tanitó Egyesületi ügyvezető alelnök, majd később elnök lett. A gacsályi dalárda vezetője.

SIETŐ PÁL, ny. református kántortanitó, Gacsály. A szabolcsmegyei Tiszadada községben született 1867-ben. Középiskoláit Sárospatakon, a tanitóképzőt ugyanott, majd Debrecenben végezte. — Pályáját 1888-ban Mátészalkán kezdte, ahonnan egy, esztendő után Gacsályba ment. 42 évet egyhuzamban tanitott a községben és eredményes pedagógiai munkálkodásával régidőktől fogva a társadalom legteljesebb elismerését és szeretetét birja. 25 éven keresztül könyvelője volt a Hitelszövetkezetnek. A világháboru alatt rendkivüli agilitással segédkezett a hadikölcsön jegyzésekben és ő maga is 12.500 koronát jegyzett. Alelnöke és jegyzője a református egyházmegyei Tanitó Testületnek, választmányi tagja a megyei Általános Tanitó Egyesületnek. Egyházmegyei tanitó-képviselő, valamint iskolalátogató dékán. Volt államilag kinevezett iskolafelügyelő s a szatmári »Tanitók Háza felügyelő-bizottságának tagja. 1931-ben nyugalomba vonult. Azóta kisbirtokán gazdálkodik.

CSÁSZLÓ. Kisközség, a gacsályi körjegyzőséghez tartozik. Határa 1760 kat. hold. Nevét 1447-ben Chasló alakban emlitik az egykoru feljegyzések. Ősi birtokosai a Csarnavodayak voltak. Későbbi századok során több nemesi család jutott itt birtokrészhez. Református temploma a XVI-ik századból való. Az utolsó tizév eseményei között felemlitendők a földbirtokreformnak teljes megelégedésére való lebonyolitása, valamint a lélekszámnak jelentős gyarapodása. A lakosság őstermeléssel foglalkozik.

ROZSÁLY. Kisközség, a gacsályi körjegyzőséghez tartozik. Határa 2580 kat. hold. Ősidők óta sürün lakott hely. A bronzkorban minden valószinüség szerint öntőmühely volt, amit az is bizonyit, hogy ásatások alkalmával sürün bukkantak elő bronzkori fegyverek. A község már a XIII-ik század elején a Guth-Keled nemből származó Rozsályi Kunok birtoka volt. Évszázadokon keresztül ők a legnagyobb földesurak.

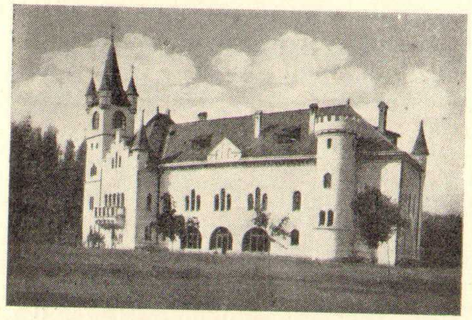

A rozsályi Kunok restaurált várkastélya.

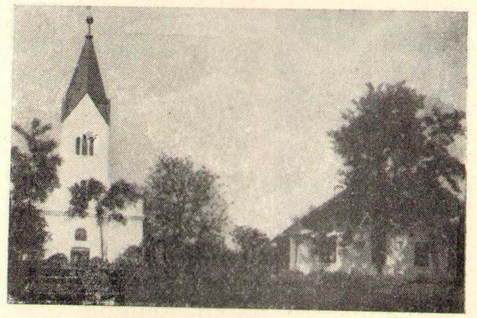

Református templom.

Az ősi kastély a XV-ik században keletkezhetett. Az utolsó századokban már több nemesi család jutott itt birtokrészekhez. Jelenben az Isaák család legnagyobb birtokosa, akiknek tulajdonában van a diszesen átépitett várkastély is. A református templom 1895-ben épült a régi helyére. Az utolsó tizév során végrehajtották a földbirtokreformot. A községben dolgos nép lakik, akiknek főfoglalkozásuk az őstermelés és az állattenyésztés.

PAPP LAJOS, református lelkész, Rozsály. A szilágymegyei Érszakácsiban született 1893-ban. Középiskoláit Zilahon, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész, a békésmegyei Öcsöd községben kezdte 1915-ben. További állomáshelyei Makó, Dobra, Árpád, Pankota, Garbolc. Utóbbi helyen 1918-tól 1920-ig, mint rendes lelkész működött. Ekkor jött Rozsályra, ahol a mai napig áldásos papi tevékenységet fejt ki. Elnöke a Levente Egyesületnek, igazgatósági tagja a Hangya Szövetkezetnek; tagja Rozsály és Csengerujfalu községek képviselőtestületének. A világháboru kitörésekor mint rendes sorkatona teljesitett szolgálatot

vitéz BERECZ ALADÁR, földbirtokos, Rozsály. Szatmárnémetiben született 1897-ben. Középiskoláit szülővárosában, a Gazdasági Akadémiát Debrecenben végezte. Pályáját 1922-ben gróf Esterházy Pál lovászpatonai és vecsenyi uradalmában, illetve gazdaságában, mint segédtiszt kezdte. 1928-ban Haltenberger Samu pettendi gazdaságába került, mint intéző. Innen Cégénydányádra, a báró Kendeuradalomba került. 1931-től saját birtokán gazdálkodik Rozsályban. A világháboruban 1915 októberétől résztvett. Kint volt az orosz és az oláh harctereken. Hősies magatartásáért a nagyezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és egyszeri sebesülésénél fogva a Károly sebesülési éremnek, valamint a Háborus Emlékéremnek. 1919 márciusában leszerelt, azonban rövid idő mulva, már a székely hadosztálynál és később a nemzeti hadseregnél teljesit szolgálatot. Véglegesen 1920 juniusában szerelt le. Horthy Miklós kormányzó 1928 juniusában vitézzé avatta.

BORSÓ IMRE, református kántortanitó, Rozsály. Hajdúböszörményben született 1876-ban. Középiskoláit szülőhelyén, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját a Szabolcsmegye Ramacsaháza községben kezdte 1901-ben. Itt működött 26 éven keresztül. 1927-től Rozsályon református kántortanitó. A Népmüvelési Egyesület elnöke. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt a szerb és az orosz frontokon, egyszer sulyos fejlövést kapott. 1915 májusában orosz hadifogságba került, ahonnan 1918 áprilisában megszökött.

ILLÉS GYÖRGY, gör. kath. kántortanitó, Rozsály. Sásközujlakon született 1900-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Ungváron végezte. Pályáját 1921-ben Mármarosszigeten kezdte. Innen került szülőhelyére Sásközujlakra. 1929-től Rozsályon működik, mint gör. kath. kántortanitó. Résztvesz a népmüvelés munkájában, s egyuttal az ifjusági énekkar vezetője és a Hangya Szövetkezet ügyvezetője.

Kishodosi körjegyzőség.

KISHODOS. Kisközség a Hodos mellett. Határa 1550 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Nevét már a XV-ik században Hodosnak irják. Ősi földesurai a Gacsályiak voltak. Később a Rozsályi Kunok is birtokot szereztek a községben. A további századok során sürün váltják egymást a földesurak. Régi temploma fából volt, az uj templom 1880-ban épült. A községben az utolsó tizesztendő során végrehajtották a földbirtokreformot. Lakosai tulnyomóan reformátusok és őstermeléssel foglalkoznak.

Református templom.

BARAZSU ISTVÁN, református kántortanitó, Kishodos. Szatmárnémetiben született 1883-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt ugyanott és Nagykőrösön végezte. — Pályáját 1905-ben Garbolcon kezdte. További állomáshelyei Magyarhomorog, Nagyberény, Komlódtótfalu, Rozsály. 1924-től Kishodoson, mint református kántortanitó fejt ki értékes, tanitói működést. Sürün tart sikeres mükedvelői előadásokat.

MARCSA IMRE dr., református lelkész, Kishodós. Mezőturon született 1884-ben. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte, ahol doktorátust is szerzett. Pályáját mint segédlelkész 1907-ben Hódmezővásárhelyen kezdte, innen került Mezőturra. 1910-től, mint rendes lelkész Kishódoson folytat áldásos papi munkálkodást. Községének osztatlan bizalmát és szeretetét birja.

NAGYHODOS. Kisközség a Hodos mellett. Határa 1336 kat. hold. A kishodosi körjegyzőséghez tartozik. Régi urai a Gacsályiak voltak. A századok során földet birtak itt a Rozsályi Kunok, a Drágffyak, majd a XVIII-ik században a Becskyek, Rédeyek, Maróthyak, Lipcseyek, Szilágyiak. Az ősi templom a reformáció előtti időkből való. Az uj református templem 1898-ban épült. A legujabb időkben a községben sikeresen végrehajtották a földbirtokreformot. Református lakossága őstermeléssel foglalkozik.

TISZTABEREK. Kisközség, a hodosi körjegyzőséghez tartozik. Határa 3160 kat. hold. 1470-ben már Tyzthaberek néven emlitik a feljegyzések. A XIV-ik század elején már egyháza volt. Ősi birtokosa a Tibafi család volt, későbbi földesurai a Balk és a Drágh nemesi családok. Századokon át több földesur váltja fel egymást. A református templom 1880-ban épült. Az utolsó tizév alatt a község szép fejlődésen ment keresztül, sikeresen végrehajtották a földbirtokreformot. Lakosai őstermeléssel foglalkoznak. Ujabban intenziv szarvasmarha- és sertéstenyésztés is folyik.

DICSŐ DEZSŐ, református kántortanitó, Tisztaberek. 1904-ben a szabolcsmegyei Ujkenéz községben született. Középiskoláit Mátészalkán, a tanitóképzőt Nyiregyházán végezte. — Pályáját 1929-ben Tisztaberéken kezdte, ahol kántortanitói minőségben müködik. A népmüvelési bizottság tagja. A Turul Bajtársi Szövetségnek, a Bessenyei Bajtársi Egyesületének szkv. főkincstárosa.

DICSŐ DEZSŐNÉ, szül. Tárczy Ilona, református tanitónő, Tisztaberek. Gacsályban született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt Budapesten végezte. Pályáját 1924-ben Tisztaberéken kezdte, ahol mai napig, mint református tanitónő, értékes oktatói müködést fejt ki. Részt vesz a belmissziós munkákban, valamint az iskolánkivüli népmüvelésen előadó. Sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

Komlódtótfalui körjegyzőség.

KOMLÓDTÓTFALU. Kisközség a Szamos mellett. Határa 1140 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Valamikor két községből állott: Komlódból és Tótfaluból. Ősi birtokosai a Komlódyak voltak. Több nemesi birtokos család cserélt földet az elmult évszázadokban. A XX-ik század küszöbén Kossuth Istvánnak volt itt birtoka. A református templom 1858-ban épült, a római katholikus kápolna 1861-ben. Mai lélekszáma

799. Ebből református 550, római katholikus 160, görögkatholikus 44 és zsidó 44. Lakosai őstermeléssel foglalkoznak. A földbirtokreform során mintegy 100 kat. holdat parcelláztak fel, valamint a házhely kiutalások révén 28 ház épült fel. A tizév feljegyzésre méltó eseménye, hogy a világháboru hősi halottai emlékezetére diszes emléktáblát állitottak fel.

KASZAVITZ DEZSŐ, adóügyi jegyző, Komlódtótfalu. Csengerben született 1899-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Kassán végezte. Pályáját, mint segédjegyző a mármarosmegyei Kovácsréten kezdte 1918-ban. Állomáshelyei Csenger, Tyukod, Szamossályi. 1923-ban választották meg Komlódtótfalun adóügyi jegyzőnek. A Hitelszövetkezet felügyelő bizottságának tagja, valamint a Levente Egyesület jegyzője. 1921-től 1922-ig a nemzeti hadseregben teljesitett katonai szolgálatot. Értékes polgára községének.

SZAMOSBECS. Kisközség a Szamosközön. Határa 1018 kat. hold. A komlódtótfalui körjegyzőséghez tartozik. A XIV-ik század elején már rendes község volt és papja pápai adót fizetett. Birtokosai voltak a Drágh és Balkok, később a Csákyak, majd a Gacsályi, Csathó és Berzeviczy családok. A XVIII-ik században a gróf Telekyek és a gróf Károlyiak voltak a földesurak. A község a Szamostól sokat szenvedett. A XVIII-ik század elején ugyszólván majdnem elhordta. Ekkor a vármegye uj medret ásatott a Szamosnak. Mai lélekszáma 437. Kilencvenöt százalékban reformátusok lakják. A földbirtokreform során mintegy 120 kat. holdat osztottak ki, ugyancsak az akciónak eredménye volt 14 uj háznak a felépülése. A tizesztendő eredményei közé tartoznak az uj református iskola és paplak felépitése.

Pátyodi körjegyzőség.

PÁTYOD. Kisközség, az ecsedi láp szélén. Határa 1580 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Ősi birtokosai a Pátyody család. Később birtokrészekhez jutnak itt a Zoltán, a Báthory, a Mikolay, a Bagossy, majd a XVIII. században az Eötvös, Domahidy, Kovács, Galgóczy és Simonyi családok. A XX. században jelentősebb birtokai vannak itt a Madarassy családnak. A római katolikus templomot 1883-ban épitették. A görögkatolikus templomot 1890-ben. Mai lélekszáma 778. Hatvan százalékban görög-, negyven százalékban római katolikusok lakják. A tiz esztendő eseményei a földbirtokreform végrehajtása, uj görögkatolikus tanitói lakás épitése, valamint a Pátyod—szamosangyalosi vicinális müut épitése.

FODOR LÁSZLÓ, körjegyző, Pátyod. A szabolcsmegyei Levelek községben született 1899-ben. Középiskoláit Debrecenben, aljegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját, mint gyakornok, szülőhelyén kezdte. További állomáshelyei Nyirpazony, Ramacsaháza, Opályi, Szatmárököritó. 1930 szeptemberétől, mint körjegyző Pátyodon fejt ki értékes közszolgálatot. A világháboru utolsó két esztendejében katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az olasz és a francia harcteréken.

mezőmadarasi MADARASSY TIBOR, szolgálatonkivüli huszárfőhadnagy, földbirtokos, Pátyod. 1893-ban Pátyodon született. Középiskoláit Nagykárolyban és Szatmárnémetiben végezte. Katonai pályáját a cs. és kir. 6-os huszárezredben kezdte. A világháboruban a mozgósitás napjától harctéri szolgálatot teljesitett. 1917 augusztusában orosz hadifogságba került, ahonnan azonban néhány hónap mulva hazakerült. Kiváló és hősies magatartásáért a Katonai Érdemkereszttel, a Signum Laudisszal és a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Háborus Emlékéremnek. Mint szolgálatonkivüli huszárfőhadnagy szerelt le.

TOMA JÁNOS, r. kath. kántortanitó, Pátyod. Nagymajtényban született 1895-ben. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1922-ben Nagymajtényban kezdte. 1929-től Pátyodon fejt ki kiváló pedagógiai munkálkodást. A leventék főoktatója, valamint népmüvelési előadó. A világháboruban 1915-től vett részt, kint volt az olasz és az orosz frontokon. Utóbbin 1916-ban hadifogságba került, 1922 áprilisában szabadult.

VARGA JÓZSEF, gör. kath. kántortanitó, Pátyod. Az ugocsamegyei Kökényesd községben született 1894-ben. Középiskoláit Halmiban és Szatmárnémetiben, a tanitóképzőt utóbbi helyen végezte. Pályáját 1914-ben Rozsályban kezdte. 1920-tól, mint gör. kath. kántortanitó Pátyodon fejt ki értékes tanitói mükődést. Levente főoktató, népmüvelési bizottsági tag, valamint a Tüzoltó Egyesület főparancsnoka. A világháboruban 1916-tól vett részt, kint volt az orosz és az olasz frontokon. Sebesülten olasz hadifogságba került, ahonnan 1919 novemberében szabadult. Kiváló és hősi magatartásáért a nagyezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Mint tartalékos hadnagy szerelt le.

SZAMOSANGYALOS. Kisközség, a pátyodi körjegyzőséghez tartozik. Határa 1400 kat. hold. Nevét már a XIV. században Szamosangyalosnak irták. Ebben az időben már sürün lakott hely volt, amelynek egyháza is számottevő lehetett. A Csaholyiak ősi birtoka volt. Később

számos nemesi család jutott itt birtokrészekhez. A XX. század beköszöntésekor már a Domahidy család a legnagyobb birtokosa a nagykiterjedésü határnak. Szép kastélyuk van, amit Domahidy Ferenc a

Református templom.

mult század ötvenes éveiben épittetett. Református temploma 1811-ben épült. Mai lélekszáma 597. Szintiszta református község. Az utolsó tiz év során lebonyolitották a földbirtokreformot. Lakosai őstermelők.

szentistváni NEMES IMRE, református lelkész, Szamosangyalos. A torda-aranyosmegyei Mezőbodonban született 1888-ban. Középiskoláit Marosvásárhelyen és Székelyudvarhelyen, teológiai tanulmányait Kolozsváron és Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Törökszentmiklóson kezdte. További állomáshelyei Marosugra, Törökszentmiklós, Nagyecsed, Fábiánháza. 1921-től Szamosangyaloson, mint református rendes lelkész végez áldásos, papi munkálkodást. Elnöke a Levente Egyesületnek, valamint a népmüvalési bizottságnak. A világháboruban 1914 novemberétől 1916 juniusáig, mint betegápoló lelkész teljesitett szolgálatot Losoncon, ahonnan a terhes szolgálat után, kérelmére felmentették.

PÁZSIT SÁNDOR, református kántortanitó, Szamosangyalos. Tyukodon született 1901-ben. Középiskoláit Szilágycsehen, a tanitóképzőt Mármarosszigeten és Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1921-ben Szamostatárfalván kezdte. Innen került Kislétára. 1926-tól Szamosangyaloson fejt ki értékes oktatói mükődést. A leventék főoktatója, az énekkar vezetője, valamint a népmüvelés vezetője.

sajógalgóczy és bilkei GALGÓCZY ÁRPÁD dr., ny. főszolgabiró, Szamosangyalos. Porcsalmán született 1879-ben. Középiskoláit Grácban végezte, majd egyetemi tanulmányait Kolozsváron folytatta, ahol doktorátust szerzett. Pályáját, mint joggyakornok Nagykárolyban kezdte 1903-ban. 1904 január hó 1-én szolgabiróvá választották, majd 1910-ben járási főszolgabiró lett. 1919 augusztusában nyugalomba vonult. Ő volt a Szatmárnémeti járásnak utolsó magyar főszolgabirája. Jelenleg Szamosangyaloson visszavonultan él és birtokán gazdálkodik. A község társadalmi életében azonban rendkivül élénk szerepet tölt be. Nincs az a hazafias vagy kulturális mozgalom, amelyből részét ki ne venné. Ugyszólván minden társadalmi intézmény, illetve egyesület vezetésében közremüködik.

Szamossályi körjegyzőség.

SZAMOSSÁLYI. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 2000 kat. hold. Nevét már 1477-ben mint Saly emlitik a feljegyzések. Ősi birtokosai az Imregiek. Később a Briberi Melith és a Petrichevich családok a földesurai. A XVIII. században a Domahidy, Sulyok, Biró, Uray, Balla, Horváth, Maróthy, Erdőhegyi, Dombrády családok jutnak birtokrészekhez. A XX. század beköszöntésekor Domahidy István legnagyobb birtokosa, akinek itt szép kuriája van. A református templom 1829-ben épült. A község sokat szenvedett a Szamos kiöntéseitől. Mai lélekszáma 1065. Kilencven százalékban reformátusok lakják. Az OFB utján 125 kat. holdat parcelláztak fel, valamint 62 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 25 beépült. Az utolsó tizév alatt uj református iskola és paplak épült. Felemlitendő még a Porcsalma—Szamossályi—Jánk vicinális müut létesitése.

SCHWARCZ GYULA, körjegyző, Szamossályi. Erdődön született 1881-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Nagykárolyban, a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte. Pályáját, mint gyakornok Erdődön kezdte, majd Nagymadarászon, később Géresen lett aljegyző. 1907 januárjában választották Szamossályiban körjegyzővé.

REICHER ALADÁR, intéző, Szamossályi. Szászrégenben született 1906-ban. Középiskoláit, valamint a Kertészeti Főiskolát Budapesten végezte. Pályáját 1930-ban Mohácson a Gyümölcsvédelmi akciónál, mint intéző kezdte. 1931 januárjától a Krausz és Moskovits szatmármegyei gyümölcskörzetének vezetője lett Szamossályiban.

Azóta máig is itt fejt ki értékes gazdasági tevékenységet. Kiváló sportember. Tagja a Rendőrtiszti Atlétikai Clubnak, valamint a Szent István Evezős Clubnak. Számos bel- és külföldi versenyeken vett részt, amit sorozatos érmei és kitüntetései bizonyitanak.

HERMÁNSZEG. Kisközség a Szamos jobbpartján. Határa 415 kat. hold. A Szamossályi körjegyzőséghez tartozik. Nevét már 1342-ben Hermanzegnek irják. Ebben az időben révje volt a Szamoson. A XV-ik században földesura a váradi püspök és káptalan volt. Később Melith Péter jut a birtokhoz. Az ujabbkori református templom 1821-ben épült. A mai lélekszám 449. Kilencvenöt százalékban reformátusok lakják. A földbirtokreform során mintegy 200 kat. holdat parcelláztak fel a nincstelenek között, valamint negyven házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 20 beépült.

SZAMOSTATÁRFALVA. Kisközség, a Szamossályi körjegyzőséghez tartozik. Határa 790 kat. hold. Nevét már 1458-ban mai alakjában irták. Ősi birtokosa és egyedüli ura a XIV-ik században a Tatár család. A Tatárok kihalása után több nemesi család jutott a birtokhoz. Temploma a XIV-ik századból való. A legutolsó népszámlálás adatai szerint mai lélekszáma 338. Kilencvennyolc százalékban reformátusok lakják. Az utolsó tizév alatt református paplak épült. A földbirtokreformot teljes megelégedésre végrehajtották. Lakosai őstermelők.

CSISZÁR ÁRPÁD, református lelkész, Szamostatárfalva. Mármarosszigeten született 1885-ben. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész 1903-ban Szatmárudvariban kezdte. További állomáshelyei Fülesd, Kőröstárkány, Kakszentmárton, Óvári. 1913-ban választották meg rendes lelkésznek Szamostatárfalván. Azóta itt müködik. Elnöke a Levente Egyesületnek, a Polgári Lövész Egyesületnek, valalamint községi közgyám és közmüvelődési vezető. Egyházközségének belmissziós életét magas nivóra fejlesztette. Az egyházi épületek kifogástalan karbantartásáról gondoskodik. A népmüvelés terén sürün tart érdekes és hasznostárgyu ismeretterjesztő előadásokat. Értékes és becsült tagja községének. Minden hazafias mozgalomnak lelkes hive.

Szatmárököritói körjegyzőség.

SZATMÁRÖKÖRITÓ. Kisközség az ecsedi lápnál. Határa 5223 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. Ősi birtokosai a Kölcseyek voltak. Utánuk a Domahidyak jutnak a földhöz. Ők birják a községet a XV. és a XVI-ik században is. Mellettük kisebb részeket birnak a Csaholyiak,

majd a Báthoryak és a Lónyayak. Később több nemesi család váltja fel egymást. A XX-ik század beköszöntésekor nagyobb birtokaik vannak itt a báró Uray, Kende, a Szőke és a Németh családoknak. Református temploma 1804-ben épült. Ez volt a templom harmadik helye, mert a községet a Szamos árvizei többször elmosták. A XVII-ik században hatalmas pestis pusztitott a helységben. 1910-ben ujabb ujabb megrendítő katasztrófa érte Szatmárököritót. Borzasztó tüzvész pusztitott a községben, amelynek 300 ember esett áldozatául. Mindezek dacára Szatmárököritó fejlődése állandóan és fokozatosan halad előre. Mai lélekszáma 2060. Kilencven százalékban reformátusok lakják. A földbirtokreform során 75 katasztrális holdat parcelláztak fel, valamint 80 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 50 felépült. Az utolsó tizév épitkezései között emlitendők fel az uj községháza, a körorvosi lakás és a református iskola.

MISKI SÁNDOR, körjegyző, Szatmárököritó. Fehérgyarmaton született 1884-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Debrecenben végezte. Pályáját, mint gyakornok Fehérgyarmaton kezdte. Ugyanitt 1906-ban lett aljegyző. 1917-ben Szamosdobra került, ahonnan 1919-ben jött Szatmárököritóra, ahol körjegyzővé választották. A vármegyei Jegyzői Egyesület választmányi tagja.

CSÉPKE BÉLA, református lelkész, Szatmárököritó. Turricse községben született 1886-ban. Középiskoláit Szatmárnémetiben és Mármarosszigeten, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész 1908-ban Gacsályon kezdte. Ugyanitt 1912 juliusában rendes lelkésszé választották. 1925 novemberétől Szatmárököritón fejt ki áldásos papi működést. Egyházmegyei iskolai kari dékán, valamint a népmüvelési bizottság vezetője.

FARKAS ERNŐ, földbirtokos, Szatmárököritó. 1878-ban Szatmárököritón született. Középiskoláit Szatmárnémetiben, Késmárkon és Pozsonyban, majd a közigazgatási tanfolyamot Debrecenben végezte. 1902-ben Szatmárököritón lett körjegyző. Nyugalomba vonulása óta birtokán gazdálkodik. Értékes tagja a község társadalmának. A világháboruban a szerb harctéren teljesitett szolgálatot.

FARKAS FRIGYES, földbirtokos, Szatmárököritó. 1875-ben Szatmárököritón született. Középiskoláit Sárospatakon végezte. Tanulmányainak befejezése után szülőhelyén, Szatmárököritón kezdett gazdálkodni. Kiválóan vezetett mintagazdasága van. A világháboru alatt a szerb harctéren teljesitett szolgálatot. Mint népfelkelő hadnagy szerelt le.

TEREMY JÓZSEF, malomtulajdonos, Szatmárököritó. A szabolcsmegyei Demecser községben született 1896-ban. Középiskoláit Debrecenben végezte. Élénk szerepet visz Szatmárököritó társadalmi életében, ahol malma van. Tagja a vármegye törvényhatóságának, valamint a községi testnevelési bizottságnak. A világháboruban

1915 augusztusától résztvett. Kint volt az orosz, oláh és az olasz frontokon. Utóbbin 1918 november 3-án fogságba esett, ahonnan 1919 novemberében szabadult.

KALMÁR LAJOS, községi irnok, Szatmárököritó. 1897-ben született Szatmárököritón. Halmiban az állami felsőnépiskolát végezte. 1928-ban lett Szatmárököritón községi irnok. A Levente Egyesület főoktatója. A világháboruban 1916 októberében résztvett. Kint volt az olasz és az orosz harctereken. Az összeomláskor leszerelt. Kiváló magatartásáért a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek.

RÁPOLT. Kisközség a Szamos mellett. Határa 560 kat. hold. A szatmárököritói körjegyzőséghez tartozik. Ősi birtokosai a Rápolthyak voltak. Ők birták a földet a XIX-ik század közepéig. Mellettük jelentősebb birtokot egyetlen család sem tudott szerezni. A református egyház régi fatemplomát a Szamos elhordta. Uj temploma 1820-ban épült. Mai lélekszáma 306. Kilencvenöt százalékban reformátusok lakják. A földbirtokreformot a községben sikeresen végrehajtották. Lakosai őstermeléssel foglalkoznak.

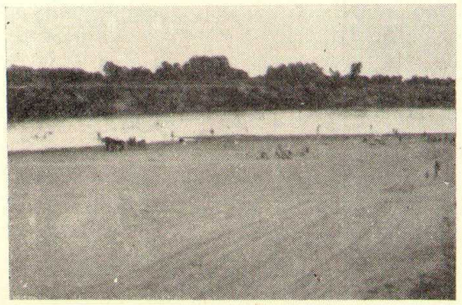

Szamosrészlet Rápoltnál.

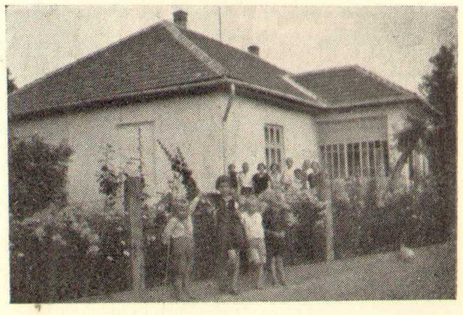

Református paplak.

KALMÁR DÁNIEL, református lelkész, Rápolt. Szatmárököritón született 1896-ban. Középiskoláit, valamint teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész ugyancsak Debrecenben kezdte, ahonnan 1921-ben jött Rápoltra, ahol rendes lelkésszé választották. Elnöke a Levente Egyesületnek, valamint tagja a községi képviselőtestületnek. A világháboruban 1914 novemberétől résztvett. Kint volt az olasz és az orosz, valamint az oláh harctereken. Egyszer sebesült. Kiváló és hősi magatartásáért a harmadosztályu katonai érdemkereszttel a kardokkal, a Signum Laudisszal a kardokkal és a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a sebesülési éremnek. Az összeomláskor mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Rendkivül értékes tagja a község társadalmának.

Zajtai körjegyzőség.

ZAJTA. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 1580 kat. hold. Nevét már 1461-ben Zaytha-nak irják. Első birtokosai a Bekcs és Atyai családok. Később a Gacsályiak jutnak itt földhöz. A mult század

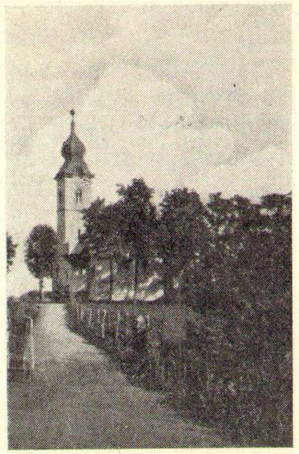

Róm. kath. templom.

elején nagyobb földbirtokosai a Maróthy, Morvay, Osváth, Pongrácz, Becski és később az Ujhelyiek voltak. Mai lélekszáma 667. Ebből római katholikus 490, görögkatholikus 115, református 55, a többi

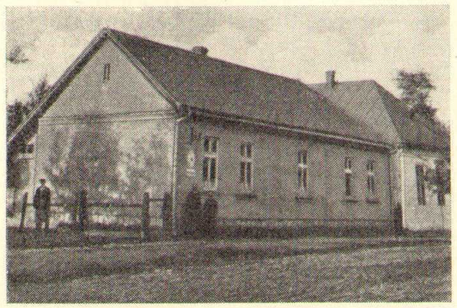

Iskola.

izraelita vallásu. Az utolsó tizév alatt uj községháza, vasutállomás, Hangya szövetkezeti székház épült, valamint a Turricse—zajtai állami ut létesült. A római katholikus templom hősök harangjához jutott. A földbirtokreform végrehajtása teljes sikerrel történt.

SZAKÁCS ANTAL, körjegyző, Zajta. Jánkon született 1897-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. Pályáját 1921-ben, mint aljegyző szülőhelyén, Jánkon kezdte. 1922 februárjában választották meg Zajtán körjegyzőnek, ahol a mai napig értékes közszolgálatot fejt ki. Elnöke a Hangya Szövetkezetnek, valamint a járási Jegyzői Egyesület jegyzője. A világháboruban 1915 októberétől résztvett, kint volt az olasz és az orosz fronton. Kiváló magatartásáért a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és Háborus Emlékéremnek. Az összeomláskor, mint tartalékos hadnagy leszerelt. 1928 januárjában a nemzeti munkavédelem fejlesztése körüli érdemeiért dicsérő oklevelet kapott.

JUHÁSZ JÁNOS, róm. kath. esperes-plébános, Zajta. Vitkán született 1872-ben. Középiskoláit és a teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben végezte. Pályáját, mint kaplán, 1896-ban Tiszaujlakon kezdte. Innen került Kőrösmezőre, majd Nagysomkutra, Felsőbányára és Szatmárnémetibe. 1904-től Zajtán tölt be áldásos papi hivatást, mint plébános. Később esperes-plébános lett. Községének fejlődésére nagy hatást gyakorolt. Résztvesz minden társadalmi és kulturális mozgalomban és azoknak lelkes támogatója.

GOTS JÓZSEF, földbirtokos, Zajta. Zajtán született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. 1926-ban édesatyjának elhunyta után átvette a birtok kezelését s mai napig is önállóan gazdálkodik 200 katasztrális hold nagyságu birtokán. 1926-ban a vármegye törvényhatósági bizottsági tagjává választották. Ebben a minőségben élénk tevékenységet fejtett ki a megyei életben 1930-ig. Tagja a község képviselőtestületének, valamint a róm-kath. egyházközség tanácsosa. A világháboruban 1916-tól katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az olasz fronton. 1918 októberében leszerelt.

GOTS ANTAL, földbirtokos, Zajta. 1868-ban Zajtán született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. 1891-ben édesatyjának elhalálozása után önállóan vezette a birtokot. Egy esztendővel később a vármegye törvényhatósági bizottsági tagjává választották meg. Azóta, immár teljes 40 esztendő óta foglal helyet a vármegye törvényhatóságában. Mindenkor élénk és közhasznu munkásságot fejtett ki. Lelkes müködésének és fáradozásának volt köszönhető, hogy az összeomlás után a mátészalkai—zajtai vasutvonalat Gacsálynál nem szüntették meg, hanem továbbra is a vasut Zajtáig közlekedett. Ugyancsak az ő munkásságának eredménye volt Csengersima—Garbolc—zajtai kö-

vesut létesitése, amelyet az ő szorgalmazására valósitott meg a törvényhatóság. Horthy Miklós kormányzó tizéves jubileuma alkalmából a törvényhatóság elé javaslatot bocsájtott, hogy a Csenger—Komlódtótfaluval összekötő hidat a tizéves kormányzás évfordulójának örök emlékéül az eddigi vámtól mentesitsék és adják át a hidat a szabad forgalomnak. Javaslatát a közgyülés nagy lelkesedéssel egyhangulag elfogadta. Élénk szerepet tölt be végül a község képviselőtestületében, amelynek tagja, valamint a róm. kath. egyháztanácsnál és iskolaszéknél is.

BENKE ILONA, m. kir. postamesternő, Zajta. A szolnokmegyei Mesterszálláson született 1901-ben.

Középiskoláit Kunszentmártonban végezte. Ugyancsak elvégezve a posta kiadói tanfolyamot, 1925-ben Tiszavárkony községben kezdte postai szolgálatát. Innen került a fehérmegyei Nagylángra. 1930 májusától Zajtán müködik, mint m. kir. postamesternő. Becsült tagja a község társadalmának.

GARBOLCZ. Kisközség a Turháton. Határa 1237 kat. hold. A zajtai körjegyzőséghez tartozik. Nevét már 1427-ben Garbocz-nak irják. A Guth-Keled nembeli családok ősi birtoka volt. A XVI-ik században a község a Rozsályi uradalomhoz tartozott. A XVIII-ik században a Becsky, Nagy, Horváth, Várady, Szalkay, Szőke családokat találjuk itt. A XIX-ik század derekáig a Kölcsey, Böszörményi, Várady, Horváth, Zombor és Szalkay családok legnagyobb földbirtokosai. A község a Rákóczi szabadságharc alatt teljesen elpusztult, csak később épült fel ujra. 1787-ben nagy tüzvész pusztitott a helységben. Uj református temploma 1832-ben épült, azonban ezt 1859-ben ujra át kellett épiteni. A legutolsó népszámlálás adatai szerint a mai lélekszám 335. Ebből református 235, római katholikus 42, görögkatholikus 25 és izraelita vallásu 33. Lakosai őstermelők. Általános megelégedésre végrehajtották a földbirtokreformot.

FARKAS SÁNDOR, református lelkész, Garbolc. Kisujszálláson született 1891-ben. Középiskoláit szülővárosában, a teológiai tanulmányait Debrecenben kezdte. Pályáját 1915-ben, mint segédlelkész Tiszaladányban kezdte. Innen került hasonló minőségben Milotára. 1920-ban, mint rendes lelkész Tivadarfalván tevékenykedett. 1924 januárjában Tarpán hitoktató-lelkész és végül 1925 juniusától a garbolci református gyülekezet élén áll, mint rendes lelkész. A népmüvelési bizottságnak, valamint a Polgári Lövész Egyesületnek elnöke. A községi képviselőtestület tagja. Személye igaz tiszteletnek örvend.

MÉHTELEK. Kisközség, a zajtai körjegyzőséghez tartozik. Határa 1330 kat. hold. Nevét 1344-ben Melteleknek irták. Ősi birtokosa a Guth-Keléd nembeli Elleus mester volt. A birtok a XV-ik században a Rozsályi uradalomhoz került. A későbbi századokban földet birtak

a nagykiterjedésü határban a gróf Teleky, Becsky, Lónyay, Maróthy és Ujhelyi családok. A XIX-ik században még az Eötvös család is birtokrészhez jutott a községben. Református temploma 1650 körül épült. Méhtelek 1870-ben csaknem teljesen leégett. Mai lélekszáma 546. Hatvanöt százalékban reformátusok lakják. 1929-ben épült az uj református temploma. A földbirtokreformot sikeresen végrehajtották. Lakosai őstermelők.

JÁNOSSY SÁNDOR, református lelkész, Méhtelek. Hajduböszörményben született 1881-ben. Középiskoláit szülőhelyén és Nagyenyeden, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját 1906-ban mint segédlelkész, Turkevén kezdte. További állomáshelyei Mezőtur, Hódmezővásárhely, majd mint rendes lelkész Tivadarfalva. 1917-ben hasonló minőségben került Méhtelekre. Értékes és sokoldalu társadalmi ténykedést fejt ki. Egyházmegyei tanácsbiró és tanügyi bizottsági tag.

KATONA ZOLTÁN, református tanitó, Méhtelek. A gömörmegyei Balogiványiban született 1871-ben.

Középiskoláit Rimaszombaton, a tanitóképzőt Eperjesen végezte. Pályáját 1891-ben a szabolcsmegyei Nagyhalászon kezdte. További állomáshelyei Kállósemjén, Ujfehértó. 1901 óta, mint református tanitó, Méhteleken fejt ki értékes és eredményekben gazdag pedagógiai müködést. A dalárda vezetője, a Levente Egyesület elnöke és az Önkéntes Tüzoltó Egyesület főparancsnoka. A népmüvelés keretén belül sokoldalu munkálkodást fejt ki.

ROHONCZY MIKLÓS, g. kath. tanitó, Méhtelek. A máramarosmegyei Dolha községben született 1885-ben.

Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Máramarosszigeten végezte. Pályáját 1901-ben a szolnokmegyei Kuncsorba községben kezdte. 1928-ban jött Méhtelekre, ahol a mai napig is, mint görögkatholikus tanitó fejt ki értékes oktatói müködést. A népmüvelés keretén belül sürün tart oktató előadásokat, valamint mesedélutánokat. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett, kint volt az orosz fronton. Egyszer sulyos fejlövést kapott. Kitüntetései a kisezüst vitézségi érem, a Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1920-ban, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Méhtelek község társadalmában osztatlan bizalomnak és szeretetnek örvend.

BEREG VÁRMEGYE.

VÁSÁROSNAMÉNYI JÁRÁS.

leveldi KOZMA GYÖRGY

a vásárosnaményi járás főszolgabirója.

A nemes értelemben vett köztisztviselőnek erényei kristályos tisztasággal tükröződnek vissza a vásárosnaményi járás főszolgabirójában. Kifelé a feltétlen tiszteletet parancsoló férfiu, ki pártatlanságával, cselekedeteinek szabatosságával akaratának feltétlen ura. Ha bepillantunk lelkivilágába, egy kiegyensulyozott embert látunk, aki hivatala mellett a belső értékü emberek egyszerü életét éli. Bár hivatali müködése kérlelhetetlenül az egyenesuton jár, mégis járása népének nemcsak fegyelmezett tiszteletét, de ragaszkodó bizalmát és szeretetét is kiérdemelte. Leveldi Kozma György előkelő nemesi család sarja. Rákospalotán született 1888 április 25-én. Középiskoláit Debrecenben a piaristáknál, a budapesti Barcsay-utcai főgimnáziumban és végül a nagykőrösi református főgimnáziumban végezte. Ezután jogot hallgatott a budapesti és a bécsi egyetemeken. Az államtudományi doktorátust a budapesti egyetemen szerezte. Pályáját Bereg vármegyénél kezdte, ahol 1910 január 15-én lett közigazgatási gyakornok. 1911 szeptember 19-én vármegyei aljegyzővé választották, majd 1917 október 4-én vármegyei másodfőjegyző lett. Gyorsan halad előre közigazgatási pályáján és alig hatesztendővel később, 1924 január 1-én, miután Szatmár és Bereg vármegyéket közigazgatásilag egyesitették, a vásárosnaményi járás főszolgabirójává választották. Azóta rendkivül sokoldalu, értékes és föléttébb eredményes munkálkodásával igyekszik az elárvult huszonegy községnek sorsán javitani. El-

sőrendü feladatának tartotta az uthálózatnak és igy a községek egymással való érintkezésének hathatós kiépitését. Szemelőtt tartja az elhanyagolt községeknek minél alaposabb közigazgatási megszervezését és munkálkodása kiterjed a csonka megye kulturális nivójának fejlesztésére is. Főszolgabirói működése kiküszöbölte járásának társadalmi egyenetlenkedéseit és ugy politikai, mint vallási téren feltétlen békés atmoszférát teremtett meg. A járás kulturális és társadalmi intézményeinek vezetésében nemcsak közreműködik, de azoknak hazafias szellemben való működésük fölött éberen őrködik.

Vásárosnamény.

Nagyközség a Tisza balpartján. A hagyomány azt tartja róla, hogy amikor Árpád honfoglaló csapatával Munkácsot elérte, előre küldte Zoárd kapitányát terepszemlére. Mikor a kis csapat Namény határában a Tiszapartjához ért, rászólt Zoárdra: »Ugorj, no« és ezért nevezték ezt a helyet el Ugornyának. Amikor Zoárd átkelt a csapattal a Tiszán, akkor meg rászólt: »No, menj« és igy nyerte a

Az egykori naményi vár.

helység a Namény nevet. Ha ennek az ősi regének kevés valószinüsége is van, annak a fennmaradt feljegyzésnek azonban hinni lehet, hogy Zoárd volt a községnek ősi birtokosa. Későbbi feljegyzések szerint a XIV-ik században a Lónyayak és a velük rokon Naményi család birta a helységet. Számos ősi nemesi család birtokolta a XV., XVI. és XVII-ik században Vásárosnaményt. 1717-ben jutott birtokhoz a községben az Eötvös család, akiknek már korábban nagy birtokaik

voltak Szatmár megyében. A jelenben Eötvös Sándor és Eötvös Tamás legnagyobb birtokosai Vásárosnaménynek. A nagyközség a tria-

Református templom.

noni átalakulás folytán jelentős fejlődésen ment keresztül. A szétszórt, megmaradt kisközségek kivétel nélkül Vásárosnamény felé gravitál-

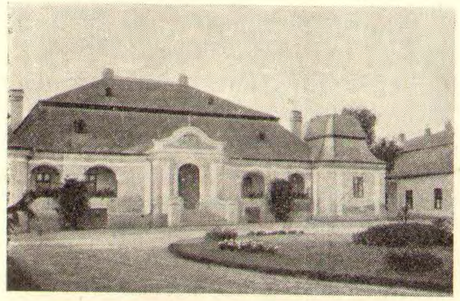

Tomcsányi Vilmos Pál dr. ny. igazságügyminiszter kastélya.

Főszolgabirói hivatal.

nak. A községnek ugy iparát, mint kereskedelmét a beállott rendkivüli állapotok felfokozták és a számos uj hivatal felállitásánál fogva,

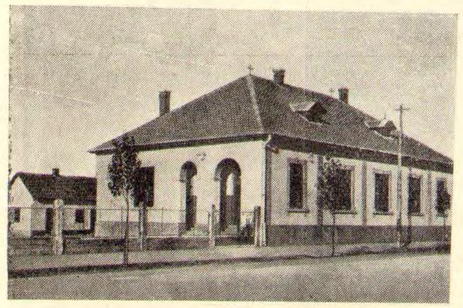

Római katolikus plébánia.

Községháza és a postahivatal.

intellgenciája nagy mértékben gyarapodott. Ma a község főbb hivatalai között megemlitendők a főszolgabirói hivatal, a járásbiróság, a dohány-

beváltóhivatal, a Vizszabályozó és Ármentesitő Társulat, a m. kir. Erdőhivatal. Van a községben emeletes állami iskola, amelynél kilenc tanerő teljesit szolgálatot, magán polgári iskola több tanerővel és két tanerős állami óvoda. Két nagyobb pénzintézet müködik a községben. Nevezetessége Vásárosnaménynek a Tiszán épült Rákóczi-hid, amelyet 1886-ban épitettek. Ezt a hidat a románok 1919 április 21-én felrobbantották. A magyar állam 1921-ben állitotta helyre a hidat. A község kulturális élete magas szinvonalu. Sürün keresik fel szintársulatok és azok mellett értékes mükedvelői gárda végez lelkes kulturmissziót. A megalakult Vadász Otthon a község intelligenciáját gyüjti egy táborba. A nagyközség lélekszáma 3375. Az utolsó tiz év alatt teljes sikerrel végrehajtották a földbirtokreformot.

vásárosnaményi EÖTVÖS SÁNDOR

es. és. kir. kamarás, ny. őrnagy, földbirtokos.

Tipusa az igazi magyar urnak. Közvetlen egyszerüsége, a közügyek iránt érzett áldozatkészsége, ismereteinek sokoldalusága jellemzik elsősorban. Mégis jellemének megfelelően a lehetőségekhez képest távoltartja magát a nyilvános szerepléstől. Ósrégi nemesi család sarja. 1875-ben született Vásárosnaményban. Öt középiskolát Szatmárnémetiben végzett, majd Budapesten a Ludovika Akadémia növendéke lett. Mint hadapród tiszthelyettes került Brassóba a 24-es honvéd gyalogezredhez. 1913 októberében századosi rangban nyugdijaztatta magát. Ezt megelőzőleg, 1911-ben I. Ferencz József cs. és kir. kamarássá nevezte ki. Nyugalomba vonulása után a vármegye törvényhatósági bizottságának lett a tagja. Élénk szerepet vitt a megyei életben, valamint az egyházmegyei ügyek világi intézésében is. A világháboru kitörésekor azonban ismét bevonult és megfordult több harctéren. Kiváló magatartásáért kétszer a Signum Laudisszal tüntették ki. 1917 nyarán, mint nyugállományu őrnagy leszerelt. Azóta továbbra is Vásárosnaményban tartózkodva, egyik lelkes támogatója és tényezője minden hazafias és kulturális mozgalomnak. A törvényhatóság munkájában teljes mértékben kiveszi részét. A megyei intézmények vezetésében közremüködik.

IVÁN ERNŐ, községi főjegyző, Vásárosnamény. 1870-ben született. Középiskoláinak elvégzése után Mármarosszigeten nyert jegyzői oklevelet. Pályáját Aknasugatagon kezdte, innen került Budfalvára, majd Középapsára. További állomáshelyei Iszka, Ökörmező, Rahó, Dolha, Beregszász. Utóbbi helyről jött Vásárosnaményba, ahol a mai napig, mint megválasztott főjegyző rendkivül értékes és eredményes munkálkodást folytat. Résztvesz minden hazafias mozgalomban. Majd valamennyi társadalmi és kulturális intézménynek, illetve egyesületnek a vezetésében közremüködik.

KOHÁNYI ISTVÁN, r. kath. plébános Vásárosnamény. Sárközujlakon született 1899-ben. Középiskoláit és a teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben végezte. 1921-ben Szmrecsányi egri érsek szentelte pappá. Pályáját, mint káplán Csanáloson kezdte 1921-ben. Innen került Borsabányára, majd 1925-ben Szatmárnémetibe ahol székesegyházi káplán volt. 1929 szeptemberében lett a vásárosnaményi római katholikus egyházközség lelkésze. Beiktatása 1931-ben történt. Az uj egyházközségnek, amely 1926-ban szerveztetett meg, felvirágoztatásán fáradozik. Rövid papi müködése alatt megszervezte a Sziv-gárdát, a Jézus Szive Társulatot és több más belmissziós alakulatot. 1930-ban épült a plébánia, amelyben ideiglenes elhelyezést talált a kápolna.

KELEMEN GYULA, református lelkész, Vásárosnamény. Sepsiszentgyörgyön született 1894-ben. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Biharnagybajomban kezdte 1917-ben. Innen került Konyárra, majd Tiszaszalkán lett rendes lelkész. 1929 decemberétől Vásárosnaményban folytat értékes papi munkálkodást. Egyházmegyei jegyző, a Kölcsey Irodalmi és Közmüvelődési Társaság rendes tagja. Jelentős irodalmi müködést fejt ki, sürün jelennek meg irásai az egyházmegyei lapokban, valamint a Szatmár és Beregben. A világháboru alatt a debreceni hadikórházban, mint tábori lelkész müködött. Az összeomláskor századosi lelkész rangban leszerelt. Emléklapos.

KOHN ÉLIÁS, izraelita főrabbi, Vásárosnamény. A borsodmegyei Onodon született 1873-ban. Középiskoláit, valamint a teológiai tanulmányait Pozsonyban végezte, ahol 1895-ben pappá avatták. Pályáját 1896-ban Beregszászon kezdte. 1904-től Vásárosnaményban müködik, mint főrabbi. Tagja a községi iskolaszéknek, valamint vallástanár a helyi iskolákban. Választmányi tagja az Országos Orthodox Bizottságnak. A Szentegylet és a hitközség alapszabályait a mai kornak megfelelően átdolgozta.

Müködése alatt az egyház berendezését modernizálta.

BOGSCH BÉLA, adóügyi jegyző, Vásárosnamény. A szepesmegyei Duránd községben született 1889-ben. Középiskoláit Sajógömörön és Késmárkon végezte. Jegyzői oklevelét Kassán, a közigazgatási tanfolyamon nyerte. Pályáját a késmárkvidéki körjegyzőségnél, mint gyakornok kezdte. Mint segédjegyző a hunfalvai, berzencei, beregrákosi körjegyzőségeknél müködött, majd 1915-ben Volocon lett helyettes jegyző. További állomáshelyei Beregszőllős (körjegyző), Őrhegyalja, Nyárasdombi és Bene. (utóbbi helyeken, mint helyettes jegyző.) Jelenleg, mint megválasztott adóügyi jegyző, Vásárosnaményban fejt ki értékes közszolgálatot. Pénztárnoka a vásárosnaményi Vöröskereszt Egyletnek, valamint a Kansz titkára. Lelkes támogatója minden komoly hazafias és kulturális megmozdulásnak.

LENGYEL SÁNDOR dr., járási tisztiorvos, Vásárosnamény. Budapesten született 1895-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1920-ban orvossá avatták. Gyakorlóévét a nyiregyházai Erzsébet közkórházban töltötte.

1921-ben Vásárosnaményban magánorvos lett. Egy esztendővel később körorvossá választották, majd 1928-tól, mint járási tisztiorvos fejt ki értékes egészségügyi szolgálatot. A róm. kath. egyházközség tanácsosa, valamint a községi képviselőtestület tagja. A világháboruban 1915 májusától résztvett. 22 hónapot töltött az oláh és az olasz harctereken. 1918 november 3-án olasz hadifogságba került, ahonnan azonban 1919 tavaszán szabadult, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Kiváló magatartásáért a Signum Laudisszal és a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Károly csapatkeresztje van.

SZIGETHY MIHÁLY, községi főbiró, Vásárosnamény. 1876-ban Vásárosnaményban született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni, majd 1894-től 55 kat. hold nagyságu birtokát saját maga kezeli. 1918-tól a mai napig a község főbirója. A református egyház presbitere, valamint az állami elemi iskolai gondnokság tagja. Helyetfoglal a vármegye törvényhatósági bizottságában. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. 1918 julius 1-én azonban a további katonai szolgálat alól felmentették. Károly csapatkeresztje és Háborus emlékéremje van.

ardai JANKA SÁNDOR dr., m. kir. közjegyző, Vásárosnamény. B - regszászon született 1885-ben. Középiskoláit szülővárosában, egyetemi tanulmányait Kolozsváron és Budapesten végezte. Pályáját 1913-ban Beregszászon kezdte, ahol ügyvédi irodát nyitott. Itt müködött 1914 decemberéig, amikor katonai szolgálatra bevonult. Kint volt az orosz és az oláh harctereken. 1917 decemberében, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Megkapta a Károly csapatkeresztet. — Visszatérve Beregszászra, rövidesen a város helyettes rendőrkapitánya lett. 1918 novemberében lemondott és ismét ügyvédi irodát nyitott. 1920 márciusában elhagyta a megszállt területet és ekkor Vásárosnaményba helyezte át irodáját. 1929 juniusában nevezték ki közjegyzőnek. Jelentős tagja a község társadalmának. Egyházmegyei tanácsbiró, az Országos Református Szeretet Szövetség kerületi elnöke, református presbiter. A TESZ kerületi elnöke. Beregszászban hosszu időn keresztül felelős szerkesztője volt a Bereg cimü lapnak, amelyet édesatyja alapitott.

KOCSÁR ZOLTÁN dr., körorvos, Vásárosnamény. Nagyvarsányban született 1901-ben. Középiskoláit Mármarosszigeten és Nagykállón végezte, majd a budapesti orvosegyetem hallgatója lett, ahol 1926-ban avatták orvossá. Pályáját több budapesti klinikán és kórházban, mint gyakorlóorvos kezdte. 1926-ban jött Kántorjánosiba, ahol mint magánorvos müködött. 1928-ban választották meg Vásárosnamény körorvosának. Azóta itt fejt ki értékes orvosi szolgálatot. Egyetemes orvosgyakorlatot folytat.

ROÓZ ANDOR dr., orvos, Vásárosnamény. Lövőpetriben született 1893-ban. Középiskoláit Beregszászon, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1918-ban orvossá avatták. Pályáját több budapesti klinikán, valamint a zsidókórházban kezdte. 1921-ben telepedett le Vásárosnaményban, ahol azóta is egyetemes orvosgyakorlatot folytat. Nemcsak községének, hanem a környező vidéknek is elismert kiváló tudásu orvosa. Tagja a község képviselőtestületének. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. 43 hónapot töltött az orosz harctéren. Kiváló magatartásáért a Signum Laudisszal a kardokkal, a kisezüst, a bronz vitézségi érmekkel és a tiszti Vöröskereszt jelvénnyel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. Az összeomláskor, mint tartalékos hadnagy leszerelt.

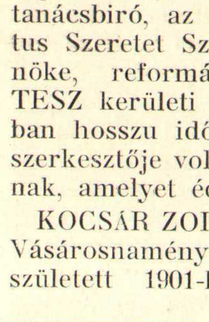

brassói SZÜK ELEMÉR dr., ügyvéd, Vásárosnamény. Beregszászon született 1891-ben. Középiskoláit szülővárosában, Mármarosszigeten, egyetemi tanulmányait Budapesten és Kolozsváron végezte. A jogi doktorátust 1914-ben nyerte. Pályáját ugyanekkor Beregszászban a törvényszéknél kezdte, mint joggyakornok. Itt müködött 1918-ig, amikoris ugyancsak Beregszászon ügyvédi irodát nyitott. 1920-ban irodáját Sárospatakra helyezte át, majd 1924-től Vásárosnaményban müködik. A Vöröskereszt titkára, a Vadász Társaság pénztárosa. Általában minden hazafias és kulturális mozgalomból kiveszi részét.

MATAVOVSZKY BÉLA dr., ügyvéd, Vásárosnamény. Beregszászban született 1891-ben. Középiskoláit Eperjesen, Besztercebányán, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1916-ban nyert jogi doktorátust. Pályáját a közigazgatásnál kezdte. Mint gyakornok Beregszászban müködött, majd Szolyván, Mezőkaszonyban, Alsóvereckén teljesitett értékes közszolgá-

latot, utóbb már mint szolgabiró. Vásárosnaményban lett azután tb. főszolgabiró, majd Tarpán az ideiglenes megyeszékhelyen az árvaszék helyettes elnöke volt. A vármegyék összevonásakor 1924 januárjában nyugalomba vonult. Ekkor ügyvédi irodát nyitott Vásárosnaményban. Értékes tagja a község társadalmi és kulturális életének. 1919 április 23-án résztvett a sátoraljaujhelyi ellenforradalomban, amiértis halálra itélték. Az itéletet később 25 évi fegyházra változtatták át. A kommun élete azonban »jóval« rövidebb lett s igy Matavovszky Béla dr. rövid fogság után, a diktatura bukásakor kiszabadult.

BERÉNYI LEÓ, állatorvos, Vásárosnamény. Baján született 1890-ben. Középiskoláit Körmöcbányán, az Állatorvosi Főiskolát Budapesten végezte, ahol 1913-ban nyert diplomát. Önkéntességi évének leszolgálása beleesett a világháboru kitörésébe s igy a nagyháboruban már a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt a szerb, orosz és olasz frontokon. Kiváló szolgálatainak elismeréséül a Koronás arany érdemkereszttel a vitézségi érem szalagján és az arany érdemkereszttel a vitézségi érem szalagján tüntették ki. Az összeomláskor, mint állatorvos hadnagy leszerelt. A világháboru után Mátészalkán müködött 8 hónapig, majd onnan jött Vásárosnaményba, ahol mai napig is, mint állatorvos értékes munkásságot fejt ki. Tagja a község képviselőtestületének és számos más társadalmi intézménynek, illetve egyesületnek.

pethendi BUDAY FERENC, gyógyszerész, Vásárosnamény. A szabolcsmegyei Ófehértón született 1879-ben. Középiskoláit Nyiregyházán, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját, mint gyógyszerész gyakornok Szepesbélán kezdte. Később Tolnatamásiban, mint okleveles gyógyszerész, gondnoki minőségben müködött. 1906-ban Vásárosnaményban vett patikát és azóta is azt vezeti. 1915-től tagja a vármegye törvényhatóságának, valamint igazgatósági tagja a Vásárosnaményi Takarékpénztárnak és elnöke a Gyümölcsipari Szeszfőzde Szövetkezetnek. Református presbiter. A világháboruban, mint gyógyszerész főhadnagy katonai szolgálatot teljesitett.

NAGY ANDRÁS, állampénztári tanácsos, m. kir. adóhivatali főnök, Vásárosnamény. A szabolcsmegyei Balsa községben született 1884-ben. Középiskoláit Nagykállóban és Nyiregyházán végezte, majd utóbbi helyen adóhivatali szakvizsgát tett. Pályáját Nagykállóban az adóhivatalnál, mint gyakornok kezdte 1904-ben. Vásárosnaményban 1924-től állampénztári tanácsosi rangban, mint az adóhivatal főnöke müködik. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett, kint volt a szerb és az olasz hrctereken. Egyszer sebesült. Károly csapatkeresztje és sebesülési érme van. Az összeomláskor, mint tartalékos hadnagy leszerelt.

FODOR ZOLTÁN dr., ügyvéd, Vásárosnamény. Sátoraljaujhelyen született 1894-ben. Középiskoláit szülővárosában, egyetemi tanulmányait Sárospatakon, Eperjesen, Miskolcon és Szegeden végezte. Pályáját 1929-ben Vásárosnaményban kezdte, ahol ügyvédi irodát nyitott. A világháboruban 1915 decemberétől katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az orosz, oláh és az olasz harctereken.

MAY JÓZSEF dr., ügyvéd, Vásárosnamény. Mármarosszigeten született 1895-ben. Középiskoláit Budapesten végezte, majd ugyancsak Budapesten és Szegeden egyetemi tanulmányokat folytatott. Ügyvédi diplomáját 1923-ban szerezte. Pályáját Vásárosnaményban kezdte, ahol 1924-ben nyitott ügyvédi irodát. A Vöröskereszt helyi csoportjának egyik alapitó tagja. A világháboruban 1916-tól 1918-ig vett részt.

KISS LÁSZLÓ, m. kir. járási állatorvos, Vásárosnamény. Püspökladányban született 1902-ben. Középiskoláit Debrecenben, Mezőturon és Hajdúböszörményben, az Állatorvosi Főiskolát Budapesten végezte. Oklevelének elnyerése után honvéd segédállatorvossá nevezték ki. Közvetlenül ezután állami szolgálatba lépett és több helyen, igy Lökösházán, Kelébián, Sopronban és Dunaadonyban müködött. 1927-től járási állatorvos Vásárosnaményban.

felsőkorompai SIMONTSITS DEZSŐ, m. kir. adótiszt, Vásárosnamény. A Simontsits család ősrégi nemesi családból származik. Nemességüket az 1613 május 13-iki királyi kihirdetéssel nyerték el. Az esztergommegyei Muzsla községben született 1897-ben Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd a pénzügyminisztériumnál adótiszti vizsgát tett. Pályáját, mint közigazgatási gyakornok Komlódtótfalun kezdte. Innen jött Csengerbe, majd állami szolgálatba lépett át. Igy került Vásárosnaményba, ahol a mai napig is, mint az adóhivatalhoz beosztott adótiszt müködik. A világháboruban 1915 májusától résztvett, kint volt az orosz és az olasz harctereken. Egyszer térdlövést kapott. Az összeomláskor, mint önkéntes tizedes leszerelt.

BÖHM DEZSŐ, m. kir. telekkönyvvezető, Vásárosnamény, Irsán született 1872-ben. Középiskoláit Vácon, a telekkönyvi tanfolyamot Budapesten az itélőtáblán végezte. Pályáját Vácon kezdte, mint biró, majd további állomáshelyei Szolnok, Nagyvárad, Berettyóujfalu, Galánta, Komárom, Vál, Csorna, Nagymarton, Módos, Szeghalom, Derecske voltak. 1930 májusától Vásárosnaményban müködik. 1912-ben lett telekkönyvvezető. Édesatyja, mint főhadnagy résztvett a

szabadságharcban. Nagynénje Petőfi Istvánné volt, sz. Gaijhoffer Antónia.

SZLADEK SÁNDOR, törvényhatósági utbiztos, Vásárosnamény. A zemplénmegyei Tőketerebesen született 1886-ban. Középiskoláit Sátoraljaujhelyen, Ungváron és Budapesten, a Gazdasági Akadémiát Kassán végezte. Pályáját az esztergomi főkáptalan barsmegyei uradalmánál, mint segédtiszt kezdte. Innen került Tapsonyba, majd Felsősegesdre, ahol gróf Széchényi Bertalan uradalmában, mint ellenőr működött. Később gróf Stubenberg József székelyhidi uradalmának lett a helyettes intézője. Következő állomása Tőketerebes, ahol a Felsőbodrogi Vizszabályozó Társulat pénztárosa volt. Ezután jött Vásárosnaményba, ahol a mai napig, mint törvényhatósági utbiztos fejt ki értékes szolgálatot.

literáti MÁTHÉ BÉLA dr., földbirtokos, Vásárosnamény. A szabolcsmegyei Nagyvarsány községben született 1890-ben. Középiskoláit Beregszászon és Szatmárnémetiben végezte, majd jogot hallgatot Budapesten, Berlinben és Kolozsváron. A doktorátust utóbbi helyen szerezte. Egyetemi tanulmányai után önkéntességi évét szolgálta le. Itt érte a világháboru kitörése, amikoris kikerült az orosz frontra. Kiváló magatartásáért a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. 1917 januárjában, mint tartalékos főhadnagy leszerelt. Ettől az időtől birtokán gazdálkodik. Vezető szerepet tölt be a megyei életben. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának, valamint a református egyházmegye tanácsbirója. Több más egyesület működésében vesz részt. Elnöke volt a TESz-nek.

néhai VAJAS SÁNDOR dr., tb. főszolgabiró, Vásárosnamény. Tákoson született 1891-ben. Középiskoláit Beregszászon végezte, majd jogot hallgatott Debrecenben és Kolozsváron. Utóbbi helyen szerzett jogi doktorátust. Pályáját Beregszászon kezdte, mint gyakornok. Itt érte a világháboru kitörése, amikoris katonai szolgálatra bevonult. Kint volt az orosz fronton, ahol 1915 októberében fogságba esett. Ötéves fogság után 1920-ban megszökött. Ekkor hazajött s mint tartalékos zászlós leszerelt. Hősi magatartásáért a nagyezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Károly csapatkeresztje van. Hazaérkezése után az ideiglenes megyeszékhelyen Tarpán szolgabiró, majd a járás uj székhelyén, Vásárosnaményban szolgált tovább, ahol később tb. főszolgabiró lett. Az ötéves fogság felmorzsolta idegeit és hosszas szenvedések után 1929 március 16-án elhunyt. Jegyzője volt a református egyházmegyének és elnöke a Gergelyi Levente Egyesületnek. Több társadalmi egyesület munkájában fejtett ki értékes munkálkodást. —

Felesége, özv. VAJAS SÁNDORNÉ, Bereczky Gizella, tanitónő, Vásárosnamény. Nagymuzsalyban született 1904-ben. Középiskoláit Beregszászon, a tanitóképzőt Beregszászon végezte. Pályáját Olcsvaapátiban kezdte. Innen került 1928-

ban Vásárosnaményba, ahol azóta is értékes oktatói munkálkodást fejt ki. 1927-ben ment férjhez Vajas Sándor dr. tb. főszolgabiróhoz.

VAJAS KLÁRA, polgári iskolai tanárnő, Vásárosnamény. Gulácson született 1897-ben. Középiskoláit Beregszászban, a tanitóképzőt Szabadkán, majd Budapesten a polgári tanárképzőt végezte. Pályáját 1916-ban Nagyberegen, mint tanitónő kezdte, 1926-tól a vásárosnaményi polgári iskolának tanárnője. A Református Leány Egylet vezetője. Sürün jelennek meg versei, különösen az egyházi lapokban.

GÁLL JÁNOS, áll. elemi iskolai igazgató, Vásárosnamény. Beregszászon született 1892-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt Mármarosszigeten végezte, majd Budapesten a Zeneakadémián középiskolai ének- és zeneképesitési oklevelet nyert. Pályáját 1912-ben Jándon kezdte. Itt működött 1917-ig, amikoris Nagydoronyba került. 1920-ban a csehek elől innen menekülni kényszerült. Ettől az időtől máig a vásárosnaményi áll. elemi népiskolánál mint igazgató és tanitó fejt ki értékes oktatói munkálkodást. A népmüvelési bizottság ügyvezető elnöke, valamint főtitkára a Szatmári és Beregi Általános Tanitó Egyesületnek és igazgatósági tagja a Magyar Tanitók Szövetségének. Titkára a Nemzeti Szövetség helyi csoportjának. Értékes szakirodalmi munkálkodást fejt ki. A községi iparostanonciskolának, valamint a gazdasági továbbképző iskolának igazgatója. Az intelligencia köréből megszervezett szalonzenekarnak karnagya. A világháboru utolsó kétévében katonai szolgálatot teljesitett.

KÁNTOR JÓZSEF, ny. áll. elemi iskolai igazgató, Vásárosnamény. A mármarosmegyei Hosszumező községben született 1881-ben. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Mármarosszigeten végezte. Pályáját a szabolcsmegyei Kanyár községben kezdte 1900-ban. Innen került Pátrohába, ahonnan 1904-ben jött Vásárosnaményba, ahol 1925-ig, mint az áll. elemi népiskola igazgatója fejtett ki értékes munkálkodást. 1925-ben nyugalomba vonult. Résztvesz az iskolánkivüli népmüvelésben. Megszervezte az óvódát, valamint az iparostanonciskolát. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz és az olasz fronton. Az összeomláskor leszerelt.

PARTLI LAJOS, állami iskolai tanitó, Vásárosnamény. Léván született 1889-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt szülővárosában végezte. Pályáját a somogymegyei Táska községben kezdte, innen került a barcsmegyei Zsitvabessenyőre, majd a hontmegyei Kőkeszibe. További állomáshelyei Ipolytarnóc és Pogony. 1928-ban jött Vásárosnaményba, ahol a mai napig is eredményes pedagógiai müködést fejt ki. A római katholikus egyház

kántora. Résztvesz a község népmüvelésében.

KÁNTOR JÓZSEFNÉ, sz. Kallós Ilona, irónő, Vásárosnamény. 1872-ben Debrecenben született. Édesatyja, Kallós Kálmán kiváló arc- és képfestő, valamint rajztanár volt, Aradon élt, ahol leányát a felsőbb leányiskolában tanittatta. Már serdülő leánykorában nagy hajlamot mutatott az irodalmi kérdések iránt és korán kezdett irogatni. Édesatyjának elhalálozása után, az anyai Tabajdy fészekben dolgozgatott, Nagyszerinden. Itt ment férjhez Zachariás József községi jegyzőhöz. Sürün irt elbeszéléseket az irodalmi folyóiratokba, majd rövidesen, 1892-ben jelent meg első regénye »A majoresco«. Ezt a müvét németre is leforditották. Könyvét Rákosi Jenő is nagyra értékelte és ez inspirálta őt arra, hogy a népszinház pályázatára benyujtsa »A hüség jutalma« cimü népszinmüvét. Munkája dicséretben részesült. 1894-ben Aradon mutatták be első szinmüvet »A bankár leánya«-t. Ezután egymást követték sikeresebbnél sikeresebb szindarabjai, amelyek közül felemlitendők »A fogadott leány«, amelyhez Szentirmay Elemér, a kiváló zeneszerző irt zenét, továbbá »A titok« cimü népszinmüve, amelynek zenéjét a nagy magyar dalköltő, Dankó Pista irta. Később már csak regényeket és elbeszéléseket irt, amelyek könyv alakban is megjelentek. Az irónő emberi erényeit, tudásvágyát, munkaszeretetét, határtalan akaraterejét jellemzi, hogy 1900-ban, mikor férje elhalálozott, magánszorgalomból elvégezte a tanitóképzőt. Harminc éves korában, megszerzett oklevelével egy falusi iskolában kezdte tanitónői müködését. Igy került később Vásárosnaményba, az állami iskolához. Itt ismerte meg Kántor József iskolaigazgatót, aki nőül vette. 1930-ban megalapitotta a Református Nőegyletet, amelynek első elnöknője volt. Tisztségéről azonban, egészségi okokból 1931 novemberében leköszönt.

néhai CSEH SÁNDOR, vármegyei ny. irodafőtiszt, Vásárosnamény. Nagyberegben született 1885-ben. Középiskoláit Beregszászon végezte, majd ugyancsak Beregszászban a központi járásbiróságon lett irnok. Később vármegyei irodatisz., majd irodafőtiszt lett. 1924-ben vonult nyugalomba. Ettől az időtől az Ármentesitő Társulat számvevője volt. Itt müködött 1931 junius 28-ig, amikoris hosszas szenvedés után meghalt. A községben általános szeretetnek örvendett, egyszerüségénél és nemesszivüségénél fogva. Felesége, özv. CSEH SÁNDORNÉ, sz. Mónus Lujza, ny. tanitónő. Tiszaujlakon született 1880-ban. Középiskoláit Nagyszőllősön, a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját Nagymuzsalyban kezdte. Innen került Beregardóra. Ezen a két helyen huszévig tanitott. 1920-ban ment nyugalomba. Férje halála óta visszavonultan él Vásárosnaményban.

néhai GRÜN DEZSŐ, földbirtokos, Vásárosnamény. Opályiban született 1879-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte, majd családi birtokán kezdett gazdálkodni. 1910-től önállóan kezelte saját birtokát. Régebben Gyürében volt birtoka, majd 1914-től Opályiban folytatott mintaszerü gazdálkodást. 1929-ig tagja volt a vármegye törvényhatóságának, valamint 1931 március 30-án bekövetkezett haláláig elnöke volt az izraelita hitközségnek, valamint képviselőtestületi tagja a községnek.

uszkai USZKAY PÁL, terménynagykereskedő. Vásárosnamény. Tiszakerecsenyben született 1885-ben. Iskoláinak elvégzése után, mint üzleti alkalmazott Vásárosnaményban dolgozott. 1902-ben Budapesten találjuk, ahol később vendéglőt nyitott. 1924-ben tért viszsza Vásárosnamenyba és átvette a Hungária Hengergőzmalmot. 1928-ban a malmot eladta és terménynagykereskedő lett. A római katholikus egyházközség tanácsosa. Egyházi téren sok áldozatos munkát végzett, igy saját költségén emeltette a plébánia épület elé a keresztet. Tagja a Budapesti Rákóczi Egyesületnek, valamint pénztárosa volt a községnek. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol 1914 novemberében megsebesült. 1915 februárjában már visszatért a harctérre, ahonnan 1917-ben átvezényelték az olasz frontra. Az összeomláskor, mint szakaszvezető leszerelt. Kiváló magatartásáért kétszer a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és a Károly sebesülési áremnek.

STEIN ZOLTÁN, az Egyesült Nyirmadai Takarékpénztár és Gazdasági Bank igazgatója, Vásárosnamény. 1897-ben Vásárosnaményban született. Középiskoláit Nagyváradon végezte, majd a bankpályára lépett és Vásárosnaményban lett az Egyesület Nyirmadai Takarékpénztár és Gazdasági Bank tisztviselője. 1921-ben lett az intézet igazgatója. Alapos szaktudásánál fogva, értékes szerepet töltbe a gazdasági életben. Az OMKE központjának, valamint a TÉBE debreceni körzetének választmányi tagja. A világháboru utolsó két évében katonai szolgálatot teljesitett.

aranyitkai SNAKOVSZKY SÁNDOR, forgalmiadó ellenőr, Vásárosnamény. Felsőbányán született 1889-ben. Középiskoláit szülővárosában végezte. 1914-ben csendőrségi szolgálatba lépett s ebben a minőségben müködött 1921-ig, amikoris, mint csendőrtörzsőrmester nyugalomba ment. Nyugdijáról azonban az ország sulyos állapotaira való tekintettel lemondott. A világháboruban résztvett, kint volt a szerb és az oláh harctereken. A háboru után 1921-ben birtokán gazdálkodni kezdett. 1925-ben azután a vásárosnaményi forgalmi adóhivatalnál lett ellenőr és azóta ebben a minőségében folytat eredményes közszolgálatot. A római katholikus egyház gondnoka. 1925-től virilis alapon hat-

éven át tagja volt a község képviselőtestületének.

SZILVÁSSY KÁROLY, cipészmester, a járási Ipartestület elnöke, Vásárosnamény. Zalaistvándon született 1872-ben. Iskoláinak elvégzése után a cipészmesterséget tanulta ki s mint segéd Székesfehérváron, Keszthelyen, Nagykanizsán és Budapesten dolgozott. 1896-ban Vásárosnaményban önállósitotta magát. Kora fiatalságától élénk szerepet visz az iparosság ügyeiben. A Polgári Olvasókör alelnöke 1909-től. Kezdeményezésére alapitották az Ipartestületet, amelynek megalakulásától, 1927-től elnöke. A debreceni Kereskedelmi és Iparkamarának kültagja. Póttagja a vármegye törvényhatósági bizottságának. A világháboru alatt 1915-től 1918-ig katonai szolgálatot teljesitett. 1929 decemberében ünnepelték iparostársai 40 éves munkálkodásának jubileumát. Minta szőlészete és méhészete van.

FAZEKAS KÁROLY, pénzügyőri fővigyázó, Vásárosnamény. Vámfaluban született 1906-ban. Középiskoláit Zalaegerszegen és a pápai református kollégiumban végezte. Később vas- és fémipari szakiskolát is tanult. 1925-ben Budapesten a fővigyázói szaktanfolyamot hallgatta. Pályáját a székesfővárosi pü. igazgatóságnál mint vigyázó kezdte 1924 decemberében. 1926 jan. 1-én lett fővigyázó. 1930 szeptemberében Vásárosnaményba helyezték és azóta itt teljesit szolgálatot. Pontos és fegyelmezett működéséért felettesei bizalmát birja.

SZAKÁCS GYÖRGY, pénzügyőri biztos, Vásárosnamény. Dunapatajon született 1886-ban. Középiskoláit Budapesten végezte, majd vámszaki vizsgát tett és később pénzügyőri biztosi tanfolyamot hallgatott. Pályáját 1906-ban a pénzügyőrségnél kezdte. Állomáshelyei Budafok, Budapest, Veszprém és Zirc voltak. 1929 augusztusától, mint pénzügyőri biztos, a vásárosnaményi pénzügyőrség vezetője. A világháboru alatt a pénzügyminisztériumhoz volt beosztva.

TÓTH GYULA, pénzügyőri szemlész, Vásárosnamény. Zápszónyban született 1894-ben. Középiskoláit Eperjesen, a szemlészi tanfolyamot Budapesten végezte. — Pályáját, mint pénzügyőri vigyázó Eperjesen kezdte, 1912-ben. 1920-ban Vásárosnaményba jött. További állomáshelyei Csaroda, ismét Vásárosnamény és Nyiregyháza. 1928-tól máig Vásárosnaményban teljesitett szolgálatot.

TORMA FERENC, a m. kir. Dohánybeváltó hivatal tisztviselője, Vásárosnamény. Nagykállóban született 1881-ben. Középiskoláit Lőcsén végezte, majd kétévig a debreceni Gazdasági Akadémia hallgatója volt. Pályáját szülőhelyén, a Dohánybeváltó hivatalnál kezdte, mint gyakornok 1907-ben.

További állomáshelyei Barcs, Battonya, Kisvárda, voltak. 1926-tól Vásárosnaményban működik. 1911-ben lett Dohánybeváltó hivatali tiszt. Élénk szerepet visz a község társadalmi életében.

kaszaházi JOÓ SZABOLCS, ármentesitő társulati irodatiszt, pénztárkezelő, Vásárosnamény. Ilosván született. Középiskoláit Kassán, Beregszászon, Mezőtarpán, Fehérgyarmaton és Budapesten végezte. Pályáját 1925-ben Vásárosnaményban a beregmegyei Ármentesitő és Vizszabályozó Társulatnál kezdte. 1931 julius 1-től mint kinevezett irodatiszt és pénztárkezelő működik a társulatnál. A Felvidéki Egyetemi és Főiskolai Hallgató Egyesületek munkácsi várkerületének hadnagya. A Müke titkára. Volt levente oktató. Édesatyja kaszaházi Joó Zsigmond 36 éven át Beregmegyében főszolgabiró volt.

BENCZE JÓZSEF, járásbirósági végrehajtó, Vásárosnamény. A tolnamegyei Fadd községben született 1894-ben. Középiskoláit Budapesten végezte, majd 1913-ban az igazságügyminisztériumban lett altiszt. Innen vonult be a világháboruba 1914 decemberében. Kint volt az orosz és az oláh harctereken. Egyszer sebesült. — Az összeomlás után szerelt le. Károly csapatkeresztje és sebesülési érme van. A világháboru után visszatért a minisztériumba, majd 1927 február 1-én Vásárosnaményba nevezték ki a járásbirósághoz végrehajtónak. Azóta itt működik. A vásárosnaményi mükedvelők körének ügyvezető elnöke.

KISS SÁNDOR, csendőrtiszthelyettes, Vásárosnamény. Az aradmegyei Magyarpécska községben született 1887-ben. Aradon három középiskolát végzett, majd később, 1905-ben katona lett. 3 évének leszolgálása után, 1908-ban lépett a csendőrség szolgálatába. 1912-ben őrsvezető, 1914-ben pedig őrmester, majd 1920 ban tiszthelyettes lett. Jelenleg a vásárosnaményi csendőrőrs parancsnoka. A világháboruban 1915-től vett részt. Kint volt az oláh fronton; 43 hónapi csapatszolgálata volt. Többször lett kitüntetve. 1930 március 30-án Horthy Miklós kormányzó jubileumán a bronz érdemérmet kapta.

szászvai TAKÁCS ISTVÁN, kéményseprőmester, Vásárosnamény. A borsodmegyei Mezőkeresztesen született 1892-ben. Iskoláinak elvégzése után a kéményseprőmesterséget tanulta ki. Pályáját mint segéd Mezőkövesden kezdte, majd további állomáshelyei: Rimaszombat, Rimaszécs, Salgótarján, Sátoraljaujhely, Tiszalök, Csenger, Mátészalka voltak. Utóbbi helyeken már mint üzletvezető működött. 1922-ben nevezték ki Vásárosnaményban kéményseprőmesternek. Azóta itt működik. Részt vesz a község minden jelentős mozgalmában. 1928-ban elvégezte Debrecenben a tüzoltótanfolyamot és ettől az időtől Vásárosnaményban mint tüzoltóparancsnok is jeles munkálkodást folytat.

Tarpa.

Nagyközség a Tisza jobbpartján. Határa mintegy 8000 kat. hold. Már a történelemelőtti időkben lakott hely volt. Erről tanuskodnak az ásatások során minduntalan felbukkanó őskori sirhalmok és egyéb őskori tárgyak, fegyverek. Tarpa, másnéven Mezőtarpa, a XIII. században már jelentékeny egyházzal birt. Ebben az időben a Tarpay család birtokolta, majd a későbbi időkben több nemesi családnak voltak itt nagykiterjedésü birtokai. A XIV-ik századból származó feljegyzések szerint virágzó község volt. A helység 1836-ig Szat-

Református templom.

már megyéhez tartozott. Ekkor cserélt helyet a község Nagydobossal, amely átkerült Szatmár megyéhez és helyette Tarpa, tiszai fekvésénél fogva megfelelőbb helyre, Bereg vármegyéhez csatoltatott. 1848-ig legfőbb urai a gróf Károlyiak voltak, akik már a XVI. századtól itt birtak nagyobb földeket. A község lélekszáma ma 4002. Ez a szám az utolsó tiz évvel szemben 600 lélekkel való természetes szaporulatot jelent. Lakosai tulnyomóan reformátusok. Az OFB utján 400 kat. holdat parcelláztak fel, valamint 102 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 50 beépült. Rendkivül fejlett iskolája tiz tantermes. Lakosai őstermelők, akik ujabban intenziven foglalkoznak szarvasmarhatenyésztéssel. A trianoni állapotok beálltakor Tarpának örökké emlékezetes hónapjai következtek, amikor a Beregszászról elmenekült vármegyei vezérkar és ugyszólván a teljes beregmegyei közigazgatás részben idemenekült, valamint a rövidéletü csarodai állomásozás után, az ideiglenes megyeszékhelyet itt állitották fel.

vitéz FARKAS SÁNDOR aljegyző Tarpa. Tiszaszalkán született 1882-ben. Középiskoláit Sárospatakon, a

jegyzői tanfolyamot Kassán végezte. Pályáját Mezőkaszonyban kezdte mint segédjegyző. További állomáshelyei: Mezőladány, Sárrétudvari, Berényes; itt később helyettes főjegyző lett. Innen került mint helyettes körjegyző Várasfenesre, majd ugyanolyan minőségben Dercenbe. Innen a csehek kiutasitották, amikoris a baranyamegyei Nagykozár községbe került helyettes adóügyi jegyzőnek. Később Hetvehely községben lett segédjegyző, ahonnan Csarodára jött. 1930 novemberében választották meg Tarpán aljegyzőnek. Vezetője a Polgári Lövész Egyesületnek. A világháboruban 1915 február 1-től résztvett, kint volt az orosz és az olasz harctéren. Egyszer sebesült. Hősi magatartásáért a nagyezüst és bronz vitézségi érmekkel, a bronz Signum Laudisszal tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek és sebesülési éremnek. 1918 novemberében mint tartalékos főhadnagy leszerelt. 1930-ban Horthy Miklós kormányzó vitézzé avatta.

DARÁNYI MIHÁLY dr., református lelkész, Tarpa. Kiskunhalason született 1884-ben. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Lipcsében és Budapesten végezte majd jogi doktorátust Kolozsváron szerzett. Pályáját, mint segédlelkész, 1907-ben Kiskunhalason kezdte. Két év mulva hitoktató lelkész lett s ebben a minőségében tizenötéven át működött Kiskunhalason. 1923-ban Kiskőrösön lett rendes lelkész, ahol ő szervezte meg a református egyházat és annak első református lelkésze volt. 1926 szeptemberében hasonló minőségben jött Tarpára, ahol a mai napig is müködik. A Levente Egyesület elnöke volt. Nevéhez füződik a karácsonyfa ünnepségek állandó megrendezése. Ennek keretében évenként 60—80 gyermeket ruháznak fel és élelmiszer adományokban részesitenek. Kiskunhalasi lelkészkedése alatt a város társadalmi életében vezető szerepet töltött be. A Halasi Ujságnak és a Nemzeti Nyomdának szerkesztője, ill. tulajdonosa volt. Kiskunhalas város képviselőtestületének a multban és a jelenben is tagja. Az ottani MOVE-nek elnöke és a munkavédelem helyi megbizottja volt. A Halasi Gazdasági Banknak ma is igazgatósági tagja. Kiskőrösön a lelkészlakot átalakittatta. A világháboruban 1915 márciusától résztvett. Kint volt az orosz, oláh és olasz frontokon. Az összeomláskor mint hadosztály-lelkész szerelt le. Kiváló magatartásáért a II. oszt. lelkészi érdemkereszttel a kardokkal, a Signum Laudisszal a kardokkal, a hadiékitményes Vöröskereszt tisztijelvénnyel tüntették ki.

albisi BAKCSY GYÖRGY, községi elemi iskolai igazgató, Tarpa. A háromszékmegyei Angyalos községben született 1883-

ban. Középiskoláit Sepsiszentgyörgyön, a tanitóképzőt Székelykereszturon végezte. — Pályáját 1903. évben Tarpán kezdte. 1906-ban iskolaigazgató lett. — Azóta, immár közel 30 éve itt folytat értékes oktatói munkálkodást. 25 éves tanitói jubileumát 1929-ben ünnepelték. Volt levente főoktató. Tevékeny részt vett mindig az iskolánkivüli népmüvelésben, 6 éven keresztül elnöke volt a Beregmegyei Általános Tanitó Egyesület tarpai körének. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Mely idő alatt ál-

landóan kint volt az orosz fronton. 1918 januárjában szerelt le.

KLEIN BÉLA dr. orvos, Tarpa. 1901-ben Tarpán született. Középiskoláit Beregszászon, egyetemi tanulmányait Budapesten és Pécsen végezte. Utóbbi helyen 1926-ban orvossá avatták. Pályáját Budapesten a Poliklinikán kezdte. 1928 januárjától Tarpán működik mint magánorvos. Egyetemes orvosgyakorlatot folytat. Résztvesz az iskolánkivüli népmüvelési bizottság munkájában.

Özv. SIDÓ ARNOLDNÉ, sz. Tompa Ilona, tanitónő, Tarpa. A biharmegyei Pocsaj községben született 1888-ban. Középiskoláit Munkácson, a tanitóképzőt Eperjesen végezte. Pályáját Szolyván kezdte, innen került 1928-ban Tarpára, ahol a mai napig is kiváló pedagógiai munkálkodást folytat. Vezetője a református Leány Egyesületnek. Vasárnapi iskolákat tart, valamint sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

Özv. VERESS GYULÁNÉ, szül. Tompa Róza, községi tanitónő, Tarpa. 1890-ben Tarpán született. Középiskoláit Munkácson, a tanitóképzőt Sepsiszentgyörgyön végezte. Pályáját 1912-ben Tarpán kezdte, ahol a mai napig értékes oktatói működést fejt ki. — Résztvesz a község társadalmi életében, sürün tart vallásos estéket és vasárnapi iskolát. Mint népmüvelési előadó is tevékeny szolgálatokat tesz.

PAPP ILONA óvónő, Tarpa. Beregszászon született 1874-ben. Középiskoláit szülővárosában, az óvónői képzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját 1900-ban Tarpán kezdte. Azóta, immár 31 esztendőn keresztül itt végez értékes nevelői munkásságot. Sürün tart óvodaünnepélyeket. Az iskolásgyermekek felruházási akciójában tevékenyen közremüködik. Müködése alatt az óvoda felszerelése évről-évre gyarapszik.

Barabási körjegyzőség.

BARABÁS. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 3950 kat. hold. A XIII. században nevét Barlabásnak nevezték és ebben az időben ősi földesurai a Barlabásyak voltak. A község évszázadokon keresztül részben a Barlabásyak kezén volt. A XIX. század elején nagyobb birtokosai a Lónyayak, a Péchyek, a Bárcziak és a Belényessyek voltak. Régi református község. Mai lélekszáma 1551. Lakosai őstermelők. A földbirtokreform során 310 kat. holdat parcelláztak fel a nincstelenek között, valamint 26 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 10 beépült. Az utolsó tiz év alatt egytantermes és tanitói lakásos állami iskola épült. Ugyancsak a község fejlődését célozta a csaroda—Gelénes—Barabás—Vámosatya—tiszaszalkai köves ut ideső szakaszának megépitése.

GACSÁLYI JÓZSEF h. esperes, református lelkész, Barabás. Tivadarban született 1876-ban. Középiskoláit és a teológiát Sárospatakon végezte. Mint segédlelkész Fehérgyarmaton kezdte pályáját, ahonnan Tiszakóródra került, ahol 1904-től 1917-ig, mint rendes lelkész működött. 1917-ben jött Barabásra, ahol a mai napig is áldásos papi munkálkodást fejt ki. A Hitelszövetkezetnek, a Hangya Szövetkezet felügyelő bizottságának és a Levente Egyesületnek elnöke. A község képviselőtestületének tagja. Egyházmegyei tanácsbiró. 1931 áprilisában lett helyettes esperes.

NAGY ENDRÉNÉ, sz. szentistvánzőledi Baksay Katalin, áll. tanitónő, Barabás. Csarodán született 1891-ben. Középiskoláit Beregszászban, a tanitóképzőt Debrecenben, majd a polgári tanárnőképzőt Kőszegen végezte. Pályáját Beregszászban kezdte 1909-ben. Barabáson 1919 óta fejt ki értékes oktatói működést. Népmüvelési előadó. Sürün tart vallásos estéket.

NAGY ENDRE, ny. tb. főszolgabiró, Barabás. Beregszászon született 1883-ban. Középiskoláit Beregszászon és Iglón végezte, majd jogot hallgatott Máramarosszigeten, ahol később jog- és államtudományi államvizsgát tett. Pályáját Beregszászon mint gyakornok kezdte. Innen került Alsóvereckére szolgabirói minőségben, majd 1916-tól Mezőkászonyban a főbirói hivatal vezetője tb. főszolgabirói rangban. 1919-ben a hüségeskü megtagadása után, kiutasitották. Ekkor a Barabáson székelő főbirói hivatalt vezette 1923-ig, amikor is nyugalomba vonult. Vezetője a nemzeti munkavédelemnek, valamint az Önkéntes Tuzoltó Egyesület főparancsnoka.

ALACS DÁNIEL, református kántortanitó, Barabás. Hernádpetriben született 1880-ban. Középiskoláit Miskolcon, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Tanitói pályáját Vámosatyán kezdte, ahonnan 1903-ban jött Barabásra. Azóta itt működik s mint kántortanitó rendkivül értékes pedagógiai munkálkodást folytat. A Beregi Református Tanitói Egyesület elnöke, a Szatmár és Beregi Általános Tanitó Egyesület alelnöke. A Hitelszövetkezet és Hangya Szövetkezet ügyvezetője. 1929-től tagja a vármegye törvényhatóságának. Református presbiter.

BACSÓ FERENC, csendőrtiszthelyettes, Barabás. A fogarasmegyei Marzsinyé községben született 1882-ben. Iskoláit Zámban, Kőrösbányán és Petrozsényban végezte, amely helyeken édesatyja pénzügyőr volt. — 1907-ben Brassóban lépett a csendőrség szolgálatába. 1911-ben törzsőrmester lett, amikoris Borszékfürdőn teljesitett szolgálatot. 1902-ben Nyiregyzán lett tiszthelyettes. 1928 novemberétől Barabáson a csendőrség vezetője. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett, kint volt az orosz és az oláh frontokon. Kiséziist vitézségi érme van.

GELÉNES. Kisközség, a barabási körjegyzőséghez tartozik. Határa mintegy 2000 kat. hold. Létezéséről már 1327-ből maradtak fenn adatok. A XV. században Mátyás király uralkodása alatt Upor Lászlónak volt itt vára, amelyet azonban Mátyás király lerontatott Upor László jogtalanságai miatt. A községnek az Upor család mellett számos ősnemesi család volt a birtokosa. A szintiszta református községnek mai lélekszáma 805. Az OFB utján 131 holdat parcelláztak fel, valamint 18 házhelyet osztottak ki, amelyek mind fel is épültek. Az utolsó tiz év alatt kéttantermes és két tanitói lakásos uj református iskola épült.

HÉZSER LAJOS, református lelkész, Gelénes. 1892-ben Gelénesen született. Középiskoláit Sárospatakon és Rimaszombaton, teológiai tanulmányait ugyancsak Sárospatakon végezte. Pályáját 1915 juniusában szülőhelyén kezdte, mint segédlelkész. Hasonló minőségben müködött 1918 decemberétől 1920 juniusáig Munkácson. Ekkor visszatért Gelénesre, majd 1920 szeptemberében Vámosatyára ment. 1921 januárjától Gelénesen müködik, mint rendes lelkész. Egyházmegyei közpénztárnok. Az urbéres birtokosság elnöke volt. A község képviselőtestületének tagja. Iparmüvészettel foglalkozik és különösen intarziákat és tarzonokat készit. Tizéves müködése alatt magas nivóra fejlesztette a belmissziós életet, számos hitmélyitő intézmény létesitésével. Behatóan foglalkozik a község népmüvelésével. Általában minden hazafias és kulturális ügynek hive.

VÁMOSATYA. Kisközség a Tisza jobbpartján. A barabási körjegyzőséghez tartozik. Régi telepes hely volt. Az Atyai családnak volt ősi fészke. Mellettük századokon keresztül több nemesi család cserélt birtokot a határban. Református egyháza mindig számottevő volt. Mai lélekszáma 1106. A községben 505 kat. holdat parcelláztak fel a nincstelenek között, valamint 16 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig hat beépült. Lakosai őstermeléssel foglalkoznak.

kisjenői és erdőhegyi ERDŐHEGYI MIKLÓS, ny. rendőrkapitány, Vámosatya. A szabolcsmegyei Gyüre községben született 1874-ben. Középiskoláit Debrecenben, Késmárkon, Mármarosszigeten és Budapesten végezte. Az érettségi után a mármarosszigeti jogakadémián lett hallgató. Pályáját, mint szolgabiró, a mármárosmegyei Técsőn kezdte. További állomáshelyei Rahó, Ilosva, Munkács, Szolyva, Alsóverecke. 1911 januárjában lett Munkács rendőrkapitánya. Ebben a minőségben müködött 1919 juniusáig, amikor is a csehek kiutasitották a megszállott területről. Ő volt Munkács utolsó rendőrkapitánya. Nyugalomba vonulása után vámosatyai birtokán gazdálkodott. A vármegye törvényhatósági bizottságának 1929-ig tagja volt.

GAZDAG KÁROLY, községi főbiró, Vámosatya. 1897-ben Vámosatyán született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. Később már önállóan vezette saját birtokát. Miként édesatyja ő is községi főbiró lett, amely minőségben 1926-tól máig müködik. Elnöke a Legelő Társulatnak. A világháboruban 1916 augusztusától résztvett, kint volt az orosz fronton, ahol 1917 juniusában hadifogságba esett. Két hónappal később azonban a fogságból hazaszökött. Az összeomláskor leszerelt, majd 1920-tól 1921-ig a nemzeti hadseregben szolgált.

SZABÓ FERENC, református kántortanitó, Vámosatya. 1899-ben született Vámosatyán. Középiskoláit Sárospatakon, a tanitóképzőt Mármarosszigeten és Munkácson végezte. Pályáját 1920-ban Vámosatyán kezdte, ahol a mai napig is müködik. A leventék főoktatója, a népmüvelési bizottság jegyzője és tanfolyamvezetője. Községi képviselőtestületi tag, a Polgári Lövészegylet vezetője és a Beregi Református Tanitó Egyesület pénztárosa. A világháborunak utolsó két évében katonai szolgálatot teljesitett. Résztvett az oláh és az olasz frontharcokban. 1918 novemberében olasz hadifogságba került, ahonnan 1919 októberében szabadult. Mint hadapródjelölt őrmester szerelt le. 1920-tól 1922-ig a nemzeti hadseregben müködött. Felesége, SZABÓ FERENCNÉ sz. fekete bátori nagyszalontai Toldy Borbála, Jándon született 1903-ban. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt Kisvárdán végezte. Tanitónői pályáját Vámosatyán kezdte, 1924-ben. Szintén résztvesz az iskolánkivüli népmüvelési bizottság munkájában, valamint sikeres mükedvelői előadásokat rendez.

Beregsuránvi körjegyzőség.

BEREGSURÁNY. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 2360 kat. hold. Ősi birtokosai a Surányi család volt. Ők birták a földet több századon keresztül. 1648-as feljegyzések szerint akkori birtokosai a Telekdy, a Perneszy, a Lónyay, Ujfalusi, Perényi és Barkóczi családok voltak. 1729-ben a ludányi Bay család jutott itt nagybirtokhoz, akiknek már korábban Szatmármegyében is nagy birtokaik voltak. Jelenleg a báró Uray és a Bay családok földesurai. A község mai lélekszáma 888. A trianoni határ megállapitása során 115 kat. holdat elcsatoltak, de ugyanakkor 30 kat. holdat az elszakitott területéből visszakapott. Az OFB utján 210 kat. holdat parcelláztak fel a nincstelenek számára. Az utolsó tizesztendő említésre méltó épitkezései a református iskola megnagyobbitása, az uj vámhivatal és a Beregdaróc—beregsuránvi 4 kilométeres kövesut. A Hitelszövetkezet és a Hangya Fogyasztási Szövetkezet jelentős forgalmánál fogva, a járás egyik legkiválóbb ilynemü intézményei közé tartoznak. Református temploma ősi huszita templom. Ezt bizonyitja a templomnak 1868-ból való felirása.

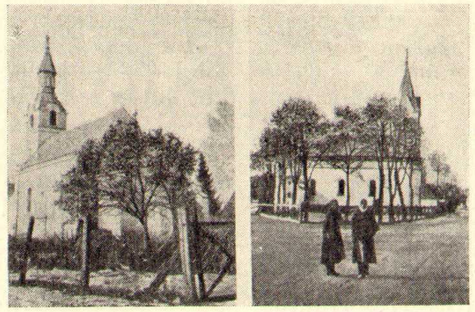

A református és a római katholikus templom.

SZEKERES ARNOLD, körjegyző, Beregsurány. Gyomán született 1881-ben. Középiskoláit Szarvason, a jegyzői tanfolyamot Mármarosszigeten végezte. Pályáját mint segédjegyző Mezőkaszonyban kezdte. Innen került Nagylónyára, majd Beregsomban lett körjegyző. A hűségeskü megtagadása után Beregsomból kiutasitották. Ekkor visszatért Nagylónyára, majd 1924-ben Beregsurányban lett adóügyi jegyző. Itt választották meg körjegyzőnek 1926-ban. Azóta itt fejt ki értékes közszolgálatot. A Vármegyei Jegyzői Egyesület választmányi tagja. 1913-tól 1929-ig a vármegye törvényhatósági bizottságának volt a tagja. A világháboruban 1915 augusztusától résztvett, kint volt az orosz, oláh és az olasz harctereken. Az összeomláskor, mint népfelkelő főhadnagy leszerelt. Kiváló magatartásáért az arany érdemkereszttel, a kisezüst és bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek. Minden hazafias és kulturális mozgalomnak lelkes hive és azok sikerének előmozditója.

ludányi és csomai BAY GYÖRGY földbirtokos, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, Beregsurány. 1900-ban Beregsurányban született. Középiskoláit Beregszászban végezte. Tanulmányai elvégzése után, közvetlen az összeomlás előtt katonai szolgálatra bevonult. Ruttka és Rózsahegy között a betörő cseheket harminchatod magával visszaszoritotta. Ezután Eperjesen a 3-ik honvéd ágyus tábori ezred főtüzére volt. Itt részt vett az utcai harcokban. A kommun alatt előbb birtokán gazdálkodott, majd Beregszászban résztvett az ellenforradalom megszervezésében. Amikor a megszállás véget ért, Keszthelyre ment, ahol a Gazdasági Akadémián oklevelet nyert. Azóta birtokán folytat mintaszerü gazdálkodást. A község társadalmának általános szeretetben és megbecsülésben álló tagja, akit különösen nemesszivüségéért becsülnek. Az autó és a lovassport terén jelentékeny sikereket ért el. 1927-től tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának. A megyei intézmények, illetve egyesületek vezetésében tevékenyen közremüködik.

PALÁGYI ISTVÁN, esperes, Beregsurány. Beregszászon született 1888-ban. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Nagybányán kezdte, innen Beregszászba jött. 1914 augusztus havától Beregsurányban müködik, ahol a mai napig is áldásos papi tevékenységet fejt ki. 1931 november 20-án lett esperes. Tizéven keresztül egyházmegyei főjegyző volt, valamint a lelkészi egyesület elnöke. Az egyházi lapokban cikkei jelennek meg. Elnöke és ügyvezető igazgatója a Hitelszövetkezetnek. Hasonlóan elnöke a Levente Egyesületnek és a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek. Tagja az Ármentesitő, valamint a népmüvelési bizottságoknak.

SZÉPI BÉLA, róm. kath. plébános, Beregsurány. Huszt községben született 1871-ben. Középiskoláit és a teológiai tanulmányokat Szatmárnémetiben végezte, ahol 1895-ben Meszlényi Gyula megyéspüspök szentelte pappá. — Mint káplán Fehérgyarmaton, Felsővissón, Nagybányán és Munkácson müködött. 1903-ban Sárosoroszban lett plébános. Innen kerül Láposbányára, majd Viskára. Vállajon lett kisegitő plébános. Müködött még Mérken és Nyircsaholyban. 1929-től Beregsurányban plébános. Ugy Láposbányán, mint Vitkán szövetkezetet alapitott, melynek vezetője volt. Egyházközségének bel-

missziós életét fejlesztette magas nivóra. Általában minden kulturális ügy lelkes felkarolója.

SOLYMOS SÁNDOR, róm. kath. kántortanitó, Beregsurány. Turterebes községben született 1891-ben. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját Királyházán kezdte. Onnan vonult be a világháboru kitörésekor katonai szolgálatra. Kikerült az orosz frontra, ahol 1914 novemberében hadifogságba esett. 1920 decemberében szabadult. Tanitói pályáját Felsővissón folytatta, majd 1929 decemberétől Beregsurányban müködik. A Polgári Lövész Egyletnek, valamint a gazdasági ismétlő iskolának vezetője.

KISS PÁL, református kántortanitó, Beregsurány. Az ungmegyei Bátfa községben született 1898-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Ungváron végezte. Pályáját 1919-ben Beregsurányban kezdte, ahol egyév megszakitással, amikoris Szamostatárfalván tanitott, a mai napig is értékes oktatói müködést fejt ki. A leventék főoktatója, a Hangya Szövetkezetnek, valamint az énekkarnak vezetője. A világháboruban 1916 májusától résztvett, kint volt az oláh és a francia frontokon. Egyszer sebesült. 1919 decemberében, mint tartalékos zászlós leszerelt. 1930 augusztusában emléklapos hadnagy lett. Károly csapatkeresztje van.

BOLDIZSÁR IMRE, aljegyző, Beregsurány. Hódmezővásárhelyen született 1877-ben. Középiskoláit szülővárosában végezte. Pályáját 1898-ban Orosházán kezdte. 1901-ben jött Beregsurányba, ahol a mai napig is mint megválasztott aljegyző értékes munkálkodást fejt ki. 1915 februárjától 1916 januárjáig katonai szolgálatot teljesitett. Tevékeny szerepet visz a község társadalmi és kulturális életében. Leánya, BOLDIZSÁR ERZSÉBET, postakiadó Beregsurányban. 1915-ben született Beregsurányban. Középiskoláit Cinkotán végezte, majd Debrecenben tett posta- és távirdavizsgát. 1922-től a beregsurányi postahivatalban müködik. Agilitásáért és szorgalmáért becsülik. Minden hazafias és kulturális mozgalomban tevékenyen közremüködik.

BEREGDARÓC. Kisközség, a beregsurányi körjegyzőséghez tartozik. Határa 4080 kat. hold. Ősei a Darócziak voltak, akik azonban a XIII-ik században már helyet adtak a Várday családnak is. 1577-ben a Gulácsi család jutott itt nagybirtokhoz. Később azonban több más nemesi család kapott itt birtokrészeket. Mai lélekszáma 1218. A tizév során végrehajtották a földbirtokreformot, amelynek eredménye 233 kat. hold felparcellázása volt. Létesült 800 méter hosszuságban terméskő járda. A trianoni határok megállapitásával elcsatoltak területéből 130 kat. holdat, azonban a község másik részében, a régi területből 340 kat. holdat visszacsatoltak. Levente intézménye számottevő a megyében. Megszervezték a lovas leventéket is. Lakosai őstermelők. Ujabban intenziv állattenyésztéssel foglalkoznak.

SZELES SÁNDOR, református lelkész, Beregdaroc. Kigyóson született 1886-ban. Középiskoláit Beregszászon, teológiai tanulmányait Sárospatakon és Debrecenben végezte. — Pályáját, mint hitoktató segédlelkész Munkácson kezdte. Innen került 1914 februárjában Beregdarócra, ahol a mai napig is, mint rendes lelkész, értékes lelkipásztori munkát fejt ki. Egyházmegyei tanácsbiró, számvevőszéki és egyházmegyei gyámintézeti elnök. Elnöke továbbá a Hangya Szövetkezetnek és a Levente Egyesületnek. Müködése alatt a templomot, tanitói lakást befedette, a háboruban elrekvirált nagy harang helyébe, mint legelső állittatott uj harangot. A lelkészlakot, valamint a többi egyházi épületeket renováltatta, lelkészi és tanitói lakhoz uj istállót épittetett. A világháboruba 1914 novemberében önként bevonult. Kint volt az orosz fronton, ahol egészségügyi betegápolói és sebesült szállitási szolgálatot teljesitett. 1915 juliusában feltételesen szabadságoltatott.

KOZÁK ELEK, görög kath. igazgatótanitó, Beregdaróc. A szabolcsmegyei Ajak községben született 1888-ban. Elemi iskoláit Máriapócson, középiskoláit és a tanitóképzőt Ungváron végezte. Pályáját 1910-ben Beregdarócon kezdte, ahol a mai napig is értékes oktatói munkálkodást fejt ki. A volt »Hangya Szövetkezet« könyvelője és ügyvezetője volt. A Levente Egyesület főoktatója. A m. kir. postaügynökség vezetője. A községi képviselőtestületnek választott tagja. Egyházközségét a szerencsétlen Trianon anyaegyházától elszakitotta s igy azt 1931 év végéig önállóan vezette. Az egyházmegyei főhatóság 1931. év szeptember hóban az ő közbenjárása folytán megalakitotta a lelkészséget s az e körül kifejtett munkálkodását igazgatói cimmel honorálta.

KISS FERENC, ny. református tanitó, Beregdaróc. Beregszászban született 1862-ben. Középiskoláit Nagybányán és Beregszászon, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját 1882-ben Dercen községben kezdte. További állomáshelyei Asztély, Nagyborzsova, Csaroda voltak. 1900-tól Beregdarócon tanitott 1925 október 1-ig, amikoris nyugalomba vonult. Ugyanekkor a VII. fizetési osztályba lépett. A község életében mindenkor tevékeny szerepet visz. Alelnöke volt a Hangya Szövetkezetnek.

Csarodai körjegyzőség.

CSARODA. Kisközség, körjegyzőségi székhely. Határa 3450 kat. hold. Csarnahoday család származási helye. A XVII-ik századig, mint előkelő

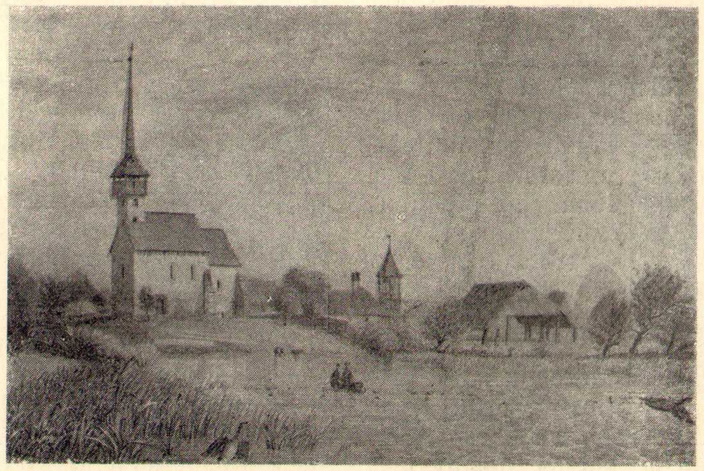

Csaroda egykori látképe.

birtokos család nagy szerepet játszottak a községben. Azóta több nemesi család cserélt itt földet. Mai lélekszáma 1102. A földbirtokreform során

56 holdat parcelláztak fel a nincstelenek között, valamint 34 házhelyet osztottak ki, amelyekből addig 12 beépült. Az utolsó tizév alatt épült a vámőrlaktanya, valamint a Csaroda—Gelénes—vámosatyai kövesut. A levente és a népmüvelési intézmény kiválóan müködik. Lakosai szintiszta reformátusok és őstermelők.

FAZEKAS ZOLTÁN, körjegyző, Csaroda. 1902-ben Csarodán született. Középiskoláit Debrecenben és Beregszászon, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. — Pályakezdése előtt négy-négy félévet hallgatott a Müegyetemen és a jogegyetemen. Mint gyakornok Beregsurányban kezdte közigazgatási müködését, innen került Kovácshidára, majd Magyarhertelendre. Eperjeske községben lett segédjegyző. — Ugyanezen minőségben 1926-ban jött szülőhelyére, Csarodára, ahol 1929-ben választották meg körjegyzőnek. A Hangya Szövetkezetnek elnöke volt.

néhai lánczi kis LÁNCZY JÓZSEF, református esperes, Csaroda. Csetfalván született 1863-ban aug. 4-én. Középiskoláit Iglón, Mármarosszigeten, teológiai tanulmányait Sárospatakon és Debrecenben végezte, itt szerezte lelkészképesitését is. Mint segédlelkész Mezőváriban volt, innen került Halábora, mint rendes lelkész, 1892-ben. Ezen a helyen nősült meg még ugyan azon év május 18-án. Nőül vette szintén lelkész családból származó hitvesét, görömbői Görömbey Bertát. Nagyon boldog házasságukból 8 gyermek született, kik közül 2 még kiskorában meghalt. 1899-ben hivták meg a csarodai gyülekezet élére, amely időtől 1931 április 22-én bekövetkezett elhunytáig, nemcsak községének, de az egész egyházmegyének közmegbecsülésben álló papja volt. 1920. év junius 15-én lett helyettes esperes, 1922-ben lett mint rendes esperes megerősitve. Tagja volt a vármegye törvényhatóságának, valamint elnöke volt a Levente Egyesületnek, a Hitelszövetkezetnek és a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek. Mint esperes az egyház kebelében müködő több bizottságnak tagja volt, 1926-ban zsinati póttaggá, majd 1928-ban zsinati rendes taggá választatott.

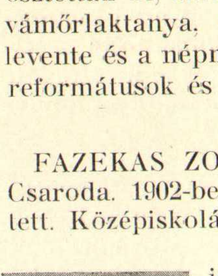

OROSZ B. SÁNDOR, református lelkész, Csaroda. 1902-ben Csarodán született. Középiskoláit Beregszászon, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Vámosatyán kezdte. 1926 áprilisában Csarodán hasonló minőségben müködik. Lánczy József esperes 1931 áprilisában történt elhalálozása után, a lelkészi állásra pályázván, 3 hónapi tilalmi időre Barabásba távozott. 1931 junius 21-én választották meg azután Csarodán rendes lelkésznek. Azóta itt müködik. A Hangya Szövetkezet elnöke. Részt vesz a község népmüvelésében.

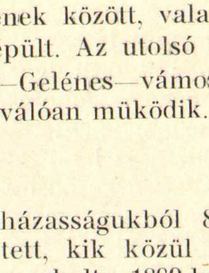

CSÖRGHE ZOLTÁN, ny. körjegyző, Csaroda. A zemplénmegyei Sajóhidvég községben született 1874-ben. Középiskoláit Sárospatakon, a jegyzői tanfolyamot Kassán végezte. Pályáját Gégényben kezdte, innen került Demecserbe, majd mint segédjegyző ismét Gégényben, Tiszaszalkán, Nagylónyán, Fényeslitkén és Kisidán müködött. 1903-ban választották meg Csarodán körjegyzőnek. 1930 november 1-én vonult nyugalomba. 1903-tól református presbiter. Ugyanezen időtől 1930 januárig a vármegye törvényhatósági bizottságának is tagja volt. Elnöke volt továbbá a Levente Egyesületnek. Nyugalomba vonulása óta birtokán gazdálkodik. Mint jegyző, jelentős községfejlesztő munkát végzett. A beregsurányi közjegyzői lakot ő vásárolta, valamint Csarodán Márokpapiban közlegelőt vásárolt. Csarodán a községi utcákat rendezte és nagyszabásu fásitást eszközölt.

neczpálli JUSTH DÉNES, huszárfőhadnagy, Csaroda. Budapesten született 1897-ben. Középiskoláit Budapesten, Marosvásárhelyen és Pozsonyban végezte, majd a bécsujhelyi katonai Akadémia növendéke lett. Pályáját a cs. és kir. 7-ik Vilmos huszárezrednél, mint annak hadnagya kezdte. A kommun alatt ellenforradalmi tevékenykedés miatt három izben letartóztatták és három hónapot töltött fogházban. Két alkalommal csak az entente katonai missziójának közbelépésére menekült meg a kiszabott halálraitélés végrehajtásától. 1918-tól 1927-ig Budapesten szolgált, majd egyévet Röszkén, azután ismét Budapesten teljesitett szolgálatot. Ezután két évig Biharkeresztesen volt. 1931 októbertől Csarodán teljesitett vámőrtiszti szolgálatot. 1922 szeptemberében lett főhadnagy.

OROSZ SÁNDOR, m. kir. postamester, Csaroda. 1872-ben Csarodán született. Iskoláinak elvégzése után Kassán postamesteri vizsgát tett. 1906-tól szülőhelyén, Csarodán, mint m. kir. postamester müködik. 25 éves szolgálata alatt mindenkor kiválóan töltötte be hivatását. A Hangya Szövetkezet volt elnöke, jelenleg igazgatósági tagja. A Hitelszövetkezetnek hasonlóan igazgatósági tagja. A református egyházközség presbitere volt. Végül a Levente Egyesület pénztárosa.

CSÖRGHE ISTVÁN, aljegyző, Csaroda. Beregsurányban született 1904-ben. Középiskoláit Budapesten, a jegyzői tanfolyamot Nyiregyházán végezte. Pályáját, mint gyakornok Beregsurányban kezdte. — Innen került Csarodára, ahol előbb segédjegyző, majd 1929 áprilisától, mint megválasztott aljegyző müködik. 1931 juliusában önkéntességi évének leszolgálására, a 6-os tüzérekhez Nyiregyházára bevonult.

MÁROK és MÁROKPAPI. Kisközségek, a csarodai körjegyzőséghez tartoznak. Határuk közel 2000 kat .hold. A Várday családnak volt itt ősi birtoka. A két község ugyszólván teljesen összeépült. Egyik felét római katholikusok, másik felét reformátusok birják. A két község évszázadokon keresztül azonban békésen megfért egymás mellett. Földesurai sürün változtak. A legutolsó népszámlálás szerint Mároknak 545, Márokpapinak 450 a lélekszáma. Mindkét községben egykilométeres hosszuságban a belterületén kövesutja épült. A földbirtokreformot teljes megelégedésre végrehajtották. Lakosai őstermelők.

MILLER JÁNOS, szentszéki tanácsos, római katholikus plébános, Márok. A mármarosmegyei Terebesfejérpatakon született. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben végezte. Pályáját, mint káplán Kőrösmezőn kezdte. További állomáshelyei Szatmérnémeti, Gyertyánliget, Felsőbánya, Aknasugatag voltak. Jelenleg Márokapapiban, mint róm. kath. plébános fejt ki áldásos papi munkálkodást. A Hitelszövetkezet igazgatóságának elnöke, valamint a törvényhatósági központi választmány tagja.

KALLÓS TIVADAR, református lelkész, Márok. Beregszászon született 1886-ban. Középiskoláit szülővárosában, teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját, mint segédlelkész Beregszászban kezdte. 1912-ben lett Márokpapiban rendes lelkész, ahol a mai napig is áldásos papi munkálkodást fejt ki. Elnöke a helyi népmüvelési bizottságnak, valamint volt elnöke a Hangya Szövetkezetnek. A község képviselőtestületi tagja. Az egyházmegyei kánonikus vizitáció jegyzője és iskolai körlátogató volt. A szatmári lapokban irói mükődést fejt ki.

CSURGÓ KÁROLY, róm. kath. kántortanitó, Márok. Beregkomlóson született 1898-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját ugyancsak Szatmárnémetiben kezdte 1920-ban. Innen került Mármarosszigetre, ahonnan 1929-ben az oláhok kiutasitották. Ettől az időtől Márokban folytat értékes oktatói mükődést. Résztvesz a község népmüvelésében, valamint sikeres mükedvelői előadásokat rendez. A világháboruban 1916 januárjától résztvett, kint volt az orosz és az oláh frontokon.

szentkereszti SZALAY BERTALAN, földbirtokos, Márokpapi. 1853-ban Márokpapiban született. Középiskoláit Mármarosszigeten és Debrecenben, a gazdasági szakiskolát Debrecenben végezte. Pályáját Hardicsán kezdte, mint segédtiszt gróf Andrássy Aladár birtokán. Ezután 1880-ban Márokpapiban lévő birtokán kezdett gazdálkodni. A mintegy 300 katasztrális hold nagyságu földjén kiváló mintagazdálkodást fejlesztett ki. 1885-től 1897-ig a vármegye törvényhatósági bizottságának volt a tagja. Ugyancsak református presbiter volt. Általában minden hazafias és kulturális mozgalomnak lelkes hive és pártfogója. Községében igaz szeretettel veszik körül.

urai URAY LÁSZLÓ, református kántortanitó, Márokpapi. Sátoraljaujhelyen született 1909-ben. Középiskoláit szülővárosában, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját a pestmegyei Fót községben kezdte 1928 októberében. 1930 szeptemberétől Márokpapiban, mint református kántortanitó mükődik. A leventék főoktatója. Résztvesz a népmüvelés munkájában, református gyülekezet élén áll. Elnöke a Levente Egyesületnek, valamint az iskolaszéknek. Népmüvelési előadó, valamint egyházmegyei gyámpénztáros. A község igazi atyja. Felvirágoztatta egyházközségét. Számos belmissziós egyesületet alakitott, valamint jókarban tartatja az egyházközség épületeit. Minden hazafias és kulturális mozgalomnak lelkes hive és támogatója. A már emlitett népmivelési előadások mellett mükedvelői szinielőadások rendezésével szolgálja a helyi közmüvelődést.

TÁKOS. Kisközség, a csarodai körjegyzőséghez tartozik. Határa. 2200 kat .hold. A XIV-ik században ősi birtokosai a Tákosyak voltak. Később a Csarnahoday család jutott itt nagyobb birtokhoz. Azóta sürün váltakoznak földesurai. Régi, református község. Mai lélekszáma 715. A földbirtokreformmal kapcsolatosan 18 házhelyet esztottak ki, amelyekből máig 5 beépült. Lakosai őstermeléssel foglalkoznak.

CSATÁRY FERENC DEZSŐ, református lelkész, Tákos. Nagymuzsalyban született 1885-ben. Középiskoláit Beregszászon, teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte. Mint segédlelkész Csonkapapiban kezdte pályáját, innen került Nagylónyára, majd 1910-ben Mátyuson választották meg rendes lelkésznek. 1917-től a tákosi

Gulácsi körjegyzőség.

GULÁCS. Kisközség a Tisza jobbpartján. Határa mintegy 3900 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. A Gulácsiak ősi birtoka. Évszázadokon keresztül máig is nagybirtokosok a községben. A református községben az utolsó tizesztendő alatt teljes megelégedésre végrehajtották a földbirtokreformot. Dolgos nép lakja. A főfoglalkozási ág az őstermelés.

LUDESCHER ANTAL, körjegyző, Gulács. Mezőfény községben született 1897-ben. Középiskoláit Szatmárnémetiben, a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját 1921-ben Vitkán kezdte. Mint aljegyző 1928 juliusáig müködött Vitkán, majd ettől az időtől Gulácson fejtett ki értékes közszolgálatot, mint körjegyző. A világháboruban 1915 október 15-től, mint az 5-ik cs. és kir. gyalogezred, majd a 64-ik cs. és kir. gyalogezred tisztje, katonai szolgálatot teljesitett. Mint tartalékos hadnagy szerelt le az összeomláskor.

BACSA ISTVÁN, intéző, Gulács. Nyitrán született 1889-ben. Középiskoláit szülővárosában, a Gazdasági Akadémiát Kassán végezte. Pályáját Nyitraujlakon kezdte gróf Esterházy János birtokán, mint segédtiszt. Innen került Borsára, majd Alsópakonyra gróf Károlyi László uradalmába. Az oláh megszállás után a pestszentlőrinci parkett gyárnál találjuk, mint tisztviselőt, ahonnan 1920-ban Gulácsra távozik, ahol a mai napig is özv. Gulácsi Dezsőné birtokának intézője. A világháboruban 1915 januárjától vett részt, kint volt az orosz és az oláh frontokon. 1917-től Érsekujvárott müködött, mint katonai rendőrparancsnok. Az összeomláskor, mint tartalékos hadnagy leszerelt. Kitüntetései kis-

ezüst és bronz vitézségi érmek, valamint a Károly csapatkereszt.

BERTÓK LÁSZLÓ, református elemi iskolai igazgató, Gulács Munkácson született 1890-ben. Középiskoláit szülővárosában, a tanitóképzőt Debrecenben végezte. Pályáját 1909-ben Gebén kezdte. 1910-től Gulácson fejt ki rendkivül értékes pedagógiai munkálkodást. 1921-től az iskola igazgatója. A község képviselőtestületi tagja, a menház felügyelő bizottságának elnöke, valamint a dalárda vezetője. Alelnöke a Beregi Református Tanitói Egyesületnek, valamint a Szatmári és Beregi Általános Tanitó Egyesület járáskörének. Iskolai körlátogató. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol 1915 októberében fogságbaesett. A hadifogságból 1920 augusztusában szabadult. — Felesége, BERTÓK LÁSZLÓNÉ, sz. Frankó Borbála, református tanitónő, Szatmárnémetiben született 1888-ban. Középiskoláit, valamint a tanitóképzőt szülővárosában végezte. Pályáját 1903-ban Gulácson kezdte, ahol a mai napig is müködik. Férjével együtt a községi népmüvelésben vezető szerepet tölt be.

FEJÉRCSE. Kisközség, a gulácsi körjegyzőséghez tartozik. Határa 703 kat. hold. Ősi birtokosai a Várday és a Csarnahoday családok. Mellettük a későbbi századok során számos földesur váltotta fel egymást. A szintiszta református községben az utolsó tizév alatt sikeresen lefolytatták a földosztást.

BORSODI LÁSZLÓ, református előkönyörgő-kántortanitó, Fejércse. Miskolcon született 1903-ban. Középiskoláit szülővárosában, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját a borsodmegyei Mezőnagymihály községben kezdte. 1927-ben került Fejércsére, a hol a mai napig is, mint előkönyörgő-kántortanitó fejt ki értékes, oktatói munkásságot. A községben jelentős kulturmissziót tölt be. Az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájából fáradhatatlan szorgalommal veszi ki részét. Mint tanfolyamvezető rendszeres ismeretterjesztő előadásokat tart. Mükedvelő előadásokat rendez, amelyek kiváló siker jegyében tartatnak meg. Általában lelkes felkarolója minden hazafias és kultur megmozdulásnak. Sokoldalu tudásáért és közvetlen egyszerüségéért községe társadalmának osztatlan bizalmát és ragaszkodó szeretetét birja.

TIVADAR. Kisközség a Tisza jobbpartján. A gulácsi körjegyzőséghez tartozik. A XIV-ik században a Tivadarfalvy család ősi birtoka volt. Még ugyanebben a században a Gulácsiak, majd később a Jármyak is földhöz jutottak a községben. Azóta többször változtak földesurai. Dolgos, református nép lakja. A tizév alatt közmegelégedésre végrehajtották a földbirtokreformot.

KISS LAJOS, áll. iskolai tanitó, Tivadar. Barabás községben született 1886-ban. Középiskoláit és a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját 1905-ben Nagylónyán kezdte, innen került Badalóra, ahonnan 1920 juniusában a csehek elől menekülni kényszerült. Ekkor jött Vámosatyára, majd onnan Hetére. 1922 novemberétől a tivadari állami iskola tanitója. Élénk szerepet visz a község életében, képviselőtestületi tag, levente főoktató, népmüvelési előadó és tüzoltóparancsnok. 1931-től a Hitelszövetkezet ügyvezető igazgatója. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett, kint volt az orosz fronton, ahol egyszer sebesült. 1916 áprilisában felmentették. Minden hazafias és kulturális megmozdulásnak lelkes hive és azok sikeres végrehajtásában közremüködik. Közvetlen egyszerüsége miatt osztatlan szeretetnek örvend.

HETE. Kisközség, a gulácsi körjegyzőséghez tartozik. Határa 1890 kat. hold. A XIII-ik században a Hetey család ősi birtoka volt. Századokon keresztül a Heteyek uralták a földet, később azonban más nemesi családok is birtokrészekhez jutottak a helységben. A szintiszta református községben, teljes megelégedésre, lefolytatták a földbirtokreformot. Lakosai őstermelők.

ZÁMBORY SÁNDOR, református lelkész, Hete. Mezőkaszonyban született 1892-ben. Középiskoláit Munkácson, a teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. Pályáját 1915-ben Beregardón kezdte, innen került Munkácsra. 1916 agusztusában hivták meg a hetei református gyülekezet élére, amely időtől a mai napig is a község szeretetben álló papja. Ő végzi a fejércsei egyházi munkákat is, miután Fejércse község a hetei egyházközségnek leányháza. A Levente Egyesületnek mindkét községben elnöke. Müködése alatt a templomot, valamint a különböző egyházi épületeket renováltatta.

Jándi körjegyzőség.

JÁND. Kisközség a Tisza jobbpartján. Körjegyzőségi székhely. A XIV-ik században a Barlabásy család ősi birtoka volt. Azóta évszázadokon keresztül sürün változtak földesurai. Mai lélekszáma 1170. Lakosai tulnyomóan reformátusok és őstermeléssel foglalkoznak. Az OFB utján 187 kat. holdat parcelláztak fel, valamint 78 házhelyet osztottak ki, amelyekből máig 60 beépült. Az utolsó tizév alatt községháza és jegyzői lak, valamint járda épült. A község kifogástalan tüzoltószertárral gazdagodott.

NYERGES AMBRUS, körjegyző, Jánd. Nagykőrösön született 1885-ben. Középiskoláit szülővárosában, a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte. Pályáját Beregilosván kezdte, mint gyakornok. Később Miszticen lett körjegyző, ahol 1919-ig müködött, amikor is a megszálló csehek hivatalából elzavarták. Menekülése után a közélelmezési minisztérium nyiregyházai kirendeltségénél gazdasági előadó volt. Innen került Ujfehértóra, ahol mint adóügyi jegyző teljesitett szolgálatot. 1930 juliusától Jándon müködik, mint megválasztott körjegyző. Elnöke az Önkéntes Tüzoltóegyesületnek, valamint igazgatósági tagja a Hitelszövetkezetnek. Minden hazafias és kulturális mozgalomnak lelkes felkarolója.

HORVÁTH GÁBOR, református tanitó, orgonista-kántor, Jánd. Garbolczon született 1895-ben. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Szatmárnémetiben végezte. Pályáját Józsefházán kezdte, ahol rövid megszakitással, 1917-ig oktatott. Ettől az időtől máig Jándon fejt ki értékes pedagógiai munkálkodást. A Hangya könyvelője, a Hitelszövetkezet igazgatósági tagja, valamint a Beregi Általános Tanitói Egyesület járáskörének jegyzője. 1931 január 1-éig levente főoktató volt. A világháboru második évében bevonult. Rövidesen felmentették, azonban 1917-ben ismét katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az olasz fronton. 1918 novemberében leszerelt. 1920-ban a nemzeti hadseregben szolgált.

losonci MAKAY DEZSŐ, aljegyző, Jánd. Nagylucskán született 1901-ben. Középiskoláit Debrecenben a jegyzői tanfolyamot Egerben végezte. Pályáját, mint gyakornok Jándon kezdte. Innen került Nyirmeggyesre, mint segédjegyző, majd hasonló minőségben Penészlekre. 1930 áprilisában előbb mint behelyettesitett vezető jegyző, majd 1931 juniusától, mint megválasztott aljegyző Jándon müködik. Igazgatója a Hitelszövetkezetnek, valamint vezetője a Polgári Lövészegyletnek.

TOLDY ANDORNÉ, sz. Bordy Erzsébet, m. kir. postaügynök, Jánd. Dicsőszentmártonban született 1904-ben. Négypolgárit, majd 3 évi felsőkereskedelmit végzett és érettségijének letétele után Nyiregyházán postaügynöki szakvizsgát tett. Pályáját szülővárosában, mint vármegyei tisztviselőnő kezdte, majd bankhivatalnoknő lett. 1928 májusában lett Jándon postaügynök. Férje, Toldy Andor földbirtokos, akivel együtt jelentős szerepet visz a község társadalmi életében.

GERGELYI és UGORNYA. Kisközségek, Vásárosnamény szomszédságában. A jándi körjegyzőséghez tartoznak. Határuk mintegy 3000 kat. hold. Ősi birtokosaik a Csarnahodayak voltak. A két község ugyszólván egybeépült. Alig két kilométerre fekszenek Vásárosnaménytól

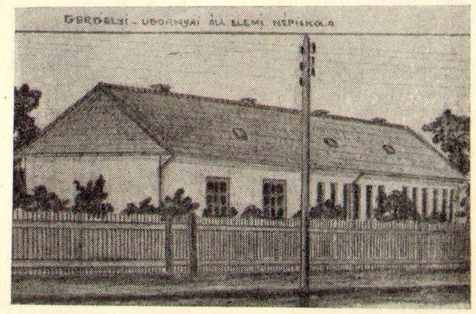

Állami elemi népiskola.

s ezáltal sok előnyben részesülnek lakosai. A legutolsó népszámlálás adatai szerint Gergelyiben 987, Ugornyán 685 a mai lélekszám. Mindkét községet tulnyomóan reformátusok lakják. A földbirtokreformot mindkét községben közmegelégedésre végrehajtották. Gergelyiben háromtantermes uj állami iskola épült. Fejlődésükre nagy jelentőséggel bir a Gergely—Gulácsi—tarpai vicinális ut megépitése. Főfoglalkozási ág az őstermelés.

RÁCZ JENŐ, református lelkész, Gergelyi. Vitkán született 1882-ben. Középiskoláit Sárospatakon, a theológiai tanulmányokat Budapesten végezte. Pályáját a baranyamegyei Iványi községben kezdte, innen került Kovácshidára, majd Tajszlóra. 1909-ben hivták meg ugy az Ugornya, mint a Gergelyi református gyülekezet élére. Ettől az időtől itt fejt ki áldásos papi munkálkodást. Elnöke a népmüvelési bizottságnak, a Levente Egyesületnek, valamint a Polgári Lövészegyesületnek. A világháboruban, bár kinevezett tábori lelkész volt, azonban községeiben, mint nélkülözhetetlen tényezőt, szolgálattételre nem hivták be.

fehérgyarmati CSOKNYAY BERTALAN, áll. elemi népiskolai igazgató, Gergelyi. Fehérgyarmaton született 1885-ben. Középiskoláit Halmiban és Nagyszőlősön, a tanitóképzőt Mármarosszigeten végezte. Pályáját Nagybereg községben kezdte, innen került Zajgóra. 1912-ben jött Gergelyibe, ahol ettől az időtől fogva mint az állami népiskola igazgatója és tanitója fejt ki rendkivül eredményes és értékes oktatói müködést. A leventék főoktatója, valamint a Polgári Lövészegyesület és az iskolánkivüli népmüvelés vezetője. A Beregi Általános Tanitó Egyesület járáskörének elnöke. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz, oláh és az olasz harctereken. Az összeomlásig ugyszólván állandóan harcvonalban teljesitett szolgálatot. Az utolsó napokban, 1918 októberében olasz fogságba esett, ahonnan 1919 szeptemberében jött haza, mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kiváló magatartásáért a kisezüst és a bronz vitézségi érmekkel tüntették ki. Birtokosa a Károly csapatkeresztnek.

SZILÁGYI ERZSÉBET, állami tanitónő, Gergelyi. Hetén született 1903-ban. Középiskoláit Beregszászon, a tanitóképzőt Eperjesen és Debrecenben végezte. Pályáját 1923-ban Gergelyiben az áll. népiskolánál kezdte, ahol a mai napig is müködik. Analfabéta tanfolyamot vezet, valamint sikeres mükedvelői előadásokat rendez. Értékes és közmegbecsülésben álló tagja a község társadalmának.

REBI FERENC, állami tanitó, Gergelyi. Ujpesten született 1910-ben. Középiskoláit és a tanitóképzőt Budapesten végezte. Pályáját 1929-ben Gergelyiben az áll. elemi népiskolánál kezdte. Azóta itt fejt ki tanitói tevékenységet. Résztvesz a népmüvelésben, valamint mükedvelői előadások rendezésében. A Levente Egyesület főoktatója.

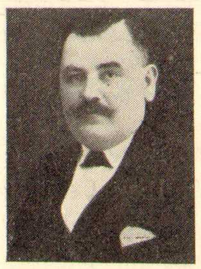

BARÁTH GUSZTÁV, állami el. népiskolai tanitó, Ugornya. Gergelyiben született 1887-ben. Középiskoláit Halmiban, a tanitóképzőt Sárospatakon végezte. Pályáját 1907-ben Kopócsapátiban kezdte. Innen került 1919-ben Gergelyibe, ahol előbb mint ref. kántortanitó, majd 1927-től mint az állami el. népiskola kinevezett tanitója fejt ki értékes oktatói munkálkodást. Az ugornyai református egyház kántora. A helyi Szövetkezet alapitója és hosszu időn át elnöke. Vezetője a Polgári Lövész Egyesületnek és 1931 január 1-ig levente főoktató volt. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. Kint volt az orosz, olasz és a szerb frontokon. Kiváló magatartásáért a Koronás érdemkeresztel a vitézségi érem szalagján tüntették ki. Az összeomláskor mint tartalékos zászlós szerelt le. Az Iskolánkivüli Népmüvelési Bizottság munkájában tevékeny szerepet visz.

FILE GYULA, községi főbiró. Gergelyi. 1895-ben Gergelyiben született. Iskoláinak elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. 1923-tól saját földjén gazdálkodik. 1927-től községi főbiró. Elnöke a Hangya Fogyasztási Szövetkezetnek, valamint a legelőbirtokosságnak. A Polgári Lövészegyletnek tagja. A világháboruban a mozgósitás napjától résztvett. 14 hónapot töltött az orosz fronton. Háromszor sebesült. Kitüntetései a bronz vitézségi érem, a Károly csapatkereszt és a Károly sebesülési érem három sávval. Az 1918. évi gyászos forradalomkor a helybeli polgárőrség parancsnoka és megszervezője volt. Községének ügyeit mindig szem előtt tartja. Személye általános bizalomnak örvend.

SEBŐK ISTVÁN, okl. kőmivesmester, épitési vállalkozó, Gergelyi. 1896-ban Gergelyiben született. Iskoláinak elvégzése után a kőmivesmesterséget tanulta ki. 1925 májusban szerezte meg az oklevelet és ettől az időtől mint épitész vállalkozó Gergelyiben müködik. Ő épitette az uj gergelyi áll. iskolát, valamint a lövőpetrii iskolákat is. A jándi községháza is tőle származik. A vásárosnaményi járási ipartestület számvevője és az épitő iparostanoncok vizsgáztató bizottságának elnöke. A világháboruban 1916 augusztusától katonai szolgálatot teljesitett. Kint volt az orosz és a szerb harctereken. Kitüntetései a bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt. Az összeomláskor leszerelt.

Tiszaszalkai körjegyzőség.

TISZASZALKA. Kisközség a Tisza jobbpartján. Határa 2000 kat. hold. Körjegyzőségi székhely. A községet hajdan Szalókának hivták. A Kerecsényi család ősi birtoka volt. Utánuk Lajos király anyja, Erzsébet birta. A XV-ik század elején az Upor család szerezte meg a birtok nagyrészét. Jelenleg özv. Horthy Gyulánénak, néhai Horthy Gyula, volt beregmegyei kormánybiztosnak felesége egyik nagybirtokosa. A Tisza sokszor sujtotta áradásával a községet. Mai lélekszáma 1186. A földbirtokreform végrehajtása mellett felemlitendők a kéttantermes és két tanitói lakásos állami iskola épitése, valamint az Ugornya—Tiszaadony vicinális müut ideeső szakaszának megépitése. Lakosai őstermeléssel foglalkoznak. Legujabban erős fellendülésnek indult a községben az állattenyésztés, nevezetesen a szarvasmarha- és sertéstenyésztés. Rövid idő alatt máris számottevő eredményeket mutatott fel ezen a téren Tiszaszalka.

SZABÓ GYULA, református lelkész, Tiszaszalka. Kaplonyban született 1896-ban. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Debrecenben végezte. — Pályáját mint segédlelkész, Tiszalökön kezdte, innen került Mátészalkára, majd Vásárosnaményba, hol két évig mint rendes lelkész működött. 1929-től a tiszaszalkai református gyülekezet élén áll. Résztvesz a község népmüvelésében. A világháboruban 1915 májusától résztvett. Kint volt az orosz fronton, ahol 1916 szeptemberében fogságba esett. A hadifogságból 1919-ben szabadult. Egyházközségének belső életét épitette ki. Számos belmissziós egyesület alakitásával a hitélet elmélyitését szolgálta. Az egyházközséghez tartozó épületek kifogástalan karbantartásáról gondoskodik. Általában minden hazafias és kulturális megmozdulásnak lelkes hive és támogatója. Sokoldalu képességeivel, alapos tudásával valóban kulturmissziót végez községében.

KISTELEKY JÓZSEF, gátfelügyelő, Tiszaszalka. Kőszegen született 1879-ben. Középiskoláit Szombathelyen, a vizmesteri tanfolyamot Kassán végezte. — Pályáját 1902-ben a szombathelyi m. kir. kulturmérnöki hivatalnál kezdte. 1913-ban lett Tiszaszalkán az Ármentesitő Társulat gátfelügyelője. Ettől az időtől, a világháboru megszakitásával, itt fejt ki értékes munkásságot. A világháboruban a mozgósitás napjától az összeomlásig résztvett és mint őrmester szerelt le. Az egészségügyi szolgálatban kifejtett tevékenységéért az ezüst érdeméremmel tüntették ki.

TISZAADONY. Kisközség, a tiszaszalkai körjegyzőséghez tartozik. Ősi, nemesi református község. Birtokosai között szerepeltek a Várdayak és a Csaholyiak. Mai lélekszáma 925. A földbirtokreform során 176 magyar holdat osztottak szét, valamint 45 házhelyet, amelyekből máig 19 beépült. Az utolsó tizév alatt egytantermes és egy tanitói lakásos állami iskola épült.

CSATÁRY ZOLTÁN, református lelkész, Tiszaadony. 1888-ban Tiszaadonyban született. Középiskoláit Beregszászon és Sárospatakon, teológiai tanulmányait ugyancsak Sárospatakon, Pápán és Debrecenben végezte. Pályáját mint segédlelkész 1914-ben Kenderesen kezdte. További állomáshelyei Tiszasas, Öcsöd, Orosháza, Mándok, Éradony. 1921 decemberétől Tiszaadony rendes lelkésze. Müködése alatt lelkészlakot épittetett és a tanitói lakást renováltatta, valamint az iskolát uj tetőzettel vonatta be. Több érdekes és hasznos ujitást végzett. A naturáliákból lelkészi fizetési alapot létesitett Tiszaszalkán a Hitelszövetkezetnél és ha ennek a kamata eléri a naturáliák évi hozamát, akkor a népet a további fizetési kötelezettség alól mentesiti, de ugyanakkor biztositja a lelkészi jövedelmezést továbbra is. Ez uttörő munka az egyháztörténelemben. 1919 nyarán heroikus küzdelmet folytatott az oláh invázió idején és élete kockáztatásával mentette meg hivei vagyonát. Egy alkalommal egy elhurcolt magyar emberrel együtt ment el a fegyveres oláhokkal, hogy az elhurcolt embert megmentse. Baksis árán ki is szabaditotta polgártársát.

TISZAVID. Kisközség, a tiszaszalkai körjegyzőséghez tartozik. Határa mintegy 1800 kat. hold. A hagyomány szerint a községet Keled fia, Vid alapitotta. A XIII-ik században a Várday családnak voltak itt birtokai. Később több földesur váltotta fel egymást. Mai lélekszáma a szintiszta református községnek 552. Az OFB utján 150 holdat parcelláztak fel a községben. Az utolsó tizév alatt kéttantermes és egy tanitói lakásos iskola épült. Lakosai őstermelők.

REHÓ GYULA, református lelkész, Tiszavid. Sajókaza községben 1886-ban született. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte. Mint segédlelkész, müködését Tarcalon kezdte és innen került Cigándra. 1912-ben választották meg Tiszaviden református lelkésszé, ettől az időtől itt fejt ki értékes papi szolgálatot. — Egyházmegyei tanácsbiró, számvevő és tanügyi bizottsági elnök. Tiszaszalka és Vidéke Fogyasztási Szövetkezetének ügyvezetője. A Hitelszövetkezet igazgatósági tagja. A Polgári Lövész Egyesületnek ugy Tiszaszalkán, mint Tiszaadonyban és Tiszaviden elnöke. Nevéhez füződik az 1913-ban épült uj református templom. Emellett áldozatos munkával kifejlesztette az egyházközség belmissziós életét, számos hitmélyitő egyesület létesitésével. Fokozott gonddal tartja rendben az egyházközség épületeit is. A három tiszamenti községben őszinte igaz szeretetnek örvend.

Megyei Levéltár
Nyíregyháza
1038

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal.
Tizesztendő... Irta: péchujfalusi Péchy Szabolcs főispán	7
A szatmári magyarrészi Apostoli kormányzóság tiz esztendeje. Irta: Székely Gyula dr., apostoli kormányzó	10
Nagykárolytól—Mátészalkáig. Irta: Péchy László orszgy. képviselő	13
Szatmármegye régen és most. Irta: Gaál Endre dr. orszgy. képviselő	29
A mezőgazdaság utolsó évtizede. Irta: Szuhányi Ferenc orszgy. képv.	33
A csonkavármegyék pénzügyi helyzete. Irta: Ortutay Gyula vezérigazg.	37
Szatmár, a fekete föld. Irta: Móricz Zsigmond	42
Nemzetem lelke. Irta: Schmiedt Béla dr., plébános	44
A trianoni határon innen és tul. Irta: Fábián Sándor dr. szerkesztő	47
Szatmár vármegye tanügye. Irta: Fejess Kálmán dr. tanfelügyelő	58
A csonka vármegyék iskolánkivüli népmüvelése. Irta: Fesztóry Ottó Géza, népmüvelési titkár	61
Szatmár és Bereg vármegyék Trianon után. Irta: Dömjén Miklós	75
Károlyi Gyula gróf, miniszterelnök életrajza	89
péchujfalusi Péchy Miklós Szabolcs, főispán életrajza	92
Streicher Andor dr., alispán életrajza	94
Székely Gyula dr., pápai protonotárius, apostoli kormányzó életrajza	96
Tomcsányi Vilmos Pál dr., v. igazságügyminiszter, orszgy. képviselő életrajza	97
péchujfalusi Péchy László ny. főispán, orszgy. képviselő életrajza	99
huszti Gaál Endre dr. v. államtitkár, orszgy. képviselő életrajza	101
hiripi és ivacskói Szuhányi Ferenc gazdasági főtanácsos, orszgy. képviselő életrajza	103
Szatmár vármegye	105
Mátészalkai járás	107
Fehérgyarmati járás	172
Csengeri járás	225
Bereg vármegye	257
Vásárosnaményi járás	259

296.